

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian  
Hungarian College of Higher Education

---

Challenges and Effects  
of Crisis Situations  
on Education

---

Berehove,  
30-31 March 2023

International Academic Conference

BOOK OF ABSTRACTS  
2024



ВИКЛИКИ СУЧАСНОЇ ОСВИТИ  
ЗУМОВЛЕНІ ЕКСТРЕМАЛЬНИМИ  
УМОВАМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Міжнародна науково-практична конференція  
Берегове, 30–31 березня 2023 року

Збірник тез доповідей

KRÍZISHELYZETEK  
HATÁSA ÉS KIHÍVÁSAI  
AZ OKTATÁSBAN

Nemzetközi tudományos konferencia  
Beregszász, 2023. március 30–31.

Absztraktkötet

CHALLENGES AND EFFECTS  
OF CRISIS SITUATIONS  
ON EDUCATION

International Academic Conference  
Berehove, 30–31 March 2023

Book of Abstracts





**Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II**

**ВИКЛИКИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ  
ЗУМОВЛЕНІ ЕКСТРЕМАЛЬНИМИ  
УМОВАМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ**

**Міжнародна науково-практична конференція  
Берегове, 30–31 березня 2023 року**

**Збірник тез доповідей**



**ЗУІ ім. ФЕРЕНЦА РАКОЦІ II  
Берегове  
2024**

**УДК 370:061.3**

**В 41**

Збірник містить тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції «Виклики сучасної освіти зумовлені екстремальними умовами функціонування», яка відбулася 30–31 березня 2023 року в м. Берегове. Організатор конференції – Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладом освіти Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II.

Рекомендовано до видання в електронній формі (PDF)  
рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту  
імені Ференца Ракоці II (протокол №1 від «25» січня 2024 року)

Підготовлено до видання в електронній формі (PDF) кафедрою педагогіки,  
психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладом освіти  
спільно з Видавничим відділом Закарпатського угорського інституту  
імені Ференца Ракоці II

За редакцією:

*Емьовке Бергхауер-Олас, Єва Чопак,  
Ілдіко Гребя та Катерина Лізак*

Технічне редагування: *Єва Чопак*

Коректура: *Ілдіко Гріца-Варцаба та редактори*  
Дизайн обкладинки: *Ласло Веждек та Єва Чопак*  
УДК: *Бібліотека імені Опаціої Черє Яноша*

Відповідальний за випуск:

*Олександр Добош* (начальник Видавничого відділу ЗУІ ім. Ф.Ракоці II)

Матеріали наукового видання рецензовані Науковою радою  
міжнародної науково-практичної конференції.

За зміст тез доповідей відповідальність несуть автори.

**Видавництво:** Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II  
(адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Електронна пошта:  
foiskola@kmf.uz.ua; kiado@kmf.uz.ua)

**ISBN 978-617-8143-14-5 (PDF)**

© Автори, 2024

© Редактори, 2024

© Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, 2024

**II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

**KRÍZISHELYZETEK  
HATÁSA ÉS KIHÍVÁSAI  
AZ OKTATÁSBAN**

**Nemzetközi tudományos konferencia  
Beregszász, 2023. március 30–31.**

**Absztraktkötet**



**II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola  
Beregszász  
2024**

**ETO 370:061.3**

**K-95**

A kiadvány a 2023. március 30–31-én Beregszászban a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszéke által rendezett *Krizishelyzetek hatása és kihívásai az oktatásban* című nemzetközi tudományos konferencián elhangzott előadások absztraktjait tartalmazza.

Kiadásra javasolta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa (2024. január 25., 1. számú jegyzőkönyv).

Jelen absztraktkötetet elektronikus formában (PDF fájlformátumban) történő kiadásra előkészítette a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszéke, valamint a Kiadói Részlege.

Szerkesztette:

*Berghauer-Olasz Emőke, Csopák Éva,  
Greba Ildikó és Lizák Katalin*

Műszaki szerkesztés: *Csopák Éva*

Korrektúra: *Gricza-Varcaba Ildikó és a szerkesztők*

Borítóterv: *Vezsdel László és Csopák Éva*

ETO-besorolás: *a II. RF KMF Apáczai Csere János Könyvtára*

A kiadásért felel:

*Dobos Sándor* (a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola  
Kiadói Részlegének vezetője)

A kötetben található absztraktokat a konferencia Tudományos Tanácsa lektorálta.

A közölt absztraktok tartalmáért a szerzők a felelősek.

**Kiadó:** II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (cím: 90 202, Beregszász, Kossuth tér 6. E-mail: foiskola@kmf.uz.ua; kiado@kmf.uz.ua)

**ISBN 978-617-8143-14-5 (PDF)**

© A szerzők, 2024

© A szerkesztők, 2024

© II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, 2024

**Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College  
of Higher Education**

**CHALLENGES AND EFFECTS  
OF CRISIS SITUATIONS  
ON EDUCATION**

**International Academic Conference  
Berehove, 30–31 March 2023**

**Book of Abstracts**



**Transcarpathian Hungarian College  
Berehove  
2024**

**UDC 370:061.3**  
**K-95**

The publication contains abstracts of presentations at the international academic conference on *Challenges and Effects of Crisis Situations on Education*, organised by the Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education and Management of Educational Institutions of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education in Berehove on 30-31 March 2023.

Recommended for online publication (PDF file format) by the Academic Council of Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (record No. 1 of January 25, 2024)

This volume of conference abstracts has been prepared for online publication (PDF file format) by the Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education and Management of Educational Institutions and the Division of Publishing of Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education

Edited by:

*Emőke Berghauer-Olasz, Éva Csopák,  
Ildikó Greba and Katalin Lizák*

Technical editing: *Éva Csopák*

Proof-reading: *Ildikó Gricza-Varcaba and the editors*

Cover design: *László Vezsdel and Éva Csopák*

Universal Decimal Classification (UDC): *Apáczai Csere János Library of Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education*

Responsible for publishing:

*Sándor Dobos* (head of the Division of Publishing of Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education)

The conference abstracts of the volume were proofread by the Scientific Board of the international academic conference.

Authors are responsible for the content of the conference abstracts.

**Publishing:** Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (Address: Kossuth square 6, 90202 Berehove, Ukraine. E-mail: foiskola@kmf.uz.ua; kiado@kmf.uz.ua)

**ISBN 978-617-8143-14-5 (PDF)**

© Authors, 2024

© Editors, 2024

© Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, 2024

## Зміст

<b>Співорганізатори конференції.....</b>	<b>14</b>
<b>Наукова рада конференції.....</b>	<b>17</b>
<b>Абстракти</b>	
Пленарні доповіді.....	21
Секційні доповіді	
<i>Емпіричні дослідження в педагогіці .....</i>	<i>39</i>
<i>Освітній процес в закладах середньої та вищої освіти в умовах кризових ситуацій .....</i>	<i>63</i>
<i>Збереження здоров'я та інклюзія в критичних умовах .....</i>	<i>89</i>
<i>Вплив екстремальних умов (воєнного стану, пандемії, дистанційної освіти) на психічне здоров'я населення .....</i>	<i>119</i>
<i>Науково-педагогічні дослідження студентів.....</i>	<i>147</i>
<i>Діджиталізація та інноваційні технології в організації освіти .....</i>	<i>197</i>
<i>Організація освітнього процесу та інновації галузі гуманітарних наук в умовах кризових ситуацій .....</i>	<i>223</i>
<i>Організаційні питання та їх методичні рішення в галузі природничої освіти.....</i>	<i>241</i>
<i>Досвід організації дистанційного навчання в кризових ситуаціях .....</i>	<i>265</i>
<i>Інновації у викладанні іноземних мов та предметів мистецького циклу.....</i>	<i>313</i>
<i>Інноваційні технології в початковій освіті .....</i>	<i>337</i>
<i>Модернізація змісту педагогічної освіти в умовах надзвичайних ситуацій.....</i>	<i>365</i>

## Tartalom

<b>A konferencia társszervezői .....</b>	<b>15</b>
<b>A konferencia tudományos tanácsa.....</b>	<b>18</b>
<b>Absztraktok</b>	
Plenáris előadások .....	21
Szekcióelőadások	
<i>Empirikus kutatások a pedagógiában.....</i>	<i>39</i>
<i>Oktatásszervezés krízishelyzetben a köz- és felsőoktatásban .....</i>	<i>63</i>
<i>Diverzitás és egészségtudatosság krízishelyzetekben .....</i>	<i>89</i>
<i>A krízishelyzetek (háború, pandémia, távoktatás) hatása         a lelki egészségre .....</i>	<i>119</i>
<i>Hallgatók neveléstudományi tárgyú kutatásai.....</i>	<i>147</i>
<i>Digitalizáció és innovatív technológiák         az oktatásszervezésben.....</i>	<i>197</i>
<i>Oktatásszervezés és innovációk krízishelyzetben         a humán tudományok oktatásában .....</i>	<i>223</i>
<i>Oktatásszervezési kihívások és módszertani megoldások         a természettudományok oktatásában         és a környezeti nevelésben .....</i>	<i>241</i>
<i>Távoktatási tapasztalatok krízishelyzetekben .....</i>	<i>265</i>
<i>Innováció az idegen nyelvek és a készségtárgyak         oktatásában: tapasztalatok és megoldási lehetőségek.....</i>	<i>313</i>
<i>Innovatív technológiák az elemi iskolában.....</i>	<i>337</i>
<i>A pedagógusképzés tartalmi megújítása         háborús körülmények között .....</i>	<i>365</i>



## Content

<b>Co-organizers of the conference .....</b>	<b>16</b>
<b>The Scientific Board of the Conference .....</b>	<b>19</b>
<b>Abstracts</b>	
Plenary Sessions .....	21
Section presentations	
<i>Empirical Researches in Pedagogy</i> .....	39
<i>Education in Higher and Secondary Education Institutions         in Crisis Situations</i> .....	63
<i>Diversity and Health Awareness in Crisis Situations</i> .....	89
<i>The Impact of Crisis Situations (War, Pandemics, Distance         Learning) on Mental Health</i> .....	119
<i>Students' Research in Education</i> .....	147
<i>Digitalisation and Innovative Technologies in Education</i> .....	197
<i>Education and Innovations in Teaching the Humanities         in Crisis Situations</i> .....	223
<i>Organisational Challenges and Methodological Solutions         in Science and Environmental Education</i> .....	241
<i>Distance Learning Experiences in Crisis Situations</i> .....	265
<i>Innovations in Teaching Foreign Languages and Arts:         Experiences and Solutions</i> .....	313
<i>Innovative Technologies in Primary Education</i> .....	337
<i>Renewing the Content of Teacher Training in Conditions         of War</i> .....	365

## Співорганізатори конференції

Міністерство освіти і науки України

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II (Україна)

Закарпатське угорськомовне педагогічне товариство (Україна)

Університет Костянтина Філософа в Нітрі (Словаччина)

Університет імені Яноша Шес, Факультет педагогіки (Словаччина)

Новосадський університет, Педагогічний факультет з угорською мовою навчання (Сербія)

Дебреценський університет (Угорщина)

Печський університет (Угорщина)

Католицький університет імені Кароля Естергазі (Угорщина)

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини (Україна)

Національний університет біоресурсів і природокористування України (Україна)

Мазовецька академія в Плоцьку (Польща)

Громадська організація «Міжнародна асоціація сучасної освіти, науки та культури» (Україна)

Наукове товариство студентів і молодих вчених

Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (Україна)



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM



## A konferencia társszervezői

Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (Ukrajna)

Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (Ukrajna)

Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem (Szlovákia)

Selye János Egyetem, Pedagógiai Kar (Szlovákia)

Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar (Szerbia)

Debreceni Egyetem (Magyarország)

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem (Magyarország)

Pécsi Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet (Magyarország)

Pavlo Ticsina Umányi Állami Pedagógiai Egyetem (Ukrajna)

Ukrajna Nemzeti Bioerőforrás- és Természetgazdálkodási Egyeteme (Ukrajna)

Mazóviai Akadémia Plockban (Lengyelország)

„A Korszerű Oktatás, Tudomány, Kultúra Nemzetközi Egyesülete” civil szervezet (Ukrajna)

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Hallgatóinak és Fiatal Kutatóinak Tudományos Egyesülete (Ukrajna)



МИНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM

## Co-organizers of the conference

Ministry of Education and Science of Ukraine

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (Ukraine)

Transcarpathian Hungarian Pedagogical Association (Ukraine)

Constantine the Philosopher University in Nitra (Slovakia)

J. Selye University, Faculty of Education (Slovakia)

University of Novi Sad, Hungarian Language Teacher Training Faculty (Serbia)

University of Debrecen (Hungary)

Eszterházy Károly Catholic University, Institute of Education (Hungary)

University of Pécs, Institute of Education Sciences (Hungary)

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University (Ukraine)

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Ukraine)

Akademia Mazowiecka w Płocku (Poland)

Public Organization «International Association of Modern Education, Science And Culture» (Ukraine)

Scientific Society of Students and Young Researchers  
of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (Ukraine)



МІНІСТЕРСТВО  
ОСВІТИ І НАУКИ  
УКРАЇНИ



ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEM

## Наукова рада конференції

**Барці Жофія**, доктор габілітований, доцент, декан факультету центрально-європейських студій Університету Костянтина Філософа в Нітрі (Словакія)

**Біда Олена Анатоліївна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладом освіти Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (Україна)

**Ганак Жужанна**, доктор габілітований, доцент, директор інституту психології Католицького університету імені Кароля Естергазі (Угорщина)

**Гівеш-Варга Аранка**, доктор габілітований, доцент, директор інституту освітніх, педагогічних наук Печського університету (Угорщина)

**Грабовець Беата**, доктор філософії, доцент кафедри соціальних і гуманітарних наук Новосадського університету (Сербія)

**Грежа Ференц**, психіатр, професор інституту післядипломної психологічної освіти Реформатського університету імені Гашпара Каролі, Інститут психології (Угорщина)

**Комар Ольга Анатоліївна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Україна)

**Маршалек Лідія**, доктор габілітований, професор Мазовецької академії в Плоцьку (Польща)

**Орос Льдіко Імрїївна**, кандидат педагогічних наук, доцент, президент Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (Україна)

**Осадченко Інна Іванівна**, доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної роботи та реабілітації Національного університету біоресурсів і природокористування України (Україна)

**Пріма Раїса Миколаївна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики початкової освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки (Україна)

**Пустаї Габрієлла**, доктор педагогічних наук, професор, член Угорської академії наук (УАН), директор інституту освіти і культури Дебреценського університету (Угорщина)

**Товт Петер**, доктор педагогічних наук, професор кафедри освітніх, педагогічних наук Університету імені Яноша Шеє (Словаччина)

**Черничко Степан Степанович**, доктор гуманітарних наук, професор, член Угорської академії наук (УАН), ректор Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (Україна)

## A konferencia tudományos tanácsa

**Dr. habil. Bárczi Zsófia egyetemi docens, dékán** – Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, Közép-Európai Tanulmányok Kara (Szlovákia)

**Prof. Dr. Bida Olena egyetemi tanár, tanszékvezető** – II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszék (Ukrajna)

**Prof. Dr. Csernicskó István egyetemi tanár, az MTA tagja, rektor** – II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (Ukrajna)

**Dr. Grabovac Beáta rendkívüli egyetemi tanár** – Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar (Szerbia)

**Prof. Dr. med. Grezsa Ferenc címzetes egyetemi tanár** – Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Továbbképző Központ (Magyarország)

**Dr. habil. Hanák Zsuzsanna egyetemi docens, intézetvezető** – Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Pszichológia Intézet (Magyarország)

**Dr. habil. Híves-Varga Aranka egyetemi docens, intézetvezető** – Pécsi Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet (Magyarország)

**Prof. Dr. Komár Olga egyetemi tanár, tanszékvezető** – Pavlo Ticsina Umányi Állami Pedagógiai Egyetem, Az Elemi Iskolai Oktatás Módszertana és Innovációs Technológiák Tanszék (Ukrajna)

**Dr. habil. Lidia Marszalek** – Mazóviai Akadémia, Plock (Lengyelország)

**Dr. Orosz Ildikó főiskolai docens, elnök** – II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (Ukrajna)

**Prof. Dr. Osadchenko Inna egyetemi tanár** – Nemzeti Bioerőforrás- és Természetgazdálkodási Egyetem, Szociális Munka és Rehabilitáció Tanszék (Ukrajna)

**Prof. Dr. Prima Raisza tanár, tanszékvezető** – Leszja Ukrajinka Volinyi Nemzeti Egyetem, Az Elemi Iskolai Oktatás Elmélete és Módszertana Tanszék (Ukrajna)

**Prof. Dr. Pusztai Gabriella egyetemi tanár, az MTA tagja, intézetvezető** – Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet (Magyarország)

**Prof. Dr. Tóth Péter egyetemi tanár** – Selye János Egyetem, Neveléstudományi Tanszék (Szlovákia)

## The Scientific Board of the Conference

**Zsófia Bárczi**, Dr. habil., Associate Prof. – Dean of the Faculty of Central European Studies, Constantine the Philosopher University in Nitra (Slovakia)

**Olena Bida**, DSc, Professor – Head of the Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education and Management of Educational Institutions, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (Ukraine)

**István Cserniczkó**, DSc, Professor – Full member of the Hungarian Academy of Sciences (MTA), Rector of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (Ukraine)

**Beáta Grabovac**, PhD, Associate Professor – Hungarian Language Teacher Training Faculty, University of Novi Sad (Serbia)

**Ferenc Grezsa**, MD, Honorary Professor – Institute of Psychology, Károli Gáspár University of the Reformed Church in Hungary (Hungary)

**Zsuzsanna Hanák**, DSc, Professor – Head of the Institute of Psychology, Eszterházy Károly Catholic University (Hungary)

**Aranka Híves-Varga**, Dr. habil., Associate Professor – Head of the Institute of Educational Sciences, University of Pécs (Hungary)

**Olha Komar**, DSc, Professor – Head of the Department of Professional Methods and Innovative Technologies in Primary School, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University (Ukraine)

**Lidia Marszałek**, DSc, Professor – Akademia Mazowiecka w Płocku (Poland)

**Ildikó Orosz**, PhD, Associate Professor – President of the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (Ukraine)

**Inna Osadchenko**, DSc, Professor – Department of Social Work and Rehabilitation, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Ukraine)

**Raisa Prima**, DSc, Professor – Head of the Department of Theory and Methodology of Primary Education, Lesya Ukrainka Volyn National University (Ukraine)

**Gabriella Pusztai**, DSc, Professor – Full member of the Hungarian Academy of Sciences (MTA), Head of the Institute of Educational Studies and Cultural Management, University of Debrecen (Hungary)

**Péter Tóth**, DSc, Professor – Faculty of Education, J. Selye University (Slovakia)





**ПЛЕНАРНІ ДОПОВІДІ**

**PLENÁRIS ELŐADÁSOK**

**PLENARY SESSIONS**



## A KRÍZISHELYZETEK HATÁSA ÉS KIHÍVÁSAI A KÁRPÁTALJAI MAGYAROK OKTATÁSÁRA 2017–2023 KÖZÖTT

**OROSZ ILDIKÓ**

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola  
[foiskola@kmf.uz.ua](mailto:foiskola@kmf.uz.ua)

**Kulcsszavak:** anyanyelvi oktatás, krízishelyzet, oktatási stratégiák, megküzdési lehetőségek

Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma 2015-ben dolgozta ki az oktatás fejlesztésének 2015–2025 között megvalósuló koncepcióját, melynek eredményeként új oktatási törvényt hagyott jóvá a parlament az új ukrán iskolamodell bevezetése céljából. A 2017–2023 között megvalósuló törvényalkotási folyamatok eredményeként a nemzeti kisebbségek csak 5. osztályig tanulnak anyanyelvükön, a későbbi iskolafokokon az oktatás nyelvét fokozatosan átveszi az államnyelv. Ezzel párhuzamosan előtérbe került az angol nyelv tanításának igénye, melyre az európai oktatási térben való érvényesülés eszközeként tekintenek. Mindezek a folyamatok, a világjárvánnyal és háborús helyzettel terhelve új oktatási stratégiák keresésére ösztönözték az érintetteket.

Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma 2021.09.29-i 1033. számú rendeletével jóváhagyott egy kísérleti projektet a 2021–2026-os évekre a magyar tannyelvű iskolák számára Kárpátalján *Európai integrált iskolai modell a magyar tannyelvű középfokú oktatási intézmények számára Kárpátalján 2021–26-ban* címmel. A projekt céljai:

- Tanterv készítése, mely arányos óraszámokat biztosít az ukrán nyelv, az anyanyelv és az idegen nyelv oktatására a magyar tannyelvű iskolákban;
- Az ukrán nyelv hatékonyabb oktatása érdekében az európai nyelvoktatási tapasztalatok tanulmányozása, saját tanmenet és hozzárendelt tankönyvek kidolgozása;
- Biztosítani a tanulók identitástudatának fejlődését a népismeret, Kárpát-medence földrajza és magyar nép története tantárgyak kötelező oktatása révén;
- Figyelemmel kísérni a projektben résztvevők fejlődését, haladását. Évente egy alkalommal kompetenciamérés alkalmazásával matematika, anyanyelv, ukrán nyelv és idegen nyelv tárgyakból a tanév végén.

Az előadás a projekt megvalósítása során eddig elért eredményeket ismerteti.



**THE IMPACT AND CHALLENGES OF CRISIS SITUATIONS  
ON THE EDUCATION OF HUNGARIANS IN TRANSCARPATHIA  
BETWEEN 2017–2023**

**ILDIKÓ OROSZ**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education  
[foiskola@kmf.uz.ua](mailto:foiskola@kmf.uz.ua)

**Keywords:** mother tongue education, crisis situation, teaching strategies, ways of coping

In 2015, the Ministry of Education and Science of Ukraine developed the 2015-2025 Concept of Education Development, which resulted in the Parliament's approval of a new Law on Education aiming at the introduction of the new Ukrainian school model. As a result of the legislative processes between 2017 and 2023, national minorities will only learn in their mother tongue up to grade 5, with the state language gradually taking over the language of instruction at the next school education levels. At the same time, the need to teach English, which is seen as a means of gaining a foothold in the European educational space, has come to the foreground. These developments, coupled with the pandemic and the war situation, have encouraged those involved to seek new educational strategies. The Ministry of Education and Science of Ukraine by its Decree No.1033 of 29.09.2021 approved a pilot project for the years 2021-2026 for the Hungarian-language schools in Transcarpathia entitled *European Integrated School Model for the Hungarian-language Secondary Education Institutions in Transcarpathia in 2021-26*. The project aims to:

- Prepare a curriculum that provides a proportionate number of hours for teaching the Ukrainian language, the mother tongue and a foreign language in schools with Hungarian as the language of instruction;
- Improve the teaching of the Ukrainian language by studying European language teaching experiences and developing own curriculums and textbooks;
- Ensure the development of the students' sense of identity through the compulsory teaching of the subjects of ethnology, the geography of the Carpathian Basin and the history of the Hungarian people;
- Monitor the progress of the project participants. Once a year, at the end of the school year. to conduct competency tests in mathematics, mother tongue, Ukrainian language and foreign language;

The presentation will deliver the results achieved so far in the implementation of the project.



## **ІННОВАЦІЙНИЙ ПРОЕКТ «ЄВРОПЕЙСЬКА МОДЕЛЬ ШКОЛИ З УГОРСЬКОЮ МОВОЮ НАВЧАННЯ»**

**ПУШКАРЬОВА ТАМАРА**

НАПН України; Інститут модернізації змісту освіти,  
Відділ проектної діяльності  
[pushkaryovat@gmail.com](mailto:pushkaryovat@gmail.com)

**Ключові слова:** модернізації змісту освіти, українська школа, інноваційний проект

Проаналізовано інноваційний проект «Європейська модель школи з угорською мовою навчання» спрямований на створення ефективної інтегративної моделі навчання, комфортної для здобувачів освіти, з метою забезпечення її якості для представників угорської національної меншини у процесі реформування української школи. Проектом передбачено підвищити рівень якості навчання української мови, математики, інших предметів з широким використанням цифрових технологій і діджиталізації освітнього середовища. З урахуванням цих реалій буде розроблено й обґрунтовано науково-методичне забезпечення реалізації освітньої інтегративної моделі в закладах з угорською мовою навчання й експериментально перевірено його доцільність, ефективність, результативність в освітньому процесі. Проектом передбачається широке громадське обговорення проміжних і кінцевих результатів роботи, дидактичної доцільності, компетентнісного потенціалу, соціальної та педагогічної значущості його проміжних та кінцевих результатів, визначення умов ефективності його впровадження з урахуванням особливостей закладів загальної середньої освіти з угорською мовою навчання.



**INNOVATIVE PROJECT**  
**«EUROPEAN MODEL OF SCHOOL WITH HUNGARIAN LANGUAGE INSTRUCTION»**

**TAMARA PUSHKAROVA**

National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine,  
Institute of Educational Content Modernization, Department of Planning Activity  
[pushkaryovat@gmail.com](mailto:pushkaryovat@gmail.com)

**Keywords:** educational content modernization, ukrainian school, innovative project

The innovative project "European model of school with Hungarian language instruction" has been analyzed with the aim of creating an effective integrative learning model that is comfortable for learners and ensuring its quality for representatives of the Hungarian national minority in the process of reforming Ukrainian schools. The project envisages raising the level of quality of education in the Ukrainian language, mathematics, and other subjects through the wide use of digital technologies and digitization of the educational environment. Taking into account these realities, scientific and methodological support for the implementation of the educational integrative model in institutions with Hungarian language instruction will be developed and justified, and its appropriateness, effectiveness, and results will be experimentally verified in the educational process. The project involves broad public discussion of the intermediate and final results of the work, didactic expediency, competency potential, social and pedagogical significance of its intermediate and final results, and determination of the conditions for its effectiveness in implementation, taking into account the peculiarities of institutions of general secondary education with Hungarian language instruction.



## SÉRÜLÉKENY CSOPORTOK ÉS KRÍZISHELYZETEK: A ROMA TANULÓK MEGKÜZDÉSI LEHETŐSÉGEI

HÍVES-VARGA ARANKA

Pécsi Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet

[varga.aranka@pte.hu](mailto:varga.aranka@pte.hu)

**Kulcsszavak:** roma tanulók, sérülékeny csoportok, krízishelyzetek, megküzdési lehetőségek

Az egyes életkori szakaszok krízisei a személyiségfejlődés megkerülhetetlen feltételei, az emberi élet természetes velejárói. Mindezekon túl azonban vannak olyan krízisek, melyeket váratlan életesemények, fenyegető vagy fájdalmas helyzetek okoznak. Mivel a krízis lefolyása kihat az egyén későbbi életére, így fontos az azzal való megbirkózás mikéntje. A sérülékeny csoportok nagyobb mértékben vannak kitéve a krízishez vezető helyzeteknek, és nekik a pozitív kimenetelhez is kiemelt figyelemre, méltányos támogatásra van szükségük.

Az előadás a sérülékeny csoportok közül a roma tanulókat mutatja be különböző élethelyzetben. Azt a kérdést járja körbe kutatási eredményekre támaszkodva, hogy mik lehetnek az akadályai az iskolai sikerességüknek, illetve milyen feltételek megléte vezet a reziliens életútjukhoz? Az előadás kitér olyan rendkívüli helyzetekre, mint a háború és a pandémia, bemutatva a roma tanulókat különösen sújtó nehézségeket. E mellett látni fogunk olyan friss adatokat, melyek számszerűen is jelzik, hogy a korai iskolaelhagyás jelensége a roma tanulókat többszörösen érinti. Szó lesz egy húsz évet felölelő kutatásról, amely felnőtt korig kísért szegregált falukban felnőtt roma fiatalokat. Az ő történeteiken keresztül ismerhetünk meg akadályokkal teli élethelyzeteket, és tipizálhatunk egyéni és társadalmi stratégiákat – mindezek feloldására. Szintén egy vizsgálat eredményeivel mutatunk rá a nehéz helyzettel való sikeres megküzdés, a reziliencia támogató faktoraira. Roma egyetemisták életútját elemezve a pszichológiai és társadalmi tőke fontosságára és az inkluzív környezet támogató erejére láthatunk rá. Végezetül pedig egy jelenleg is zajló kutatás-fejlesztés első eredményeit mutatjuk be. Bepillantathatunk tíz magyarországi kisiskola mentorprogramjába, ahol a pedagógusok sokrétűen segítik a falusi roma diákok sikeres pályaválasztását. A program azt példázza, hogy a hátrányos helyzetben lévő roma tanulók iskolai lemorzsolódásának megelőzését, a nehézségekkel szembeni ellenálló képességük fejlesztését miként érik el a velük mentorszerpben dolgozó, elhivatott pedagógusok.



## VULNERABLE GROUPS AND CRISIS SITUATIONS: HOW TO SUPPORT ROMA STUDENTS' COPING STRATEGIES

ARANKA HÍRES-VARGA

University of Pécs, Institute of Educational Sciences  
[varga.aranka@pte.hu](mailto:varga.aranka@pte.hu)

**Keywords:** roma students, vulnerable groups, crisis situations, coping strategies

Crises occurring in each life-stage, are unavoidable conditions for personality development, as crisis is a natural part of human life. However, there are crises which are caused by unexpected life events, threatening or painful situations. Since the course of each crisis affects the individual's later life, the strategies used to cope with it are essential. Vulnerable groups are more exposed to situations leading to crisis, and they also need special attention and equitable support for a positive outcome.

From among vulnerable groups, the presentation discusses Roma students in different life situations. Relying on research results, obstacles to their educational success are explored, and conditions leading to their resilient life paths are in the focus. The presentation covers extraordinary situations, such as war and the pandemic, presenting the difficulties that particularly affect Roma students. In addition, recent data are presented that numerically indicate that the phenomenon of early school leaving affects Roma students excessively. In the presentation, twenty-year long research will be covered, that accompanies Roma people into their adulthood, who grew up in segregated villages. Through their stories, we can learn about life situations full of obstacles and identify individual and social strategies that helped them resolve all these crises. Also, the result of a study examines successful coping mechanisms that aids individuals who deal with difficult situations and it points towards supporting factors of resilience. Analyzing the life path of Roma university students, the importance of psychological and social capital and the supportive power of an inclusive environment become transparent. Finally, the first results of an ongoing research and development are presented. Mentoring programs of ten small schools in Hungary are introduced, where teachers help Roma students from small villages to choose successful career paths. The program exemplifies how dedicated educators working with students in a mentoring role achieve the prevention of dropout among disadvantaged Roma students and the development of their ability to cope with difficulties.





## PEDAGÓGUSOK SZÜLŐI ELKÖTELEZŐDÉST ERŐSÍTŐ KÉPESSÉGÉNEK FEJLESZTÉSE

**PUSZTAI GABRIELLA – BACSKAI KATINKA – CEGLEDI TÍMEA**

Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet,  
MTA-DE-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport  
Debreceni Egyetem, Felsőoktatási Kutató és Fejlesztő Központ (CHERD)  
[pusztai.gabriella@arts.unideb.hu](mailto:pusztai.gabriella@arts.unideb.hu); [bacsikai.katinka@arts.unideb.hu](mailto:bacsikai.katinka@arts.unideb.hu);  
[ceglei.timea@arts.unideb.hu](mailto:ceglei.timea@arts.unideb.hu)

**Kulcsszavak:** szülői bevonódás, pedagógusképzés, hátrányos helyzet

A nemzetközi tanulói teljesítménymérések, valamint az Országos kompetencia-mérés tapasztalatainak egyik, hosszú ideje változatlan megállapítása, hogy kiemelkedően nagy különbségek mutatkoznak Magyarországon az iskolák között a tanulók társadalmi háttér szerinti kompozíciójuk tekintetében (Bacsikai 2015, Lak et al. 2019, Belinszki et al. 2020). Azok a pedagógusok, akik az alacsony társadalmi kompozíciójú iskolákban eredményt érnek el, munkájuk során első lépésben a hatékony oktatáshoz szükséges együttműködést teremtik meg a szereppartnerekkel, elsősorban az iskola közvetlen környezetét jelentő szülői társadalommal (Imre 2017, Bacsikai 2015, 2020, Pusztai 2020, Marton 2019, L. Ritók 2009, Lannert & Szekszárdi 2015), s csak ezután fordulhatnak a szűkebb értelemben vett pedagógusmunka, az oktatás és a képességfejlesztés felé.

Előadásunkban bemutatjuk a MTA-DE-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport kutató- és fejlesztőmunkáját, amely a pedagógusok és a pedagógushallgatók fejlesztését célozza annak érdekében, hogy munkájuk során támogatni tudják a szülők gyermeknevelési és iskolai eredményességét elősegítő tevékenységét, az iskola és a család együttműködését. A 2021 ősztől zajló kutató- fejlesztő munka eddigi eredményeit összegezzük, amelyek szisztematikus szakirodalm-elemzésen, problémafeltáró pedagógusinterjúk elemzésén, korábbi kutatások másodelemzésein, tanulói és szülői kérdőíves adatfelvételen, valamint jó gyakorlatok áttekintő elemzésén alapulnak.

Az előadás alapját képező kutatást a MTA-DE-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport hajtotta végre és a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta. Az elemzés a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj, továbbá a Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-22-5 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.





## DEVELOPING TEACHERS' CAPACITY TO STRENGTHEN PARENTAL ENGAGEMENT

**GABRIELLA PUSZTAI – KATINKA BACSKAI – TÍMEA CEGLÉDI**

University of Debrecen, Institute of Educational Studies and Cultural Management,  
MTA-DE-Parent Teacher Cooperation Research Group

University of Debrecen, The Center for Higher Educational Research  
and Development (CHERD)

[pusztai.gabriella@arts.unideb.hu](mailto:pusztai.gabriella@arts.unideb.hu); [bacsikai.katinka@arts.unideb.hu](mailto:bacsikai.katinka@arts.unideb.hu);  
[cegledi.timea@arts.unideb.hu](mailto:cegledi.timea@arts.unideb.hu)

**Keywords:** parental involvement, teacher training, social disadvantages

One of the long-standing and unchanged findings of international student performance measures and the National Assessment of Basic Competencies (NABC) is that there are exceptionally large differences between schools in Hungary in terms of students' social background composition (Bacsikai 2015, Lak et al. 2019, Belinszki et al. 2020). Teachers who succeed in schools with a low social background composition first establish the necessary cooperation with their partners, especially with the parents, who are the school's immediate environment, in order to provide effective education (Imre 2017, Bacsikai 2015, 2020, Pusztai 2020, Marton 2019, L. Ritók 2009, Lannert & Szekszárdi 2015), and only after that can they turn to the more narrowly defined work of teachers, to teaching and to the development of skills.

In this presentation, we will present the research and development work of the MTA-DE-Parent-Teacher Cooperation Research Group, which aims to develop teachers and teacher training students in order to help them to be prepared to support parents' activities to promote child-raising and school effectiveness, and school-family cooperation. The results of the research and development work carried out from autumn 2021 onwards are summarised, based on systematic literature reviews, analysis of exploratory teacher interviews, secondary analyses of previous research, survey of pupils and parents, and a summary review of good practices.

The research on which this presentation is based has been implemented by the MTA-DE-Parent-Teacher Cooperation Research Group and with the support provided by the Research Programme for Public Education Development of the Hungarian Academy of Sciences. This presentation was supported by the János Bolyai Research Scholarship of the Hungarian Academy of Sciences and the ÚNKP-22-5 New National Excellence Program of the Ministry for Culture and Innovation from the source of the National Research, Development and Innovation Fund.



## OKTATÁSSZERVEZÉS JÁRVÁNY IDEJÉN

**BÁRCZI ZSÓFIA**

Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem,  
Közép-Európai Tanulmányok Kara  
[zbarcziova@ukf.sk](mailto:zbarcziova@ukf.sk)

**Kulcsszavak:** krízishelyzetek, oktatásszervezés, járványkezelési stratégiák

Előadásomban a koronavírus-világjárványnak az oktatásszervezésre gyakorolt hatását járom körül a szlovákiai felsőoktatásban, kiemelt figyelmet fordítva a Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem oktatási gyakorlatára. Az előadásban ismertetem a szlovákiai felsőoktatásban alkalmazott járványkezelési stratégiákat, a hibrid majd az online oktatásra való átállás megvalósulását és újszerű tanítási és tanulási módszerek, valamint technikai megoldások bevezetését a Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetemen. Előadásom utolsó részében a megváltozott oktatói és hallgatói magatartásformák és szokások kérdésével foglalkozom.



## ORGANISING EDUCATION IN AN EPIDEMIC

ZSÓFIA BÁRCZI

Constantine the Philosopher University in Nitra,  
Faculty of Central European Studies  
[zbarcziova@ukf.sk](mailto:zbarcziova@ukf.sk)

**Keywords:** crisis situations, organising education, epidemic strategies

In my presentation, I will discuss the impact of the coronavirus pandemic on the organisation of education in higher education in Slovakia, with a special focus on the educational practice of Constantine the Philosopher University in Nitra. In the presentation, I will describe the strategies used to manage the epidemic in Slovak higher education, the implementation of the transition to hybrid and then online education, furthermore the introduction of new teaching, learning methods and technical solutions at the Constantine the Philosopher University in Nitra. In the last part of my presentation I will address the issue of changing attitudes and habits of teachers and students.



## NAUCZANIE ZDALNE W OKRESIE PANDEMII – REFLEKSJE NAUCZYCIELA AKADEMICKIEGO

LIDIA MARSZAŁEK

Akademia Mazowiecka w Płocku

**Słowa kluczowe:** nauczanie zdalne, uczelnia, nauczyciel akademicki

Prezentowany tekst stanowi opis sytuacji pandemicznej w Polsce, spowodowanej rozprzestrzenieniem się wirusa SARS-Cov-2 w latach 2020–2021 oraz refleksje nauczyciela akademickiego, który musiał dostosować się do konieczności nauczania zdalnego z wykorzystaniem nie zawsze przyjaznego – zarówno studentom, jak i wykładowcom – środowiska wirtualnego. Faktem jest, iż współczesny świat – w tym edukacja – coraz bardziej pogrąża się w tym środowisku. Niesie to ze sobą pewne pozytywne aspekty, ale też i negatywne kwestie, które nie powinny umknąć osobom, instytucjom, organizującym nauczanie zdalne. Autorka podjęła się próby odnalezienia obu aspektów z własnej perspektywy jako nauczyciela akademickiego.



## **REMOTE LEARNING IN THE PERIOD OF A PANDEMIC – REFLECTIONS OF AN ACADEMIC TEACHER**

**LIDIA MARSZALEK**

Mazovian Academy in Płock

**Keywords:** distance learning, university, academic teacher

The presented text is a description of the pandemic situation in Poland caused by the spread of the SARS-Cov-2 virus in 2020–2021 and the reflections of an academic teacher who had to adapt to the need for distance learning using a virtual environment that is not always friendly to students and lecturers. It is a fact that the modern world – including education – is getting more and more immersed in this environment. This has some positive aspects, but also negative issues that should not be avoided by people and institutions organizing distance learning. The author has attempted to find both aspects from her own perspective as an academic teacher.



## ÁLLAPOT ÉS VONÁS SZORONGÁS VIZSGÁLATA EGYETEMI HALLGATÓK KÖRÉBEN

**HANÁK ZSUZSANNA**

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Pszichológia Intézet  
[hanak.zsuzsanna@uni-eszterhazy.hu](mailto:hanak.zsuzsanna@uni-eszterhazy.hu)

**Kulcsszavak:** pandémia, szorongás, távoktatás

Napjaink problémája a Covid–19-pandémia, melynek hatása a társadalmi és gazdasági életünkre egyértelmű, beleértve az egyetemi oktatást és a hallgatók lelki egészségét is. Az egyetemi képzésben a kontaktelőadások, szemináriumok és gyakorlatok nem valósulhatnak meg pandémia alatt, a hallgatóknak a megszokottól eltérő tanulási módszerekkel kell ismereteket szerezni, attitűdöket és képességeket kialakítani. A Covid–19-pandémia szorongást okozhat az emberek körében, a hallgatók esetében ennek jelentős komponense az egyetemi tanulmányok sikeres folytatása, annak abszolválása. Az előadásban egy kérdőíves vizsgálatról számolunk be, mely a hallgatóink „állapot és vonásszorongás” mérésének kutatási eredményeit mutatja be.



## EXAMINATION OF STATE AND TRAIT ANXIETY AMONG UNIVERSITY STUDENTS

ZSUZSANNA HANÁK

Eszterházy Károly Catholic University, Psychological Institute  
[hanak.zsuzsanna@uni-eszterhazy.hu](mailto:hanak.zsuzsanna@uni-eszterhazy.hu)

**Keywords:** pandemic, anxiety, distance learning

Today's problem is the Covid–19 pandemic, whose impact on our social and economic lives is clear, including university education and student mental health. In university training, contact lectures, seminars and exercises may not take place during a pandemic, which is why education is moving towards distance learning. Students should acquire knowledge, develop attitudes and abilities through unconventional learning methods. Educators also need to develop the competencies of students in a different way from usual. The Covid–19 pandemic can cause anxiety among people, and for students a significant component of this is the ability to successfully complete their university studies. In this presentation, we will report on a questionnaire study that presents the research results of measuring the "state and trait anxiety" of our students.



## **JOBB-E A KÉTNYELVŰSÉG, MINT AZ EGYNYELVŰSÉG? ELEMZÉS AZ AFFEKTÍV ÉS A KOGNITÍV SZFÉRA TÜKRÉBEN**

**GRABOVAC BEÁTA**

Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar  
[begrabovac@gmail.com](mailto:begrabovac@gmail.com)

**Kulcsszavak:** vajdasági magyar – szerb kétnyelvűség, affektív szféra, kognitív működés

Vajon előnyösebb-e két nyelvet ismerni és használni, mint egyet? Mi az, amiben hátrányok és mi az, amiben előnyök jelentkezhetnek kétnyelvűség esetén? Vajon a kétnyelvűség fajtájától függ-e az affektív feldolgozás?

Aneta Pavlenko és Ellen Bialystok kutatási irányait ötvözve az előadás az affektív és a kognitív működés különböző aspektusait tárgyalja a vajdasági magyar – szerb kétnyelvű személyek eredményei alapján. Az elmúlt években intenzív kutatásokat végeztünk Vajdaságban, melyek az affektív feldolgozásra, az érzelmi intelligenciára és az empátiára irányultak.

Alanyaink vajdasági magyar – szerb kétnyelvű személyek voltak, akik abban különböztek, hogy a második nyelvet mikor kezdték el tanulni, mennyire gyakran használják és milyen jól ismerik.

Vizsgálataink során kérdőíves eljárásokat (Davis-féle Interperszonális reaktivitás kérdőív, Wong és Law Érzelmi intelligencia skála), illetve kísérleti paradigmákat (érzelmi Stroop-feladat) alkalmaztunk.

Eredményeink arra mutattak rá, hogy kétnyelvű funkcionálás esetén a nyelvhasználat gyakorisága, a nyelvtudás aktuális szintje, a nyelvelsajátítás kora specifikus affektív működésmintázathoz vezethet.





## IS BILINGUALISM BETTER THAN MONOLINGUALISM? ANALYSIS IN THE MIRROR OF THE AFFECTIVE AND COGNITIVE SPHERES

**BEÁTA GRABOVAC**

University of Novi Sad, Hungarian Language Teacher Training Faculty  
[beagrabovac@gmail.com](mailto:beagrabovac@gmail.com)

**Keywords:** Vojvodinian Hungarian-Serbian bilingualism, affective sphere, cognitive functioning

Is it better to know and use two languages than one? What are the disadvantages and what the advantages of bilingualism? Does affective processing depend on the type of bilingualism?

Following the lines of work of Aneta Pavlenko and Ellen Bialystok the presentation deals with different aspects of affective and cognitive functioning based on the results of Hungarian-Serbian bilinguals from Vojvodina. In the past few years we were intensively engaged in research related to Vojvodina, covering affective processing, emotional intelligence and empathy.

Our participants were Hungarian-Serbian bilinguals, who differed in the age when they started learning the second language, how often they use it and also how well they know it.

In our research, we have used questionnaires (the Davis Interpersonal Reactivity Index, the Wong and Law Emotional intelligence scale) and experimental paradigms (the emotional Stroop-task).

Our results showed that in the case of bilingual functioning the frequency of language use, the actual level of language knowledge and the age of language acquisition can lead to a specific pattern of affective functioning.



**ЕМПІРИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ПЕДАГОГІЦІ**

**EMPIRIKUS KUTATÁSOK A PEDAGÓGIÁBAN**

**EMPIRICAL RESEARCHES IN PEDAGOGY**



## FELSŐOKTATÁSI KUTATÁSOK MAGYARORSZÁGON A PANDÉMIA IDEJE ALATT

**TÓTH PÉTER – SÜTÖRI MÁTYÁS**

Széchenyi István Egyetem, Apáczai Csere János Pedagógiai, Humán- és  
Társadalomtudományi Kar, Szociális Tanulmányok és Szociológia Tanszék  
[pthoth@sze.hu](mailto:pthoth@sze.hu)

**Kulcsszavak:** felsőoktatás, hallgatók, távoktatás, karantén, mentális egészség

2020-ban, a pandémiás időszakban bevezetett oktatásszervezési változások a magyar felsőoktatásban is jelentős hatással bírtak. A távoktatás bevezetése, a távoktatásra történő átállás és az újonnan kialakított oktatási tér használata az oktatókra és a hallgatókra is egyaránt nagy terhet rótt. Az időszak alkalmat adott arra is, hogy kutatások szülessenek ezen speciális oktatási helyzet hatásaival kapcsolatosan. Előadásunkban a pandémiás időszak (2020 – 2022) alatt a magyar felsőoktatásban részt vevő hallgatók bevonásával végzett társadalomtudományi kutatások összegző bemutatására törekszünk. Olyan kutatások kerültek elemzésre, ahol az eredmények publikusak. A félszáz magyar kutatást sikerült beazonosítanunk. Főbb témaként az e-learning, a pandémia alatt felbukkanó deviáns viselkedésekkel kapcsolatos tapasztalatok, illetve a hallgatók mentális egészségével, jövőbeli terveikkel, pénzügyi biztonságot érintő kutatások sorolhatók fel. Bemutatjuk és csoportosítjuk az érintett témákat, a módszertani megközelítéseket és az eredményeket egyaránt.



## RESEARCH ACTIVITY AMONG HUNGARIAN STUDENTS IN TERTIARY EDUCATION DURING THE COVID – 19 PANDEMIC

PÉTER TÓTH – MÁTYÁS SÜTÖRI

Széchenyi István University, Apáczai Csere János Faculty of Humanities,  
Education and Social Sciences, Department of Social Studies and Sociology  
[ptoth@sze.hu](mailto:ptoth@sze.hu)

**Keywords:** tertiary education, students, e-learning, quarantine, mental health

The organizational changes of education introduced in 2020, during the pandemic period, also had a significant impact on Hungarian higher education as well. The introduction of distance learning, the transition to distance learning and the use of the newly created educational space have placed a heavy burden on both teachers and students. The period has also provided an opportunity for research into the impact of this special educational situation. In this presentation, we aim to summarise the social science research practices during the pandemic period (2020-2022) involving students in Hungarian higher education. Only those researches were taken into consideration where the results were published until the end of 2022. Approximately 50 Hungarian research studies have been identified. The main topics include e-learning, experiences with deviant behaviours emerging during the pandemic, and research on students' mental health, future plans and financial security. We present and group the topics covered, the methodological approaches and the results.



## MAGYAR ÉS SZLOVÁK EGYETEMISTÁK TANULÁSI ÉS ÉLETVITELI VÁLTOZÁSAINAK VIZSGÁLATA A VILÁGJÁRVÁNY IDEJÉN

**CSERI KINGA – BOLDIZSÁR BOGLÁRKA – SIPOS JUDIT**

Széchenyi István Egyetem, Apáczai Csere János Pedagógiai,  
Humán- és Társadalomtudományi Kar

[cseri.kinga@sze.hu](mailto:cseri.kinga@sze.hu); [boldizsar.boglarka@sze.hu](mailto:boldizsar.boglarka@sze.hu); [sipos.judit@ga.sze.hu](mailto:sipos.judit@ga.sze.hu)

**Kulcsszavak:** megváltozott élethelyzet, tanulási és életmódváltás, online oktatás, világjárvány

Összehasonlító tanulmányunk magyar és szlovák egyetemi hallgatók körében az online oktatás hatására kialakult tanulási és életmódbeli változásokat vizsgálja a 2020/2021-es koronavírus-járvány idején. A koronavírus-járvány megélésének krízise a pedagógia kultúraváltás fontosságát egyértelműen alátámasztotta. A pandémia által létrejött digitális átállás ugyanis számtalan korábbi dogmatikus pedagógiai kontextust kérdőjelezett meg a tanítás-tanulás lényegiségével kapcsolatban, miközben a digitális oktatás személyre szabott hatékony pedagógiai módszerét próbálta szem előtt tartani. Mindebből kiindulva a tanulmány célja, hogy felmérje hallgatók tanulása és személyes életében a járványhelyzet által bekövetkezett változások következményeit, s a pedagógiai kultúraváltás vonatkozásában javaslatot tegyen arra, hogy milyen módon lehet korszerűvé tenni az online oktatást. Kérdőíves vizsgálatunk az alábbi témákban rejlő potencialításokat járja körül a győri Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Bölcsész- és Társadalomtudományi Karán (Magyarország) és a nagyszombati Trnavská Univerzita v Trnave Pedagógiai Karán (Szlovákia) tanuló hallgatók körében.



## **CHANGES IN LEARNING AND LIFESTYLE OF HUNGARIAN AND SLOVAK UNIVERSITY STUDENTS DURING THE CORONAVIRUS PANDEMIC**

**KINGA CSERI – BOGLÁRKA BOLDIZSÁR – JUDIT SIPOS**

Széchenyi István University, Apáczai Csere János Faculty of Humanities  
Education and Social Sciences

[cseri.kinga@sze.hu](mailto:cseri.kinga@sze.hu); [boldizsar.boglarka@sze.hu](mailto:boldizsar.boglarka@sze.hu); [sipos.judit@ga.sze.hu](mailto:sipos.judit@ga.sze.hu)

**Keywords:** changed life situation, learning and lifestyle changes, online education, pandemic

The comparative study investigates the changes in learning and lifestyle of Hungarian and Slovak university students resulted by the online education during the coronavirus pandemic in 2020/2021. The aim of the study is to investigate the consequences of the changes in students' learning and personal lives resulted by the pandemic situation. Our questionnaire explores these changes among students studying at Széchenyi István University Apáczai Csere János Faculty of Humanities, Education and Social Sciences in Győr (Hungary) and University of Trnava Faculty of Eductaion in Trnava (Slovakia).



## **KRÍZISEK ÉS VÁLTOZÁSOK A KÁRPÁTALJAI MAGYAR FIATALOK ÉS GYERMEKEK ÉLETÉBEN**

**HIRES-LÁSZLÓ KORNÉLIA – LŐRINC INGRID**

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Hodinka Antal Nyelvészeti  
Kutatóközpont, Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék  
[hires.laszlo.kornelia@kmf.org.ua](mailto:hires.laszlo.kornelia@kmf.org.ua); [lorinc.ingrid.ml21tm@kmf.org.ua](mailto:lorinc.ingrid.ml21tm@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** fiatalok, felmérés, háború, oktatás, játékok

2020 tavaszán a Covid – 19 vírus okozta pandémia gyökeresen megváltoztatta sokak életét világszerte. A fiatal korosztály számára talán a legszembetűnőbb változás a jelenléti oktatásról az online tanulásra való áttérés volt, mely nem csak új, eddig ismeretlen kihívások elé állította a fiatalokat, de kapcsolatrendszereikre, közösségi életükre is hatást gyakorolt. A Magyar Ifjúság Kutatás 2020 címmel készült nagymintás, Kárpát-medencét átívelő kutatás során összesen mintegy 12 000, 15 – 29 év közötti fiatalot kérdeztek arról, hogyan látják az életet, miként élik meg mindennapjaikat (az előző lekérdezésre 2016-ban került sor). Jelen előadásunk célja, hogy a kutatás adatai alapján bemutassuk, milyen változásokat hoztak a kárpátaljai fiatalok életébe a világjárvány terjedése következtében bevezetett korlátozások, intézkedések, valamint bemutatjuk azt is, hogy az orosz-ukrán háború közvetlenül a Covid – 19 járvány után milyen, a pandémia alatt is tapasztalt nehéz helyzeteket és lelki válságokat okozhat az iskolások és a pedagógusok életében. Rámutatunk arra is, hogy a krízis idején kialakuló lelki válság enyhítésére a legjobb módszer az oktatásban a pozitív élményeken nyugvó tanulás/tanítás lehet, amelynek remek eszköze a játszva tanulás.





## CRISES AND CHANGES IN THE LIVES OF TRANSCARPATHIAN HUNGARIAN YOUNGSTERS

**KORNÉLIA HIRES-LÁSZLÓ – INGRID LÓRINC**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Antal Hodinka Linguistics Research Center, Department of History and  
Social Sciences

[hires.laszlo.kornelia@kmf.org.ua](mailto:hires.laszlo.kornelia@kmf.org.ua); [lorinc.ingrid.ml21tm@kmf.org.ua](mailto:lorinc.ingrid.ml21tm@kmf.org.ua)

**Keywords:** youth, survey, war, education, games

In the spring of 2020, the pandemic caused by the Covid – 19 virus radically changed the lives of many people worldwide. For the young age group, perhaps the most noticeable change was the transition from face-to-face education to online learning, which not only presented young people with new, hitherto unknown challenges, but also had an impact on their relationship systems. During the large-scale research carried out under the title Hungarian Youth Research 2020, covering the Carpathian Basin, a total of around 12,000 youngsters between the ages of 15 and 29 were asked about how they view life and how they live their everyday lives (the previous survey was conducted in 2016). The purpose of our paper is to present, what changes the restrictions and measures introduced as a result of the spread of the virus have brought to the lives of Transcarpathian youngsters (based on the data of the research), as well as to present what difficult situations and mental crises can the Russian invasion cause that are similar to the ones caused by the Covid – 19 pandemic. We also point out that the best method in education to alleviate the mental crisis that develops is learning/teaching based on positive experiences, the best tool of which is learning through play.



## KÁRPÁTALJAI HALLGATÓK ÖNKÉNTES TEVÉKENYSÉGE A 2022-ES OROSZ-UKRÁN HÁBORÚ IDEJÉN

**PALLAY KATALIN – MARKOS VALÉRIA – FÉNYES HAJNALKA**

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Pedagógia, Pszichológia,  
Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszék  
Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program  
Debreceni Egyetem, Szociológia és Szociálpolitika Tanszék

[pallay.katalin@kmf.org.ua](mailto:pallay.katalin@kmf.org.ua); [markosvaleria.90@gmail.com](mailto:markosvaleria.90@gmail.com); [fenyesh@gmail.com](mailto:fenyesh@gmail.com)

**Kulcsszavak:** hallgatók, önkéntesség, a 2022-es orosz–ukrán háború,  
menekültek segítése, önkéntes motivációk

A 2022-es orosz–ukrán háború idején fontos szerep hárul a kárpátaljai fiatalokra, akik önkéntesként segítik a menekülteket Kárpátalján, az ukrán–magyar határon és Magyarországon. Kutatásunk célcsoportját indokolja, hogy Ukrajnában a fiatalok alkotják az önkéntesek legnagyobb csoportját. Feltáró kutatásunkban félig strukturált interjúkat készítettünk kárpátaljai hallgatókkal, melynek során azt vizsgáltuk, hogy milyen háború előtti önkéntes tapasztalatokkal rendelkeztek, mi jellemző a háború alatti önkéntes tevékenységükre, mi motiválta őket az önkéntességre, és milyen formában térülhet meg számukra. Az interjúk mentén témaanalízis mellett típusanalízist is készítettünk, melynek során három önkéntes-típust határoltunk körül (altruista motivációjú rendszeres önkéntesek, vegyes motivációjú rendszeres önkéntesek és vegyes motivációjú alkalmi önkéntesek). Kutatásunk legfontosabb eredménye, hogy a háború következtében kialakuló társadalmi feszültség ellenére a kárpátaljai önkéntes fiatalokra erős szolidaritás a jellemző az ország belsejéből érkező ukrán menekültekkel kapcsolatban. Másik fontos következmény lehet, hogy az interjúalanyok azon csoportja, akik csak a háború idején kezdtek el önkéntes tevékenységet végezni, feltehetőleg a jövőben is nyitottak lesznek mások megsegítésére, melynek következtében még inkább terjed az önkéntesség kultúrája a vizsgált térségben.



## **VOLUNTEER ACTIVITY OF THE TRANSCARPATHIAN STUDENTS DURING THE 2022 RUSSIAN–UKRAINIAN WAR**

**KATALIN PALLAY – VALÉRIA MARKOS – HAJNALKA FÉNYES**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions

University of Debrecen, Doctoral Program on Educational Sciences

University of Debrecen, Department of Sociology and Social Policy

[pallay.katalin@kmf.org.ua](mailto:pallay.katalin@kmf.org.ua); [markosvaleria.90@gmail.com](mailto:markosvaleria.90@gmail.com); [fenyesh@gmail.com](mailto:fenyesh@gmail.com)

**Keywords:** students, volunteering, the 2022 Russian-Ukrainian war, helping refugees, motivations for volunteering

During the Russian–Ukrainian war of 2022, an important role will be assigned to the Transcarpathian students who volunteer in Transcarpathia to help refugees on the Hungarian–Ukrainian border and in Hungary. The target group of our research is justified by the fact that young people are the largest group of volunteers in Ukraine. In our exploratory research, we conducted semi-structured interviews with young volunteers from Transcarpathia, and we investigated their volunteer-experiences before the war, the characteristics of their volunteer-activities during the war, their motivation for the volunteer activity, and the possible positive outcome of their activities. In addition to the theme-analysis along the interviews, we also prepared a type-analysis, and we differentiated between three volunteer-types (regular volunteers with altruistic motivations, regular volunteers with mixed motivations, and occasional volunteers with mixed motivations). The most important result of our research is that, young volunteers from Transcarpathia are characterized by strong solidarity for the Ukrainian refugees despite the social tension arising as a result of the war. Another important finding may be that the group of respondents who only started to volunteer during the war might be open to help others also in the future, and as a result, the culture of volunteering may spread even more in the examined area.



## NYÍREGYHÁZÁN VÉGZETT NÉPZENETANÁROK ÖN-, SZAKMA- ÉS JÖVŐKÉPE

**BÍRÓ ISTVÁN FERENC**

Nyíregyházi Egyetem, Zenei Intézet  
[biro.istvan@nye.hu](mailto:biro.istvan@nye.hu)

**Kulcsszavak:** Nyíregyházi Egyetem, népzene tanári képzés

A magyarországi népzene tanár-képzés 1991-ben indult el a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskolán nappali tagozaton. Egy évvel később zárt beiskolázás keretében levelező tagozaton is megszervezték a képzést, melynek nem titkolt célja a hallgatók által már korábban megszerzett tudás legitimálása volt. Kérdőíves vizsgálatunkba kizárólag a nappali tagozaton végzett egykori hallgatókat vontuk be, melynek oka, hogy a levelező tagozatra jelentkezők többségében már megvalósult karrierrel rendelkeztek, tehát a képesítést jelentő oklevél főként az addig megvalósult karrier fenntartását jelentette. Vizsgálatainkban arra kerestük a választ, hogy hogyan lehet jellemezni a szakmai önkép, a szakmakép, valamint a közösségbe való bekötődés mértékének szempontjából azokat a kollégákat, akik rövid és hosszú távon népzene tanárként képzelik el a jövőjüket. A kapott eredmények negatív képet festenek a népzene oktatás jövőjével kapcsolatban, ugyanis a kutatásban részt vevő pedagógusok mindössze 38 százaléka gondolkozik magáról népzene tanárként öt éves távlatban.



## THE SELF-IMAGE CONCERNING CAREER AND FUTURE OPTIONS OF FOLK MUSIC TEACHERS GRADUATING IN NYÍREGYHÁZA IN THE LIGHT OF A QUESTIONNAIRE SURVEY

ISTVÁN FERENC BÍRÓ

University of Nyíregyháza, Music Institute  
[biro.istvan@nye.hu](mailto:biro.istvan@nye.hu)

**Keywords:** University of Nyíregyháza, training of folk music teachers

Folk music teacher training started in Hungary at Bessenyei György Teacher Training College for full-time students in 1991. A year later, part-time training was also organised within the framework of a closed selection process, of which the unconcealed intention was to legitimate knowledge previously acquired by the candidates. Our questionnaire survey included former full-time students only. The reason for this was that former part-time students have already established a career, thus their qualifying degrees mainly meant the legitimization of their careers that they had previously embarked upon. The main questions were related to the ways to characterise colleagues who envision themselves as teachers of folk music in the short run and in the long run from the points of view of professional self-image, of their ideas about a career and of their involvement into the professional community. The results foreshadow a negative image concerning the future of folk music teaching. Only 38% of the colleagues participating in the survey see themselves as teachers of folk music over a five-year perspective.



## A ROMA GYERMEKEK LEHETŐSÉGEI A NEM KÖZNEVELÉSI INTÉZMÉNYEKBE A PANDÉMIA IDEJÉN

LAKATOS SZILVIA

Pécsi Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet,  
Romológia és Nevelésszociológia Tanszék  
[lakatosszilvi@gmail.com](mailto:lakatosszilvi@gmail.com)

**Kulcsszavak:** digitális oktatás, hátrányos helyzet, tanoda, szegregátum, járvány

Az előadásomban szeretném bemutatni, hogy a pécsi KheTanoda hogyan működött a pandémia idején, milyen módon tudott segítséget nyújtani a hátrányos helyzetű diákjaiknak. A hipotézisem az volt, hogy a Pécs-Szabolcsi szegregátumban élő hátrányos helyzetű, többségében cigány/roma származású gyerekek digitális oktatása továbbra is akadozik, ugyanis nincsenek biztosítva számukra olyan eszközök, melyekkel a digitális oktatásba be tudnának kapcsolódni. Célként tűztem ki a tanoda digitális oktatás terén alkalmazott módszereinek, használt interaktív felületeinek ismertetését, azok bemutatását. A tanodás gyerekek és szülei körében végeztem kérdőíves vizsgálatot, mely rávilágított arra, hogy nincsenek megoldva a leszakadó, hátrányos helyzetű térségekben, közösségekben a digitális oktatás alapfeltételei sem. Bízom benne, hogy a kutatás eredményei felhívják a döntéshozók figyelmét is arra, hogy a pandémia ideje alatt a digitális esélyegyenlőtlenség még tovább mélyítette az oktatás terén már eddig is fennálló szakadékot a többségi társadalom tanulói és a hátrányos helyzetű diákok között, és megfelelő intézkedéseikkel orvosolni fogják a problémát.



## **ROMA CHILDREN'S POSSIBILITIES IN NON-STATE INSTITUTIONS DURING THE PANDEMIC**

**SZILVIA LAKATOS**

University of Pécs, Institute of Educational Sciences,  
Department of Roma Studies and Educational Sociology  
[lakatosszilvi@gmail.com](mailto:lakatosszilvi@gmail.com)

**Keywords:** digital education, disadvantage students, afterschool program, segregation, epidemic

I present the 'KheTanoda' after-school program activities during the pandemic and how it was able to support disadvantaged students. Based on my hypothesis the digital education of disadvantaged children living in Pécs segregated settlement (Pécs-Szabolcs) continues to suffer. The children mainly belong to the Roma community. They were not provided with the tools to engage in digital education successfully. My aim is to present the methods and interactive surfaces used in the field of digital education by the afterschool program. I conducted a survey among school-age children and their parents, which revealed that the basic conditions for digital education have not been resolved in the isolated, disadvantaged areas and communities. I am confident that the results of the research deserve more attention from decision-makers. The fact that during the pandemic digital inequality deepened the already existing gap between students from the majority and disadvantaged backgrounds. This highlights the importance of targeted policies by decision-makers.



**MENTOROK AZ ISKOLÁKBAN:  
A TANÍTSUNK MAGYARORSZÁGÉRT MENTORPROGRAM HATÁSA  
AZ ALACSONY STÁTUSÚ DIÁKOK JÖVŐKÉPÉRE,  
TANULMÁNYI ASPIRÁCIÓIKRA**

**PAPP HUNOR**

Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet,  
Neveléstudományi Tanszék  
[papphuni@gmail.com](mailto:papphuni@gmail.com)

**Kulcsszavak:** pályaválasztás, mentorálás, továbbtanulás, hátrányos helyzet, Tanítsunk Magyarországért

Jelen tanulmány a Tanítsunk Magyarországért mentorprogram mentoráltainak továbbtanulási törekvéseit és a mentorálás hatását kívánja feltárni saját szerkesztésű kérdőív fejezetek segítségével egy Hajdú-Bihar megyében végzett kontrollcsoportos empirikus felmérés adatainak bemutatásával. A program célja a hátrányos helyzetű réteg felzárkóztatása és a sikeres végzettségszerzés támogatása. A programot vizsgáló kutatások legnagyobb számban a mentorok benyomásaira kérdeznék rá, ezzel szemben jelen kutatás a hátrányos helyzetű, 7–8. osztályos, pályaválasztás előtt álló tanulókat célozta. Mostanáig nem készült hasonló méretű és részletességű adatbázis, ami a program hatását a diákok bevonásával vizsgálta volna. Arra kerestem a választ, hogy a mentor a szülő és pedagógus mellett képes-e eredményesen támogatni a diákok sikeres pályorientációját. Az eredmények igazolták, hogy a program sikeresen vonja be a hátrányos helyzetű diákokat, azonban a továbbtanulási döntés legerősebb prediktora még a mentorprogramban való részvétel mellett is a család anyagi helyzete. Elmondható azonban, hogy a mentorok jelentős szerepet játszanak a diákok pályaválasztásának tanácsokkal való segítésében.





**MENTORS IN SCHOOLS:  
THE IMPACT OF THE LET'S TEACH FOR HUNGARY MENTORING PROGRAM  
ON THE PROSPECTS AND ACADEMIC ASPIRATIONS  
OF UNDERPRIVILEGED STUDENTS**

**HUNOR PAPP**

University of Debrecen, Institute of Educational Studies and Cultural Management,  
Department of Educational Studies

[papphuni@gmail.com](mailto:papphuni@gmail.com)

**Keywords:** career choice, mentoring, further education, disadvantaged students, Let's Teach for Hungary

The present study aims to explore the academic aspirations of students participating in the "Tanítsunk Magyarorszáért" (Let's Teach for Hungary!) mentoring program and the impact that working with a mentor has on different student outcomes. The Let's Teach for Hungary program aims to help disadvantaged groups with improving their academic progress and to support them during the process of choosing a career and applying to secondary education. Most research on mentoring programs asks about the impressions of mentors, whereas this research focused on disadvantaged students in 7<sup>th</sup> and 8<sup>th</sup> grades who are about to choose a career. To date, no database of similar size and detail has been produced to investigate the impacts of the program on the students. In this research, we wanted to find out whether the mentor, alongside the parent and teacher, could effectively support the successful career guidance of the students. The results demonstrated that the program is successful in engaging disadvantaged students but that the strongest predictor of the decision to continue education, even when participating in the mentoring program, is the financial situation of the family.



## **SELFIE – INTÉZMÉNYI ÖNRACKÉP HÁTRÁNYOS HELYZETŰ DIÁKOKAT TANÍTÓ GIMNÁZIUMBAN**

**JAKAB NATÁLIA**

Pécsi Tudományegyetem, „Oktatás és Társadalom”  
Neveléstudományi Doktori Iskola  
[jakabnati@gmail.com](mailto:jakabnati@gmail.com)

**Kulcsszavak:** selfie, digitális, esélyteremtés, digitális hátrány, digitális szakadék

Az utóbbi évek gazdasági változásai egyre inkább azt mutatják, hogy a versenyképes gazdaság egyik kulcseleme a minőségi oktatás. Az oktatás színvonala jelentősen befolyásolja egy ország gazdasági versenyképességét. Az OECD (Organization for Economic Co-operation and Development) kutatásai megerősítik, hogy az oktatás eredményességére hatással vannak a digitális kompetenciák fejlesztése és a digitális módszerek alkalmazása. Az Európai Bizottság 2005-ben indította a *Tanulás és készségek a digitális korban* című kutatását, amelynek célja, hogy támogatást nyújtson az unió országainak a digitális technológiákban rejlő lehetőségek kiteljesedésében (Carretero, S.; Vuorikari, R. és Punie, Y. 2017). 2018-ban terjesztette elő az Európai Bizottság a Digitális Oktatási Cselekvési Terv (digital Education Acton Plan – DEAP) egyik kezdeményezéseként, majd 2018 őszén mutatta be az a SELFIE felmérést, amely európai országok oktatási szakértői által létrehozott önkéntes önértékelési rendszer. A kérdőívet Joint Research Cente hozta létre, és fő célja, hogy az iskolák felmérjék, mennyire sikerült a digitális pedagógiát bevezetniük, miképp vélekednek a tanulók, intézményi dolgozók, iskolavezetés az iskola digitális tárgyi és módszertani feltételeiről. Előadásomban egy pécsi hátrányos helyzetű diákokkal foglalkozó intézmény digitális önarcképét mutatom be két év tükrében.



## **SELFIE – INSTITUTIONAL SELFIE IN A HIGH SCHOOL FOR DISADVANTAGED STUDENTS**

**NATÁLIA JAKAB**

University of Pécs, "Education and Society" Doctoral School of Education  
[jakabnati@gmail.com](mailto:jakabnati@gmail.com)

**Keywords:** selfie, digital, digital divide, digital disadvantage, digital opportunity

Economic changes in recent years increasingly show that quality education is a key element of a competitive economy. The quality of education has a significant impact on the economic competitiveness of a country. Research by the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) confirms that the development of digital competences and the use of digital methods have an impact on the effectiveness of education. In 2005, the European Commission launched its research 'Learning and Skills in the Digital Age', which aims to support EU countries in realising the potential of digital technologies (Carretero, S.; Vuorikari, R. and Punie, Y. 2017). In 2018, the European Commission presented the Digital Education Action Plan (DEAP) as one of its initiatives, and in autumn 2018 the SELFIE survey, a voluntary self-evaluation system created by education experts in European countries, was presented. The questionnaire was created by Joint Research Centre and its main objective is to assess the extent to which schools have successfully introduced digital pedagogy and how pupils, staff and school management perceive the digital material and methodological conditions in schools. In my presentation, I will present a digital self-portrait of an institution for disadvantaged students in Pécs, Hungary, over the past two years.



## HALLGATÓI ÉS OKTATÓI TAPASZTALATOK ÖSSZEJETÉSE A PANDÉMIA IDEJÉN

**NYITRAI TÍMEA LAURA – HOMOKI ERIKA – CZAPNÉ MAKÓ ZITA**

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola,  
Tanító- és Óvóképző Intézet

[h.timealaura@gmail.com](mailto:h.timealaura@gmail.com); [homoki.erika@uni-eszterhazy.hu](mailto:homoki.erika@uni-eszterhazy.hu)

**Kulcsszavak:** online oktatás, pandémia, hatékonyság, hallgatói tapasztalatok, pedagógus

Válsághelyzetnek érezhettük a koronavírus-járvány idején bevezetett online oktatást. A megszokott rendszert egyik napról a másikra felváltotta a digitális oktatási környezet. Úgy kapcsolt „online-ra” az oktatás, hogy nem volt megfelelően előkészítve sem stratégiai, sem eszköztár szempontjából. Ez megterhelő volt mentálisan a diákoknak és a pedagógusoknak egyaránt. A kihívás akár fejlődési lehetőségként is értékelhető, ezért szükséges vizsgálni a tapasztalatokat, melyek tükrében újra értelmezhető az oktatási rendszer egy-egy szegmense. Kutatási munkánk során kérdőíves vizsgálattal mértük fel az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem hallgatóinak tapasztalatait, melyet összevetettünk egy pedagógusoknak készített, hasonló kérdéseket tartalmazó kérdőívvel. Arra kerestük a választ, hogy mi jelentett kihívást az online oktatás ideje alatt. Felmértük a hallgatók véleményét a távoktatás hatékonyságáról, a motiváció vesztes mértékéről, a digitális kompetenciájuk fejlődéséről, valamint a szakmai gyakorlatokat érintő nehézségekről. Szükséges kiemelni, hogy az elszigetelődés komoly lelki nehézségeket okozott. Ebben a helyzetben felértékelődött az együttműködés, ami megjelent az oktatók és a hallgatók között egyaránt.



## COMPARING STUDENT AND TEACHER EXPERIENCES DURING THE PANDEMIC

**TÍMEA LAURA NYITRAI – ERIKA HOMOKI – ZITA CZAPNÉ MAKÓ**

Eszterházy Károly Catholic University, Doctoral School of Education,  
Teacher and Kindergarten Training Institute

[h.timealaura@gmail.com](mailto:h.timealaura@gmail.com); [homoki.erika@uni-eszterhazy.hu](mailto:homoki.erika@uni-eszterhazy.hu)

**Keywords:** online education, pandemic, efficiency, student experience, teacher

The usual system was replaced overnight by the digital education environment. Education switched to "online" without being properly prepared in terms of strategy or toolkit. This was mentally taxing for students and educators alike. The challenge can even be seen as an opportunity for development, so it is necessary to examine the experience, in the light of which a particular segment of the education system can be reinterpreted. During our research work, we assessed the experiences of the students of the Eszterházy Károly Catholic University with a questionnaire study, which we compared with a questionnaire for teachers containing similar questions. We were looking for answers to what was challenging during the time of online education. We asked students about the effectiveness of distance learning, the degree of loss of motivation, the development of their digital competence, and the difficulties faced by internships. It is necessary to point out that isolation caused serious spiritual difficulties. In this situation, the cooperation that appeared between teachers and students alike became more valuable.



## PEDAGÓGUS-DIÁK KÖZÖTTI KOMMUNIKÁCIÓS KAPCSOLATI JELLEMZŐK KRÍZISHELYZETBEN

**MOLNÁR NIKOLETTA**

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola  
[molnar.nikoletta@kmf.org.ua](mailto:molnar.nikoletta@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** kapcsolatteremtés, kommunikáció, tanár-diák kommunikáció, kommunikációs stratégia, krízishelyzet

A kutatásom témája a pedagógus-diák közötti kommunikációs kapcsolati jellemzők krízishelyzetben. PhD-hallgatóként a tanár és diák között pedagógiai helyzetben létrejövő kapcsolatteremtési módokat vizsgálom, ezen belül reflektálva a krízishelyzetben megvalósuló kommunikációra. Az utóbbi években megjelent speciális krízishelyzetek indokoltá tették azok tanár-diák kommunikációra tett hatásainak vizsgálatát. A tanulmányban arra keresem a választ, különbözik-e a krízishelyzetben és annak hiányában megvalósuló kommunikációs kapcsolatteremtés tanár és diák között az eddigi kutatások alapján. Feltevésem szerint a krízishelyzet mint speciális szituáció más kapcsolatteremtési, ezen belül más kommunikációs stratégiákat tesz szükségessé. A tanulmány három fő részre osztva először összegzi a kommunikáció általános jellemzőit, majd reflektál a tanár-diák kommunikációra, végül ennek a krízishelyzet okozta specifikus jellemzőit taglalja. Az összegző tanulmány hasznos lehet a krízishelyzetben megvalósuló kapcsolatteremtés és kommunikáció megismeréséhez, valamint a témában történő empirikus vizsgálat elméleti alapozásához. A kutatás alapjául Richard C. Atkinson, és Ernst Hilgard, Antalné Szabó Ágnes, Asztalos Anikó, Buda Béla, Kelemen László, N. Kollár Katalin, Pléh Csaba, Szőke-Milinte Enikő, Zrinszky László munkái szolgáltak.



## COMMUNICATION RELATIONSHIP CHARACTERISTICS BETWEEN TEACHER AND STUDENT IN A CRISIS SITUATION

**NIKOLETTA MOLNÁR**

Eszterházy Károly Catholic University, Doctoral School of Education  
[molnar.nikoletta@kmf.org.ua](mailto:molnar.nikoletta@kmf.org.ua)

**Keywords:** relationship building, communication, teacher-student communication, communication strategy, crisis situation

The topic of my research is the characteristics of the communication between teacher and student in a crisis situation. As a PhD student, I examine the ways of creating a relationship between teacher and student in a pedagogical situation, reflecting on the communication that takes place in a crisis situation. The special crisis situations that have appeared in recent years justified the investigation of their effects on teacher-student communication. In the paper, I am looking for the answer to whether the communication between teacher and student in a crisis situation and in the absence of it differs based on previous research. According to my assumption, the crisis situation as a special situation requires different communication strategies. Divided into three main parts, the paper first summarizes the general characteristics of communication, then reflects on teacher-student communication, and finally discusses its specific characteristics caused by the crisis situation. The summary study can be useful for getting to know the relationship and communication that takes place in a crisis situation, as well as for the theoretical foundation of an empirical research on the topic. The research was based on the works of Richard C. Atkinson and Ernst Hilgard, Ágnes Antalné Szabó, Anikó Asztalos, Béla Buda, László Kelemen, Katalin N. Kollár, Csaba Pléh, Enikő Szőke-Milinte, László Zrinszky.



## OKTATÁSI-SZERVEZÉSI KÉRDÉSEK A HELYI KISEBBSÉG KÖRÉBEN, NAGYDOBRONY KÖZSÉG PÉLDÁJÁN

**BENEDEK VIKTÓRIA**

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,  
Földtudományi és TurizmusTanszék  
[benedek.viktoria@kmf.org.ua](mailto:benedek.viktoria@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** közoktatás, Nagydobrony, cigányság

2011-ben a legnagyobb etnikai kisebbség, a cigányság 309 ezer fő volt a Kárpát-medencében. Kárpátalján – miként Magyarországon és más határon túli régiókban is – vannak, akik romának, és vannak, akik cigánynak vallják magukat, s vannak mindkét fogalmat elfogadók is. A kiválasztott célterület, a – Nagydobronyi kistérséghez tartozó – Nagydobrony község esetében a magyarsághoz datálhatóak. Kárpátalján a cigányság jelentősebb része városokba összpontosul(t), több nyelvet beszél, lehetőségeikhez mérten ügyeskednek. Hogyan érintették a kisebbség kisebbségét az elmúlt évek krízisei, különös tekintettel az országban zajló cselekményekre? Maradtak-e gyerekek a helyi cigányiskolában? Ha igen, milyen intézkedések révén sikerült megtartani őket a háború, a légvédelmi riadó és az áramkimaradások közepette? Ugyanakkor fontos kérdés az is, hogy hogyan jelenhet meg Németországban, az afrikai – ázsiai bevándorlók között néhány dobronyi roma férfi? A kérdés felvetésével felhívjuk a figyelmet egy mindezidáig talán kevesebb reflektorfényt kapott problémakörre, annak komplexitására, különböző aspektusaira.





**EDUCATIONAL AND ORGANIZATIONAL ISSUES  
AMONG THE LOCAL MINORITY, USING THE EXAMPLE  
OF THE VILLAGE OF NAGYDOBRONY**

**VIKTORIA BENEDEK**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Geography and Tourism  
[benedek.viktoria@kmf.org.ua](mailto:benedek.viktoria@kmf.org.ua)

**Keywords:** public education, Nagydobrony, gypsyism

In 2011, the largest ethnic minority, the Gypsies, had 309,000 people in the Carpathian Basin. In Transcarpathia, as in Hungary and other regions across the border, there are those who identify themselves as Romanians and those who identify as Gypsies, and there are those who accept both concepts. In the case of the selected target area, the village of Nagydobrony – belonging to the Nagydobronyi Subregion – they date back to the Hungarian era. In Subcarpathia, the majority of the Gypsies are concentrated in cities, speak several languages, and are skilled according to their abilities. How did the crises of recent years, especially the events taking place in the country, affect the minority of the minority? Are there any children left at the local gypsy school? If so, what measures were taken to keep them in the midst of the war, the anti-aircraft alert and the blackouts? At the same time, an important question is how a few Roma men from Dobron can appear in Germany among the African-Asian immigrants? By raising this question, we draw attention to a problem area that has perhaps received less spotlight until now, to its complexity and various aspects.



**ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ  
ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ**

**OKTATÁSSZERVEZÉS KRÍZISHELYZETBEN  
A KÖZ- ÉS FELSŐOKTATÁSBAN**

**EDUCATION IN HIGHER AND SECONDARY EDUCATION  
INSTITUTIONS IN CRISIS SITUATIONS**



**„EGYÜTT TOLJUK A SZEKERET” – A KISISKOLÁKBAN  
MEGVALÓSULÓ TÁVOLLÉTI (DIGITÁLIS) OKTATÁS  
A PANDÉMIA ALATT 2021 TAVASZÁN**

**LAKI TAMÁSNÉ – ANDL HELGA**

Pécsi Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet  
[rampa@rampa.eu](mailto:rampa@rampa.eu); [andl.helga@pte.hu](mailto:andl.helga@pte.hu)

**Kulcsszavak:** kisiskola, kistelepülés, Covid –19-járvány, online oktatás, hátrányos helyzet

Előadásunkban a Baranya megyei kisiskolákban 2021 tavaszán, a Covid –19-pandémia alatti távolléti oktatás második időszakában végzett kutatásunk egyes eredményeit ismertetjük. Választ kerestünk arra, hogy (1) miben ragadható meg a csak alsó tagozattal működő kisiskolák specialitása a digitális oktatás tekintetében; (2) miként válaszolnak az intézmények az új kihívásokra; (3) milyen stratégiákat alkalmaznak a diákok elérése, az oktatás eredményessége és méltányossága érdekében. A vizsgálat során tíz kisiskola vezetőjével készítettünk félig strukturált interjút. A kutatás azt mutatta, hogy az intézmények a lehetőségekhez mérten rugalmasan alkalmazkodtak a kihívásokhoz, és számos módon törekedtek arra, hogy valamilyen formában minden diák részt vegyen a tanulásban, ezzel összefüggésben a digitális eszközökre, felületekre, programokra leginkább lehetőségként tekintettek. Megállapítottuk, hogy az intézményi körre jellemző alacsony létszámnak, a helyi társadalomba való erős beágyazottságnak, az intenzív személyes kapcsolatoknak és az amúgy is napi gyakorlatként alkalmazott differenciálásnak köszönhetően az egyéni bánásmód érvényesítésére a kisiskolákban több a lehetőség, így a vizsgált intézményekben a méltányosság szempontjai markánsan érvényesültek a távolléti oktatás során.



## **“WE ARE IN THIS TOGETHER” – DISTANCE LEARNING EXPERIENCE IN SMALL SCHOOLS IN A PANDEMIC IN SPRING 2021**

**LAKI TAMÁSNE – ANDL HELGA**

University of Pécs, Institute of Educational Sciences  
[rampa@rampa.eu](mailto:rampa@rampa.eu); [andl.helga@pte.hu](mailto:andl.helga@pte.hu)

**Keywords:** small school, small settlement, Covid –19-pandemic, online education, disadvantage

This presentation discusses a selected set of results of our research that was conducted in the second distance learning period under the Covid –19-pandemic in the Spring of 2021. This research aimed to answer three main questions: (1) how the special nature of only primary level schools could be articulated in the context of digital education; (2) how institutions react to arising challenges; (3) which strategies are being used to reach students and achieve success as well as to provide equity. In the course of our research, we examined ten small schools through partly structured interviews with the heads of institution. The assembled information shows that the institutions were flexible and made an effort to include every student in the learning process in some form, and they strived to achieve this by considering digital platforms, programs and devices as an opportunity. In the presentation, we claim that due to the typically low number of students, the embeddedness in the local community, the close personal relationships and the often-employed differentiation strategies, small schools are well-suited to treating students on an individual basis; thus, in the institutions studied in our research, the principles of equity were markedly present and strongly implemented in distance learning situations.



## AZ ONLINE OKTATÁS LEHETŐSÉGEI ÉS KORLÁTAI A PEDAGÓGUSKÉPZÉSBN

**VARGA-NOVÁKOVITS ZSUZSANNA**

Tokaj-Hegyalja Egyetem  
[novakovits.zsuzsanna@gmail.com](mailto:novakovits.zsuzsanna@gmail.com)

**Kulcsszavak:** virtuális tanulás, motiváció, kommunikáció változása, jó gyakorlatok

A koronavírus-járvány miatti korlátozások több ponton és módon alakították át a mindennapi élet megszokott gyakorlatait. Az egyik fontos változás – az online oktatás bevezetése – egyaránt hatással volt az oktatási folyamatokra és a családok életére. A megváltozott oktatási környezet számos kérdést vet fel, amelyek közül az alábbiakra keresem előadásomban a válaszokat:

1. Milyen átalakulásokat idéz elő a tanítási tevékenységben a világjárvány kontextusa?
2. Hogyan befolyásolja a digitális eszközök tömeges használata a társadalomban és különösen a szakmai világban a kommunikáció tanítási tartalmát?
3. Változott-e a tanári és a hallgatói motiváció?
4. Ha igen, hogyan jelenik meg a pedagógiai kommunikációban? (megszólalás, önkifejezés, együttműködés, szóbeli értékelés)
5. A távoktatás korlátai és akadályai tükrében milyen sajátosságai vannak a tanítási kommunikációnak és a személyes interakcióhoz szükséges támogatásnak?

Röviden szólok a fentiekkel összefüggésben az online tanulást támogató rendszerekről és azok virtuális tantermi alkalmazásairól, a tanulói motivációs eszközökről és technikákról, a „jó gyakorlatokról”.



## **POSSIBILITES AND LIMITES OF ONLINE EDUCATION AND VIRTUAL LEARNING IN TEACHER EDUCATION**

**ZSUZSANNA VARGA-NOVÁKOVITS**

University of Tokaj in Sárospatak  
[novakovits.zsuzsanna@gmail.com](mailto:novakovits.zsuzsanna@gmail.com)

**Keywords:** virtual learning, challenges from the perspective in teacher education

Our everyday practices has been reshaped in many different ways by the restrictions due to the COVID-19 pandemic. The introduction of online teaching had been one of the most important changes - it was having a huge impact on education and the daily lives of families at the same time. This changing environment of education raises many questions, of which my presentation is trying to find the answers for the ones below:

1. In what ways has the educational process been altered in the context of the pandemic?
2. How has the subject communication been influenced by the mass-using of digital technologies?
3. Has the motivation of the teachers and the students been changed?
4. If yes, how does this occur in pedagogic communication?
5. What characteristics do the educational communication and the necessary support for personal interactions have in remote teaching, considering its limitations?

In the context of the above, I will also give a short highlight about the digital systems supporting online learning and their use in the virtual classrooms, and the motivational tools and techniques of the students ("good practices").



## A MEGÚJULÓ TANÁRKÉPZÉS VÁLTOZÁSAI

### VIRÁG IRÉN – MOGYORÓSI ZSOLT

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem  
[virag.iren@uni-eszterhazy.hu](mailto:virag.iren@uni-eszterhazy.hu); [mogyorosi.zsolt@uni-eszterhazy.hu](mailto:mogyorosi.zsolt@uni-eszterhazy.hu)

**Kulcsszavak:** tanárképzés, változás, tapasztalatok

A hatályos jogszabály értelmében a magyar tanárképzés rendszerében több változás történt. A képzés egységesen ötéves mind az általános iskolai mind pedig a középiskolai tanárképzés vonatkozásában. Fontos célkitűzés, hogy a hallgatók minél hamarabb megismerkedjenek az oktatási intézmények világával. A rendelet ennek érdekében Pályaismereti és pályaszocializációs gyakorlatok teljesítését írja elő, melynek célja, hogy a hallgatók tanári nézőpontból megfigyeljék az iskola világát, az intézményi környezetet, infrastruktúrát, és a visszajelzések alapján formáljanak képet saját pályaaalkalmasságukról.

A gyakorlatok első eleme az Eszterházy Károly Katolikus Egyetemen Fókuszban az iskola című kurzus. Ennek keretében a hallgató megismeri az iskolát mint szervezetet, az intézmény működését meghatározó legfontosabb törvényi, rendeleti háttérrel, a fenntartói irányítás dokumentumait, az iskola szervezeti felépítését, működési rendjét. Ismereteket szerez az iskola és környezete kapcsolatáról, az iskola működéséről, szereplőiről, pedagógiai felelősségvállalásáról. Az előadás ennek első tapasztalatait mutatja be.





## CHANGES IN THE RENEWED TEACHER TRAINING

**IRÉN VIRÁG – ZSOLT MOGYORÓSI**

Eszterházy Károly Catholic University

[virag.iren@uni-eszterhazy.hu](mailto:virag.iren@uni-eszterhazy.hu); [mogyorosi.zsolt@uni-eszterhazy.hu](mailto:mogyorosi.zsolt@uni-eszterhazy.hu)

**Keywords:** teacher training, change, experiences

Under the current legislation, there have been several changes to the Hungarian teacher training system. The training is now uniformly five years for both primary and secondary teacher training. An important objective is to familiarise students with the world of educational institutions as soon as possible. To this end, the regulation requires students to complete Career awareness and socialisation exercises, the aim of which is to observe the school world, the institutional environment and infrastructure from a teacher's perspective, and to form a picture of their own career suitability based on the feedback.

The Focus on School course is the first element of these exercises at Eszterházy Károly Catholic University. In this course, students will get to know the school as an organisation, the most important laws and regulations governing the operation of the institution, the documents of the school's management, its organisational structure and its operational procedures. Students will also gain knowledge about the relationship between the school and its environment, the functioning of the school, its actors and its pedagogical responsibility. The presentation will present the first experiences of this.



## NEMZETKÖZI ALAPSZAK INDÍTÁS A COVID – 19-VILÁGJÁRVÁNY KÖZEPÉN – KIHÍVÁSOK ÉS TANULSÁGOK

**DEZSÓ RENÁTA ANNA**

Pécsi Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet  
[dezso.renata@pte.hu](mailto:dezso.renata@pte.hu)

**Kulcsszavak:** kihívások, online oktatás, nemzetközi program, világjárvány

A PTE BTK Neveléstudományi Intézetének munkatársai 2019 tavaszi félévében egy új szakindítási anyagot dolgoztak ki. A magyarul évek óta működő pedagógia alapszak angol képzési nyelvű programja interkulturális nevelési- és oktatási asszisztens specializációval 2019 nyarán kapott szakindítási engedélyt, így 2020 tavaszán már folytak az online rendszerű felvételi vizsgák, s a jelentkezők közül felvételt nyert 12 diák közül 11 fő kezdte meg tanulmányait Kína, Mongólia, Vietnám, Törökország, Hollandia, és Szlovákia reprezentációjával. 2021 és 2022 szeptemberétől újabb évfolyamok indultak (előbbi országokon túl Katarból, Laoszból, Kolumbiából, Oroszországból, Mauritiusról, Koszovóból érkező diákokkal), s 2023 tavaszán képzésük utolsó (6.) szemeszterét 10 fő abszolválja. Tekintettel a képzés nemzetközi és gyakorlati jellegére, a programban közreműködő oktatóknak számos kihívást kellett sok esetben spontán, kreatívan, főként online tanulási formák alkalmazása által, ugyanakkor a képzési előírásokhoz mérten érvényes módon megoldani – a világjárványból adódó korlátozások áthidalásával. Előadásomban e kihívások tapasztalatait, az alkalmazott megoldási módokat, s ezek tanulságait ismertetem.



## **STARTING AN INTERNATIONAL BACHELOR PROGRAM IN THE MIDDLE OF THE COVID – 19-PANDEMIA – CHALLENGES AND LESSONS LEARNT**

**RENATA ANNA DEZSO**

University of Pécs, Institute of Educational Sciences  
[dezso.renata@pte.hu](mailto:dezso.renata@pte.hu)

**Keywords:** challenges, online education, international program, Pandemia

During the 2019 spring semester, the academic staff of the Institute of Educational Sciences at FHSS UP developed a new international bachelor program, that had existed before exclusively in Hungarian. The licence of the Pedagogy BA program with Intercultural Educational Assistant Specialisation was issued in the summer of 2019 so spring 2020 was the headstart for admission interviews. Out of 12 accepted students 11 persons from China, Mongolia, Vietnam, Turkey, Slovakia and the Netherlands started their studies in September 2020 followed by others in September 2021 and September 2022 from further countries, such as Qatar, Laos, Mauritius, Colombia, Russia, and Kosovo. By the 2023 spring semester (the 6th one of their studies) there are 10 students busy with thesis writing heading for their final exam on the program. Concerning the international and practical-based natures of this educational innovation several challenges had to be answered within the past three years overcoming the limitations caused by the Covid – 19-Pandemia. In the proposed talk I aim summarizing the lessons of these challenges, and introduce ways of solutions implied mostly adapting online forms of education.



## KONDUKTÍV FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK KÁRPÁTALJÁN A PANDÉMIA ÉS A GEOPOLITIKAI PROBLÉMÁK TÜKRÉBEN

**MATOS LÁSZLÓ**

Semmelweis Egyetem, Pető András Kar  
[matos.laszlo@semmelweis-univ.hu](mailto:matos.laszlo@semmelweis-univ.hu)

**Kulcsszavak:** konduktív pedagógia, geopolitikai problémák, pandémia

A Semmelweis Egyetem Pető András Kara 2014 óta folyamatosan biztosít konduktív fejlesztést a kárpátaljai központi idegrendszeri sérült gyermekek és felnőttek számára. A fejlesztés helyszíne a Beregszászi Máltai Szeretetszolgálat Központjában van. 2020-ig a budapesti konduktorok kiutazásával, személyes jelenléttel, 3 hetes intervallum fejlesztés keretében valósult meg mindez.

A 2020 tavaszán bekövetkezett pandémia, majd a 2022-ben kezdődő orosz – ukrán háború alapvető változásokat követelt a már jól működő rendszerben. A megoldásmódok, melyeket a Pető András Kar és a Beregszászi Máltai Szeretetszolgálat felkínált, az alábbiak voltak:

- online fejlesztés megvalósítása Budapestről, konduktori irányítással az érintett család otthonában, egyénileg,
- online fejlesztés ugyanilyen módon, de csoportos jelenléttel,
- online fejlesztés a Máltai Szeretetszolgálat központjában, csoportos formában, valamint
- Budapestre utazás a Pető Intézetbe, ahol a konduktor szakemberek 3 héten át fejlesztették a gyermekeket.

Az előadás szót ejt a jövőbeni lehetőségekről, tervekről, melyeket komolyan befolyásol a geopolitikai helyzet.



## CONDUCTIVE DEVELOPMENT OPPORTUNITIES IN TRANSCARPATHIA IN THE LIGHT OF THE PANDEMIC AND GEOPOLITICAL PROBLEMS

LÁSZLÓ MATOS

Semmelweis University, András Pető Faculty  
[matos.laszlo@semmelweis-univ.hu](mailto:matos.laszlo@semmelweis-univ.hu)

**Keywords:** conductive pedagogy, geopolitical problems, pandemic

Since 2014, the Pető András Faculty of Semmelweis University has been providing ongoing conductive development services for children and adults with central nervous system disorders in Transcarpathia. Until 2020, this was done through a 3-week interval development programme with the personal presence of conductors from Budapest.

The pandemic in the spring of 2020 and the Russian-Ukrainian war in 2022 required fundamental changes to an already well-functioning system.

The solutions offered by the András Pető Faculty and the Maltese Relief Service in Berehovo were as follows:

- online development from Budapest, with the guidance of a conductor, in the home of the family concerned, individually,
- online development at the Maltese Relief Service headquarters, in a group setting, and
- a trip to Budapest to the Pető Institute, where the children were developed for 3 weeks by conductor specialists.

Future plans - influenced by the current geopolitical situation are as follows:

- continuation and expansion of interval conductive development in Transcarpathia,
- practice area in the Maltese Charity Service Centre: permanent and functioning of early childhood, pre-school, school, and adult groups.



## TURISZTIKAI KÉPZÉS A PANDÉMIA IDEJÉN

**BERGHAUER SÁNDOR – FODOR GYULA – TÓTH ATTILA**

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,  
Földtudományi és Turizmus Tanszék

[berghauer.sandor@kmf.org.ua](mailto:berghauer.sandor@kmf.org.ua); [fodor.gyula@kmf.org.ua](mailto:fodor.gyula@kmf.org.ua); [toth.attila@kmf.org.ua](mailto:toth.attila@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, turizmus,  
Covid – 19-világjárvány, gyakorlati képzés

A Covid – 19-világjárvány globális hatásai a társadalom, élet minden szegmensében érezhetőek voltak. A pandémia alatt teljesen átértékelődött az utazás és a turizmus, gyakorlatilag új értelemet nyertek e fogalmak. A biztonság, egészség kerültek előtérbe, valamint átértékelődött az online értékesítés és az internet biztosította lehetőségek szerepe. Hasonló mélységben érintette a Covid – 19-világjárvány az alapképzésben részt vevő turizmus szakoshallgatók képzési folyamatát is. Más képzésekhez hasonlóan ebben az esetben is az online világba szorult az oktatás folyamata a pandémia időszakában. A képzés sajátosságai közé tartozik, hogy az online oktatás átállásának nehézségei mellett a turizmus szak esetében külön is meg kellett küzdeni a gyakorlati jellegű oktatási komponensek megfelelő szintű és minőségű kivitelezéséért, legyen szó „hagyományos” gyakorlati óráról, vizsgákról vagy beszámolókról, országismeret- és termelési gyakorlatokról. A Covid – 19-világjárvány során szerzett tapasztalatok ugyanakkor számos olyan pozitív eredményt is hoztak, amelyek beépültek a Rákóczi Főiskola turisztikai képzésének járvány utáni időszakába, és ami lényegesebb – erősítették, jobbá tették azt.



## TOURISM TRAINING IN THE PANDEMIC

**SANDOR BERGHAUER – GYULA FODOR – ATTILA TOTH**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Geography and Tourism  
[berghauer.sandor@kmf.org.ua](mailto:berghauer.sandor@kmf.org.ua); [fodor.gyula@kmf.org.ua](mailto:fodor.gyula@kmf.org.ua); [toth.attila@kmf.org.ua](mailto:toth.attila@kmf.org.ua)

**Keywords:** Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, tourism, Covid –19-world pandemic, practical training, institution of higher education (HEI)

Global impacts of the Covid –19-world pandemic were perceptible throughout every segment of the human society and all dimensions of the human life. During the times of pandemic travelling and tourism were reassessed as well, practically, the terms themselves obtained new meanings. Safety and health issues came to the front as the roles of online realization and possibilities offered by Internet were re-evaluated. The Covid –19-world pandemic also affected the educational process in general, and, particularly, the training of students majoring in tourism. Similarly to other trainings, the process of teaching and studying was forced back to the online space. Apart from the general difficulties the peculiarity of tourism trainings is, that it contains a lot of practical parts of all kind, and educators had to fight hard for the accomplishment of these practical components on an appropriate level and of a sufficient quality. This is true in case of a “traditional” practical classes, exams as well as country specific or production practice. At the same time, experiences gained in the process of the world pandemic brought in several positive results, that are now built in the post-Covid –19 training practice of the HEI's, particularly the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education and, more importantly, they have significantly strengthened it and made it better.



## TANÁRI ATTITÚD VAKOK OKTATÁSÁBAN

**KISS MAGDALÉNA**

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem  
[kiss.magdalen@uni-eszterhazy.hu](mailto:kiss.magdalen@uni-eszterhazy.hu)

**Kulcsszavak:** tanári attitúd, látássérültek oktatása, integrálás, diszkrimináció

Az előadás témája a látássérültek oktatása, ill. közép- és emelt szintű érettségire való felkészítése, és a kimeneti pont megvalósításához szükséges tanári attitúd bemutatása. Mindez hozzájárul ahhoz, hogy a fiatalok megtalálják helyüket a világban és felfedezzék az önmagukban rejlő értékeket.

A fő rész 4 tanítási év tapasztalatait mutatja be tanári perspektívából természetes környezetben, egy integrált gimnáziumi osztályban, látó diáktársak között. A téma gyakorlati megvalósulását illetően meg kell nevezni az oktatást segítő személyeket és eszközöket, azaz a gyógypedagógus, a tanár, a diák és a szülő személyét és feladatrendszerét, valamint a különféle író-felolvasó technikai eszközök használati előnyeit (NVDA, Jaws, Braille-billentyűzet stb.).

Összegezve a témát lényeges, hogy az ilyen problémával küzdő fiatalok perspektíváját mélységeiben megismerjük, lássuk benne azt az általuk felépített világot, ami a maga egészében nekik kerek és élhető. Fontos leszögezni, hogy az eredményeket önmaguknak köszönhetik leginkább a maguk harcaival, a kudarcokon való felülemelkedésükkel, de a tanár személye a vázolt esetekben szakmailag és még inkább emberileg merőben meghatározza az életük alakulását.





## TEACHER'S ATTITUDE IN EDUCATING THE VISUALLY IMPAIRED

MAGDALENA KISS

Eszterházy Károly Catholic University  
[kiss.magdalena@uni-eszterhazy.hu](mailto:kiss.magdalena@uni-eszterhazy.hu)

**Keywords:** teacher's attitude, educating the visually impaired, intergration, discrimination

The topic of the lecture is the education of the visually impaired, as well as preparing them for intermediate and advanced level exams, and presenting the right attitude of teachers to achieve the desired outcome. This attitude contributes to young people finding their place in the world and discovering the values within themselves.

The main section presents the experiences of 4 years of teaching from a teacher's perspective in natural environment, in an integrated high school class among visually impaired classmates. Regarding the practical implementation of the topic, it is necessary to name the people and tools involved in teaching, such as the special education teacher, the regular teacher, the student and the parent, as well as the advantages of various writing-reading technical tools (NVDA, Jaws, Braille keyboard, etc.).

In summary, it is essential to deeply understand the perspective of young people struggling with such problems, to see the world they have built, which is complete and livable to them. It is important to emphasize that the results are mainly due to their own struggles, overcoming failures, but the teacher's role in these cases greatly determines their life both professionally and, more importantly, personally.



## ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС В ОБ'ЄКТИВІ ВІЙНИ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В РОБОТІ ПЕДАГОГА

### ПРИМА РАЇСА – КІНАХ НЕЛЯ

Волинський національний університет імені Лесі Українки,  
Кафедра теорії і методики початкової освіти  
[nelyakinax@gmail.com](mailto:nelyakinax@gmail.com)

**Ключові слова:** педагог, освітній процес, мікронавчання, soft skills, нейроосвіта, синтез реальності, AR, AI та VR, цілісне навчання

Освітня галузь, як і всі інші галузі, зазнала великих змін в умовах воєнного стану. 2022 рік показав, що для наших освітян немає нічого неможливого. Вони можуть навчати навіть в умовах війни, навіть під час блекаутів, навіть коли вже немає сил. Протягом усього року педагоги шукали нові підходи та рішення, застосовували нестандартні методи та цікаві прийоми. Освіта потребує чітких, швидких та вчасних рішень. Функціонування системи освіти в умовах воєнного стану характеризується інтенсивним пошуком нових підходів до навчання, інноваційних форм організації освітнього процесу. Тому, для того, щоб правильно та ефективно організувати освітній процес педагоги повинні чітко відслідковувати сучасні тенденції в освіті, а саме: мікронавчання, soft skills, нейроосвіта, синтез реальності, AR, AI та VR, цілісне навчання. Зважаючи на результати дослідження, варто зауважити, що в теперішніх умовах зміст освітнього процесу має відповідати сучасним освітнім трендам та включати не стільки готові знання і досвід виконання діяльності за ustalеними стандартами, а й досвід саморозвитку, самовиховання самовдосконалення педагога.



## **THE EDUCATIONAL PROCESS IN THE LENS OF WAR: MODERN TRENDS IN THE WORK OF A TEACHER**

**RAISA PRIMA – NELYA KINAX**

Lesya Ukrainka Volyn National University,  
Department of Theory and Methodology of Primary Education  
[nelyakinax@gmail.com](mailto:nelyakinax@gmail.com)

**Keywords:** teacher, educational process, micro-learning, soft skills, neuro-education, synthesis of reality, AR, AI and VR, holistic learning

The field of education, like all other fields, underwent great changes under the conditions of martial law. The year 2022 showed that nothing is impossible for our educators. They can teach even in conditions of war, even during blackouts, even when there are no more forces. Throughout the year, teachers were looking for new approaches and solutions, used non-standard methods and interesting techniques. Education needs clear, quick and timely decisions. The functioning of the education system in the conditions of martial law is characterized by an intensive search for new approaches to learning, innovative forms of organization of the educational process. Therefore, in order to correctly and effectively organize the educational process, teachers must clearly monitor modern trends in education, namely: micro-learning, soft skills, neuro-education, synthesis of reality, AR, AI and VR, holistic learning. Taking into account the results of the research, it is worth noting that in the current conditions the content of the educational process should correspond to modern educational trends and include not so much ready-made knowledge and experience of performing activities according to established standards, but also the experience of self-development, self-education and self-improvement of the teacher.



## **НЕОБХІДНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ І ВОЄННОГО СТАНУ**

**ЧИЧУК АНТОНІНА ПЕТРІВНА – КУЧАЙ ОЛЕКСАНДР  
ВОЛОДИМИРОВИЧ – ГУТТЕРЕР ЄВА ВОЙТЕХІВНА – ВІЗАВЕР  
ВІКТОРІЯ АРПАДІВНА**

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ  
Національний університет біоресурсів і природокористування України  
Навчально-консультаційний центр імені Егана Еде  
[toniabida@ukr.net](mailto:toniabida@ukr.net); [kuchay@ukr.net](mailto:kuchay@ukr.net); [vizaver.viktoria@gmail.com](mailto:vizaver.viktoria@gmail.com)

**Ключові слова:** дистанційне навчання, Україна, пандемія, воєнний стан

Вступ України на шлях інноваційного розвитку економіки зумовив модернізацію всіх галузей, в тому числі й освітньої сфери. Заклади освіти, які впроваджують у свою діяльність інноваційні розробки, активно використовують досягнення науки є рушійною силою для просування інноваційного розвитку та необхідних сутнісних перетворень у системі освіти. Актуальним в умовах воєнного стану є впровадження дистанційних технологій у навчальний процес, що спрямоване на глибше розуміння навчального матеріалу; формування таких компетенцій як: комунікативні (безпосереднє спілкування за допомогою засобів мережі), інформаційні (пошук інформації з різних джерел та можливість її критичного осмислення), самоосвіти (вміння навчатись самостійно). Як показує практика, якщо студент не навчиться самостійно приймати рішення, визначати зміст своєї навчальної діяльності та знаходити засоби її реалізації, він не зможе якісно оволодіти тією чи іншою дисципліною. Окрім того, дистанційне навчання виконує й виховну функцію – сприяє формуванню провідних якостей особистості: активність, самостійність, самовдосконалення, творчість. Російський напад на Україну створив безпосередню та зростаючу загрозу життю й добробуту 7,5 млн українських дітей. Унаслідок військових дій 3 млн дітей в Україні та понад 2,2 млн дітей у країнах, котрі приймають біженців із неї, потребують невідкладної гуманітарної допомоги. Внутрішнє й зовнішнє (за межі України) переміщення торкнулося кожних двох дітей із трьох. В цій ситуації застосування дистанційного навчання та його удосконалення є просто необхідним.



## **THE NEED FOR THE APPLICATION OF DISTANCE EDUCATION IN UKRAINE IN THE CONDITIONS OF THE PANDEMIC AND MARITALSTATE**

**ANTONINA CHYCHUK – OLEXANDER KUCHAI – EVA HUTTERER –  
VICTORIA VIZAVER**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education  
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine  
Egan Ede Training and Consulting Center  
[toniabida@ukr.net](mailto:toniabida@ukr.net); [kuchay@ukr.net](mailto:kuchay@ukr.net); [vizaver.viktoria@gmail.com](mailto:vizaver.viktoria@gmail.com)

**Keywords:** distance education, Ukraine, pandemic, martial law

Ukraine's entry into the path of innovative economic development led to the modernization of all industries, including the educational sphere. Educational institutions that implement innovative developments in their activities, actively use the achievements of science, are the driving force for the promotion of innovative development and the necessary essential transformations in the education system. The implementation of remote technologies in the educational process, which is aimed at a deeper understanding of the educational material, is relevant in the conditions of martial law; formation of such competencies as: communicative (direct communication using network tools), informational (search for information from various sources and the possibility of its critical understanding), self-education (ability to study independently). As practice shows, if a student does not learn to make decisions on his own, determine the content of his educational activity and find means of its implementation, he will not be able to master this or that discipline. In addition, distance learning also performs an educational function - it contributes to the formation of the leading qualities of a person: activity, independence, self-improvement, creativity. The Russian attack on Ukraine created an immediate and growing threat to the lives and well-being of 7.5 million Ukrainian children. As a result of military operations, 3 million children in Ukraine and more than 2.2 million children in countries that accept refugees from Ukraine are in need of urgent humanitarian assistance. Internal and external (outside of Ukraine) displacement affected every two children out of three. In this situation, the use of distance learning and its improvement is simply necessary.



## A PANDÉMIA HATÁSA AZ ERASMUS+ MOBILITÁSOKRA A SELYE JÁNOS EGYETEMEN

**SZABÓ L. DÁVID – ADRIANA KINCZEROVÁ**

Selye János Egyetem  
[szabold@yahoo.fr](mailto:szabold@yahoo.fr)

**Kulcsszavak:** mobilitás, Erasmus+, pandémia, hatás

Jelen tanulmány bemutatja a különféle mobilitások elméleti hátterét, valamint azok a szocializációra gyakorolt pozitív hatását. A kutatás gyakorlati részében bemutatásra kerülnek a Selye János Egyetemen megvalósult Erasmus+ mobilitások statisztikai adatai, illetve azok összehasonlítása a Covid – 19-vírus kirobbanása előtti évben (2019), a vírus kirobbanásának évében (2020), valamint az azt követő két évben (2021 és 2022).

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian  
Hungarian College of Higher Education



CHALLENGES AND EFFECTS  
OF CRISIS SITUATIONS  
ON EDUCATION

Department of Pedagogy, Psychology,  
Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions

INTERNATIONAL ACADEMIC CONFERENCE  
Berehove, 30-31 March 2023

## **THE IMPACT OF THE PANDEMIC ON ERASMUS+ MOBILITIES AT J. SELYE UNIVERSITY**

**L. DÁVID SZABÓ - ADRIANA KINCZEROVÁ**

J. Selye University  
[szabold@yahoo.fr](mailto:szabold@yahoo.fr)

**Keywords:** mobility, Erasmus+, pandemic, impact

This study presents the theoretical background of various mobilities and their positive impact on socialization. In the practical part of the research, the statistical data of the Erasmus+ mobilities realized at János Selye University are presented, and their comparison in the year before the outbreak of the Covid – 19-virus (2019), in the year of the outbreak of the virus (2020), and in the following two years (2021 and 2022).



## KÖZOKTATÁSI INTÉZMÉNY SZERVEZÉSI MUNKÁJÁNAK A TERVEZÉSE

**DÁVID ALEXANDRA**

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola  
[david.alexandra@kmf.org.ua](mailto:david.alexandra@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** vezetői tevékenység, iskolai dokumentáció, munkatervezés

Az oktatási intézmény vezetői tevékenységének egyik legfontosabb szempontja a munkatervezés. A tervezés lehetővé teszi az intézmény dolgozói számára a nevelési-oktatási folyamat magasabb szervezetségi szintjére való eljutást, a folyamatos fejlesztés menetének megalapozását és a folyamatos fejlődést az egész intézmény számára. Az iskolavezetés eredményessége jelentős mértékben függ az iskolai dokumentáció evidens, továbbá megfelelő kezelésétől, a kapott adatok időbeni, továbbá rapid feldolgozásától, az adatok elérhetősége, valamint összevetése elvének betartásától. A tudományosan, valamint módszertanilag igazolt tervezés determinálja az oktatási intézmény működésének pedagógiailag legcélravezetőbb irányait, továbbá tartalmát. Sok intézményben a leendő munkatervet csupán az intézmény igazgatója és/vagy a pedagógiai tanács hagyja jóvá. A távlati terv felépítése nem mindig esik egybe az éves terv szerkezetével, ami nagymértékben bonyolítja, valamint rontja az éves tervezés minőségét. Az ukrán oktatás reformjának jelenlegi szakasza alapvető módon újabb effektív, irányítási rendszerek létrehozását követeli meg minden szinten, ez remélhetőleg elősegíti a nevelési-oktatási folyamatok magasabb szintű szervezetségi szintjét. Kihívást jelent viszont mind az oktatási tárcának, mind pedig az intézmény vezetőjének a Covid – 19, továbbá a háborús konfliktushelyzet eredményezte távoktatás hatékonyságának a kidolgozása.





## **PLANNING THE ORGANIZATION OF WORK BY PUBLIC EDUCATIONAL INSTITUTIONS**

**DAVID OLEKSANDRA**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education  
[david.alexandra@kmf.org.ua](mailto:david.alexandra@kmf.org.ua)

**Keywords:** managerial activities, school documentation, work planning

One of the most important aspects of the educational institution's managerial activity is work planning. The planning enables the employees of the institution to reach a higher level of organization of the educational process, to lay the foundation for the course of continuous development and continuous development for the entire institution. The effectiveness of school management depends to a significant extent on the evident and appropriate management of school documentation, the timely and rapid processing of received data, and compliance with the principle of availability and comparison of data. Scientifically and methodologically proven planning determines the most pedagogically appropriate directions and content of the operation of the educational institution. In many institutions, the future work plan is only approved by the director of the institution and/or the pedagogical council. The structure of the long-term plan does not always coincide with the structure of the annual plan, which greatly complicates and deteriorates the quality of the annual plan. The current stage of the reform of Ukrainian education fundamentally requires the creation of more effective management systems at all levels, which hopefully promotes a higher level of organization of educational processes. However, it is a challenge for both the Ministry of Education and the head of the institution to develop the effectiveness of distance education as a result of Covid – 19 and the wartime conflict situation.



## ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 013 «ПОЧАТКОВА ОСВІТА»

**ВАСЮТИНА ТЕТЯНА МИКОЛАЇВНА**

Український державний педагогічний університет імені Михайла  
Драгоманова, Педагогічний факультет, Кафедра початкової освіти  
[t.m.vasyutina@npu.edu.ua](mailto:t.m.vasyutina@npu.edu.ua)

**Ключові слова:** науково-дослідницька діяльність студентів у ЗВО,  
майбутні учителі початкової школи

У статті висвітлено напрями організації науково-дослідницької діяльності здобувачів вищої освіти: навчально-науковий та науково-дослідницький. На прикладі студентів майбутніх учителів початкової школи та освітніх галузях «Природнича» і «Громадянська та історична» Державного стандарту початкової освіти проілюстровано організацію їх навчально-наукової діяльності (курсіві, проєктні роботи з освітніх компонентів, реферати тощо), яка здійснюється як обов'язкова, з навчальною метою та орієнтацією на виконання конкретних виробничих завдань у контексті реалізації ідей НУШ та Стандарту вищої освіти зі спеціальності 013 «Початкова освіта». Науково-дослідницька діяльність пов'язана з індивідуальною науковою траєкторією студентів, які відбувається за їхньою ініціативою, виходить за межі дисциплін освітньо-професійної програми їх підготовки, але стосується розширення та поглиблення знань під час роботи в проблемних групах, наукових гуртках, наукових дослідженнях кафедри тощо. Зауважено на ефективності проєктних досліджень, організації навчально-дослідницької діяльності в індивідуальній, парній та груповій формах.



## **FEATURES OF THE ORGANIZATION OF SCIENTIFIC AND RESEARCH ACTIVITIES OF STUDENTS OF SPECIALITY 013 "PRIMARY EDUCATION"**

**TETIANA VASIUTINA**

Dragomanov Ukrainian State University, Faculty of Pedagogy,  
Department of Primary Education  
[t.m.vasyutina@npu.edu.ua](mailto:t.m.vasyutina@npu.edu.ua)

**Keywords:** research activities of students in higher education institutions,  
future primary school teachers

The article states the directions for organizing higher education applicants' scientific activities: educational, scientific, and research. The organization of their academic and scientific activities (coursework, project work on educational components, reports, etc.), which is carried out as mandatory, is illustrated in the example of future primary school teachers (students) in the "Natural" and "Civic and Historical" educational areas of the State Standard of Primary Education with an educational purpose and orientation towards the implementation of specific production tasks in the context of the implementation of the ideas of the External Independent Evaluation and the Standard of Higher Education in the speciality 013 "Primary Education". Scientific and research activity is related to the individual scientific trajectory of students, which takes place on their initiative, goes beyond the disciplines of the educational-professional program of their training, and refers to the expansion and deepening of knowledge during work in problem groups, scientific circles, scientific research of the department, etc. The effectiveness of project research and the organization of educational and research activities in individual, pair and group forms were noted.



**ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я ТА ІНКЛЮЗІЯ  
В КРИТИЧНИХ УМОВАХ**

**DIVERZITÁS ÉS EGÉSZSÉGTUDATOSSÁG  
KRÍZISHELYZETEK BEN**

**DIVERSITY AND HEALTH AWARENESS  
IN CRISIS SITUATIONS**



## **POSZTTRAUMÁS SZEMÉLYISÉGFEJLŐDÉS: MIT TANULHATUNK A KLASSZIKUS ÉS MODERN PSZICHOLÓGIAI FORRÁSOKBÓL?**

**MIRNICS ZSUZSANNA – KÖVI ZSUZSANNA**

Károli Gáspár Református Egyetem,  
Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék  
[mirnicz.zsuzsanna@kre.hu](mailto:mirnicz.zsuzsanna@kre.hu)

**Kulcsszavak:** poszttraumás személyiségfejlődés, egzisztenciális pszichológia, társas támogatottság, reziliencia

Előadásunk témája a lelki egészséget potenciálisan veszélyeztető, traumatizáló helyzetekkel való megküzdés jelensége kapcsán a pszichológusok számára iránymutató jelenségek bemutatása. Kvalitatív vizsgálatunkban az ukrain invázió kapcsán a civil lakosságot súlyosan megterhelő helyzetek kapcsán választottunk olyan tipikus és egyedi emberi példákat, amelyek előrevetíthetik a poszttraumás személyiségfejlődést, valamint érzékeltetik a reziliencia jelenségét háborús helyzetekben. Vizsgálatunk tanulságaként megfogalmazzuk, hogy a háború sújtotta csoportok esetében az alkotás bármely formája, a humor, a közösségi élet, a segítő tevékenység, az értékek melletti kiállás, valamint a természethez való kapcsolódás egyértelműen támogatja a lelki egészség megőrzését és a rezilienciát. Érvényes ez azon személyekre is, akik a háborús fenyegetettséget és krízist más országokból, a háborús szituáción kívülről, együttérzésük által tapasztalják meg. Prezentációnkban Viktor Frankl, Irwin Yalom, Rollo May, Carl Rogers, Bálint Mihály és Carl Gustav Jung elméleti gondolatait használjuk fel számos modernszakirodalmi forrással kiegészítve.



**POSTTRAUMATIC GROWTH:  
LESSONS LEARNT FROM CLASSICAL AND MODERN  
PERSONALITY THEORIES**

**ZSUZSANNA MIRNICS – ZSUZSANNA KÖVI**

Károli Gáspár University of the Reformed Church,  
Department of Personality and Health Psychology  
[mirnics.zsuzsanna@kre.hu](mailto:mirnics.zsuzsanna@kre.hu)

**Keywords:** posttraumatic growth, resilience, existential psychology, social support

Our presentation will focus on the phenomenon of coping with potentially traumatic situations and provide guidance to psychologists. Our qualitative study focuses on health-protective factors under extreme stress during wartime. We selected typical and specific human examples from the period of the Russian invasion in Ukraine that may predict post-traumatic personality development and predict the phenomenon of resilience in war situations. The lessons of our study are that for war-affected groups, any form of creativity, humour, helping and community activities, nurturing values and connectedness to nature clearly supports mental health protection and resilience. This is also true for those who experience the threat and crisis of war from other (third) countries through compassion and by nurturing human values. In our presentation, we draw on the theoretical ideas of Viktor Frankl, Irwin Yalom, Rollo May, Carl Rogers, Mihály Bálint and Carl Gustav Jung, supplemented by a range of modern literature.



## **A COVID-19 PANDÉMIA HATÁSA A SELYE JÁNOS EGYETEM HALLGATÓINAK ALVÁSI SZOKÁSAIRA, FIZIKAI AKTIVITÁSÁRA**

**DARVAY SAROLTA – NAGY MELINDA – TÓTHOVÁ TAROVÁ ÉVA –  
SZENCZIOVÁ IVETA – FEHÉR ZOLTÁN – BALÁZS PÁL**

Selye János Egyetem, Tanárképző Kar, Biológia Tanszék  
[darvay.sarolta7@gmail.com](mailto:darvay.sarolta7@gmail.com)

**Kulcsszavak:** Covid – 19-járvány, egyetemisták, alvási szokások, fizikai aktivitás

A Covid – 19-járvány változásokat hozott az életünkben, mélyen beavatkozva a mindennapjaiba. A kutatásunk célja, hogy megvizsgálja a Covid – 19 hatását az egyetemisták alvási szokásaira, fizikai aktivitására és szabadidős tevékenységére. A keresztmetszeti felmérésben 226 hallgató vett részt. A kérdőívet retrospektíven (a járvány előtti) és prospektíven (a járvány idejére vonatkozóan) töltötték ki.

Az eredmények 6%-kal, 32 perccel hosszabb alvási időt, 51%-kal hosszabb fizikai inaktivitási időt, 55%-kal hosszabb képernyő előtt töltött időt, 48%-kal hosszabb fizikai munkával töltött időt mutattak a pandémia vizsgált időszak alatt, mint a pandémia előtt.

Az eredmények felhívják a figyelmet a mindennapi gyakorlatban bekövetkező negatív életmódbeli változásokra. A diákok számára az egészséges életmód szokásainak fenntartásához olyan szakmai ajánlások szükségesek, melyek segítségével csökkenthetik a negatív egészségügyi következményeket hasonló rendkívüli helyzetekben.





## **THE IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC ON THE SLEEPING HABITS AND PHYSICAL ACTIVITY OF THE STUDENTS OF J. SELYE UNIVERSITY**

**SAROLTA DARVAY – MELINDA NAGY – ÉVA TÓTHOVÁ TAROVÁ –  
IVETA SZENCZIOVÁ – ZOLTÁN FEHÉR – PÁL BALÁZS**

J. Selye University, Pedagogical Faculty, Department of Biology  
[darvay.sarolta7@gmail.com](mailto:darvay.sarolta7@gmail.com)

**Keywords:** Covid – 19-pandemic, university students, sleeping habits,  
physical activity

Covid – 19-pandemic has brought life changes, deeply intervene in people's everyday life. This study aimed to examine the impact of Covid – 19 on university students' sleeping habits, physical activity, and sedentary behavior. The cross-sectional survey was carried out on 226 participants. The questionnaire was administered retrospectively (for pre-pandemic) and prospectively (during the pandemic).

The results have shown 6%, 32 minutes longer sleeping time, 51% longer physical inactivity time, 55% longer screen time, 48% long physical working time during the pandemic.

The results draw attention to negative changes in everyday praxis. During the pandemic, students' low physical activity, high sedentary behavior were compounded. Recommendations are necessary for students to maintain healthy lifestyle habits with minimal negative health consequences in similar circumstances.



## EXPLICIT ÉS IMPLICIT ATTITÚDOK A COVID-19 BETEGSÉGGEL KAPCSOLATBAN

**KONDÉ ZOLTÁN – KOVÁCS JUDIT**

Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet  
[konde.zoltan@arts.unideb.hu](mailto:konde.zoltan@arts.unideb.hu)

**Kulcsszavak:** Covid, explicit és implicit attitűdök, sebezhetlenségi illúzió

A Covid – 19-tapasztalatok egyik meglepő újdonsága a járvánnyal kapcsolatos vélekedések és a védekezéssel járó cselekvő hozzáállás ambivalenciája. Elképzelésünk szerint az oltásokkal szembeni ellenállás megértéséhez közelebb vihet, ha a nyilvánosan képviselt (explicit) nézetek mellett megvizsgáljuk a rejtett, a nyilvánosan képviselt nézeteknek akár ellentmondó implicit beállítódásokat is. Kutatásunkban a Covid – 19-betegséggel kapcsolatos explicit és implicit attitűdöket vizsgáltuk és ezek összefüggését az oltási hajlandósággal. Explicit szinten a Covid-fertőzésről alkotott vélekedéseket és asebezhetlenség illúziójának megjelenését vizsgáltuk. Az implicit attitűdök szintjén a Covid-betegséghez társított értékvélekedések (jó-rossz) polarizáltságának mértékét illetve reprezentációjának énvonatközösítését ragadtuk meg. Ez utóbbi a betegség mint veszély érzelmi távolítását jelenti, így a személy saját magára vetített veszély-, illetve fenyegetettség érzetének öntudatlan kicsinyítésére utal. A prezentációban vizsgálatunk előzetes eredményeit és értelmezéseit ismertetjük.



## EXPLICIT AND IMPLICIT ATTITUDES TOWARDS COVID-19

**ZOLTÁN KONDE – JUDIT KOVÁCS**

University of Debrecen, Institute of Psychology  
[konde.zoltan@arts.unideb.hu](mailto:konde.zoltan@arts.unideb.hu)

**Keywords:** Covid, explicit and implicit attitudes, illusion of invulnerability

One of the surprising novelties of the Covid – 19 experience is the ambivalence of opinions about the epidemic and the behavioral attitude towards protection. We suppose that, in addition to publicly represented (explicit) views, the examination of hidden implicit attitudes that may contradict publicly represented views can bring us closer to understanding the resistance to vaccination. In our research, we examined explicit and implicit attitudes towards Covid – 19 and their relation to vaccination willingness. On explicit level, opinions on Covid infection and the appearance of the illusion of invulnerability were surveyed. On the level of implicit attitudes, the self-relevance (me and not me) and degree of polarization (good and bad) of evaluative opinions on Covid were examined. The former refers to the person's emotional distinction of illness as a danger from the self-representation and implies an unconscious reduction of the sense of danger or threat to himself. On the basis of the available data, preliminary results and interpretations will be presented.



## **A GLOBÁLIS JÓLLÉT, A MENTÁLIS EGÉSZSÉG ÉS AZ EGÉSZSÉGTUDATOSÁG ÖSSZEFÜGGÉSEI KRÍZISHELYZETEKBE**

**LUBINSZKI MÁRIA**

Miskolci Egyetem, Tanárképző Intézet  
[marial.lubinszki@uni-miskolc.hu](mailto:marial.lubinszki@uni-miskolc.hu)

**Kulcsszavak:** globális jóllét, karaktererőségek, megküzdés, egészségtudatosság

A pozitív pszichológia térhódítása az elmúlt két évtizedben több más kutató mellett Martin Seligman és Csikszentmihályi Mihály nevéhez köthető. Ha az elmúlt 10 év eredményeit tekintjük (Nagy, 2019), a kutatási területek a globális jóllét modellekre, a személyiség és a jóllét komplex összefüggéseire, valamint a flow neurobiológiai magyarázataira fókuszáltak. A pozitív pszichológia alkotta meg a karaktererőségek és erények rendszertanát, amelyek fejleszthető személyiségvonások, és a pozitív mentális egészség markerei. Jelen kutatásunk a krízishelyzetekben megmutatkozó egészségtudatos magatartás feltételrendszerének feltérképezésére irányul. Hipotézisünk, hogy a mentális egészség és globális jóllét szelektív szűrőként működik az érzelmileg és fizikailag megterhelt helyzetekben, amely támogatja az énhatékonyság és koherencia érzését. Ezzel alapot adva a konstruktív megküzdési stratégiák kialakításának. A krízishelyzetek egyik legfőbb jellegzetessége a helyzet visszafordíthatatlan jellegéből adódik, amely rendkívül megemeli a stressz-szintet, megterhelve az immunrendszert, az idegrendszert és az endokrinrendszert. Kutatásunkban szerenténk rávilágítani a globális jóllét, a mentális egészség és az egészségtudatosság összefüggéseire krízishelyzetekben.



## **IMPACTS OF GLOBAL WELL-BEING, MENTAL HEALTH AND HEALTH AWARENESS IN CRISIS SITUATIONS**

**MARIA LUBINSZKI**

University of Miskolc, Teacher Training Institute  
[marial.lubinszki@uni-miskolc.hu](mailto:marial.lubinszki@uni-miskolc.hu)

**Keywords:** global well-being, character strengths, coping, health awareness

The expansion of positive psychology in the last two decades can be attributed to the names of Martin Seligman and Mihály Csíkszentmihályi, among other researchers. If we look at the results of the last 10 years (Nagy, 2019), the research areas focused on global well-being models, the complex relationships between personality and well-being, and neurobiological explanations of flow. Positive psychology created the system of character strengths, which are developable personality traits and markers of positive mental health. Our current research is aimed at formulating the conditions for health-conscious behavior in crisis situations. Our hypothesis is that mental health and global well-being act as a selective filter in emotionally and physically stressful situations, which supports a sense of self-efficacy and coherence. This provides a basis for the development of constructive coping strategies. One of the main characteristics of crisis situations is the irreversible nature of the situation, which greatly increases the stress level, stressing the immune system, the nervous system and the endocrine system. In our research, we wanted to shed light on the consequences of global well-being, mental health and health awareness in crisis situations.

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian  
Hungarian College of Higher Education



Department of Pedagogy, Psychology,  
Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions

CHALLENGES AND EFFECTS  
OF CRISIS SITUATIONS  
ON EDUCATION

INTERNATIONAL ACADEMIC CONFERENCE  
Berehove, 30-31 March 2023

## **KRÍZISHELYZETEK MEGOLDÁSA PEDAGÓGIAI MÓDSZEREKKEL**

**LESTYÁN ERZSÉBET**

Gál Ferenc Egyetem, Pedagógiai Kar  
[lestyanerzsebet@gmail.com](mailto:lestyanerzsebet@gmail.com)

**Kulcsszavak:** módszerek, krízis, differenciálás

A krízishelyzetben adódó pedagógiai helyzetek, szituációk módszertani megoldási lehetőségeinek áttekintése. A kisiskoláskorú gyermekek nevelési és fejlesztési lehetőségeinek feltárása krízishelyzetben.

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian  
Hungarian College of Higher Education



CHALLENGES AND EFFECTS  
OF CRISIS SITUATIONS  
ON EDUCATION

Department of Pedagogy, Psychology,  
Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions

INTERNATIONAL ACADEMIC CONFERENCE  
Berehove, 30-31 March 2023

## SOLVING CRISIS SITUATIONS WITH PEDAGOGICAL METHODS

**ELIZABETH LESTYÁN**

Ferenc Gál University, Faculty of Pedagogy  
[lestyanerzsebet@gmail.com](mailto:lestyanerzsebet@gmail.com)

**Keywords:** methods, crisis, differentiation

An overview of methodological solution options for pedagogical situations and situations arising in crisis situations is given. Another aim was to explore the possibilities of education and development of children of primary school age in a crisis situation.



## TÁPLÁLKOZÁSI SZOKÁSOKAT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK KISISKOLÁSKORBAN A PANDÉMIA IDEJE ALATT

SÜTŐ ÉVA

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Pedagógia, Pszichológia,  
Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszék  
[suto.eva.m21ti@kmf.org.ua](mailto:suto.eva.m21ti@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** pandémia, egészséges táplálkozás, kisiskolás gyerekek

A pandémia kezdetekor mindannyiunk élete egycsapásra megváltozott. Ennek oka elsősorban a járványügyi intézkedések betartása volt. Minden élethelysín újratervezést igényelt, a legnagyobb hangsúlyt az egészségmegőrzés fontossága kapta. Ebben kiemelten fontos szerepe van az egészséges táplálkozásnak.

A bemutatásra szánt kutatásban a táplálkozási szokások változását vizsgáltam kisiskoláskorban a Kaszonyi kistérségben a pandémia idején. Célom volt feltárni, milyen változások mentek végbe ezen időszak alatt a kisiskoláskorú gyerekek étkezésében térségünkben, melyek azok a tényezők, amelyek befolyásolták ezeket a változásokat. A tanulmányból kiderül, hogy pozitív vagy negatív irányt vett az egészséges táplálkozásra való hajlandóság az alsós gyerekek étkezésében. Hasonló tanulmányok már születtek ukrainai nagyvárosokra vonatkozóan, ezért össze tudtam hasonlítani az ott közölt eredményeket az általam gyűjtöttel.





## **FACTORS AFFECTING EATING HABITS OF ELEMENTARY SCHOOL CHILDREN DURING THE PANDEMIC**

**EVA SUTO**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions  
[suto.eva.m21ti@kmf.org.ua](mailto:suto.eva.m21ti@kmf.org.ua)

**Keywords:** pandemic, healthy nutrition, elementary school children

When the pandemic broke out, our lives changed suddenly. The reason for this was primarily the observance of epidemic measures. All living spaces required recalculation, and the greatest emphasis was placed on the importance of health maintenance. A healthy diet plays a particularly important role in this.

In the present research, I examined the change in eating habits of elementary school aged pupils in the Kaszony Region during the pandemic. My aim was to reveal what changes took place during this period in the diets of school-aged children in our region and what factors influenced these changes. The study shows whether the willingness to eat healthy food by elementary school children took a positive or negative direction. Similar studies have already been done in large cities in Ukraine, so I was able to compare the results published there with those of the present research.



## **ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

**АТРОЩЕНКО ТЕТЯНА ОЛЕКСАНДРІВНА**

Мукачівський державний університет, Кафедра педагогіки дошкільної,  
початкової освіти та освітнього менеджменту  
[tatiyana05071976@gmail.com](mailto:tatiyana05071976@gmail.com)

**Ключові слова:** інклюзивна освіта, інклюзивна компетентність, керівники закладу загальної середньої освіти, готовність до впровадження інклюзивної освіти

Тенденцією сьогодення є прагнення до забезпечення доступності усіх ресурсів суспільства для осіб з особливими освітніми потребами. Саме тому інклюзивна освіта інтенсивно входить у сучасну практику закладів загальної середньої освіти, ставлячи багато непростих запитань та складних завдань. Першочерговою метою закладів загальної середньої освіти, які вступили на шлях розвитку інклюзивної практики – створення спеціальних умов для розвитку та соціальної адаптації учнів з особливими освітніми потребами та їхніх однолітків. Неоціненною у цьому процесі є роль керівників, оскільки саме від них залежить налагодження успішної співпраці з батьками та фахівцями, створення такого навчального середовища, у якому кожен учень може досягти успіху, де враховуються індивідуальні особливості кожної дитини, кожної сім'ї, а відмінності розглядаються як цінний досвід для розвитку компетентностей, що визначають сучасні реалії.



## **FORMING THE READINESS OF HEADS OF GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS TO IMPLEMENT INCLUSIVE EDUCATION**

**TETIANA ATROSHCHENKO**

Mukachevo State University, Department of Pedagogy of Preschool, Primary  
Education and Educational Management

[tatiyana05071976@gmail.com](mailto:tatiyana05071976@gmail.com)

**Keywords:** inclusive education, inclusive competence, heads of general  
secondary education institutions, readiness to implement inclusive education

Today's trend is the desire to ensure the availability of all resources of society for persons with special educational needs. That is why inclusive education is intensively included in the modern practice of general secondary education institutions, posing many difficult questions and complex tasks. The primary goal of general secondary education institutions that have embarked on the path of development of inclusive practice is to create special conditions for the development and social adaptation of students with special educational needs and their peers. The role of leaders in this process is invaluable, as it depends on them to establish successful cooperation with parents and specialists, to create such an educational environment in which every student can succeed, where the individual characteristics of every child, every family are taken into account, and differences are considered as valuable experience for the development of competencies that determine modern realities.



## ІНКЛЮЗІЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ЯК ПІДТРИМАТИ ДІТЕЙ ЗОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ?

**ПІСНЯК ВАЛЕНТИНА СТЕПАНІВНА**

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,  
Кафедра фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі  
[valyapisnyak70@gmail.com](mailto:valyapisnyak70@gmail.com)

**Ключові слова:** інклюзія, війна, діти з особливими освітніми потребами,  
підтримка, освіта

У статті досліджується проблема інклюзії під час війни та питання підтримки дітей з особливими освітніми потребами. Аналізуються різні виклики, які виникають відносно доступності освіти для дітей з різними видами інвалідності та умови, які впливають на навчання таких дітей в умовах війни. Далі розглядається проблема підтримки дітей з особливими потребами в умовах війни та запропоновані різні способи підтримки навчання таких дітей, включаючи забезпечення доступу до спеціалізованих засобів навчання та залучення спеціалізованих фахівців. Заключні розділи статті присвячені викликам, які ставляться перед освітніми системами в умовах війни та можливим шляхам подолання цих викликів.



## **INCLUSION DURING THE WAR: HOW TO SUPPORT CHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS**

**VALENTINA PISNIAK**

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Department of Professional  
Methods and Innovative Technologies in Primary School

[valyapisnyak70@gmail.com](mailto:valyapisnyak70@gmail.com)

**Keywords:** inclusion, war, children with special educational needs, Support, education

This article explores the issue of inclusion during war and the question of supporting children with special educational needs. The various challenges concerning the accessibility of education for children with different disabilities and the conditions that affect their learning during war are analyzed. Furthermore, the problem of supporting children with special needs in the context of war is discussed, and various ways of supporting the education of such children are proposed, including providing access to specialized learning tools and involving specialized professionals. The concluding sections of the article are devoted to the challenges posed to educational systems during war and possible ways to overcome these challenges.



## ОСНОВИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

**МИХАЙЛОВИЧ КРИСТИНА АНДРІЙВНА**

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II,  
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти  
та управління закладом освіти  
[mihajlovics.krisztina@kmf.org.ua](mailto:mihajlovics.krisztina@kmf.org.ua)

**Ключові слова:** інклюзія, розвиток та філософія інклюзивної освіти, відмінності у категоризації осіб з ООП

На сучасному етапі освітнього процесу велика увага приділяється на інклюзивне навчання. Не лише в міжнародній літературі приділяється увага, але і в міжнародних організаціях також займає пріоритетне місце в освітньому політиці країни ЄС. Варто зазначити, що важливі зміни у шкільній освіті відбуваються не тільки в нашій державі, але й в інших європейських країнах. Для того, щоб освіту нашого краю змогли покращити, дуже важливо поглянути на міжнародний досвід, яка вже з давна приділяє велику увагу інклюзивного навчання. Аналізуючи особливості ключових термінів на міжнародному фоні та хронологію періодизації інклюзивної освіти дозволить нам визначити їх рівень ефективності та скоригувати шляхи модернізації інклюзивну освіту в Україні.

У статті теоретично проаналізовано розвиток інклюзивної освіти, зокрема інклюзивної освіти Угорщини. Було детально описано інтерпретація поняття особливі освітні потреби (ООП). Також було проведено аналіз, яким чином відрізняється категоризація осіб з ООП у світі, та класифікація осіб з ООП за дослідженнями ISCED.



## **BASIC DEVELOPMENT OF INCLUSIVE EDUCATION AND CLASSIFICATION OF STUDENTS WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS**

**KRYSZYNA MYKHAILOVYCH**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions

[mihajlovics.krisztina@kmf.org.ua](mailto:mihajlovics.krisztina@kmf.org.ua)

**Keywords:** inclusion, development and philosophy of inclusive education, differences in the categorization of students with SEN

At the current stage of the educational process, much attention is paid to inclusive education. Inclusive education is focused by international organizations, and it also occupies a priority place in the educational policy of EU countries. It is worth to note that important changes in school education are taking place not only in our country, but also in other European countries. In order to be able to improve the education in our region, it is very important to look after international experience, which has paid great attention to inclusive education. Analyzing the features of key terms and the chronology of the periodization of inclusive education will allow us to determine their level of effectiveness and adjust ways of modernizing inclusive education in Ukraine. The article theoretically analyzes the development of inclusive education, in particular inclusive education in Hungary. The interpretation of the concept of special educational needs (SEN) and its development in international regions was described in detail. An analysis was also carried out of how the categorization of people with SEN differs in the world and classification of individuals with SEN according to ISCED studies.



## **БУЛІНГ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ТА ВПЛИВ РІЗНИХ ФАКТОРІВ НА ЙОГО РОЗВИТОК**

**ШЕЛЕЛЬО ТЕТЯНА ВОЛОДИМИРІВНА –  
ГРЕБА ІЛДІКО ЗОЛТАНІВНА –  
ГАВРИЛЮК ІЛОНА ЮЛІВНА**

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ,  
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти  
та управління закладом освіти

[selelyo.tetjana.m21ti@kmf.org.ua](mailto:selelyo.tetjana.m21ti@kmf.org.ua); [greba.ildiko@kmf.org.ua](mailto:greba.ildiko@kmf.org.ua)

**Ключові слова:** пандемія, агресія, булінг, кібербулінг, жертва, агресор, спостерігач, насильство, безпека

Останнім часом система освіти України зазнала низки негативних факторів та опинилася в нових реаліях функціонування. Запровадження дистанційного навчання через поширення пандемії, а згодом військова агресія РФ змінила українських дітей. Агресія серед дітей та підлітків – явище не нове та набуває більш різких форм, водночас зменшується вік винуватців агресивної поведінки. Серйозним бар'єром на шляху забезпечення якості освіти є проблема важкого психологічного стану учасників освітнього процесу. Частішим стало поширення явища булінгу серед дітей початкових класів, а також, явище кібербулінгу за допомогою цифрових технологій в соціальних мережах. Причин булінгу багато, їх можна знайти в родині, середовищі однолітків, в засобах масової інформації, тощо.

У статті представлено теоретичний огляд причин булінгу, розкривається поняття агресії, цькування, його типові ознаки та особливості. Визначаються різновиди булінгу, його виникнення, випадки й стратегії запобігання та попередження в закладах освіти.





## **BULLYING IN THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT AND THE INFLUENCE OF VARIOUS FACTORS ON ITS DEVELOPMENT**

**TETIANA SHELELO – ILDIKÓ GREBA – ILONA GAVRILJUK**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions

[selelyo.tetjana.m21ti@kmf.org.ua](mailto:selelyo.tetjana.m21ti@kmf.org.ua); [greba.ildiko@kmf.org.ua](mailto:greba.ildiko@kmf.org.ua)

**Keywords:** pandemic, aggression, bullying, cyberbullying, victim, aggressor, bystander, violence, security

Recently, the education system of Ukraine has experienced a number of negative factors and found itself in new realities of functioning. The introduction of distance learning due to the spread of the pandemic, and later the aggression of the Russian Federation, changed the Ukrainian children. Aggression among children and teenagers is not a new phenomenon and is taking on more drastic forms, while the age of criminals of aggressive behavior is decreasing. A serious barrier on the way to ensuring the quality of education is the problem of the difficult psychological state of the participants in the educational process. The prevalence of bullying among primary school children has become more frequent, as well as the phenomenon of cyberbullying using digital technologies in social networks. There are many reasons for bullying, they can be found in the family, among peers, in the mass media, etc.

The article presents a theoretical overview of the causes of bullying, reveals the concept of aggression, bullying, its typical signs and features. Varieties of bullying, its occurrence, cases and prevention and prevention strategies in educational institutions are defined.



## TESTI ÉS LELKI EGÉSZSÉG, SPORTOLÁSI SZOKÁSOK A FŐISKOLAI CAMPUSON A PANDÉMIA IDŐSZAKÁBAN

CSEHIL ANIKÓ

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Pedagógia, Pszichológia,  
Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszék  
[oanca86@gmail.com](mailto:oanca86@gmail.com)

**Kulcsszavak:** testi és lelki egészség, sportolási szokások, pandémia

Napjainkban a sport jelentősége nagyban felértékelődött, közismert a jótékony hatása, mégis társadalmi problémává vált az inaktív életmód követése. A rendszeres testmozgás, kielégítő fizikai aktivitás az egészség megőrzésének alapvető feltétele és védőfaktora az időskori életminőségnek. Mindez igaz mind a testi és lelki egészségre vonatkozóan. A WHO becslése szerint napjaink halálozási rátájának a vezető megbetegedései az ún. krónikus, nem fertőző megbetegedések, s az előrejelzések szerint a következő évtizedekben pedig a statisztikák alakulásában elsősorban a mentális problémák számának ugrásszerű megszorodása várható. Az érintett problémák az egyén inaktivitásával és olyan életmódbeli rossz szokásokkal hozhatók összefüggésbe, mint a túlzott táplálékfogyasztás és különböző egészségkockázati magatartásformák. Sosem késő elkezdni egészségesen élni! Még ha az ember fiatal korában inaktív is volt, s ha középkorúként iktatja be mindennapjaiba a sportot nagy mértékben lefaraghatja annak kockázatát, hogy bármilyen okból idejekorán meghaljon, sőt hozzájárul a keringési és a légzőszervi rendszert érintő, valamint a rákos, daganatos megbetegedések megelőzéséhez. A pandémia okozta korlátozások következtében beszűkülő sportolási lehetőségek még inkább rányomták bélyegét az amúgy is egyre csökkenő fizikai aktivitás mértékére.



## **THE EFFECT OF PANDEMIC ON SPORTS HABITS, PHYSICAL AND MENTAL HEALTH OF COLLEGE STUDENTS**

**ANIKO CHEHIL**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions  
[oancsa86@gmail.com](mailto:oancsa86@gmail.com)

**Keywords:** physical and mental health, sports habits, pandemic

Nowadays, the importance of sport has greatly increased, its beneficial effect is well known, yet an inactive lifestyle has become a social problem. Regular physical and satisfactory physical activity are essential conditions for maintaining good health and a protective factor for the quality of life in old age. All this is true for both physical and mental health. The WHO estimates that the leading cause of the current mortality rate is the so-called chronic, non-communicable diseases, and the number of mental health problems is projected to increase sharply in the coming decades. The problems involved can be linked to an individual's inactivity and poor lifestyle habits such as excessive food consumption and various health risk behaviors. It is never too late to start living a healthy life! Even if a person is inactive at a young age, but takes up sport into their daily lives as a middle-aged person, it can greatly reduce the risk of dying prematurely for any reason, and even contribute to the prevention of circulatory and respiratory diseases and cancer. The reduction of sports opportunities as a result of the restrictions caused by the pandemic has exacerbated the already declining level of physical activity.



## **ВПЛИВ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ НА СТАН ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВІЙНИ**

**ЗАГОРУЙКО НАТАЛІЯ ПАВЛІВНА**

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,  
Кафедра фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі  
[natakotik03@gmail.com](mailto:natakotik03@gmail.com)

**Ключові слова:** фізична активність, депресія, фізичне здоров'я

Війна змусила багатьох із нас пережити стрес, спричинений психічними травмами, зіткнутися з депресією або посттравматичним стресовим розладом, відчутти травматичний досвід переїздів та довготривалих поїздок у чужі міста та країни. Подібні ситуації мають негативні наслідки для психічного та фізичного здоров'я.

Через переживання та труднощі, вплив фізичної активності на стан здоров'я часто може бути недооцінений. Однак дослідження показують, що в умовах стресу саме адекватна фізична активність може запобігти або відстрочити початок багатьох захворювань, а також може надати терапевтичну допомогу людям з хронічними захворюваннями, які отримують лікування. Фізична активність значно покращує самопочуття, підвищує задоволеність життям, дозволяє покращити сон, настрій і впоратися зі стресами. Наявні наукові дані свідчать про те, що фізична активність від помірної до високої інтенсивності покращує якість не тільки сну в дорослих, а й якість життя.



## **THE INFLUENCE OF PHYSICAL ACTIVITY ON THE STATE OF HEALTH OF STUDENTS IN WAR CONDITIONS**

**NATALIIA ZAHORUIKO**

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Department of Professional  
Methods and Innovative Technologies in Primary School

[natakotik03@gmail.com](mailto:natakotik03@gmail.com)

**Keywords:** physical activity, depression, physical health

The war forced many of us to go through the stress caused by mental trauma, to face depression or post-traumatic stress disorder, to experience the traumatic experience of relocation and long-term trips to foreign cities and countries. Such situations have negative consequences for mental and physical health.

Due to stress and difficulty, the impact of physical activity on health can often be underestimated. However, research shows that in stressful situations, it is adequate physical activity that can prevent or delay the onset of many diseases, and can provide therapeutic support for people with chronic diseases who are receiving treatment. Physical activity significantly improves well-being, increases satisfaction with life, improves sleep, mood and copes with stress. Available scientific evidence suggests that physical activity of moderate to high intensity improves not only the quality of sleep in adults, but also the quality of life.



## **ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ**

**ДОБРИДЕНЬ АЛЛА ВОЛОДИМИРІВНА**

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,  
Факультет початкової освіти  
[alladobruden@gmail.com](mailto:alladobruden@gmail.com)

**Ключові слова:** фізичне виховання, спорт, фізичне здоров'я, стрес, вправи, здобувач вищої освіти

У статті авторкою окреслена роль фізичного виховання здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану в Україні та розглянуто вплив сьогоденної ситуації на навчання та спосіб життя студентської молоді. Аналізуючи теоретико-методичний матеріал, щодо окресленої проблематики з'ясовано, що важливою вимогою сучасного суспільства є формування здорового способу життя як умови збереження української нації, перспективи справжнього духовного оновлення наступних поколінь. Фізично підготовлена молодь – це відмінне здоров'я, володіння психофізичними якостями, а саме: витривалість, сила, спритність, ідеальна координація рухів, швидкість реакції й самоконтроль. Встановлено, що успішність розумової та пізнавальної діяльності здобувача вищої освіти залежить від його психофізичного стану. Авторкою статті запропоновано комплекс вправ з метою покращення фізичного та психологічного стану здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану.



## PHYSICAL EDUCATION OF STUDENTS IN THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW IN UKRAINE

**ALLA DOBRYDEN**

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,  
Faculty of Primary Education  
[alladobruden@gmail.com](mailto:alladobruden@gmail.com)

**Keywords:** physical education, sport, physical health, stress, exercises, student

The author of the article outlined the role of physical education of students in the conditions of martial law in Ukraine and analysed the influence of the current situation on the study and way of life of student youth. Analysing theoretical and methodological material regarding the issues under consideration we found out that the formation of healthy lifestyle as the condition for the preservation of the Ukrainian nation, the development of prospect for a true spiritual renewal of the next generations are an important requirement of modern society. Physically trained youth are associated with excellent health, such psychophysical qualities as endurance, strength, agility, ideal coordination of movements, speed of reaction and self-control. We pointed out that the efficiency of student's mental and cognitive activity depend on his/her psychophysical condition. The author of the article suggested the system of exercises aimed at the improvement of physical and psychological condition of students living under martial law.



## **ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ ЗВО В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ**

**ВІЗАВЕР АРПАД ДЕЗІДЕРОВИЧ – ВІЗАВЕР ВІКТОРІЯ АРПАДІВНА**

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ,  
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти  
та управління закладом освіти  
[vizaver.arpad@kmf.org.ua](mailto:vizaver.arpad@kmf.org.ua)

**Ключові слова:** здоровий спосіб життя, навчання під час пандемії,  
здоров'язбереження, фізичний розвиток

Проблема формування здорового способу життя вивчалась і вивчається багатьма науковцями, як нашої країни так і закордонними. Особливо ця проблема набула актуальності в кінці ХХ на початку ХХІ ст. На формування здорового способу життя вплинуло не лише соціально-економічне становище, комп'ютеризація виробництва, малорухомий спосіб життя громадян, а появились нові виклики: Covid – 19, загарбницька війна Російської федерації. Дана проблема охопила не лише нашу країну, але і увесь світ і поставила перед нами виклик, як ми повинні діяти, особливо зараз в екстремальних умовах. Свою частку у вирішенні даної проблеми повинні виконати ЗВО, продумати і організувати роботу по формуванні ціннісних орієнтацій на здоровий спосіб життя та психолого-педагогічним основам. Навчальні заклади основну увагу повинні приділити наступним чинникам формування здорового способу життя: раціональний режим навчання та відпочинку, викорінювання шкідливих звичок, рухова активність, раціональне харчування, заняття фізичною культурою і спортом. Аналіз емпіричного матеріалу дозволив визначити причини ускладненого розвитку ведення здорового способу життя . Визначено завдання , які стоять перед ЗВО та й суспільства взагалі в роботі по здоров'язбереженню нашого молодого покоління.





## CHALLENGES AND PROSPECTS FOR THE HEALTHY LIFESTYLE FORMATION OF TERTIARY STUDENTS IN EXTREME CONDITIONS

**ARPAD VYZAVER – VIKTORIIA VYZAVER**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions

[vizaver.arpad@kmf.org.ua](mailto:vizaver.arpad@kmf.org.ua)

**Keywords:** healthy lifestyle, education during a pandemic, health maintaining, physical development

The problem of a healthy lifestyle creation has always attracted the attention of scientists, both from our country and from abroad. It became especially relevant at the end of the 20th – beginning of the 21st century. The formation of healthy lifestyle habits was influenced not only by socio-economic conditions, such as the computerization of production and the sedentary way of life, but new challenges appeared: Covid – 19 and the Russian Federation's intrusion. This problem has engulfed not only our country, but the whole world and put before us the question: how should we act now, in extreme conditions? Higher education institutions should make their contribution to solving this problem by developing psychological and pedagogical basis and organizing work on the formation of value orientations for a healthy lifestyle. Educational institutions should focus on the following factors in the formation of a healthy lifestyle: a rational mode of study and rest, the eradication of bad habits, physical activity, rational nutrition, physical education and sports. The analysis of the empirical material made it possible to determine the causes of complications in the development of a healthy lifestyle. The tasks that face institutions of higher education and society as a whole in their work to preserve the health of our young generation are determined.



**ВПЛИВ ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВ  
(ВОЄННОГО СТАНУ, ПАНДЕМІЇ, ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ)  
НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ**

**A KRÍZISHELYZETEK  
(HÁBORÚ, PANDÉMIA, TÁVOKTATÁS)  
HATÁSA A LELKI EGÉSZSÉGRE**

**THE IMPACT OF CRISIS SITUATIONS  
(WAR, PANDEMICS, DISTANCE LEARNING)  
ON MENTAL HEALTH**



## AZ ONLINE OKTATÁS HATÁSAI A PANDÉMIA ALATT, LEHETŐSÉGEINK

**SIMON GABRIELLA**

Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet,  
Pszichológiai Továbbképző Központ  
[simon.gabriella@kre.hu](mailto:simon.gabriella@kre.hu)

**Kulcsszavak:** krízis, online oktatás, befogadás, énerő, reziliencia

A *krízis* szó döntést, átmeneti állapotot, fordulatot jelent. Caplan (1964) szerint krízishelyzetben az egyén kénytelen szembenézni, konfrontálódni a lélektani egyensúlyát veszélyeztető körülményekkel. E helyzetet azonban sem megoldani, sem elkerülni nem képes az általa már ismert problémamegoldó eszközökkel. Erikson (1958/1991, 1968) kríziselméletében ugyanakkor az embert olyan kreatív lénynek tekinti, aki új énerőket kialakítva képes a változásra és életének cselekvő irányítására. A pandémia mint sajátos – kívülről érkező, váratlan – életesemény, nemcsak az emberi élethelyzetekben hozott módosulást, tűzött elénk megoldásra váró feladatokat, és okozott olykor nehezen vagy alig megoldható fordulatokat, hanem kikényszerített döntéseket és megnövelte a veszteségeket is. Hatása megjelent a hallgatók és az oktatók életében is, próbára téve reziliens működésüket. Témánkra fókuszálva, a kialakult helyzet megváltoztatta az oktatói-hallgatói kommunikációt, kapcsolatot, de az oktatás és a befogadás körülményeit és olykor módzatait is. Előadásomban a fenti kríziskoncepciókhoz kapcsolódva mutatom be az egyetemi oktatásban megélt oktatói és hallgatói tapasztalataimat is, a környezetpszichológia megfigyeléseit és ajánlásait, illetve fókuszállok az artikulálódott nehézségekre és a lehetséges megoldásokra. Az egyén kihívásai mellett érintem a reziliens működés jellemzőit is.



## **THE EFFECTS OF ONLINE EDUCATION DURING THE PANDEMIC, OUR OPTIONS**

**GABRIELLA SIMON**

Károli Gáspár University of the Reformed Church, Institute of Psychology,  
Centre of Specialist Postgraduate Programmes in Psychology

[simon.gabriella@kre.hu](mailto:simon.gabriella@kre.hu)

**Keywords:** crisis, online education, reception, strenght, resilience

The word „crisis” means a decision, a temporary state, and a turning point. According to Caplan (1964), in a crisis situation, the individual is forced to face circumstances that threaten his/her psychological balance. However, the person can neither solve nor avoid the situation with the usual problem-solving tools. According to Erikson’s crisis theory (1958/1991, 1968), he regards a person a creative being who is capable of positive changes and active management of his/her life. The pandemic, as a special – coming from outside, unexpected – life event, not only brought changes in human life situations, set us tasks waiting to be solved, and sometimes caused difficult or hardly solvable turns, but also forced decisions and increased losses. The impact of the pandemic also appeared in the lives of students and lecturers, putting their resilient functioning to the test. Focusing on our topic, the situation has changed the teacher-student communication and relationship, but also the conditions and sometimes methods of education and reception. In my presentation, in connection with the above mentioned crisis concepts, I present my experiences as a teacher and also as a student in university education, I deal with the observations and recommendations in environmental psychology, focusing on the articulated difficulties and possible solutions. In addition to the challenges of the individual, I also touch on the characteristics of resilient human functioning.



## MENTÁLIS EGÉSZSÉG- ÉS KÉPZÉSI MEGOLDÁSOK EREDMÉNYESSÉGE A KÉPZÉSBEN PANDÉMIA IDEJÉN

TÚRI IBOLYA

Semmelweis Egyetem, Pető András Kar, Konduktív Pedagógiai Intézet  
[turi.ibolya@semmelweis-univ.hu](mailto:turi.ibolya@semmelweis-univ.hu)

**Kulcsszavak:** pandémia, mentális egészség, megküzdés, jó gyakorlatok

A négyéves alapképzést megvalósító konduktorképzés óvodai, iskola és pedagógiai rehabilitáció specializációval szerveződik. Célja azon speciális pedagógusok képzése, akik a központi idegrendszeri eredetű mozgássérülés eredményes befolyásolására alkalmasak. A képzés sajátosságaként az elméleti és a gyakorlati képzés a kezdetektől párhuzamosan szerveződik. A képzés gyakorlatorientáltságát a magas óraszám is jelzi, a félévenként mintegy 120–150 óra, kéthetente 17 – 18 óra folyamatos gyakorlat teljesítése alapján. A képzés ezen sajátossága merőben egyedi jelenléte igényel a hallgatók részéről az elméleti és a gyakorlati képzésben egyaránt. A pandémiahelyzet első, valamint további két hulláma kihívásokat hozott a konduktorképzés számára, számos változtatás, felülvizsgálat alkalmazását követelve meg. Szükségessé vált az elméleti képzésben a jelenléti oktatási formáról a távolléti oktatásra való átállás, ugyancsak az online oktatás valós idejű órarend szerinti megszervezése, az elméleti kurzusok segédanyagainak és útmutatóinak felülvizsgálata és digitalizálása, illetve feltöltése online felületre, a hallgatói felkészülés és egyéni tanulás támogatása érdekében folyamatos oktatói konzultáció biztosításának koordinálása. A gyakorlati képzés felülvizsgált megszervezését nehezítette, hogy szinte folyamatosan igazítani és újratervezni volt szükséges az egyes megvalósítási verziókat az aktuális utasításokra való figyelemmel. Mindezek folyamatosan megújuló, „ideiglenes” tervek elkészítését jelentették, amelyet állandó kommunikációval és nagyon szoros együttműködéssel kellett támogatni a képzésben résztvevők és a konduktív neveléssel érintett családok vonatkozásában is. Kutatásunk célja kettős volt, egyrészt ebben a teljesen ismeretlen helyzetben és nagyon speciális célcsoportban feltárni a képzésben résztvevők mentális egészségét, azon támogató tényezőket, amelyek a megküzdést és a megnövekedett pszichés terhelés elviselését segítették, hogy milyen megküzdési stratégiákkal rendelkeznek és hogyan nevesítenék az őket segítő és akadályozó tényezőket. A kutatás másik célja képzésünk megszervezésének vizsgálata annak értékelésében, hogy az online, majd hibrid képzésre történő átállásról hogyan vélekednek a képzés résztvevői, mennyire tartják sikeresnek, eredményesnek azt.



## EFFECTIVENESS OF MENTAL HEALTH AND TRAINING SOLUTIONS IN TRAINING DURING A PANDEMIC

**IBOLYA TÚRI**

Semmelweis University, András Pető Faculty, Institute of Conductive Education  
[turi.ibolya@semmelweis-univ.hu](mailto:turi.ibolya@semmelweis-univ.hu)

**Keywords:** pandemic, mental health, coping, good practices

The four-year basic conductor-training is organised with a specialisation in pre-school, school and pedagogical rehabilitation. Its aim is to train special educators (conductors) who are able to effectively influence movement disorders of central nervous system origin. The specificity of the training is that theoretical and practical training are organised in parallel from the outset. The practice-oriented nature of the training is reflected in the high number of hours of continuous practice, with approximately 120- 150 hours per semester (17-18 hours per every two weeks). This specificity of the course requires a highly individual presence on the part of the students in both theory and practical training. The first and the two subsequent waves of the pandemic situation have brought challenges for the training of trainers, requiring a number of changes and revisions. It required a shift from face-to-face to distance learning in theoretical training, the introduction of online teaching in real-time timetabled classes, and the introduction of a new system of online learning. The revision and digitalisation of online course materials and tutorials and their uploading to an online platform, the coordination of continuous tutor consultation to support student preparation and individual learning. The revised organisation of the practical training was made more difficult by the almost constant need to adapt and redesign each implementation version in the light of current instructions. All this meant the preparation of constantly renewed 'provisional' plans, which had to be supported by constant communication and very close cooperation between the trainees and the families involved in the conductive education. The aim of our research was twofold, on the one hand, in this completely unfamiliar situation and very specific target group, to explore the mental health of the trainees, the supporting factors that helped them to cope and to cope with the increased psychological burden, what coping strategies they had and how they would name the factors that helped and hindered them. The other aim of the research is to examine the delivery of our training, to assess how the participants perceive the transition from online to hybrid training, and to what extent they consider it successful and effective.



## A COVID – 19-JÁRVÁNY HATÁSA AZ ÓVODÁSKORÚ GYERMEKEK LELKI EGÉSZSÉGÉRE

**TURCSÁNYI ENIKŐ – SZILASI JÚLIA**

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar,  
Alkalmazott Pedagógiai Intézet, Óvodapedagógusképző Tanszék  
[eniko.turcsanyi@gmail.com](mailto:eniko.turcsanyi@gmail.com)

**Kulcsszavak:** Covid – 19-járvány, óvodás gyermek, lelki egészség

2020 márciusának közepén vészhelyzetet rendeltek el világszerte a Covid – 19-vírus miatt. Magyarországon is bezártak az iskolák, majd az óvodák is. A szülők többségének otthon, home office-ban kellett dolgozni, kerülni kellett az érintkezést még a rokonokkal, nagyszülőkkel is. Félelem lett úrrá a legtöbb emberen. Kutatásunk arra irányult, hogy felderítsük, ebben a helyzetben a gyermekeknek meg kellett-e küzdeniük valamilyen pszichés nehézséggel. Online kérdőívet állítottunk össze, és kiküldtük az óvodás gyerekek szüleinek. Feltételezéseink között szerepelt, hogy az óvodabezárások, illetve a vészhelyzet miatt a gyerekek szorongóbbá váltak, ami magatartásváltozásban nyilvánult meg. Úgy gondoltuk, hogy a szülők foglalkozása – egészségügyben, vagy oktatásban dolgozók esetében –, a járványhoz való hozzáállása befolyásolja a gyerekek járványhoz való hozzáállását, félelmét. Kíváncsiak voltunk arra, hogy a szülők hogyan tudtak segíteni gyermekeiknek ebben az időszakban, milyen technikák bizonyultak használhatónak, illetve, hogy milyen személyiség- és viselkedésbeli változásokon mentek keresztül a gyermekek, ha történt ilyen.





## **THE EFFECT OF COVID – 19-PANDEMIC ON MENTAL HEALTH OF PRESCHOOL CHILD**

**ENIKŐ TURCSÁNYI - JÚLIA SZILASI**

University of Szeged, Juhász Gyula Faculty of Education,  
Institute of Applied Pedagogy, Department of Pre-School Teacher Training  
[eniko.turcsanyi@gmail.com](mailto:eniko.turcsanyi@gmail.com)

**Keywords:** Covid – 19-pandemic, preschool child, mental health

In mid-March 2020, a state of emergency was declared worldwide due to the Covid – 19-virus. Schools and kindergartens were also closed in Hungary. The majority of parents had to work at home, in a home office, and had to avoid contact even with relatives and grandparents. Fear gripped most people. Our research was aimed at finding out whether the children had to deal with some psychological difficulties in this situation. We compiled an online questionnaire and sent it to the parents of preschool children. Among our assumptions was that the kindergarten closures and the emergency caused the children to become more anxious, which manifested itself in a change in behavior. We thought that the occupation of the parents - in the case of those working in healthcare or education - and their attitude towards the epidemic influences their children's attitude towards the epidemic and their fear. We were curious about how parents were able to help their children during this period, what techniques proved to be useful. Also, what personality and behavioral changes the children went through, if any.



## SZEREPKONFLIKTUSOK A FELSŐOKTATÁSBAN A PANDÉMIA IDEJÉN

**BÚS ÉVA – BÚS ÁGNES – KOVÁCS-BOGYA TÜNDE –  
SZÁNTAINÉ BARÁTH ANITA**

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem,  
Gyermeknevelési és Gyógynevelési Tanszék  
[bus.eva@uni-eszterhazy.hu](mailto:bus.eva@uni-eszterhazy.hu)

**Kulcsszavak:** szociális kapcsolatok, pandémia, oktatásszervezés, szerepkonfliktus, krízis

A koronavírus-járvány 2020 március közepétől Magyarországon egy különleges, rendkívüli helyzetet idézett elő. Az élet minden színterét érintő változások léptek életbe, amely a felsőoktatás résztvevőit is új kihívások elé állította. A pandémia, és az ennek következményeként indított online oktatás jelentős változást hozott az egyetemi oktatók és a hallgatók számára. A járványhelyzet jelentős nehézséget okozott oktatásszervezési kérdésekben, majd később kiderült, hogy ezek a hatások nemcsak az oktatást befolyásolták, hanem jelentős hatással bírtak a társas kapcsolatok minőségére. A vizsgált célcsoport különböző szociális szerepeiket egy beszűkült léttérben, izolálódva működtették, az új élethelyzet sokszor szerepkonfliktust eredményezett. Kutatásunkban oktatói és hallgatói véleményeket is elemzünk, melyek az oktatási, tanulási folyamatokat széleskörűen bemutatják. A vizsgálatunkban hangsúlyos területként jelenik meg az online oktatáshoz és a társas viszonyokhoz kapcsolódó érzelmi állapot. Az eredmények azt mutatják, hogy a felmerült technikai és informatikai nehézségek ellenére a tervezett oktatási feladatokat döntően sikerült megvalósítani, viszont fokozott terhelés mutatkozott a szociális kapcsolatok fenntartásában.



## ROLE CONFLICTS IN HIGHER EDUCATION DURING A PANDEMIC

ÉVA BÚS – ÁGNES BÚS – TÜNDE KOVÁCS-BOGYA –  
ANITA SZÁNTAINÉ BARÁTH

Eszterházy Károly Catholic University,  
Department of Child and Special Needs Education  
[bus.eva@uni-eszterhazy.hu](mailto:bus.eva@uni-eszterhazy.hu)

**Keywords:** social connection, pandemic, organization of education, crisis, role conflict

From mid-March 2020, the coronavirus epidemic caused a special, extraordinary situation in Hungary. Changes have taken place in all stages of life, higher education participants have also faced new challenges. The epidemic caused the launch of the online education, which has brought significant change in the life of university faculties and students. Also significant difficulties appeared in the organization of education, later turned out that these not only affected the system of the education, but also had huge impact on the quality of social relationships. The studied group operated their different social roles in a narrowed territory, in isolation. This new way of living caused conflicts in the social roles many times. In our research, we also analyze our teachers and students opinion, which widely present the teaching and learning processes. Emotional states related to online education and social relationships emerge as areas of emphasis in our study. The results show that despite of the surfaced technical and IT difficulties, the planned educational tasks were decisively implemented, but increased burden appeared in maintaining social relations.



## A KRÍZISHELYZETBŐL ADÓDÓ TRAUMA TERÁPIÁJA

### KÓS NÓRA

Gál Ferenc Egyetem, Pedagógiai Kar

[kosnora@gmail.com](mailto:kosnora@gmail.com)

**Kulcsszavak:** trauma, disszociáció, terápia

A trauma következményei gyakran éveken keresztül kísérik életünk mindennapjait. A megoldatlan traumák torzítják a jövőképünket, negatív hatással lehetnek a társas kapcsolatainkra, az életünk minőségére, a testi jólétünkre. A trauma hatása nemcsak attól függ, hogy milyen típusú, hanem attól is, hogy egyszeri vagy komplex trauma éri az embert. Ezeknek az eseményeknek mind gyermekkorban, mind felnőttkorban különböző következményei vannak. Minél hamarabb kezdődik meg egy trauma terápia, annál hatékonyabban kerülhetők el a későbbi negatív következmények. A pszichoterápiában használt kognitív viselkedésterápia-módszer, autogéntréning, hipnoterápia, családterápia és a legfontosabb stabilizáló technikák segítenek abban, hogy a traumából származó zavarok csökkenthetőek legyenek. A pszichés trauma legmeghatározóbb élménye a kiszolgáltatott érzés és a többi embertől való elszakadás. Így a bántalmazott gyógyulásában a terápia mellett a legfontosabb az új emberi kapcsolatok kialakítása. Előadásom rövid összefoglaló a trauma eredetű zavarok terápiájában.



## TRAUMA THERAPY

NÓRA KÓS

Gál Ferenc University, Faculty of Pedagogy  
[kosnora@gmail.com](mailto:kosnora@gmail.com)

**Keywords:** trauma, therapy, dissociation

The consequences of trauma often accompany our everyday lives for years. Unresolved traumas distort our vision of the future and can have a negative impact on our social relationships, the quality of our lives, and our physical well-being. The impact of trauma depends not only on its type, but also on whether a person suffers from a single or complex trauma. These events have different consequences in both childhood and adulthood. The earlier the therapy of a trauma begins, the more effectively the later negative consequences can be avoided. The cognitive behavioral therapy method used in psychotherapy, autogenic training, hypnotherapy, family therapy and the most important stabilization techniques help to reduce the disorders resulting from trauma. The most defining experience of psychological trauma is the feeling of vulnerability and separation from other people. Thus, in addition to therapies, the most important thing in the recovery of the abused is the establishment of new human relationships. My lecture is a short summary in the therapy of disorders caused by trauma.



## A COVID – 19-JÁRVÁNY LELKI MEGÉLÉSE ÉS BIOPSZICHOSZOCIÁLIS HATÁSA EGYETEMI HALLGATÓK KÖRÉBEN

SÁNDOR ZITA

Gál Ferenc Egyetem, Egészség- és Szociális Tudományi Kar  
[sandorzita89@gmail.com](mailto:sandorzita89@gmail.com)

**Kulcsszavak:** Covid – 19, egyetemi hallgatók, pszichoszociális hatás, lelki megélés

A Covid – 19-járvány jelentős hatást gyakorolt az elmúlt években az egyetemi hallgatók mentális egészségére és életvitelére. Az előadás célja a nemzetközi szakirodalom, valamint esetleírások segítségével bemutatni a koronavírus-járvány felsőoktatásban tanuló hallgatókra gyakorolt pszichoszociális hatását. A szakirodalmi adatok szerint az egyetemi hallgatók emelkedett distressz-, szorongás- és depressziószintet éltek meg a járvány során. A pandémia kihatott az életük számos területére – társas kapcsolatok, anyagi biztonság, tanulmányokkal való haladás.

Az esetleírásokban négy egyetemi hallgató PRISM-D rajztesztjének, valamint a koronavírussal kapcsolatos érzelmi és kognitív reprezentációinak kvalitatív és kvantitatív elemzése kerül bemutatásra, kiegészítve a betegség biopszichoszociális következményeit feltáró betegségteher indexének elemzésével. Az eredmények alapján a hallgatók koronavírussal kapcsolatban negatív érzelmi és kognitív reprezentációkkal rendelkeztek, a pandémia jelentős distresszt jelentett a hallgatók számára, továbbá életük számos területére kedvezőtlen hatást gyakorolt (egészség, táplálkozás, munka, társas kapcsolatok, hobbi).



## THE MENTAL EXPERIENCE AND BIOPSYCHOSOCIAL IMPACT OF THE COVID-19-EPIDEMIC AMONG COLLEGE STUDENTS

ZITA SÁNDOR

Gál Ferenc University, Faculty on Health and Social Sciences  
[sandorzita89@gmail.com](mailto:sandorzita89@gmail.com)

**Keywords:** Covid – 19, college students, psychosocial impact, mental experience

The Covid – 19-epidemic has had a significant impact on college students' mental health and lifestyle in recent years. The aim of the presentation is to outline the psychosocial impact of the coronavirus epidemic on students in higher education with the help of international literature and case reports.

According to literature data, college students experienced increased levels of distress, anxiety and depression during the epidemic. The pandemic has affected many areas of their lives – social relationships, financial security, progress with studies.

In the case reports, a qualitative and quantitative analysis of the PRISM-D drawing test and the emotional and cognitive representations of four university students related to the coronavirus is presented, supplemented by an analysis of the Illness Intrusiveness Rating Scale, which measures the biopsychosocial consequences of the disease. According to our results, the students had negative emotional and cognitive representations of the coronavirus, the pandemic caused significant distress for the students, and had an adverse effect on several aspects of their lives (health, nutrition, work, social relationships, hobbies).



## A MAGYARORSZÁGI FELSŐOKTATÁSBAN TANULÓ HALLGATÓK MENTÁLIS JÓLLÉTÉNEK FELMÉRÉSE – TANULSÁGOK ÉS FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEK

**PONGRÁCZ ATTILA**

Széchenyi István Egyetem, Apáczai Csere János Pedagógiai, Humán-  
és Társadalomtudományi Kar  
[pongracz.attila@sze.hu](mailto:pongracz.attila@sze.hu)

**Kulcsszavak:** felsőoktatás, mentális jóllét, családi életre nevelés,  
fenntarthatóság

Az elmúlt évek turbulens változásai és traumái okán igen időszerű a magyar felsőoktatásban tanuló hallgatók pszichés jóllétének felmérése, hiszen a 2020-ban kihirdetett világjárvány, az évtizedek óta jelenlévő terrorizmus, valamint az elmúlt bő egy év, a közelünkben zajló regionális fegyveres konfliktus a felsőoktatásban tanulókat is mélyen érintik.

Számos kutatás hívja fel a figyelmünket arra, hogy a pandémia és az ezzel együttjáró korlátozások, mint pl. az online oktatásra való áttérés, a kollégiumok kényszerű bezárása, a szórakozási és rekreációs lehetőségek radikális lecsökkenése különösen súlyosan érintették a felsőoktatásban tanuló fiatalokat. Előadásomban bemutatom a Magyarországon az elmúlt években készült kapcsolódó kutatásokat, kiemelten a Felsőoktatási Tanácsadási Egyesület 2020-ban és 2021-ben készített felmérését. Előremutató javaslatként a magyarországi felsőoktatásban elérhető, elsősorban a pedagógustovábbképzések kínálatában szereplő Családi Életre Nevelés programok fontosságára, valamint arra kívánom felhívni a figyelmet, hogy az ilyen fókuszú és értékrendű képzési tartalmakat az aktív hallgatók számára is kínáljuk fel.





## **ASSESSING THE MENTAL WELL-BEING OF STUDENTS STUDYING IN HUNGARIAN HIGHER EDUCATION - LEARNING AND DEVELOPMENT OPPORTUNITIES**

**ATTILA PONGRÁCZ**

Széchenyi István University, Apáczai Csere János Faculty of Education,  
Humanities and Social Sciences  
[pongracz.attila@sze.hu](mailto:pongracz.attila@sze.hu)

**Keywords:** higher education, mental well-being, education for family life, sustainability

Due to the turbulent changes and traumas of recent years, it is very timely to assess the psychological well-being of students studying in Hungarian higher education, since the pandemic in 2020, terrorism, which has been present for decades, and the regional armed conflict that has been taking place near us for more than a year, have also affected students in higher education.

Several studies draw our attention to the fact that the pandemic and the accompanying restrictions, such as the transition to online education, the forced closing of dormitories, and the radical reduction in entertainment and recreation opportunities particularly affected young people in higher education. In my presentation, I will present the related research conducted in Hungary in recent years, particularly the survey conducted by the Higher Education Counseling Association in 2020 and 2021. As a forward-looking proposal, I would like to draw attention to the importance of the Family Life Education programs available in Hungarian higher education, which are primarily included in the offer of continuing teacher education, and to the fact that training content with such a focus and value is also offered to active students.



## **IMPACT OF CRISIS SITUATIONS ON MENTAL HEALTH IN YOUNG ADULTS**

**ZSUZSA ORSIKA PAUWLIK – LÁSZLÓ KÖREI**

St. Athanasius Greek Catholic Theological Institute,  
Pedagogical and Psychological Center  
[pauwlikzs@gmail.com](mailto:pauwlikzs@gmail.com)

**Keywords:** crisis, coping strategies, physical and mental health

A crisis is an emotionally critical, tense, overwhelming state in which a person is forced to face a situation that threatens their mental health. The current situation then becomes more important for the individual; completely fills his attention and thoughts, nevertheless, they cannot be avoided or resolved with standard problem-solving strategies. A crisis is a threatening situation that has various causes, e.g. it can be caused by an epidemic, war, natural disaster, life cycle change. A person in crisis experiences threats, hopelessness, and helplessness. It is typical for people in crisis that the situation causing the loss of balance is at the center of their thoughts and emotions. The individual is not able to structure her/him thoughts or emotions at all, nor can she put her/him knowledge to the service of a solution. If this situation persists, it affects the individual's physical and mental health in the long term. In our presentation, we would like to present the stuckness of young adults (university students) in a crisis situation and the ways to resolve it through a case report.



## A REZILIENCIA ELŐSEGÍTÉSE AZ ÓVODÁSOK KÖRÉBEN

**ERDEI RÓBERT**

Tokaj-Hegyalja Egyetem, Comenius Intézet  
[erdei.robert@unithe.hu](mailto:erdei.robert@unithe.hu)

**Kulcsszavak:** reziliencia, óvoda, védőfaktorok, fejlődési kockázat

2020-tól kezdődően komoly változásokat tapasztalhatunk a köznevelésben. A koronavírus miatt kialakult helyzet komoly nyomot hagyott a gyermekeken, családokon, az intézményeken és azok dolgozóin egyaránt. A járványügyi helyzet felszínre hozott olyan rizikótényezőket, amelyek jelentőségét korábban is ismertük, de ezek jelenlegi formájukban talán még soha nem voltak megtapasztalhatók életünk során. Ilyenek például az intézmények kényszerű bezárásai, az online oktatásra történő átállás, a családra háruló megnövekedett terhek.

A kialakult – s korábban még soha meg nem tapasztalt – helyzet új kihívások elé állította a nevelési-oktatási folyamat valamennyi szereplőjét. Bebizonyosodott, hogy a rizikó váratlanul és meglehetősen nehezen befolyásolhatóan jelenhet meg az életünkben. Ezzel együtt jár az is, hogy a rizikótényezők ellensúlyozására, negatív hatásuk módosítására egyre több védőfaktorra, illetve erőforrásra van szükség. A pedagógusok és a nevelési-oktatási intézmények felértékelődött szerepe, a kortárscsoport óvoda és alsó tagozatos gyermekekre gyakorolt pozitív hatása is kiemelt jelentőségű e tényezők biztosításában. Jelen előadásban egy olyan modellt kívánok bemutatni, amelyet az óvoda korosztály rezilienciájának fejlesztésére, a nehézségekkel való sikeresebb megküzdés támogatására dolgoztunk ki.



## FOSTERING RESILIENCE AMONG PRESCHOOLERS

**RÓBERT ERDEI**

Tokaj-Hegyalja University of Applied Sciences, Comenius Institute  
[erdei.robert@unithe.hu](mailto:erdei.robert@unithe.hu)

**Keywords:** Resilience, kindergarten, protective factors, developmental risk

Since 2020, significant changes have been experienced in public education. The situation that arose due to the coronavirus has left a serious impact on children, families, institutions, and their employees alike. The epidemiological situation has brought to the surface risk factors whose significance we knew before but perhaps have never experienced in their current form in our lives. Examples include the compulsory closure of institutions, the switch to online education, and the increased burdens placed on families. The resulting - and never before experienced - situation has presented new challenges to all participants in the educational process. It has been proven that risks can unexpectedly and quite difficultly manifest in our lives. This also means that more protective factors and resources are needed to counterbalance risk factors and modify their negative effects. The reevaluation of the role of educators and educational institutions and the positive impact they have on preschool and lower primary school children's peer groups are of paramount importance in ensuring these factors. In this presentation, I aim to introduce a model that we have developed to enhance the resilience of preschool children and support successful coping with difficulties.



## A TÁVOKTATÁS HATÁSA A TANÁRI ÉNHATÉKONYSÁGRA

**SÝKORA HERNÁDY KATALIN**

Selye János Egyetem, Tanárképző Kar, Óvó- és Tanítóképző Tanszék  
[121791@student.ujs.sk](mailto:121791@student.ujs.sk)

**Kulcsszavak:** tanári énhatékonyság, távoktatás, énhatékonyság

Bandura (1977; 1997) énhatékonyság-elmélete szerint az énhatékonyság hatással van érzéseinkre, gondolatainkra, motivációinkra és viselkedésünkre egyaránt, ebből kifolyólag egy olyan fontos pszichológiai tulajdonságnak számít, amely befolyásolja cselekvéseink sikerét vagy sikertelenségét, továbbá képességeink, készségeink, ismereteink hajtóerejének is számít. Az énhatékonysági szintünk tehát közvetett módon befolyásolja életünket. A pedagógus énhatékonyságát több szempontból is megvizsgálhatjuk. Kutatások sora bizonyítja, hogy a távoktatás jelentős hatással van a pedagógusok énhatékonyságára. A krízishelyzetekben történő énhatékonyság méréseinek eredménye révén megtudhatjuk, milyen mértékben és mely területeken érinti leginkább a pedagógusokat, illetve tanulókat, így a jövőben felkészültebben nézhetünk szembe a hasonló – nem standard élethelyzetekkel. A tanulmány bemutat néhány a pedagógus énhatékonyságát kutató mérőeszközt, továbbá az általuk nyert kutatási eredményeket a távoktatás idején.



## THE IMPACT OF DISTANCE LEARNING TO TEACHER SELF-EFFICACY

**KATALIN SÝKORA HERNÁDY**

J. Selye University, Faculty of Education,  
Department of Primary and Pre-School Education  
[121791@student.ujs.sk](mailto:121791@student.ujs.sk)

**Keywords:** teacher self-efficacy, distance learning, self-efficacy

According to Bandura's (1977; 1997) theory of self-efficacy, self-efficacy affects our feelings, thoughts, motivation and behaviour, in consequence of these it is an important psychological trait that influences the success or failure of our actions, as well as a driver of our abilities, skills and knowledge. Our level of self-efficacy therefore has an indirect impact on our lives. We can examine the teacher's self-efficacy from several perspectives. A range of research shows that distance learning has a significant impact on teacher self-efficacy. Measuring self-efficacy in the crisis situations can help us to understand to what extent and in which areas teachers and students are most affected, so that we can be better prepared to face similar - non-standard - life situations in the future. Our study presents some of the measuring instruments used to measure teacher self-efficacy and their research results in the context of distance learning.



## **BULLYING AZ ISKOLÁBAN – MENTÁLHIGIÉNÉS PREVENCIÓS- SEGÍTŐ PROGRAM LEHETŐSÉGEI**

**BERGHAUER-OLASZ EMÓKE – KÖVI ZSUZSANNA – GÁL NATÁLIA**

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Pedagógia, Pszichológia,  
Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszék  
Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet,  
Pszichológiai Továbbképző Központ  
[berghauer.olasz.emoke@kmf.org.ua](mailto:berghauer.olasz.emoke@kmf.org.ua); [kovi.zsuzsanna@kre.hu](mailto:kovi.zsuzsanna@kre.hu);  
[gal.natalia@kmf.org.ua](mailto:gal.natalia@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** bullying, iskolai mentálhigiéné, prevenció, megküzdési stratégiák

Az utóbbi évek kárpátaljai eseményeit tekintve számos olyan iskolai-nevelési probléma fogalmazódott meg, melyek megfelelő pedagógiai-pszichológiai módszerek alkalmazásával korrigálhatóak. A pedagógusok visszajelzései alapján a tanulók sokszor ingerültek, olykor osztálytársaikkal is agresszívok, nem találják biztos, stabil helyüket a közösségben. Nehezen viselik a tanulással, különféle dolgozatokkal együtt járó stresszt, a túlterhelés miatt a tanórákon kimerültek, nehezen koncentrálnak. A helyzet a Covid – 19 okozta járvánnyal fokozódott, hosszú távú online térbe szorítva a közösséget, s tetőzte mindezt az orosz – ukrán konfliktus nyomán kirobbant háborús krízis, mely újabb megküzdési feladatok elé állította a pedagógusokat és gyerekeket egyaránt. Az egyedüllét, a szeretethiány, az elfogadás hiánya nem múlik el nyomtalanul, lelki sérüléseket okoz a gyerekeknek. Az alkalmazkodás, lojalitás, segítőkészség elsajátítása mellett egy iskolai osztályban megélhető a valahova tartozás érzése, a megértéssel és elfogadással, megtartó erejével együtt (Fodor, 2001). A közösség a mai társadalomban egyértelműen mentálhigiéné tényező, ennek fejlesztése mindnyájunk érdeke (Buda, 1994). Az iskolai agresszió, bántalmazás elleni mentálhigiéné prevenció-s-segítő program az iskolai mentálhigiéné vonatkozásban új perspektívákat kínálhat a pedagógusok, iskolapszichológusok számára. A pedagógus felelőssége is, hogy a korosztályi sajátosságok figyelembevételével, annak megfelelő tevékenységgel segítse és támogassa egy adott közösség formálódását. A tanulóakra nehezedő mindennapi stressz szinte elkerülhetetlen, prevenció-s programok létrehozásával és lehetőséget biztosítva a hatékony megküzdési stratégiák felismerésére és elsajátítására, elkerülhető a káros magatartásmódok rögzülése.



## **BULLYING AT SCHOOL – THE POSSIBILITIES OF A MENTAL HEALTH PREVENTION AND SUPPORT PROGRAM**

**EMŐKE BERGHAUER-OLASZ – ZSUZSANNA KÖVI – NATÁLIA GÁL**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions

Károli Gáspár University of the Reformed Church, Institute of Psychology,  
Centre of Specialist Postgraduate Programmes in Psychology

[berghauer.olasz.emoke@kmf.org.ua](mailto:berghauer.olasz.emoke@kmf.org.ua); [kovi.zsuzsanna@kre.hu](mailto:kovi.zsuzsanna@kre.hu);  
[gal.natalia@kmf.org.ua](mailto:gal.natalia@kmf.org.ua)

**Keywords:** bullying, school mental health, prevention, coping strategies

Taking into account the Transcarpathian recent years' events, a number of school- educational problems were formulated, which can be corrected by applying appropriate pedagogical-psychological methods. Considering the teachers' feedback the students are irritable, sometimes aggressive with their classmates, and cannot find their secure, stable place in the community. They have a hard time dealing with the stress of studying, they are exhausted and struggling to concentrate in the class. The situation has worsened with the pandemic situation caused by Covid – 19, online education and all these were culminated by the war crisis that erupted as a result of the Russian – Ukrainian conflict, which presented both teachers and children with new coping tasks. Loneliness, lack of love and acceptance do not pass away without any trace, they cause psychological damage to the children's mental health. Beside learning adaptation, loyalty and helpfulness, children in a school class can experience the feeling of belonging and acceptance (Fodor, 2001). Community is clearly a mental health factor in today's society, and its development is in the interest of all of us (Buda, 1994). The mental health prevention and support program against school aggression and abuse can offer new perspectives for teachers and school psychologists in terms of school mental health. It is also the teacher's responsibility to help and support the formation of a class community. Mental health prevention programs provide an opportunity to recognize and learn effective coping strategies, which can be used to avoid the fixation of harmful behaviors.





## ZRÍNYI ILONÁK, AVAGY FRONTVONALBAN A NŐK. NŐI SZEREPEKA HÁBORÚ TERÉBEN

VARGA GABRIELLA

Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet,  
Pszichológiai Továbbképző Központ  
[vargapityesz88@gmail.com](mailto:vargapityesz88@gmail.com)

**Kulcsszavak:** krízis, magány, női szerepek

A háború kitörése után nagyon sok embernek változott meg az élete. Vannak sajnos drámai változások is, de itt, Kárpátalján is sok probléma alakult ki. A mentálhigiénés projekt célcsoportja a környezetemben élő, a háborús helyzet miatt kialakult problémával küzdő nők, akik nap mint nap olyan nehézségekkel küzdenek, mint a magányosság, helytállás, megküzdés, megfelelés, szerepcsere, önbizalomhiány vagy esetleg egy kialakult lelki trauma leküzdése. A projekt célja, hogy töltsünk el ezekkel a nőekkel egy aktív, termékeny órát és zökkenjünk ki a mindennapokból, töltődjünk fel, megerősítve ezzel lelki egészségünket, női identitásunkat és lelki erőnket. A projekt különböző aktuális témákra épül és igényfelmérés esetén új témák is kapcsolódnak hozzá. A projekt tematikája: A háborús helyzet hatásai. Megküzdés és erő. Szerepcsere. Helytállás és megfelelés. A projekt címe is egy erős nőt tükröz, aki szinte példaértékű mai helyzetünkben. Ő Zrínyi Ilona. Az ő szerepe és élethelyzete is hasonló a mai női szerepünkhöz, ezért is kapta a projekt a *Zrínyi Ilonák, avagy frontvonalban a nők!* címet.



## **ILONA ZRÍNYI OR THE WOMEN ON THE FRONT LINES**

**GABRIELLA VARGA**

Károli Gáspár University of the Reformed Church, Institute of Psychology,  
Centre of Specialist Postgraduate Programmes in Psychology  
[vargapityesz88@gmail.com](mailto:vargapityesz88@gmail.com)

**Keywords:** crisis, loneliness, female roles

After the outbreak of war people's life has changed. There are dramatic changes and in Transcarpathia we can meet with these changes. The target group of the project are women around us who have problems such as loneliness, coping, standing up to war, compliance with the given situation, roleswapping, lack of self-confidence or perhaps an overcoming an established psychological trauma. The aim of the project was to spend an active, fertile hour with these women while they get out of everyday life, become recharged by strengthening their mental health, female identity and spiritual strength. The project is based on a variety of topical themes and new themes will be added as needs are identified. The main themes of the project: Effects of war. Coping and strength. Roleswapping. Resilience and compliance.

The title of the project also reflects a strong woman, who is exemplary in our situation today. She is Ilona Zrínyi. Her role and life situation are similar to our role as women today, that is why the present project got the title: *Ilona Zrínyi, or the women on the front lines!*



## LELKI MEGERŐSÍTÉST TÁMOGATÓ CSOPORT KÁRPÁTALJAI NŐKKEL AZ OROSZ – UKRÁN KONFLIKTUS IDEJÉN

**PAPP VIKTÓRIA**

Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet,  
Pszichológiai Továbbképző Központ  
[barriquebarr@gmail.com](mailto:barriquebarr@gmail.com)

**Kulcsszavak:** ukrán – orosz konfliktus, Kárpátalja, lelki egészség, nők

Jelen háborús időben az figyelhető meg, hogy a 30 – 40 év körüli nőkre óriási nyomás nehezedik. Az itthon, Kárpátalján maradt nők mindennapi kihívásai megsokszorozódtak. Rengeteg feladat zúdult rájuk, egyszerre több szerepben is helyt kell állniuk. Nem beszélve a légiriadók, ingázások okozta stresszről. Szükségesnek éreztem, hogy ezeket a nőket kiszakítsam a lelkileg megterhelő lét mindennapi szorításából, feltöltődést biztosítsak számukra azáltal, hogy érezzék, van kire számítani, nem egyedül ők küzdenek ezzel a különöselethelyzettel, amibe belekényszerültek önhibájukon kívül. Nagyon fontos, hogy felismerjék erőforrásaikat, magukba vetett hittel forduljanak a világ felé. Fontosnak tartottam, hogy ezek a nők megerősítést kapjanak arra vonatkozóan, mennyire sokat számít a támogató háttér.

A projektfolyamat ezért ezeken a nehéz, mindennapos terheken igyekezett segíteni. Különböző módszerekkel kíséreltük meg a problémák feltárását, a kiút felé vezető út megtalálását.



## **SPIRITUAL STRENGTHENING SUPPORT GROUP FOR TRANSCARPATHIAN WOMEN DURING THE RUSSIAN–UKRAINIAN CONFLICT**

**VIKTÓRIA PAPP**

Károli Gáspár University of the Reformed Church, Institute of Psychology,  
Centre of Specialist Postgraduate Programmes in Psychology

[barriquebarr@gmail.com](mailto:barriquebarr@gmail.com)

**Keywords:** Ukrainian–Russian conflict, Transcarpathia, mental health, women

In the current time of the war, it is observed that 30 and 40 year women are under enormous pressure. Everyday challenges have multiplied for those who stayed at home in Transcarpathia. They have to cope with many tasks and they also have to perform in several roles at the same time. Not to mention the stress caused by air raid warnings and commuting.

I felt it was necessary to take these women out of the daily grip of a mentally stressful existence, to recharge them by making them feel that they have someone to rely on, that they are not the only ones struggling with this particular life situation they have been forced into. I felt it was important to reassure these women of the importance of a supportive background.

The project tried to help with these heavy everyday burdens. We tried different methods to uncover the problems and find a way out.



## NÁLAD MI A PÁLYA? C. PÁLYAORIENTÁCIÓS FOGLALKOZÁSOK KÖZÉPISKOLÁSOKNAK

**PFEIFER ANITA**

Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet,  
Pszichológiai Továbbképző Központ  
[p.anita94@gmail.com](mailto:p.anita94@gmail.com)

**Kulcsszavak:** személyiségfejlődés, pályaaorientáció, továbbtanulás, képességek

Mi leszek, ha nagy leszek? Ezt a kérdést előbb vagy utóbb minden fiatal felteszi magának. A döntés folyamatában több tényező is szerepet játszik. Ezen tényezők között szerepel a személyiség, a családi háttér szerepe, az iskola, a pályaismeret, a közösség, a munkaerőpiaci szükséglet és a társadalmi struktúra. Kárpátalján a pályaaorientációs segítő rendszer kialakítása és működtetése égetően fontos. Míg más országokban már a 21. században felmerülő pályaaorientációs kérdések multidiszciplináris megoldásait keresik, addig vidékünkön legtöbbször e fogalom jelentésével sincsenek tisztában. A fiatalok többsége még mindig külső hatásra – a szülők, az ismerősök példái és a média által sugallt kép alapján – választ pályát, pedig hosszú távon csak a belső hajtóerő és az érdeklődés okoz elégettséget és tartja szakmájukban a munkavállalókat. A segítő foglalkozások során hangsúlyt fektettünk az önismereti alapokra, személyes készségek, képességek és attitűdök ismeretére, sügyeltünk arra is, hogy a pályaaorientáció témáját ne szűkítsük kizárólag a továbbtanulás kérdésére, hanem tágabb keretek között értelmezzük a fiatalokkal. Szem előtt tartottuk az életkori sajátosságokat, elsősorban az identitásalakítás kérdését. A korosztály átmenetet jelent a gyermekkor és a felnőttkor között. Jellemző a saját identitás keresése, az értékrendszer kialakítása, valamint az önállóság, a felnőtt élet felé tett lépések is.



## WHAT IS YOUR CHOICE? CAREER GUIDANCE SESSIONS FOR SECONDARY SCHOOL STUDENTS

**PFEIFER ANITA**

Károli Gáspár University of the Reformed Church, Institute of Psychology,  
Centre of Specialist Postgraduate Programmes in Psychology

[p.anita94@gmail.com](mailto:p.anita94@gmail.com)

**Keywords:** personality development, career orientation, further learning, skills

What will I be when I grow up? Every youngster puts this question for themselves. Several factors play a role in the decision process. These factors are including personality, the family background, school, career knowledge, community, labor market needs and also social structure. In Transcarpathia extremely important the establishment the system of helping assistance. While in other countries the 21<sup>th</sup> century are looking for multidisciplinary solutions to the career guidance questions, until then most people in our region do not even understand the meaning of this term. The majority of young people still choose a career based on external influences – based on the examples of parents, friends and the image suggested by the media – even though in the long term only internal motivation and interest gives satisfaction and keep employees in their profession. During the support lessons, we are dealing the basics of self-knowledge, knowledge of personal skills, abilities and attitudes; we were not working only with further education, but were interpreted opportunities within a broader framework with the young people. We kept in mind the specialities of their age, the issue of identity formation. The age group represents a transition between childhood and adulthood. During the lessons can out the difficulties around the search of their own identity, the formation of the value system, as well as the steps taken towards independence and adult life are also typical.

**НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ  
СТУДЕНТІВ**

**HALLGATÓK NEVELÉSTUDOMÁNYI  
TÁRGYÚ KUTATÁSAI**

**STUDENTS' RESEARCH IN EDUCATION**



## MAGYAR – OLASZ KÉT TANNYELVŰ OKTATÁS A KÖZOKTATÁSPOLITIKA TÜKRÉBEN

**PAPP BEÁTA**

Pécsi Tudományegyetem, „Oktatás és Társadalom”  
Neveléstudományi Doktori Iskola  
[papp.beata33@gmail.com](mailto:papp.beata33@gmail.com)

**Kulcsszavak:** nyelvpolitika, két tannyelvű oktatás, olasz nyelv

Magyarországon az idegen nyelvek oktatásának lehetőségét az aktuális politikai törekvések és meggyőződések szabták meg. A nyelvpolitikával foglalkozó szakirodalom javarészt nyelvészek pennájából származik, ám e terület a különböző diszciplínák együttműködését igényli (Nagy, 2019). A neveléstudomány megvilágításában csupán az oktatáskutatók kis hányada tanulmányozza a két tannyelvű oktatást. Az idegen nyelvekről szóló kutatások túlnyomó része a magyarországi kisebbségi nyelvek helyzetével, valamint az angol és német nyelvek hazai státuszával foglalkozik. Szembetűnő ugyanakkor az újlatin nyelvekkel kapcsolatos kutatások és értekezések marginális pozíciója. Jelen stúdium a méltatlanul elhanyagolt olasz nyelvet, valamint a magyar – olasz két tannyelvű oktatást hivatott előtérbe helyezni. A magyar – olasz kapcsolatok évszázados múltra tekintenek vissza. Ennek értelmében tanulmányunk célul tűzte ki az olasz nyelv 18–20. század közötti magyar tannyelvpolitikai helyzetének bemutatását, valamint a nyolcvanas évek magyar oktatáspolitikájának egyik legjelentősebb innovációjának, a két tannyelvű képzésnek az ismertetését a magyar – olasz két tannyelvű oktatásra helyezvén a hangsúlyt.





## HUNGARIAN – ITALIAN BILINGUAL EDUCATION IN THE LIGHT OF PUBLIC EDUCATION POLICY

**BEÁTA PAPP**

University of Pécs, "Education and Society"  
Doctoral School of Education  
[papp.beata33@gmail.com](mailto:papp.beata33@gmail.com)

**Keywords:** language policy, bilingual education, Italian language

In Hungary, the possibility of teaching foreign languages was determined by current political aspirations and beliefs. The literature on language policy is largely derived from linguists' pens, but this area requires the cooperation of different disciplines (Nagy, 2019). In the light of educational science, only a small proportion of educational researchers study bilingual education. The vast majority of research on foreign languages deals with the situation of minority languages in Hungary and the status of English and German languages in Hungary. At the same time, the marginal position of research and treatises on Romance languages is striking. The present study aims to focus on the undeservedly neglected Italian language and the Hungarian – Italian bilingual education. Hungarian – Italian relations have a centuries-old history. Accordingly, our study aims to present the situation of the Italian language in Hungarian language policy between the 18th and 20th centuries, and to present one of the most significant innovations in Hungarian education policy of the eighties, bilingual qualification, with an emphasis on Hungarian – Italian bilingual education.



## KÁRPÁTALJAI KISEBBSÉGBEN ÉLŐ MAGYAR FIATALOK TOVÁBBTANULÁSI SZÁNDÉKAI

**FAZEKAS ELEK – LÁNCZI VIKTÓRIA**

Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program  
[fazekaselek503@gmail.com](mailto:fazekaselek503@gmail.com)

**Kulcsszavak:** továbbtanulási szándék, oktatás, kisebbség, ifjúságkutatás

A tanulmány a kárpátaljai fiatalok továbbtanulási szándékait igyekszik feltérképezni. Az elméleti részben az Európában élő, nemzeti kisebbségek nyelvhasználati lehetőségeit, oktatási helyzetét igyekszünk feltárni a szakirodalom alapján. Fontos helyet kap továbbá a kárpátaljai oktatás helyzete, s az ezt erősen befolyásoló független érettségi vizsga mint a felsőoktatási intézménybe való belépés fontos lépcsőfoka. Többek között a kárpátaljai fiatalokkal is foglalkozó nagymintás ifjúságkutatás tanulmánykötetnek összefoglalására törekszünk a szakirodalmat áttekintő részben. A nagymintás Magyar Ifjúságkutatás 2016-os adatbázisából összehasonlítottuk a kárpátaljai magyar fiatalok és a külhoni magyar kisebbségben élők adatait a továbbtanulási szándék mentén. A másodelemzés eredményeiből kiderült, hogy a Kárpátalján élő magyar fiatalok a második helyen állnak a külhoniakhoz képest a továbbtanulási szándékot illetően.



## EDUCATIONAL INTENTIONS OF YOUNG HUNGARIANS LIVING AS TRANSCARPATHIAN MINORITY

**ELEK FAZEKAS – VIKTÓRIA LÁNCZI**

University of Debrecen, Doctoral Program in Education and Cultural Sciences  
[fazekaselek503@gmail.com](mailto:fazekaselek503@gmail.com)

**Keywords:** education, minority, youth research, intention to continue studies

The study aims to map the further education intentions of young people in Transcarpathia. In the theoretical part, we try to explore the language use opportunities and educational situation of national minorities living in Europe on the basis of the literature. In addition, the situation of education in Transcarpathia and the independent school-leaving examination as an important step towards entry to higher education, which has a strong influence on this, will be discussed. Among other things, we will summarise the volumes of large-scale youth research on young people in Transcarpathia in the literature review section. From the 2016 database of the large-sample Hungarian Youth Survey, we compared the data of young Hungarians living in Transcarpathia and the Hungarian minority living abroad along the lines of their intention to continue their studies. The results of the secondary analysis showed that young Hungarians living in Transcarpathia ranked second compared to their foreign counterparts in terms of intention to continue their studies.



## ÚJ TENDENCIA LEHETŐSÉGE AZ ISKOLAI TESTNEVELÉSOKTATÁSÁBAN

**MOLNÁR ÁKOS – PRISZTÓKA GYÖNGYVÉR**

Pécsi Tudományegyetem, „Oktatás és Társadalom”  
Neveléstudományi Doktori Iskola  
[molnar.akos@gamma.ttk.pte.hu](mailto:molnar.akos@gamma.ttk.pte.hu)

**Kulcsszavak:** tánc, iskolai testnevelés, inaktív generáció

A köznevelési intézményekben a Z és alfa generációk életviteli szokásainak megváltozásával az oktatásmódszertanban új szisztémák alkalmazása elkerülhetetlen. Vizsgálatunkat egy táncos program megvalósításával kapcsolatban két általános iskolában végeztük, amelyekben biztosított volt az összehasonlíthatóság. Adatgyűjtésként online, anonim kérdőívet használtunk. Azt mértük fel, hogy milyen megítélése volt a bemutatott táncnak az intézmények pedagógusai és tanulói körében. A mintát  $n=73$  (59 nő/14 ffi) pedagógus, illetve  $n=218$  (104 lány/114 fiú) tanuló alkotta. Az adatok kiértékelésénél különböző statisztikai számításokat és összefüggés-vizsgálatokat végeztünk.

Eredményeinkből az a következtetés vonható le, hogy a pedagógusok tantárgyi beállítódástól függetlenül támogatják a tánc integrálását, valamint a modern táncműfajok alkalmazását a mindennapos testnevelésben. A diákok esetében a lányok nagyobb mértékben, de a fiúk is úgy ítélik meg, hogy a tánc alkalmazásával kialakulhat egy újfajta igény és belső motiváció a mindennapos testmozgásra, élményközpontúbbá varázsolhatja a hagyományos órákat.



## THE POTENTIAL OF A NEW TREND IN PHYSICAL EDUCATION IN SCHOOLS

ÁKOS MOLNÁR – GYÖNGYVÉR PRISZTÓKA

University of Pécs, "Education and Society"  
Doctoral School of Education  
[molnar.akos@gamma.ttk.pte.hu](mailto:molnar.akos@gamma.ttk.pte.hu)

**Keywords:** dance, school physical education, inactive generation

With the changing lifestyle habits of generations Z and alpha in public education institutions, the use of new systems in educational methodology is inevitable. Our study was carried out on the implementation of a dance programme in two primary schools where comparability was ensured. We used an online, anonymous questionnaire to collect data. We measured how the dance was perceived by teachers and students in the institutions. The sample consisted of  $n=73$  (59 women/14 men) teachers and  $n=218$  (104 girls/114 boys) students. Various statistical calculations and correlation tests were performed to evaluate the data. Our results suggest that teachers, regardless of subject area, support the integration of dance and the use of modern dance genres in everyday physical education. Girls, to a greater extent, but also boys, consider that the use of dance can create a new demand and intrinsic motivation for daily physical activity and make traditional lessons more experiential.



## AZ APÁK OTTHONI ÉS ISKOLAI RÉSZVÉTELÉNEK DIMENZIÓI ÉS MEGHATÁROZÓ TÉNYEZŐI

CSÁK ZSOLT

Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet  
[csakzsolt66@gmail.com](mailto:csakzsolt66@gmail.com)

**Kulcsszavak:** apák, apaszerepek, nevelés, szülői bevonódás, kvalitatív kutatás

A kutatás témája a Magyarországon élő apák otthoni és iskolai bevonódása gyermekeik fejlődése, valamint nagyobb iskolai eredményessége érdekében. Epstein és Sanders nyomán az iskolai bevonódás két dimenzióját különböztetjük meg, az iskolai alapú („School-based”) és az otthoni alapú („Home-based”) bevonódást. Emellett Pleck modellje alapján vizsgáljuk az apák azon otthoni és családi tevékenységeit is, melyek szintén jelentős hatást gyakorolnak a gyermekük fejlődésére. Kutatásunkban vizsgáljuk az apai részvételt motiváló és hátráltató tényezőket Pleck modellje alapján, illetve célunk volt új befolyásoló tényezők feltárása is. Empirikus kutatásunkban 14 félig strukturált interjút készítettünk gyermeket nevelő apákkal. Az interjúk feldolgozása során hibrid (deduktív, majd induktív) kódolást alkalmaztunk és témaanalízist készítettünk. Eredményeink szerint az apák bevonódására legnagyobb hatással a gyermekkorban tapasztalt apai minta, valamint a feleségeik támogató magatartása volt. A plecki modellben szereplő befolyásoló tényezők beazonosítása mellett induktív kódolás alapján az apák iskolai részvételét hátráltatta, ha az apa rosszabb társadalmi háttérű, és emiatt nem lehet egyenrangú partnere a tanárnak, illetve az is, ha az apa az iskolát egy egyoldalú információs csatornának tekinti, mely információkat az anya közvetíti számára és saját bevonódását feleslegesnek tartja.



## **DIMENSIONS AND DETERMINANTS OF FATHERS' HOME-BASED AND SCHOOL-BASED INVOLVEMENT**

**ZSOLT CSÁK**

University of Debrecen, Institute of Educational Studies and Cultural Management  
[csakzsolt66@gmail.com](mailto:csakzsolt66@gmail.com)

**Keywords:** fathers, father's roles, parenting, parental involvement, qualitative research

This study focuses on the home-based and school-based involvement of fathers in Hungary to assist the development and school success of their children. Following Epstein and Sanders, two dimensions of parental involvement are distinguished, school-based and home-based involvement. We also use Pleck's model to examine fathers' activities at home and in the family, which also have a significant impact on children's development. In our research, we investigate the factors that motivate and hinder paternal involvement based on Pleck's model, and aim to identify new determinants. In our empirical research, we conducted 14 semi-structured interviews with fathers raising children. To process the interviews, we used hybrid (deductive followed by inductive) coding and conducted a thematic analysis. Our results showed that fathers' involvement was affected the most by the paternal model experienced in childhood and the wife's supportive behavior. In addition to identifying the influencing factors in Pleck's model, inductive coding indicated that school-based involvement was hindered if the father was from an unfavorable social background and therefore could not be an equal partner to the teacher, and if the father perceived school as a unidirectional channel of information with the mother intermediating and thus considered his own involvement unnecessary.



## AZ ORVOSI REHABILITÁCIÓ TERÜLETÉN DOLGOZÓ GYÓGYPEDAGÓGUSOK ÉS KONDUKTOROK ÚJ KIHÍVÁSAI A COVID – 19-PANDÉMIA HATÁSÁRA

ANGELI CSENGE

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola  
[angelicsenge@gmail.com](mailto:angelicsenge@gmail.com)

**Kulcsszavak:** Covid – 19-pandémia hatása a rehabilitációra, gyógypedagógusok, konduktorok a rehabilitációban

A rehabilitációs gyakorlatban a gyermekek és felnőttek ellátásának résztvevői a gyógypedagógusok és konduktorok. A Covid – 19-pandémia közvetlen hatásait minden, a rehabilitációs gyakorlatban részt vevő szereplő tapasztalta. Melyek voltak a közvetlen, rövid távú hatások, és melyek a hosszú távúak? Minden a járvány okozta változás negatív irányú volt, vagy profitáltak is a szakmák e kihívásból?

Előadásommal célom bemutatni a Covid – 19-pandémia orvosirehabilitációs ellátás nemzetközi gyakorlatát befolyásoló hatását a rendszerben dolgozó gyógypedagógusok és konduktorok perspektívájából. Módszer: Adatbányászat. Alkalmazott keresőmotorok és adatbázisok: ERA (Egészségügyi Rendszerek Adattára), NCBI Pubmed, Google Scholar, BASE- Bielefeld Academic Search Engine, DART-Europe – E-theses Portal, Magyar OAI (Open Archives Initiative – Nyílt Hozzáférés Kezdeményezés) kereső (SZTAKI). Alkalmazott keresőszavak: Pandemic Covid – 19- impact in Rehabilitation Services.

Eredményeimet a két szakma napi gyakorlatát befolyásoló pozitív és negatív hatások mentén, országonként mutatom be előadásomban, kiemelve azokat az innovatív eljárásokat, melyek hozzájárulnak a rehabilitációs ellátás megújulásához.





**NEW CHALLENGES FOR SPECIAL EDUCATION TEACHERS  
AND CONDUCTORS WORKING IN THE FIELD  
OF MEDICAL REHABILITATION DUE TO THE IMPACT  
OF THE COVID-19-PANDEMIC**

**CSENGE ANGELI**

Eszterházy Károly Catholic University, Doctoral School of Education Science  
[angelicsenge@gmail.com](mailto:angelicsenge@gmail.com)

**Keywords:** the impact of the Covid – 19-pandemic on rehabilitation care, special education teachers and conductors in rehabilitation care

In rehabilitation practice, the professionals participating in the care of children and adults are special education teachers and conductors. The direct effects of the Covid – 19-pandemic were experienced by all participants working in the rehabilitation field. So what were the immediate, short-term and the long-term effects of this period? Were all changes caused by the pandemic negative or could the above mentioned professions benefit from the challenges that they had to face during that time?

**Aim:** My aim with this presentation is to show the impact of the Covid – 19-pandemic on the international practice of medical rehabilitation care from the perspective of special education teachers and conductors working in the system.

**Method:** Data Mining. Applied search engines and databases: ERA (Egészségügyi Rendszerek Adattára - Health Systems Database), NCBI Pubmed, Google Scholar, BASE- Bielefeld Academic Search Engine, DART-Europe - E-theses Portal, Hungarian OAI (Open Archives Initiative) search engine (SZTAKI). Applied search words: Pandemic Covid – 19-impact in Rehabilitation Services.

I present my results along the lines of positive and negative effects affecting the daily practice of these professions, country by country, highlighting the innovative procedures that contribute to the renewal of rehabilitation care.



## **A TANÁROK VÉLEMÉNYE A SZÜLŐI SZEREPVÁLLALÁSBAN BETÖLTÖTT SZEREPEÜKRŐL – A SZÜLŐK REZILIENS TÁMOGATÁSA**

**FEKETE EMESE KINCŐ – Ceglédi Tímea**

Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet,  
MTA-DE-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport  
[emesefek0918@gmail.com](mailto:emesefek0918@gmail.com)

**Kulcsszavak:** szülői bevonódás, pedagógusok, tanári vélemény

Mit tehet az iskola és a pedagógusok annak érdekében, hogy a szülői bevonódás eredményes legyen (Imre, 2017; Kim, 2009; Marton, 2019)? Mit gondolnak erről a pedagógusok? Előadásunkban arra a kérdésre keressük a választ, hogy miképpen értelmezik a pedagógusok a szülői bevonódás támogatásával összefüggő problémákat és saját feladataikat.

Kutatásunk terepe három olyan magyarországi megye volt, ahol magas a hátrányos és halmozottan hátrányos tanulói kompozícióval rendelkező iskolák aránya. 2021 őszén 45 általános és középiskolai pedagógussal készítettünk átlagosan 68 perces félig strukturált egyéni interjúkat. Az előzetes szakértői alminták kialakítását követően az interjúkészítők kényelmi mintavétellel választották ki a megkérdezett pedagógusokat.

Az interjúk szöveghű leiratain gépi kódolást hajtottunk végre az Atlas.ti segítségével (Friese, 2012). Strauss és Corbin “interpretive grounded theory” módszerét alkalmaztuk (Sebastian, 2019). Az open, axial és selective coding eljárások eredményeként elkülönítettünk egy központi kategóriát, a reflektivitást, amely révén megérthetővé vált a szülői bevonódással kapcsolatos mozgástér, szándék és tudás által megfogalmazható alapozott elmélet.



## **TEACHERS' VIEWS OF THEIR RESPECTIVE ROLES IN PARENTAL INVOLVEMENT – SUPPORTING PARENTS IN A RESILIENT WAY**

**EMESE KINC SÓ FEKETE – TÍMEA CEGLÉDI**

University of Debrecen, Institute of Educational Studies and Cultural Management,  
MTA-DE-Parent Teacher Cooperation Research Group  
[emesefek0918@gmail.com](mailto:emesefek0918@gmail.com)

**Keywords:** parental involvement, teachers, teacher's view

What can schools and teachers do to ensure that parental involvement is effective (Imre, 2017; Kim, 2009; Marton, 2019)? What do teachers think about this? In our presentation, we seek to answer the question of how teachers understand the problems and their own role related to resilient support of parental involvement.

The field of our research was three Hungarian counties with a high proportion of schools with a disadvantaged and cumulatively disadvantaged student composition. In the autumn of 2021, we conducted semi-structured individual interviews with 45 primary and secondary school teachers, averaging 68 minutes. Following the development of preliminary expert subsamples, interviewers selected the interviewed teachers using convenience sampling.

Machine coding was performed on the transcripts of the interviews using Atlas.ti (Friese, 2012). Strauss and Corbin's 'interpretive grounded theory' method was applied (Sebastian, 2019). The open, axial and selective coding procedures resulted in the identification of a central category, reflexivity, through which a grounded theory of parental involvement, articulated by margins, intentions and knowledge, could be understood.



## A FORMÁLIS ISKOLÁZTATÁS SZÉTTÖREDEZETTSÉGE: TANULÁSI UTAK ÚJ OKTATÁSI FORMÁKBAN MAGYARORSZÁGON

**CSOVCSICS ERIKA**

Pécsi Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet  
[csovcsics.erika@pte.hu](mailto:csovcsics.erika@pte.hu)

**Kulcsszavak:** árnyékoktatás, választható magántanulás, egyenlőtlen hozzáférés, iskolátlanítás

Az előadás célja, hogy tágabb kontextusba helyezze a magyar közoktatásban a közelmúltban megjelent választható, iskolán kívüli oktatás, az otthonoktatás és a tanulóközösségek formáit. A formális iskolázás elkerülése az oktatási rendszer kritikája vagy csupán elitista elkülönülési vágy? A vonatkozó tudományos szakirodalom három elemre összpontosít. Egyes kutatók az oktatási rendszerek lebontását vizionáló elméleti foratókönyveket mutatnak be, és átfogalmazzák az árnyékoktatás fogalmát (Győri, 2020; Setényi 2020; OECD, 2020; OECD, 2021).

A másik fókuszban a pandémiára adott válaszlépésként a felgyorsult online és digitális tartalomhoz való hozzáféréseken alapuló új tanulási koncepció áll (Kim-Jung, 2019; Setényi, 2020), amikor a távoktatás, az otthoni tanulás és a mikroiskolák (pandémiás podok) jelentősége felerősödött. A harmadik megközelítés pedig az önkéntes magántanulás szerepét és hatását tárgyalja az oktatásban tapasztalható egyenlőtlenségekre (André, 2006; Mihály, 2006; Eggendorfer, 2016; Langerné Buchwald, 2019).

A társadalom „deschooling” (Illich, 1970), az otthoni iskoláztatás és a tanulóközösségek mint az oktatás informális formái új fogalmi kontextust kaptak. Még az OECD egyik, a jövő iskoláiról szóló foratókönyve is egy „deschooling” társadalom képét festi le (OECD, 2020), ahol az oktatási rendszer fogalmát az egyéni tanulási utakon alapuló tanulási rendszer fogalma váltja fel (Silber, 1972).



## **THE FRAGMENTATION OF FORMAL SCHOOLING: LEARNING PATHWAYS IN NEW FORMS OF EDUCATION IN HUNGARY**

**ERIKA CSOVCSICS**

University of Pécs, Institute of Educational Sciences

[csovcsics.erika@pte.hu](mailto:csovcsics.erika@pte.hu)

**Keywords:** shadow education, elective homeschooling, unequal access, deschooling

The aim of the lecture is to provide a broader context for the "elective non-school education" forms of home schooling and learning communities that have recently appeared in Hungarian public education. Is the avoidance of formal schooling a critique of the educational system or just an elitist desire for separation? The relevant academic literature focuses on three elements. Some researchers present theoretical scenarios envisaging dismantling of education systems and reframe the concept of shadow education (Győri, 2020; Setényi 2020; OECD, 2020; OECD, 2021).

Another focus includes a new concept of learning based on the accelerated online and digital content access in the response to the pandemic (Kim-Jung, 2019; Setényi, 2020), when the significance of distance learning, homeschooling and micro-schooling (pandemic pods) was amplified. And the third approach discusses the role and impact of voluntary homeschooling on inequalities in education (André, 2006; Mihály, 2006; Eggendorfer, 2016; Langerné Buchwald, 2019).

"Deschooling" of society (Illich, 1970), home schooling and learning communities as informal forms of education has acquired a new conceptual context. Even one of the OECD's scenarios of future schools paints a picture of a de-schooling society (OECD, 2020), where the concept of an educational system is replaced by the concept of a learning system based on the individual learning paths (Silber, 1972).



## SEGÍTŐ SZAKEMBEREK A KÖZNEVELÉSI INTÉZMÉNYEKBEN – HÍD A SZÜLŐK ÉS AZ ISKOLA KÖZÖTT?

**BODNÁR DÁVID – KOCSIS-SIMON BIANKA – TÓTH RÉKA –  
CSÓK CINTIA**

Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet,  
Neveléstudományi Tanszék  
[bodnardaniel11@gmail.com](mailto:bodnardaniel11@gmail.com)

**Kulcsszavak:** pedagógusok, iskolai segítő szakemberek, óvodai és iskolai szociális segítők, köznevelés

2018 óta jogszabály írja elő az óvodai és iskolai szociális segítő szakemberek intézményi jelenlétét, mégis, ahogyan több kutatás is rámutatott az elmúlt években, a hozzájuk fűződő szülői és pedagógusi attitűdökben egyaránt találhatóak támogató, közömbös és elutasító vélemények. Vizsgálatunk ezen jelenség mélyebb vizsgálatára vállalkozott, hogy feltárjuk a pedagógusok tapasztalatait és nézeteit. Arra kerestük a választ, hogy milyen nevelési és nem tanulmányi jellegű kihívásokkal néznek szembe a tanárok, illetve milyen problémamegoldási és együttműködési lehetőségeket kínálhatnak az iskolai segítő szakemberek. Kvalitatív kutatásunkban hat pedagógussal készítettünk félig strukturált interjút 2022 márciusában szakértői mintavételt alkalmazva, az elemzéshez pedig átírást, szövegredukciót és hermeneutikai elemzést használtunk. Megállapítottuk, hogy a legtöbb kihívás háttérében a nem megfelelő pedagógus-szülő kapcsolat áll, a segítő szakemberek alacsony száma vagy hiánya pedig tovább mélyíti a családok életében jelentkező életvezetési, szociális és nevelési problémákat. Eredményeink hozzájárulnak a pedagógusi munka során jelentkező nevelési kihívások mélyebb megértéséhez. „Az előadás alapját képező kutatást a MTA-DE-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport hajtotta végre és a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.”



## **THE ROLE OF SCHOOL SUPPORT STAFF – A BRIDGE BETWEEN PARENTS AND SCHOOL?**

**DÁVID BODNÁR – BIANKA KOCSIS-SIMON – RÉKA TÓTH –  
CINTIA CSÓK**

University of Debrecen, Institute of Educational Studies and Cultural Management,  
Department of Educational Studies  
[bodnardaniell1@gmail.com](mailto:bodnardaniell1@gmail.com)

**Keywords:** teachers, school support staff, school social workers, public education

Since 2018 the presence of social support staff in kindergartens and schools is obligated by law, however, as a number of studies have proven in recent years, parents and teachers have supportive, neutral and sceptical opinions regarding this decision. Our research aimed for a profound scrutiny of this phenomenon, discovering the viewpoint and experience of teachers. We were interested in the educational and non-educational challenges that teachers face and the possible problem-solving and co-operational resolutions offered by school support staff. During March 2022 we picked our interviewees (six teachers) through professional sampling for a qualitative research with a half-structured interview, and for analysis we used transcription, text reduction and hermeneutic analysis. We found that most of the challenges originate from negative teacher-parent relationship, moreover, families' problems regarding lifestyle, socialising and education are further deepened by the low number of support staff members or their complete absence. Our findings point towards a more profound understanding of educational challenges faced during pedagogical work. "The research on which this paper is based has been implemented by the MTA-DE-Parent-Teacher Cooperation Research Group and with the support provided by the Research Programme for Public Education Development of the Hungarian Academy of Sciences."





## ÉRTÉKEK A REZILIENS PEDAGÓGUSOK ÉLETÚTJAIBAN

**FEKETE DOROTTYA – CEGLÉDI TÍMEA – PUSZTAI GABRIELLA**

Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet,  
MTA-DE-Családok és Tanárok Kooperációja Kutatócsoport  
[feketedorotnya02@gmail.com](mailto:feketedorotnya02@gmail.com)

**Kulcsszavak:** reziliencia, pedagógus életút, értékek

Már több kutatásból tudjuk, hogy a pedagógusoknak érték közvetítő szerepe van, formálják a diákok értékrendjét, hiszen a szocializáció szempontjából az otthonon kívül az iskola a másik meghatározó intézmény (Parsons, 1959). A kutatás alapfelvetése, hogy a reziliens életutat bejárt pedagógusok értékrendje különbözik a nem reziliens pedagógusokétól, hiszen a hátrányok leküzdése során számos értékkel gazdagodhattak. A kutatás célja megválaszolni a kérdést, hogy a családi háttér miként és milyen mértékben befolyásolja a reziliens pedagógusokban kialakult értékeket, valamint a reziliencia hogyan nyilvánul meg az értékek továbbadásánál. A kutatás alapjául a téma szakirodalma, illetve két félig strukturált interjú szolgált. Reziliens életutat bejárt pedagógus alanyainkat a célcsoport specialitása miatt hólabda mintavétellel választottuk ki. Az interjúk szöveghű leírátán az értékek és a családi háttér mint elsődleges kódok mentén végeztünk egyszerű kézi kódolást. A kutatás rávilágít arra, hogy ha egy pedagógus reziliens életúttal rendelkezik, akkor bizonyos értékek jelentősebbek számára, és munkája során nemcsak a társadalmi mobilitás során megismert értékrendjét hasznosítja, hanem a reziliens életút nehézségeinek értékeivel is bővíti.





## VALUES IN THE LIFE PATHS OF RESILIENT TEACHERS

**DOROTTYA FEKETE – TÍMEA CEGLÉDI – GABRIELLA PUSZTAI**

University of Debrecen, Institute of Educational Studies and Cultural Management,  
MTA-DE-Parent Teacher Cooperation Research Group

[feketedorottya02@gmail.com](mailto:feketedorottya02@gmail.com)

**Keywords:** resilience, teacher life path, values

We already know from previous research that teachers pass on values, they shape the values of the students, because school is the second most important institution for socialization after home (Parsons, 1959). The basic premise of the research is that the values of teachers with resilient life paths are different from those of nonresilient teachers because they had to overcome disadvantages and have been enriched with values. The research answers the question of how and to what extent family background influences the values of resilient teachers, and how resilience is shown in the transmission of values. The research was based on the literature of the topic and two semi-structured interviews. Our subjects were selected by snowball sampling due to the specificity of the target group. Simple hand-coding was applied on the transcripts of the interviews using values and family background as primary codes. The research highlights that if a teacher has a resilient life path, then certain values are more meaningful to them and they will not only use those values they have received during their studies, but they also add those values that they experienced because of the resilient life path.



## A HELYI BÖLCSESSÉG MEGKÖZELÍTÉSÉNEK VIZSGÁLATA AZ INDONÉZIAI TANULÁS TANÍTÁSÁBAN

**HESTI MIRANDA**

Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet  
[hestimiranda8@gmail.com](mailto:hestimiranda8@gmail.com)

**Kulcsszavak:** hiteles értékelés, a helyi bölcsesség kihívása, a helyi bölcsesség, a tanítás és tanulás

A bölcsesség-megközelítés Indonéziában már sok éve ismert. A helyi bölcsesség egyike azoknak a megoldásoknak, amelyek kulturális alapú integrációt kínáltak a tanításba és tanulásba Indonéziában. Ennek a tanulmánynak az a célja, hogy leírja a helyi bölcsesség megközelítését, hogyan vált a kultúrából a tanítás és tanulás megközelítése, és hogyan valósult meg a helyi bölcsesség. A tanulmány leíró módszereket használ, amelyek tartalmazzák a kvalitatív megközelítést is. A helyi bölcsesség néhány, a helyi bölcsességhez kapcsolódó szakirodalmat, például a helyi bölcsesség elméleteiről, fogalmairól, definícióiról és jellemzőiről szóló irodalmat megvizsgálva gyűjtött adatokat elemzés céljából. A helyi bölcsesség olyan helyi tudás, amelyet általában a tanításban és a tanulásban alkalmaznak. Arra törekszik, hogy az oktatáson keresztül erkölcsöt és jellemet neveljen a tanulóba, különösen az összes kurzuson, például az angol nyelven, a természettudományokon és a matematikán. A megvalósítás már általános iskolában elkezdődhet, és egyetemi szintre haladhat. A helyi bölcsesség használatakor javasolt a hiteles értékelés alkalmazása. A helyi megközelítés beépíthető az összes egyetemi vagy iskolai kurzusba Indonéziában.



## SCRUTINIZING LOCAL WISDOM APPROACH TO TEACHING AND LEARNING IN INDONESIA

MIRANDA HESTI

University of Debrecen, Institute of Educational Studies and Cultural Management  
[hestimiranda8@gmail.com](mailto:hestimiranda8@gmail.com)

**Keywords:** authentic assessment, challenge of local wisdom, local wisdom, teaching and learning

Implementing the wisdom approach in Indonesia has been introduced for many years. Local wisdom became one of the solutions that offered culture-based integration into teaching and learning in Indonesia. This study aims to describe the local wisdom approach, how culture became an approach to teaching and learning, and the implementation of local wisdom. This study uses descriptive methods, which include a qualitative approach. Local wisdom collected data for analysis by examining some literature related to local wisdom, such as literature on theories, concepts, definitions, and characteristics of local wisdom. Local wisdom is local knowledge that is usually implemented in teaching and learning. It seeks to instill morals and character in students through education, particularly all courses, such as English, science, and math. Implementation can begin in elementary school and progress to the university level. When using local wisdom, it is suggested that you use authentic assessment. A local approach can be incorporated into all university or school courses in Indonesia.



## KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK AZ ÓVODAI NEVELÉSBEN – FÓKUSZBAN A JÁSZSÁGI KISTÉRSÉG

LÁSZLÓ KINGA

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Jászberényi Campus, Pedagógiai Kar  
[kingalaszlo23@gmail.com](mailto:kingalaszlo23@gmail.com)

**Kulcsszavak:** hátrányos helyzet, integráció, óvoda, különleges bánásmód

A hátrányos helyzetű településeken egyre nagyobb számban vannak jelen a különleges bánásmódot igénylő gyermekek, ezáltal még inkább előtérbe kerül az integráció, mely valódi kihívás a pedagógusok számára.

„Az integrált nevelés általános értelemben azt a célt tűzi ki, hogy minden gyermek – függetlenül attól, hogy valamely sérülés vagy egyéb ok következtében fejlődése akadályozott – megkülönböztetés és elkülönítés nélkül vehessen részt az intézményes nevelésben.” (Mesterházy, 2000:59)  
Témaválasztásom az integráció vizsgálatára esett a Jászfelsőszentgyörgyi Óvodában. Az intézményben 61 fős gyermeklétszámot tekintve 97%-ban roma gyermekek járnak. Ezen gyermekek szociálisan hátrányos környezetből érkeznek, kiknek első szocializációs színterük az óvoda. Dolgozatom célja volt, hogy bemutassam a jelenlegi helyzetet. Vizsgálatom során 9 jázsági óvodai intézményt választottam, melynek intézményvezetői, óvodapedagógusai, gyógypedagógusai segítették munkámat. Az empirikus kutatási adatok tükrében számos javaslat megfogalmazható az integrációs folyamat kapcsán a minél hatékonyabb óvodai nevelés érdekében.



## CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS IN PRE-SCHOOL EDUCATION – FOCUS ON THE JÁSZSÁG REGION

**KINGA LÁSZLÓ**

Eszterházy Károly Catholic University, Campus of Jászberény, Faculty of Pedagogy  
[kingalaszlo23@gmail.com](mailto:kingalaszlo23@gmail.com)

**Keywords:** disadvantaged position, integration, kindergarten, special treatment

The growing number of children with special needs in disadvantaged municipalities is making integration an even greater challenge for teachers. "In general terms, integrated education aims to ensure that all children, regardless of whether they have a disability or other cause of developmental impairment, can participate in institutional education without discrimination or segregation." (Mesterházy, 2000:59)

I have chosen to study integration in Jászfelsőszentgyörgy Kindergarten. The institution has 61 children and 97% of them the Roma children. These children come from socially disadvantaged backgrounds and the kindergarten is their first place of socialisation. The aim of my thesis was to describe the current situation. During my research I chose 9 kindergartens in Jászság, whose directors, kindergarten teachers and special education teachers helped me in my work. In the light of the empirical research data, a number of suggestions can be made in relation to the integration process in order to improve the efficiency of kindergarten education.



## A PONTSZÁMÍTÁS MÓDJÁNAK VÁLTOZÁSA A FELSŐOKTATÁSI FELVÉTELI ELJÁRÁSBAN 2024-TŐL

**PROITY PETER**

Pécsi Tudományegyetem, „Oktatás és Társadalom”  
Neveléstudományi Doktori Iskola  
[peter@proity.hu](mailto:peter@proity.hu)

**Kulcsszavak:** hátrányos helyzet, halmozottan hátrányos helyzet, felsőoktatási felvételi eljárás, esélyegyenlőség

A felsőoktatási felvételi eljárás pontszámítási módszere utoljára 2012-ben változott. Ekkor került bevezetésre az ún. 400+100 pontos rendszer. A 200 érettségi pont, 200 tanulmányi pont és 100 többletpont helyett 2024-től 200 tanulmányi pont, 200 érettségi pont és 100 intézményi pont összegéből számítják a felvételi pontszámokat.

A változás nem tűnik jelentősnek, a korábbi 100 többletpont kategória kerül átnevezésre intézményi többletponttá. Azonban ahogy a neve is mutatja, a 100 pont kiosztása nem központilag, előre meghatározott, egységes szempontok szerint történik, hanem az intézmények hatáskörébe utalja ezek odaítélését.

Mit jelent ez a változás a hátrányos helyzetű jelentkezők számára? Várhatóan milyen hatással lesz ez a változás a hátrányos helyzetű jelentkezők létszáma-adataira, arányaira?



## **CHANGES IN THE METHOD OF CALCULATING POINTS IN THE HIGHER EDUCATION ADMISSIONS PROCEDURE FROM 2024**

**PETER PROITY**

University of Pécs, "Education and Society"  
Doctoral School of Education  
[peter@proity.hu](mailto:peter@proity.hu)

**Keywords:** disadvantage, cumulative disadvantage, higher education admission procedure, equal opportunities

The scoring method of the higher education admission procedure was last changed in 2012. At that time, the so-called 400+100 point system was introduced. From 2024, instead of 200 graduation points, 200 study points and 100 extra points, the admission scores will be calculated from the sum of 200 study points, 200 graduation points and 100 institutional points.

The change does not appear to be significant, the former 100 extra points category will be renamed institutional extra points. However, as the name suggests, the allocation of 100 points is not done centrally, according to predetermined, uniform criteria, but refers to the authority of the institutions to award them.

What does this change mean for applicants with a disadvantage? What is the expected effect of this change on the numbers and proportions of disadvantaged applicants?



## DIAGNOSZTIKUS MÉRÉS KÖRNYEZETISMERETBŐL 3. OSZTÁLYOSOK KÖRÉBEN

**MATA EMESE – HOMOKI ERIKA**

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem,  
Tanító- és Óvóképző Intézet  
[homoki.erika@uni-eszterhazy.hu](mailto:homoki.erika@uni-eszterhazy.hu)

**Kulcsszavak:** környezetismeret, tudás, mérés

A környezetismeret tárgy óraszámai folyamatosan csökkennek a rendszerváltás óta Magyarországon. Ez a drasztikus visszaszorítás nem felel meg a nemzetközi trendnek. Külföldön arra törekednek, hogy a science oktatása óvodától a közoktatás végéig folyamatosan biztosított legyen (K-12) (Csapó et al., 2019). Jelenleg Magyarországon 8 évre zsugorodik a garantált időkeret a közoktatásban, és ez még iskolatípusonként is eltérő. Ebben az időkeretben kell a mennyiségében nem ilyen drasztikusan csökkentett ismeretanyagot átadnia a tanítóknak.

Vizsgálatunk egy 12 évvel korábban lefolytatott diagnosztikus mérés ismétlése (Jenei et al., 2011). A 2022 tavaszán lefolytatott mérés azokra a 3. osztályosokra terjed ki, akik még heti egy órában tanultak környezetismeretet 1–4. évfolyamon. A mintaszám 2 288 fő. Feltételeztük, hogy az időkeret csökkenése magával hozza majd az eredmények romlását, de ezt nem minden területen tapasztaltuk az eredmények elemzését követően.

Kérdés, mit okoz ez az óraszámcsökkenés hosszú távon (továbbtanulás, munkaerőpiac)? Van, aki ezt végiggondolta és vizsgálta ezen készségeket felhasználó szakmák munkaerőpiaci súlyát, csökkenésüknek hiányát?





## DIAGNOSTIC MEASUREMENT IN ENVIRONMENTAL SCIENCE FOR 3<sup>RD</sup> GRADERS

**EMESE MATA – ERIKA HOMOKI**

Eszterházy Károly Catholic University,  
Teacher and Kindergarten Training Institute  
[homoki.erika@uni-eszterhazy.hu](mailto:homoki.erika@uni-eszterhazy.hu)

**Keywords:** environmental knowledge, knowledge, measurement

The number of science classes in Hungary has been constantly decreasing since the regime change. This reduction does not correspond to the international trend. Abroad, they try to ensure mandatory science classes from kindergarten to the end of public education (K-12) (Csapó et al., 2019). Actually, only 8 years are available to teach science in public education in Hungary, which could be vary depending on the school types. The same amount of material is taught by the teachers as before, but in this shortened timeframe. Our research is the repetition of a 12-years-old diagnostic test (Jenei et al., 2011). This new research was conducted in the spring of 2022, investigating those 3rd graders who studied science only in one class a week in primary school. There were 2 288 participants in the survey. We assumed that with the decrease of time, there would be a negative outcome, however; this was not the result in every measured region. Though the question is, what long-term effects (academic studies, labour market) will be due to this decrease of science studies. Has anyone considered and analysed the possible consequences regarding labour market?



## AZ OLVASÁS IRÁNTI ATTITŰD VIZSGÁLATA AZ ESZENYI BÁZISISKOLA ALSÓ TAGOZATOS TANULÓINAK KÖRÉBEN

CSUCSKA PETRA – CSOPÁK ÉVA

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,  
Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszék  
[csucska.petra.b19ti@kmf.org.ua](mailto:csucska.petra.b19ti@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** olvasás iránti attitűd, alsó tagozatos tanulók, olvasási szokások

Kutatásunkat arra a kérdéskörre alapoztuk, miszerint az internet világában felnövekvő generáció kevesebbet olvas. A munka célja az volt, hogy bemutassuk az alsó tagozatos gyerekek olvasási szokásait. Egy összképet szerettünk volna megteremteni erről és megmutatni, milyen fontos szerepe van ennek megteremtésében a családnak, hogyan alakult az olvasás a történelem folyamán, és hogy hol tartunk most, a folyamatosan fejlődő modern világnak köszönhetően.

A kutatásunkat az Eszenyi Bázisiskola 2–4. osztályaiban végeztük (N=60), az ők olvasási szokásait vizsgáltuk. A hipotézisek, melyeket a kutatás elvégzése előtt megfogalmaztunk, igaznak bizonyultak. A szülők viszonya az olvasással nagyban befolyásolja a gyermekek hozzáállását is. A lányok nagyobb érdeklődést mutatnak az olvasás felé, ezáltal több könyvet is olvasnak. Azok a gyerekek, akiknek nem olvastak esti mesét, most nagy valószínűséggel nem mutatnak érdeklődést az olvasmányok felé. Illetve a kutatás rávilágított arra is, hogy a gyerekek sokkal több időt töltenek a számítógép előtt, mint az olvasással.

A vizsgálat eredményeként megállapíthatjuk, hogy sokkal több figyelmet kellene fektetnünk ezekre, meg kell mutatnunk a gyerekeknek az olvasás szépségét, hiszen rengeteg személyiségfejlesztő hatással bír, rengeteg olyan tapasztalatot szerezhetünk a könyvekből, amelyek segítenek problémáink megoldásában is.



## **EXAMINING THE ATTITUDE TOWARDS READING AMONG THE ELEMENTARY GRADE STUDENTS OF THE ESZENY BASIC SCHOOL**

**PETRA CHUCHKA – EVA CHOPAK**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions

[csucska.petra.b19ti@kmf.org.ua](mailto:csucska.petra.b19ti@kmf.org.ua)

**Keywords:** reading attitude, elementary school students, reading habits

We based our research on the question that the generation growing up in the world of the Internet reads less. The aim of the work was to present the reading habits of the elementary school children. We wanted to create an overall picture of this and show how important the family is in creating this, how reading has evolved throughout history, and where we are now, due to the constantly developing modern world.

Our research was carried out at the Eszeny Basic School, in 2–4 classes (N=60), we examined the children's reading habits. The hypotheses that we formulated before conducting the research proved to be true. Parents' relationship with reading greatly influences children's attitudes. Girls show more interest in reading, thus reading more books. Those children who have not been read a bedtime story are now most likely to show no interest in reading. The research also highlighted that children spend much more time in front of the computer than by reading.

As a result of the investigation, we can conclude that we should pay much more attention to the issue, we must show children the beauty of reading. Since reading has a lot of personality development effects, we can gain a lot of experience from books that help us solve our problems.



## KISISKOLÁSOK TANULÁSI MOTIVÁCIÓJA

### SZEGEDI BEÁTA

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,  
Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszék  
[bettiszegedi1@gmail.com](mailto:bettiszegedi1@gmail.com)

**Kulcsszavak:** motiváció, tanulás, teljesítmény, attitűd

Az egyik legnehezebb tanári feladat a motiváció fenntartása, ugyanis kreativitást, rugalmasságot és pedagógiai-módszertani jártasságot igényel. Ezekon kívül a tanárnak figyelembe kell venni az adott órán a tanulók kedvét, sajátosságait, az aktuális befolyásoló tényezőket is. Napjainkban egyre nehezebb motiválni a diákokat a tanulásra.

A tanuláshoz alapfeltétele a motiváció. Nem csupán a teljesítmény serkentésével szerepel a tanulási folyamatokban, hanem annak folyamatában, kialakításában is fontos tényező. Ezeket meghatározzák a tanuló motívumai, azaz tanulási motivációi. Ezek a motivációs tényezők két csoportra oszthatók: belső (intrinsic) és külső (extrinsic).

A cél az óra elején aktív pszichológiai légkör megteremtése és ennek a megtartása az óra végéig. A teljesítmény és a motiváció között összefüggés van, a nagyobb motiváció eredményezi a nagyobb teljesítmény elérését – egy bizonyos ideig.

A tanulási motiváció olyan attitűd, amely a tanuló tanuláshoz való aktív viszonyát határozza meg, amely képessé teszi arra, hogy a tanulási-tanítási folyamatban aktívan részt vegyen. A motivációt belső és külső tényezők határozzák meg, amelyek összegezve is hathatnak. A motiváció kialakításában jelentős szerepe van az órai légkörnek, a tananyagnak, és a pedagógus-tanuló viszonyának. A tanulókra, az önértékelésükre, valamint az önképükre is hatnak a pedagógus visszajelzései. Ez befolyásolja a motivációjukat: ösztönzi vagy gátolja.



## LEARNING MOTIVATION OF PRIMARY SCHOOL CHILDREN

**BEATA SEHEDI**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions

[bettiszegedi1@gmail.com](mailto:bettiszegedi1@gmail.com)

**Keywords:** motivation, learning, performance, attitude

One of the most difficult tasks as a teacher is maintaining motivation, as it requires creativity, flexibility and pedagogical-methodological skills. In addition to these, the teacher must also take into account the students' moods, characteristics, and current influencing factors in the given class. Nowadays, it is increasingly difficult to motivate students to study.

Motivation is a basic condition for learning. It is not only included in learning processes by stimulating performance, but is also an important factor in its process and formation. These motivational factors can be divided into two groups: internal (intrinsic) and external (extrinsic).

The goal is to create an active psychological atmosphere at the beginning of the lesson and maintain it until the end of the lesson. There is a correlation between performance and motivation, greater motivation results in the achievement of greater performance, for a certain period of time.

Learning motivation is an attitude that determines the student's active relationship to learning, which enables them to actively participate in the learning-teaching process. Motivation is determined by internal and external factors, which can have a cumulative effect. The class atmosphere, the curriculum, and the teacher-student relationship play a significant role in the formation of motivation. The teacher's feedback affects the students, as well as their self-evaluation and self-image. This will influence their motivation: it will encourage or inhibit them.



## MATEMATIKAFEJLESZTÉS A TÁVOKTATÁSBAN

NAGY JÓZSEF

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,  
Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszék  
[nagy.jozsef.b18ti@kmf.org.ua](mailto:nagy.jozsef.b18ti@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** matematika, kompetencia, távoktatás, fejlődés

A matematika része a mindennapi életünknek, valamint a legtöbb tudományágnak is a matematika az alapja, legyen az algebra, mértan, fizika, biológia, csillagászat stb. Ezért is fontos az, hogy már az elemi iskolákban elsajátítsák a gyerekek a megfelelő matematikai tudást. Az utóbbi években a legtöbb ország arra törekedett, hogy megfelelően tudják fejleszteni a matematikai kulcskompetenciákat az oktatásban. Az elemi iskolákban már a tananyag is úgy van összeállítva, hogy ez által fejleszthetőek legyenek a tanórákon a kulcskompetenciák.

Az eddigi évekre visszatekintve közbejötték olyan szituációk, melyek miatt távoktatásra kellett áttérniük mind a pedagógusoknak, mind a tanulóknak, mind a szülőknek. Közösen kellett megbirkózniuk a távoktatás előnyeivel és hátrányaival. Felmerült az a kérdés, hogy hogyan tudják megoldani a pedagógusok a különböző kompetencia területek fejlesztését az online térben. Ezért úgy gondoltuk, hogy érdemes lenne foglalkozni ezzel a témával, azon belül is a matematikai kompetencia fejlődésének avizsgálatával.

Arra kerestük a választ, hogy a távoktatásban hogyan fejlődött a tanulók matematikai kompetenciája, mely feladatoknak a megértése jelentett számukra nehézséget az online órákon keresztül, és hogyan lehet ezt kiküszöbölni.



## DEVELOPMENT OF MATHEMATICS IN DISTANCE EDUCATION

YOZHEF NOD

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions  
[nagy.jozsef.b18ti@kmf.org.ua](mailto:nagy.jozsef.b18ti@kmf.org.ua)

**Keywords:** mathematics, competence, distance education, development

Mathematics is part of our everyday life, and mathematics is the basis of most disciplines, be it algebra, geometry, physics, biology, astronomy, etc. This is why it is important for children to acquire the appropriate mathematical knowledge already in elementary school. In recent years, most countries have strived to adequately develop key mathematical competencies in education. In elementary schools, the curriculum is compiled in such a way that the key competencies can be developed in the lessons.

Looking back over the previous years, situations arose that forced teachers, students and parents alike to switch to distance education, and at the same time, they had to deal with both the advantages and disadvantages of distance education. The question arose as to how teachers can solve the development of different areas of competence in the online space. Therefore, we thought that it would be worthwhile to deal with this topic, including the examination of the development of mathematical competence.

As a result, we searched for the answer to how the students' mathematical competence developed in distance learning, which tasks they had difficulty in understanding through online classes, and how this could be eliminated.





**ÉPSÉGIZMUS ELLENI KÜZDELEM A FELSŐOKTATÁSBAN:  
FELTÁRÓ KUTATÁS AZ INKLÚZIÓ FOLYAMATELVŰ MODELLJE  
MENTÉN A PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM SPECIÁLIS SZÜKSÉGLETŰ  
ÉS NEURODIVERGENS HALLGATÓINAK KÖRÉBEN (2010–2022)  
ÉS A PARTNERINTÉZMÉNYEK JÓGYAKORLATAINAK TÜKRÉBEN**

**TÓSZEGI J. ZSÓFIA**

Pécsi Tudományegyetem, Nevelés- és Oktatáseméleti Tanszék  
[toszegi.zsofia@pte.hu](mailto:toszegi.zsofia@pte.hu)

**Kulcsszavak:** inklúziós index, neurodiverzitás, fogyatékossgal élő hallgatók a felsőoktatásban

Jelen tanulmány a neurodiverzitást tárgyaló szakirodalom alapvetéseit foglalja össze, s a sokszínűségből mint értékből indul ki. Az épségizmust azzal a merész kijelentéssel vonja kérdőre, miszerint egy adott tanulóközösségben a speciális szükségletekkel élő vagy neurodivergens egyént nem is bármely testi- vagy érzékszervi fogyatékossga, pszichés fejlődési- vagy autizmus spektrum zavara korlátozza, hanem valójában az őt be nem fogadó, és a hozzá alkalmazkodni nem képes környezete teszi fogyatékossgá (Ntombela-Mahlangu, 2019). A fogyatékossga szociális modellje a fogyatékkal élők társadalmi kirekesztettségének strukturális elemzését tette lehetővé (Hasler, 1993). Tudományos kutatások eredményei is alátámasztják a paradigmaváltást, miszerint a különféle gondolkodású, a máshogyan tanuló és a tananyaghoz másképp hozzáférő embertársaink patológiázása helyett a biodiverzitás elfogadására, az agyi változatok előnyeire, a részképességek fejleszthetőségére és a lehetőségek megteremtésére lenne hatékonyabb fókuszálni (Ranken, 2020). A tanulás és oktatási környezet egyetemes tervezésével (Universal Design of Learning) pedig az volna a cél, hogy egy-egy megoldás minél több hallgatónak, oktatónak és dolgozónak adjon lehetőséget a sikeres és hatékony részvételre (Bracken-Novak, 2019). De vajon a gyakorlatban mennyire követhető le ez a tudományos szemléletváltás? A fogyatékossgal élő hallgatók milyen tapasztalattal érkeznek hozzánk a PTE-re, s mit gondolnak az előnyben részesítésről? A befogadó környezet tovább tudott-e fejlődni az egyénileg kezelt problémák szintjéről egy intézményes stratégiaépítés felé? Mik a következő tennivalók a Támogató Szolgálat munkatársai és hallgatói szerint? Ezekre a kérdésre kerestem választ a PTE-n a sajátos nevelési igényük miatt sebezhető, ezért a felvételi pontszámításakor előnyben részesített hallgatókkal készült interjúim során. Bár a minta még nem reprezentatív, de mindenképp informatív abból a szempontból, hogy az Inklúzió Folyamatelvű Modellje (Varga, 2015) köré tematikusan csoportosíthatók az eddig felmerült kihívások és jógyakorlatok.





**CHALLENGING ABLEISM IN HIGHER EDUCATION:  
EXPERIENCES OF STUDENTS WITH SPECIAL NEEDS & NEURODIVERSITY.  
EXPLORATIVE RESEARCH USING A PROCESS-BASED MODEL OF INCLUSION  
AT THE UNIVERSITY OF PECS (2010–2022) IN LIGHT OF THE BEST PRACTICES  
FROM PARTNER INSTITUTIONS**

**ZSOFIA J. TOSZEGI**

University of Pécs, Department of Educational Theory  
[toszegi.zsafia@pte.hu](mailto:toszegi.zsafia@pte.hu)

**Keywords:** inclusive index, disability and neurodiversity in higher education

My dissertation presentation will offer a literature review on the most recent findings of the current DEI research in the context of higher education students with disability, especially with a focus on neurodiversity. I have created a survey based on the original Booth-Ainscow Inclusion Index (UNESCO, 2015) in my translation into Hungarian. I have also created a Hungarian translation of the Inclusivity Tips for Educators with the permission of the expert consultant of the consortium and created a self-evaluation tool for faculty members based on the Inclusivity Tipp List for Educators (CHARM-EU, 2021). The aims of these survey instruments are to explore the characteristics of inclusiveness in our higher education institutions. Among students who are underrepresented in HE, I focus specifically on a group with less visible disabilities, namely, neurodivergent individuals. Neurodiversity as an approach challenges ableism by boldly asserting, that in a learning community, individuals are not solely limited by their own physical, sensory or speech disabilities nor by their mental or cognitive developmental states, but they are in fact primarily disabled by their environment, which does not accept them or provide reasonable accommodations (Ntombela- Mahmangu, 2019). To what extent has this academic shift translated into practice? What are the experiences of students with disabilities (especially with neurodiversity) at our universities? Is “preferential treatment” enough to retain them, help them graduate and transition successfully to meaningful jobs? Has the inclusive environment been able to evolve from dealing with problems on an individual level to building an institutional strategy and collaborative system? What are the next steps for Support Service staff and students? I sought answers to these questions by started to analyze 10 years of student data collected by the Neptune Unified Education System, designed Surveys and semi-structured interview questions for students and faculty, and



conducted individual and focus-group interviews with neurodivergent students (N=11), students with other disabilities (N=11) and Support Service staff (N=12) from the University of Pecs. My dissertation will also examine the inclusion policies and practices of three partner universities using document analyses, semi-structures interviews, participant observation and survey to highlight the successes and the challenges. Although the sample is not yet representative, it is certainly informative, and the qualitative data gained from the interviews and the open-ended survey questions (N=31) continue to give valuable insights to student experiences that can be thematically clustered around the pillars of the Process-based Model of Inclusion showing challenges that need to be tackled as well as best practices worth disseminating (Varga, 2015).



## TANULÁS IRÁNTI ATTITÚD KISISKOLÁSKORBAN

### SZABÓ BETTINA – BERGHAUER-OLASZ EMŐKE

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,  
Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszék  
[szabo.bettina.bl19ti@kmf.org.ua](mailto:szabo.bettina.bl19ti@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** attitűd, tanulás, boldogság, motiváció

Az előadás a tanulás iránti attitűd tanulmányozásával foglalkozik. Nagyon fontos, hogy ismerjük ezt a kérdéskört, hiszen ez alapján válaszokat kaphatunk arra, hogy milyen tanulási motívumok léteznek, amelyek által kialakulhat a tanulásra való késztetés. Lényeges, hogy tudjuk, mi az, ami beindítja a tanulási tevékenységet. A vizsgálat bemutatja a szakirodalom által a kognitív fejlődés folyamatát, a tanulás fogalmát. A tanuláselméletek és tanulási típusok, stratégiák is szóba kerülnek, továbbá a 6–10 éves korosztály fejlődési folyamata. Megismerkedhetünk a legjellemzőbb tanulási attitűdökkel, a tanulási motivációval, a pedagógusok tanulásra ösztönző hozzáállásával. Találkozhatunk a kisiskoláskor jellemzőivel, tanulási motívumokkal. A vizsgálat tanulmányozza a 4. osztályos tanulók tanulóhoz való viszonyát, a Tóth László-féle Tanulás iránti attitűd kérdőív alapján végzett kutatás segítségével. A továbbiakban pedig elvégezzük a boldogságmérést az iskolában és a Mentális Egészség Tesztet a kisiskolások körében, az 1–4. osztályokban.



## ATTITUDE TOWARDS LEARNING IN ELEMENTARY SCHOOL

**BETTINA SABO – EMOKE BERGHAUER-OLAS**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions  
[szabo.bettina.bl19ti@kmf.org.ua](mailto:szabo.bettina.bl19ti@kmf.org.ua)

**Keywords:** attitude, learning, happiness, motivation

The presentation deals with the study of attitudes towards learning. It is very important to know this area, as it can provide answers to what learning motivations exist that can stimulate the desire to learn. It is essential to understand what triggers the learning process. The study presents the process of cognitive development and the concept of learning according to the literature. Learning theories and types, strategies, as well as the developmental process of the 6–10 age group are discussed. We can get acquainted with the most characteristic learning attitudes, learning motivation, and the attitude of teachers to encourage learning. We can also encounter the characteristics and learning motivations typical of primary school age. The study examines the relationship of fourth-grade students to learning, using the Attitude Toward Learning Questionnaire by Tóth László. Furthermore, happiness measurement in school and the Mental Health Test for primary school children in grades 1–4 will also be conducted.



## OKTATÁS EGY KRÍZISHELYZET IDEJÉN ÉS A KRÍZIS HATÁSAI A TÁRSADALOMRA

**SIMONYI SÁNDOR**

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola  
(Környezetpedagógia)  
[sandor.simonyi95@gmail.com](mailto:sandor.simonyi95@gmail.com)

**Kulcsszavak:** oktatás, virtuális tér, módszerek

A kutatásomat a világjárvány kialakulása ihlette, ugyanis a globalizált világban a digitális eszközök előtérbe kerültek, és azóta is a mindennapok részévé váltak. Ekkor kezdődött el és derült ki, hogy a legtöbben otthonról is tudtak dolgozni, tanulni (Home Office). A digitális oktatás felváltotta a hagyományos iskolai életet. Nem katedrális oktatást folytattak a tanárok, hanem igyekeztek kortól, digitális képességtől függetlenül a virtuális térben oktatni, ahová áthelyeződött a nevelési szintér is. Azt is meg kell említenünk, hogy ez a bezártság, az emberek korlátozása hatással lesz a szociális kapcsolatokra, mentális egészségre. Az emberek teljesen elszigetelődtek a külvilágtól. Elkészült egy kérdőív (N:725) is, amely felmérte az emberek körében a koronavírus hatásait a mindennapokra. A szülők szerint a legfőbb problémát az otthon tanulásban a reál tárgyak okozták. A kutatás során az is kiderült számomra, hogy a tanári pálya elöregedőben van, tehát egyre kevesebb fiatal választja Magyarországon a tanári/pedagógusi pályát. Megállapítható az is, hogy a legnehezebben a szülők tudtak átállni a digitális oktatásra, mivel nekik kellett átvenni otthon a pedagógus szerepét, főként a reál tárgyak oktatása során. A tanároknak figyelniük kellett arra, hogy a hátrányos helyzetű tanulók is részt tudjanak venni az oktatásban, és ne legyen lemorzsolódás. Emellett a tanórák kezdetén is több figyelmet kellett fordítani a gyerekek/tanulók lelki állapotára, mivel megváltozott a szociális – baráti kapcsolatok, szórakozási lehetőségük és a családon belüli kapcsolataik is.



## EDUCATION IN ONE CRISIS AND THE IMPACT OF THE CRISIS ON SOCIETY

**SANDOR SIMONYI**

Eszterházy Károly Catholic University, Doctoral School of Education  
(Environmental Pedagogy)  
[sandor.simonyi95@gmail.com](mailto:sandor.simonyi95@gmail.com)

**Keywords:** education, virtual space, methods

My research was inspired by the emergence of the pandemic, as digital tools have come to the fore in a globalised world and have become part of everyday life. It was then that most people started to be able to work and study from home (Home Office). Digital education replaced traditional school life. Teachers no longer taught in a classroom, but in a virtual space, regardless of age or digital ability, where the educational scene was shifted. We should also mention that this confinement, this limitation of people, will have an impact on social relationships, on mental health. People are completely isolated from the outside world. A questionnaire (N:725) has also been prepared to assess the impact of the coronavirus on people's daily lives. According to parents, the main problem in home learning was science subjects. The research also revealed to me that the teaching profession is ageing, so fewer and fewer young people are choosing a career as a teacher/educator in Hungary.

It was also found that parents had the most difficulty in making the transition to digital education, as they had to take over the role of the teacher at home, especially when teaching science. Teachers had to be careful to ensure that disadvantaged pupils could participate and not drop out. In addition, more attention had to be paid to the psychological state of the children/students at the beginning of the lessons, as their social – friendship, entertainment and family relationships changed.



## ÁSVÁNY- ÉS KÖZETGYŰJTEMÉNYEK A KÖZOKTATÁSBAN ÉS AZ ESZTERHÁZY KÁROLY KATOLIKUS EGYETEMEN

SÜTŐ LÁSZLÓ – ROSTÁS ÁDÁM – POLGÁR MÁRTA

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Földrajz és Környezettudományi Intézet  
[sutogeo@gmail.com](mailto:sutogeo@gmail.com)

**Kulcsszavak:** ásvány- és közetgyűjtemény, kérdőíves felmérés, természet-  
tudományos oktatás, rendhagyó óra

A természettudományos oktatásban egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a tanulók saját vizsgálatán alapuló módszerek, amelyek hozzájárulnak a gondolkodási képességek fejlesztéséhez is.

Az anyagismeret nélkülözhetetlen a földi környezet megértéséhez. Ebben játszanak szerepet az iskolai ásvány-, közet- és ősmaradvány-gyűjtemények, amelyek használata a közoktatásban elsősorban a földrajz tantárgyban jelenik meg.

Kutatásunk során több mint 150 magyarországi iskolában végeztünk helyzetfeltárást gyűjteményük állapotáról. Emellett több megyére kiterjedő kérdőíves felmérést készítettünk a gyűjtemények oktatási célú felhasználásáról, valamint a tanulók témakör iránti attitűdjéről.

Mindeközben az egri Eszterházy Károly Katolikus Egyetemen a földrajztanárképzéshez összegyűjtött, több mint 2 300 tételből álló egyetemi gyűjtemény a szerzők koordinálásával rendszerezésre került. A bemutathatóvá vált gyűjteményt megnyitottuk a közoktatás felé rendhagyó földrajzórák, kiállítások és egyéb programok megszervezésével.

A felmérések és a programok tapasztalatai azt mutatják, hogy a gyűjtemények interaktív módszerekkel történő felhasználása pozitív hatású a tanulókra motivációs, ismeretközvetítési és képességfejlesztési szempontból is. Amint látható, ebben az egyetemi gyűjtemények is komoly szerepet játszhatnak.



## MINERAL AND ROCK COLLECTIONS IN PUBLIC EDUCATION AND AT ESZTERHÁZY KÁROLY CATHOLIC UNIVERSITY

LÁSZLÓ SÜTŐ – ÁDÁM ROSTÁS – MÁRTA POLGÁRI

Eszterházy Károly Catholic University,  
Institute of Geography and Environmental Sciences  
[sutogeo@gmail.com](mailto:sutogeo@gmail.com)

**Keywords:** mineral and rock collection, questionnaire survey, science education, unusual lesson

Methods based on students' own investigations are increasingly emphasised in science education as they also contribute to the development of thinking skills. Materials knowledge is essential for understanding the Earth's environment. The school's collections of minerals, rocks and fossils play a role in this, and their use in public education occurs primarily in the subject of geography.

In our research we conducted a survey in more than 150 schools in Hungary about the state of their collections. In addition, we prepared a questionnaire survey in several counties on the educational use of the collections, as well as on the students' attitudes towards the topic.

In the meantime, the university collection of more than 2,300 items collected for the geography teacher training at Eszterházy Károly Catholic University in Eger was organised under the coordination of the authors. The collection, which became presentable, was opened for public education by organising unusual geography lessons, exhibitions and other programmes.

The experiences from surveys and programmes show that using collections with interactive methods has a positive effect on students' motivation, knowledge transfer and skill development. As we can see, university collections can also play a major role in this.





## RAJZFEJLŐDÉSI SAJÁTOSságOK ÓVODÁS- ÉS KISISKOLÁSKORBAN

### BIRÓ BRIGITTA – BERGHAUER-OLASZ EMŐKE

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,  
Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszék  
[biro.brigitta.m21ti@kmf.org.ua](mailto:biro.brigitta.m21ti@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** rajzfejlődés, Goodenough-emberrajzteszt, óvodáskor/kisiskoláskor, fejlődési vonal, elmaradások

Az előadás témája rajzfejlődési sajátosságok óvodás- és kisiskoláskorban. A témának napjainkban aktualitása van, mivel a rajzolás közkedvelt tevékenysége mind az óvodáskorúaknak, mind a kisiskoláskorúaknak, rajzaik mindent elárulnak gondolatvilágukról, fejlettségükről, érzelmeikről. S mivel nem csupán a gyermek alkotókészségi szintjéről, hanem szellemi fejlettségéről is tudakozódhatunk a rajzaikból, gyakori vizsgálati módszer. Fontos, hogy hangsúlyt fektessünk erre a témára, mivel nem minden gyermek a korának megfelelően rajzol, sokan megrekednek egy-egy korszaknál, amit a pedagógusnak vagy a szülőnek tudnia kell észlelni és segíteni továbbfejlődni. A gyermekrajzokon kétségtelenül megjelennek a személyiség rejtett szférái, pszichés tartalmak válhatnak nyilvánvalóvá. A gyermek rajzaiból következtethetünk lelki állapotára, akár nehézségeire, problémáira; amit nem mond ki, lehet, hogy lerajzolja. Rajzaiból tájékozódhatunk, és ha szükséges, segíthetünk a problémái megoldásában.

A technikai, finommotoros és kézügyességi fejlődésükre is nagy figyelmet kell fordítani a pedagógusoknak és nevelőknek a munkájuk során, nem elég a kognitív és egyéb szellemi fejlesztésre összpontosítani. A rajzot mint diagnosztikai eszközt, ne hagyják figyelmen kívül a pedagógusok munkájuk során, ezzel feltárva megoldásra váró problémákat.



## THE UNIQUENESS OF DRAWING DEVELOPMENT IN PRESCHOOL AND ELEMENTARY-SCHOOL CHILDREN

**BRIGITTA BIRÓ – EMOKE BERGHAUER-OLAS**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions

[biro.brigitta.m21ti@kmf.org.ua](mailto:biro.brigitta.m21ti@kmf.org.ua)

**Keywords:** drawing development, Googenough drawing a person test, stages of preschoolers and elementary school children, line of development, delays

The topic of the thesis is The uniqueness of drawing development in preschool and elementary-school children. This topic is relevant today, as drawing is a popular activity for preschool and elementary-school children. Their drawings reveal everything about their world of thought, development, and emotional world. Since we can find out not only about the child's level of creativity, but also about intellectual development from their drawings, it is a common mental inspection method. It is important to put emphasis onto this topic, since not all children draw according to their age, many get stuck on certain stages of development era, which the teacher or parent must be able to detect and help them in their further development. Therefore, undoubtedly, hidden spheres of personality and psychological contents may be revealed in children's drawings. From a child's drawings, we can intercept his or her mental state, difficulties and problems, of which he or she cannot speak aloud, but may draw. We can navigate between the meanings of the drawings and if necessary, help in their problems.

Teachers and educators must also pay close attention to their technical, fine-motor and manual dexterity development during their work, it is not enough to focus only on cognitive and other intellectual development. The drawing, as a diagnostic tool, should not be ignored by teachers during their work as they might revealing problems that need to be resolved.



## ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

### СВІТЛИК ЯНА АНДРІЙВНА

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ,  
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти  
та управління закладом освіти  
[szvitlik.jana.b18op@kmf.org.ua](mailto:szvitlik.jana.b18op@kmf.org.ua)

**Ключові слова:** дистанційне навчання, інформаційно-комунікаційних технологій, дистанційне навчання як самоосвіта

Тракується дистанційна форма навчання, як дуже важлива реформа у теперішньому суспільстві. Дистанційне навчання на даному етапі дає перспективу ефективно навчатися не в традиційній формі навчання, а саме офлайн.

Відповідно до чинного законодавства України під дистанційним навчанням розуміється процес передавання і засвоєння знань, умінь та навичок, яке створене не в звичайному середовищі, а за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Організація дистанційного навчання у системі неперервної освіти вчителів початкової школи сприяє підвищенню мотивації до самоосвіти та самореалізації, активізації самостійної пізнавальної діяльності, набуттю фундаментальних знань та формуванню умінь і навичок їх застосування у професійній діяльності.

Основними принципами системи дистанційної освіти є: гнучкість, модульність, динамічність, адаптивність, неперервність, креативність і відкритість, у більшості, з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, які допомагають опрацювання інформації за допомогою комп'ютера та телекомунікаційних засобів.

Наголошується на тому що, дистанційне навчання – це не альтернатива очному навчанню, але безперечно сприяє йому. Безумовно, учні мають ходити до школи, навчатися, розвиватися, спілкуватися, соціалізуватися тощо, проте епідемія та війсьний стан внесли свої корективи у навчально-виховний процес для школярів, студентів і учителів, що показало важливість дистанційного навчання та посприяло його розвитку.



## FEATURES OF THE DISTANCE EDUCATION ORGANIZATION

YANA SVITLYK

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions

[szvitlik.jana.b18op@kmf.org.ua](mailto:szvitlik.jana.b18op@kmf.org.ua)

**Keywords:** distance learning, information-communication technologies,  
distance learning as self-education

Distance education is considered as a very important reform in today's society. Distance learning at this stage gives the prospect of effective learning not in the traditional form of learning, but offline.

In accordance with the current legislation of Ukraine, distance learning is understood as the process of transfer and assimilation of knowledge, abilities and skills, which is not created in a normal environment, but with the help of information and communication technologies.

The organization of distance learning in the system of continuous education of primary school teachers contributes to increasing motivation for self-education and self-realization, activation of independent cognitive activity, acquisition of fundamental knowledge and formation of abilities and skills of their application in professional activities.

The main principles of the distance education system is: flexibility, modularity, dynamism, adaptability, continuity, creativity and openness, in most cases, with the use of information and communication technologies, which help to process information with the help of a computer and telecommunications means.

It is emphasized that distance education is not an alternative to face-to-face education. Of course, schoolchildren should go to school, study, develop, communicate, socialize, etc., however, the epidemic and martial law made adjustments to the educational process for schoolchildren, students and teachers, which showed the importance of distance learning and contributed to its development.



## **ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

**АНДРУСИК ПАВЛО ПЕТРОВИЧ**

Національний університет біоресурсів і природокористування України  
[pp.andrusyk@gmail.com](mailto:pp.andrusyk@gmail.com)

**Ключові слова:** цифрові освітні ресурси, заклади вищої освіти, інформаційне середовище

Розглянуто використання сучасних цифрових освітніх ресурсів у закладах вищої освіти. Проблема, яка стоїть перед нами зараз, полягає в тому, щоб у всіх університетах використовувати цифрові технології у викладанні. Висвітлено завдання, які необхідно вирішити при комплексному використанні цифрових ресурсів у вищій школі. Цифровізація робить освітній процес більш мобільним, гнучким, персоналізованим та диференційованим, суттєво впливає на зміст освіти, методи, засоби та технології навчання, організаційні форми навчання й управління навчально-пізнавальною діяльністю, що призводить до змін у діяльності студентів та викладачів. Прогресивність напрямів удосконалення підготовки фахівців характеризується тим, що інститут освіти повинен відображати зміни шляхом розробки нових принципів і перспективних технологій навчання, забезпечення готовності фахівця до професійної діяльності в умовах сучасного інформаційного середовища і тим самим забезпечити підготовку кваліфікованих кадрів до використання цифрових ресурсів у професійній діяльності.



## USE OF MODERN DIGITAL EDUCATIONAL RESOURCES IN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

**PAVLO ANDRUSYK**

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine  
[pp.andrusyk@gmail.com](mailto:pp.andrusyk@gmail.com)

**Keywords:** digital educational resources, institutions of higher education, information environment

The use of modern digital educational resources in institutions of higher education is considered. The problem that we face now is that all universities use digital technologies in teaching. The tasks that need to be solved in the comprehensive use of digital resources in higher education are highlighted. Digitization makes the educational process more mobile, flexible, personalized and differentiated, significantly affects the content of education, methods, means and technologies of education, organizational forms of education and management of educational and cognitive activities, which leads to changes in the activities of students and teachers. The progressiveness of the directions for improving the training of specialists is characterized by the fact that the educational institute must reflect changes by developing new principles and promising learning technologies, ensuring the specialist's readiness for professional activity in the conditions of a modern information environment, and thereby ensuring the training of qualified personnel for the use of digital resources in professional activities.



## ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

**ПРЯДКО ОЛЕКСАНДР ВІКТОРОВИЧ**

Національний університет біоресурсів і природокористування України  
[priadko.o@ukr.net](mailto:priadko.o@ukr.net)

**Ключові слова:** самостійна робота, студенти, дистанційне навчання

Висвітлюється організація самостійної роботи студентів за допомогою дистанційного навчання. Ефективність дистанційного навчання залежить від якості взаємодії викладача та студента, змісту та гнучкості електронних навчальних та методичних матеріалів. Слід зазначити, що технології дистанційного навчання відіграють важливу роль у сучасній освітній діяльності. Інтернет формує соціальні зв'язки та створює нові неофіційні освітні структури. Розвиток дистанційного навчання є прямим наслідком виникнення нових освітніх потреб суспільства. Дистанційне навчання дозволяє навчатися в індивідуальному режимі, незалежно від місця та часу, дає змогу вчитися все життя. Розробляється безліч систем дистанційного і віртуального навчання. Одне з найпрогресивніших досягнень – віртуальне занурення у предметну область. У всьому світі спостерігається зростання кількості студентів, які навчаються за технологіями дистанційного навчання, збільшується кількість ЗВО, які використовують їх у навчальному процесі, створюється багато міжнародних освітніх структур тощо.



## **ORGANIZATION OF STUDENTS' INDEPENDENT WORK USING DISTANCE EDUCATION**

**OLEKSANDR PRYADKO**

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine  
[priadko.o@ukr.net](mailto:priadko.o@ukr.net)

**Keywords:** independent work, students, distance learning

The organization of independent work of students through distance learning is covered. The effectiveness of distance learning depends on the quality of interaction between the teacher and the student, the content and flexibility of electronic educational and methodical materials. It should be noted that distance learning technologies play an important role in modern educational activities. The Internet forms social connections and creates new informal educational structures. The development of distance learning is a direct consequence of the emergence of new educational needs of society. Distance learning allows you to study in an individual mode, regardless of place and time, and allows you to learn throughout your life. Many distance and virtual learning systems are being developed. One of the most progressive achievements is virtual immersion in the subject area. All over the world, there is an increase in the number of students who study using distance learning technologies, the number of higher education institutions that use them in the educational process is increasing, many international educational structures are being created, etc.



**ДИДЖИТАЛІЗАЦІЯ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ  
В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТИ**

**DIGITALIZÁCIÓ ÉS INNOVATÍV TECHNOLÓGIÁK  
AZ OKTATÁSSZERVEZÉSBEN**

**DIGITALISATION AND INNOVATIVE TECHNOLOGIES  
IN EDUCATION**



## MENNYIRE MOTIVÁLÓ AZ ONLINE TANULÁSI KÖRNYEZET?

**MAJOR LENKE – GRABOVAC BEÁTA – HORÁK RITA –  
KALMÁR LAURA – NÁMESZTOVSZKI ZSOLT**

Újvidéki Egyetem  
[lenkemajor@gmail.com](mailto:lenkemajor@gmail.com)

**Kulcsszavak:** tanulási motiváció, távoktatás, tanulási magatartás

A világválság egyik napról a másikra kényszerítette rá az oktatási rendszer résztvevőit arra, hogy egy teljesen újfajta környezetbe helyezték át az oktató-nevelő munkát. Erre a kihívásra sem a tanárok, sem a tanulók, sem pedig a szülők nem voltak kellően felkészülve.

Különböző megoldások születtek a hagyományos munkarend felváltására, például valós idejű online órák, oktató videók használata, önálló munka a taneszközökkel. Kiemelt szerepet kapott a tanulók motiválásának kérdése.

A tanulók motiválása a jelenléti oktatás során is kihívások elé állítja a pedagógusokat. Az online térben való, „személytelen jelenléttel” pedig méginkább nehéz volt megtalálni a sikeres motiváció eszközeit és módszereit. Tanulmányunkban egyetemi hallgatók tanulási motivációját vizsgáltuk a Covid-járvány időszakában. A tanulóktól sokkal nagyobb önállóságot követelt meg a helyzet, változott a tanulási idő beosztása, a tanulási szokások és a technikai felszereltség igénye is.

Kutatásunk célja megvizsgálni, miként változott a hallgatók tanulási magatartása, motivációja az online oktatás során. Hogyan változott meg hozzáállásuk a tanulással kapcsolatban, és milyen motivációs megoldásokkal találkoztak az oktatók részéről.



## HOW MOTIVATING IS THE ONLINE LEARNING ENVIRONMENT?

**LENKE MAJOR – BEÁTA GRABOVAC – RITA HORÁK –  
LAURA KALMÁR – ZSOLT NÁMESZTOVSZKI**

University of Novi Sad  
[lenkemajor@gmail.com](mailto:lenkemajor@gmail.com)

**Keywords:** learning motivation, distant learning, learning behavior

The world crisis forced the participants of the education system to transfer to a new learning challenge overnight. Neither the teachers, nor the students, nor the parents were sufficiently prepared for this challenge.

Various solutions were established to replace the traditional learning schedule, such as real-time online classes, the use of educational videos, independent work with teaching aids, thus the issue of student motivation was prioritized as a research topic.

Motivating students also presents challenges to teachers during traditional classroom teaching. Due to the issue of "impersonal presence" in online space, it was even more difficult to find the tools and methods of successful motivation.



## ÉGY ÚJ KOR HAJNALÁN: MESTERSÉGES INTELLIGENCIA A FELSŐOKTATÁSBAN

**RÁCZ BÉLA**

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,  
Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék  
[racz.bela@kmf.org.ua](mailto:racz.bela@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** Mesterséges intelligencia, kihívások, felsőoktatás, oktatás-szervezés

A 21. század számos kihívásai között olyan problémák is előtérbe kerülnek, amelyek az oktatással, és azon belül a felsőoktatással vannak szoros összefüggésben, méghozzá az emberek közötti kapcsolatrendszerek, magatartási formák, együttélési stratégiák terén pszichológiai, szociológiai és etikai kontextusban.

Az egyébként is egyre inkább bonyolulttá váló társadalmi viszonyok mellett az oktatási szférának egy újabb kihívással kell szembenéznie, ami a mesterséges intelligencia egyre nagyobb térhódításában nyilvánul meg. Az ma már senkinek nem okoz nagy meglepetést, amikor az iparban egy gépesített sor alkot olyan új gépeket, amelyek további gépek megalkotására szolgálnak, de amikor a „gépek” az oktatásban átveszik az ember helyét, és ezután olyan problémákat oldanak meg, amelyeket a diákoknak kellene megoldaniuk tanári segítséggel, az már olyan kérdéseket vet fel, amelyekre a jelenleg aktív tevékenységet folytató és oktatásszervezéssel foglalkozó generációnak kell válaszokat találnia.

Az oktatásban is hasznosnak bizonyuló mesterséges intelligencia még igencsak gyerekcipőben jár – hallhatjuk és olvashatjuk nagyon sok helyen, tehát a tanárok egyelőre biztonságban érezhetik magukat. Valóban így van?



## **AT THE DAWN OF A NEW ERA: ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN HIGHER EDUCATION**

**ADALBERT RATS**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of History and Social Sciences  
[racz.bela@kmf.org.ua](mailto:racz.bela@kmf.org.ua)

**Keywords:** Artificial intelligence, challenges, higher education, educational organization

Among the many challenges of the 21st century, there are also issues that come to the forefront that are closely related to education, and within that, to higher education, in terms of interpersonal relationships, behavioral patterns, coexistence strategies, and psychological, sociological, and ethical contexts.

In addition to the increasingly complex social conditions, the education sector must also face another challenge, which is manifested in the increasing dominance of artificial intelligence. It is no longer a surprise to anyone when a mechanized assembly line in industry produces new machines that are used to create further machines, but when "machines" take over the role of humans in education and solve problems that students should be solving with the help of teachers, it raises questions that the currently active generation engaged in education and educational organization must find answers to.

Artificial intelligence, which proves to be useful in education, is still in its infancy - as we hear and read in many places, so teachers can still feel safe for the time being. Is it really so?



**ONLINE INFORMÁCIÓS RENDSZER KÉSZÍTÉSE  
AZ OKTATÁSI FOLYAMATOK ADMINISZTRÁLÁSÁRA  
A II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA RÉSZÉRE**

**DUDÁS JÁNOS – HOLOVÁCS JÓZSEF**

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola  
[djanos321@gmail.com](mailto:djanos321@gmail.com)

**Kulcsszavak:** információs-kommunikációs technológiák, nodejs, angular 12, online adminisztráció, Web API

Napjainkban az oktatási folyamatok szervezésében egyre nagyobb szerepet játszanak az információs-kommunikációs technológiák (IKT). Az IKT eszköztárának a segítségével az oktatási folyamatok mögött álló adminisztrációs műveletek szervezését jelentősen megkönnyíthetjük. Felhasználásukkal különböző adminisztrációs folyamatokat sikeresen automatizálhatunk.

Ennek jelentőséget pedig a 2020-as évi események, a Covid – 19-járvány elterjedése, a lezárások bevezetése, valamint a 2022-es háborús krízishelyzet is megmutatta. Ennek következtében a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola esetében is egyre inkább sürgetőbbé vált az adminisztrációs folyamatok informatizálása, online formába történő szervezett átállása. Viszont minden felsőoktatási intézmény strukturális, valamint szervezeti felépítése más és más. Ennek következtében standard, minden intézményben egységesen használható rendszer kiépítése és használata nem lehetséges. Ezáltal egy saját tervezésű, az említett felsőoktatási intézményben használható Web API fejlesztését és tesztelését kezdtük el a 2020 – 2021-es évben NodeJS, ExpressJS és Angular 12 keretrendszer rétegek segítségével. Az információs rendszer 2022-ben „IRIS” néven kezdett el működni a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán.



**CREATING AN ONLINE INFORMATION SYSTEM  
FOR THE ADMINISTRATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS  
FOR THE FERENC RAKOCZI II TRANSCARPATHIAN HUNGARIAN COLLEGE  
OF HIGHER EDUCATION**

**IVAN DUDASH - JÓZSEF HOLOVÁCS**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education  
[djanos321@gmail.com](mailto:djanos321@gmail.com)

**Keywords:** information and communication technologies, nodejs, angular 12, online administration, Web API

Nowadays in the organization of educational processes, information and communication technologies (ICT) are playing an increasingly important role. ICT tools can help to make the organization of the administrative operations behind educational processes much easier. By using them, we can successfully automate various administrative operations.

The importance of this has been demonstrated by the events of 2020, the spread of the Covid19 pandemic, the introduction of closures; and the war situation in 2022. As a consequence, the computerization of the administrative processes and the organized transition to an online form has become increasingly urgent for the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education. However, every higher education institution has a different structure and organization system. As a result of this difference, it is not possible to build a standard system that can be used uniformly in all institutions. Therefore, we have started the development and testing of a self-designed Web API to be used in the above-mentioned higher education institution in 2020-2021 using NodeJS, ExpressJS and Angular 12 framework layers. The information system started to work in 2022 under the name "IRIS" at the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education.



## ONLINE FELÜLETEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA OKTATÁSSZERVEZÉS ÉS E-TESTT SZERKESZTÉSE CÉLJÁBÓL

**PAPP GABRIELLA**

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,  
Matematika és Informatika Tanszék  
Debreceni Egyetem  
[papp.gabriella@kmf.org.ua](mailto:papp.gabriella@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** oktatásszervezés, online platformok, e-teszt

A pandémia kezdetén egyik napról a másikra változott meg az oktatásszervezés. Ekkor még rövid időre terveztünk, mégis megbízható felületet kerestünk. Ahogy telt az idő, kitapasztaltuk a számunkra legalkalmasabbnak tűnő felületek előnyeit és hátrányait. Majd tavaly februárban ismét nehézségekre ébredtünk, de annál rutinosabban fordultunk vissza az online oktatásszervezés felé.

A bemutatásra szánt kutatásban olyan felületeket vizsgáltunk, melyeken lehetőség volt nemcsak az online térben való osztálymunkára, de az e-tesztek létrehozására és kiosztására is. Célunk volt keresni és saját tapasztalati úton vizsgálni négy oktatásszervezésre alkalmas felületet (Google Classroom, Microsoft Teams, OnlineTestPad és EduBase), majd összehasonlítani azokat. A tanulmányban bemutatjuk az általunk legkiemelkedőbbnek talált felületek könnyűkezelését, csoportok létrehozásának lehetőségeit. Emellett vizsgáljuk a beállítási lehetőségeket, valamint az e-tesztek szerkesztési és online, valamint offline kiosztási lehetőségeit. Kiemeljük a felületek előnyeit és hátrányait.





## COMPARISON OF ONLINE PLATFORMS FOR THE PURPOSE OF ORGANIZATION OF EDUCATION AND E-TEST EDITING

**GABRIELLA PAPP**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Mathematics and Informatics  
University of Debrecen  
[papp.gabriella@kmf.org.ua](mailto:papp.gabriella@kmf.org.ua)

**Keywords:** organization of education, online platforms, e-test

At the beginning of the pandemic, the organization of education changed overnight. At that time, we were looking for a short term, yet reliable platform. As time passed we explored the most suitable surfaces, and their advantages and disadvantages. Then, in February last year, we faced difficulties again, but we turned back to the online organization of education more routinely.

In the research intended for presentation, we examined interfaces on which it was possible to do class work in the online space and create and sent e-tests. Our goal was to search for and investigate four interfaces suitable for the organization of education (Google Classroom, Microsoft Teams, OnlineTestPad and EduBase) and then compare them. In the study, we present easy-to-use interfaces we found to be the most outstanding, and the possibilities for creating groups. In addition, we are investigating the setting options, as well as the editing and online and offline distribution of e-tests. We highlight the advantages and disadvantages of the surfaces.



## GAMIFIKÁCIÓ – ERŐPRÓBÁK A DIGITÁLIS TÉRBEN

JASKÓNÉ GÁCSI MÁRIA

Miskolci Egyetem  
[maria.gjasi@gmail.com](mailto:maria.gjasi@gmail.com)

**Kulcsszavak:** infokommunikációs eszközök, komplexitás, játékos elemek

Napjainkban az iskolák jelentős problémákkal szembesülnek a tanulók motivációja és elkötelezettsége vonatkozásában. A gamifikáció – vagyis a játék elemeinek beillesztése az élet játékon kívüli folyamataiba – lehetővé teszi az iskolák számára, hogy orvosolják ezeket a problémákat.

A gamifikáció fogalma egy évtizeddel ezelőtt jelent meg az oktatási irodalomban. A témával kapcsolatos kutatások azonban még az elmúlt két-három évben is gyakran azzal kezdődnek, hogy a gamifikáció új, kevésbé ismert jelenség (Balogh, 2017; Borges et al., 2014; Pácsi-Szabó, 2017).

A gamifikáció, amelyet Nick Pelling használt először fogalmi meghatározásként 2002-ben, megkísérli kiaknázni a játékok motivációs erejét, és alkalmazni az olyan valós problémákra, mint például az iskolák motivációs problémái (Lee & Hammer, 2011). A hatékony játékok általában célok vagy lépések sorozatát, egyértelmű szabályokat, történetet, interaktivitást és folyamatos visszajelzést tartalmaznak, beleértve valamilyen jutalmat. A csoportmunka és a kommunikáció társadalmi elemeit is beépíthetik. A játékok javíthatják a diákok figyelmét és motivációját, illetve biztosíthatják a diákok számára a próbálkozás, kudarc és felfedezés szabadságát.

A Z generáció hagyományos és a gamifikált tanulást összehasonlító kutatások arról számolnak be, hogy a gamifikációs tanulás jobban motivál és a tanulók átlagosan kétszer annyi információt vagy tudást idéznek fel a vizuális elemek használata miatt, mint a hagyományos tanulási módszerek alkalmazásakor (Alabbasi, 2018).

A tanárok gyakran vegyes érzelmekkel viseltetnek a gamifikáció iránt. A módszertani ismeretek hiánya fogalmi hézagokkal keveredik, vagyis a tanárok nem feltétlenül tudják, hogy amit használnak, az gamifikáció vagy GBL, vagy csak alkalmanként integrálnak egyes játékelemeket a tanulási folyamatba.

Előadásomban áttekintem, mi állhat a játékos óravezetés nehézségeinek hátterében, valamint, hogy milyen pozitív és negatív hatásokkal járhat a gamifikáció a tanulás során.



## GAMIFICATION – A TEST OF STRENGTH IN THE DIGITAL SPACE

**MRS. JASKÓ MÁRIA GÁCSI**

University of Miskolc  
[maria.gjasi@gmail.com](mailto:maria.gjasi@gmail.com)

**Keywords:** infocommunication tools, complexity, playful elements

Today's schools face significant problems in terms of student motivation and engagement. Gamification, i.e. the integration of game elements into the non-game processes of life, allows schools to address these problems.

The concept of gamification appeared in the educational literature a decade ago. However, even in the last two to three years, research on the topic often starts with the claim that gamification is a new and little-known phenomenon (Balogh, 2017; Borges et al., 2014; Pacsí Szabó, 2017).

Gamification, first used as a conceptual definition by Nick Pelling in 2002, attempts to harness the motivational power of games and apply it to real-world problems such as motivational problems in schools (Lee & Hammer, 2011).

Effective games usually involve a series of goals or steps, clear rules, a story, interactivity, and ongoing feedback, including some form of reward. They may also incorporate social elements of group work and communication. Games can improve student attention and motivation and provide students with the freedom to try, fail and explore.

Research comparing traditional and gamified learning in Generation Z reports that gamified learning is more motivating and students recall on average twice as much information or knowledge due to the use of visual elements than when using traditional learning methods (Alabbasi, 2018).

Teachers often have mixed feelings about gamification. The lack of methodological knowledge is mixed with conceptual gaps, i.e. teachers do not necessarily know if what they are using is gamification or GBL, or if they only occasionally integrate some game elements into the learning process.

In my presentation, I will review what might underlie the difficulties of gamified lesson delivery and the positive and negative effects that gamification can have on learning.



## JÁTÉKOSÍTOTT ANALÍZIS

**ROMÁN ERIKA**

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,  
Matematika és Informatika Tanszék  
[roman.erika@kmf.org.ua](mailto:roman.erika@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** gamifikáció, teszteléses tanulás

Az oktatás hatékonyságának növelése érdekében mindent megtesznek a tanárok, ezt a célt szolgálja a teszteléses tanulás, valamint a játékosítás (gamifikáció). Az oktatókat és a hallgatókat is hosszú ideje foglalkoztatja az a kérdés, hogyan lehet elraktározni és előhívni a megszerzett tudást. Ezt a folyamatot segíti elő a közvetlen előhívás, azaz az óra végén történő tesztelés. Az előadásban egy olyan kísérlet eredményeiről szeretnék beszámolni, amelyben a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola matematika szakos hallgatói vettek részt. A kísérletben a II. évfolyamos matematika szakos hallgatók Matematikai analízis gyakorlati órákon egyszerre alkalmaztam teszteléses tanítási módszert és játékosítást. A teszteléses tanítás érdekében a hallgatók minden óra végén úgy nevezett mini dolgozatot írtak a közvetlen előhívás érdekében. A mini dolgozatokon megszerzett pontokat a gamifikációnak megfelelően a zárthely dolgozatokon tudták felhasználni egy-egy feladat kiváltásánál.



## GAMIFIED ANALYSIS

**ERIKA ROMAN**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Mathematics and Informatics

[roman.erika@kmf.org.ua](mailto:roman.erika@kmf.org.ua)

**Keywords:** gamification, test-enhanced learning

Teachers do everything to increase the efficiency of education by test-enhanced learning and gamification. Teachers and students have been studying the opportunities of storing and recalling the acquired knowledge for ages. This process is facilitated by direct recall, testing at the end of the lesson.

In the given study an experiment has been conducted among 2nd year students majoring in mathematics at Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College. Testing teaching method and gamification were parallelly used during the mathematical analysis practical lesson.

In order to teach by testing, the students wrote so-called mini-tests for direct recall at the end of each lesson. Having obtained the scores on the mini-tests students could use them during writing a module test as well.



## A JÁTÉKOSÍTÁS ALKALMAZÁSA A MATEMATIKAOKTATÁSBAN

**PALINSZKY ALEXANDRA – KUCSINKA KATALIN**

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola  
Matematika és Informatika Tanszék  
[palinszky.alexandra@kmf.org.ua](mailto:palinszky.alexandra@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** játékosítás, oktatás, matematikai szorongás

A gamifikáció (játékosítás) lényege, hogy a számítógépes játékok elemeit, mint kitzűzők, jelvények, szintek, pontok, az élet játékon kívüli területein is alkalmazzák. Ez egy innovatív oktatási módszer, mely kiválóan alkalmazható az oktatásban is. Célja az oktatási folyamat hatékonyabbá tétele, a tanulók motiválása és érdeklődésének felkeltése a tananyag iránt.

Matematikatanárként talán a legnagyobb kihívást a tanulók motiválása és a tantárgy megszerettetése jelenti. A legtöbb diák szorong a matematikaórákon és ez sajnos részben rontja a koncentrációjukat is.

A tanulmány elkészítése közben figyelembe vettünk számos kutatási eredményt és szakirodalmat, így kialakult egy pontozási és jutalomrendszer, amelyet matematikaórákon alkalmazunk.

A kísérleti oktatás 10 osztályban folyik, első lépéseként a diákok megírtak egy bemeneti dolgozatot, melynek célja a maradványtudás mérése volt, illetve a diákok matematikai szorongásának mérése az aMAS-teszttel. Munkánk során a játékosítás bemutatásán és gyakorlatban történő kipróbálásán túl azt vizsgáltuk, hogy ez a módszer hogyan hat az egyes tanulók tanulmányi eredményeire, ill. befolyásolja-e a matematika szorongást.



## APPLICATION OF GAMIFICATION IN TEACHING MATHEMATICS

**ALEXANDRA PALINSZKY – KATALIN KUCSINKA**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Mathematics and Informatics  
[palinszky.alexandra@kmf.org.ua](mailto:palinszky.alexandra@kmf.org.ua)

**Keywords:** gamification, education, math anxiety

The essence of gamification is to apply certain elements of computer games to other areas of life, i.e., giving out points as rewards to encourage the use of a product. This is an innovative method that can be used in education, as well. The purpose of gamification is manifold, e.g., to make the educational process more efficient, to motivate the students and to arouse their interest in the subject at the same time.

Perhaps the biggest challenge as a mathematics teacher is to motivate students and to make them enjoy the subject. Most students are anxious in mathematics classes, which in turn, unfortunately, weakens their concentration.

During the preparation of this study, we took into account numerous research results and literature to develop a scoring and reward system which then can be used in teaching mathematics.

The experimental education is taking place in 10 classes. As a first step, we administered the aMas test in each classroom with the purpose of measuring the students' residual knowledge and mathematics anxiety. This input test will be used later to measure to what extent gamification can affect the academic results and anxiety level of the students.

In addition to presenting the ongoing experiment, we also introduce the concepts behind gamification and its application in practice.



## A FONOTT FELADATSOROK SZEREPE A LEMORZSOLÓDÁS CSÖKKENTÉSÉBEN MATEMATIKÁBÓL

VÉGH ÁGNES – ERDÉLYI ÉVA – LŐRINCZ SÁNDOR

Budapesti Gazdasági Egyetem, Kvantitatív Módszertan Intézet  
[vegh.agnes@uni-bge.hu](mailto:vegh.agnes@uni-bge.hu)

**Kulcsszavak:** lemorzsolódáscsökkentés, matematika, fonott feladatsor, felzárkóztatás

A matematika tanulása feltételezi a korábban megszerzett tudás alkalmazását, tananyagát az egymásra épülés jellemzi. A középiskolai tudásról az egyetemrevaló belépéskor csak részben tudnak számot adni a hallgatók, ezért elterjedtek a felzárkóztató kurzusok, ahol általában rutinszerű feladatok megoldásával tanulnak. Az egyszerűsödő egyetemi tananyag oktatása, és a magántanárok is gyakran abba a hibába esnek, hogy gondolkodás nélkül alkalmaznak sémákat, amit jól begyakorolnak. A módszer pillanatnyi tudást ad, és a hallgatók hamar elfelejtik a megszerzett ismereteket a számonkérés után.

A feladatmegoldó képességet, a korábban tanult tudás alkalmazásának sikerességét egyre több szakirodalom vizsgálja. Hosszú távon hatékony módszernek tekinthetők – a magyar matematikaoktatás spirális felépítését is követve – a változatos feladatsorokat alkalmazó módszerek. Kutatásunkban azt vizsgáltuk, hogy a felzárkóztató kurzuson átismételt középiskolai témakörökremennyire emlékeznek a hallgatók, amikor a rá épülő tantárgyat kezdik tanulni. Az előadásban bemutatjuk, hogy az ún. fonott feladatsorok alkalmazása a tanulók felzárkóztatását jobban segíti, ami a lemorzsolódás csökkenéséhez is vezethet.





## THE ROLE OF INTERWOVEN TASK SETS IN MATHEMATICS FOR REDUCING DROPOUT RATES

ÁGNES VÉGH – ÉVA ERDÉLYI – SÁNDOR LŐRINCZ

Budapest Business School, Institute of Quantitative Methods  
[vegh.agnes@uni-bge.hu](mailto:vegh.agnes@uni-bge.hu)

**Keywords:** dropout rate reduction, mathematics, interwoven tasks catch-up

Learning mathematics presupposes the application of previously acquired knowledge, its curriculum is characterized by building on each other. When entering the university, students can only remember their high school knowledge, which is why bridging courses are popular, where they usually learn by solving routine tasks. The teaching of the simplified university curriculum and private teachers often make the mistake of applying schemes without thinking, which they practice well. The method provides instant knowledge, and the students quickly forget most of it after the assessment.

The ability to solve tasks and the success of applying previously learned knowledge are examined lately in the literature. In the long term, methods using varied task sets can be considered an effective method, following the spiral structure of Hungarian mathematics education. In our research, we examined how well the students remember the high school topics repeated in the bridging course when they start studying the subject based on it. In the presentation, we show that the so-called the use of interwoven tasks help students to catch up better, which can also lead to a decrease in dropout rates.



**TANULMÁNYI VERSENYEK AZ ONLINE TÉRBEN.  
A KARÁDI LÁSZLÓ HELYESÍRÁSI VERSENNYEL  
KAPCSOLATOS TAPASZTALATOK**

**HUTTERER ÉVA – KAMUGYA NIKOLETT**

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,  
Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszék  
[hutterer.eva@kmf.org.ua](mailto:hutterer.eva@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** tanulmányi versenyek, online környezet, tapasztalatok

A tanulmányi versenyek fontos színterei a tehetséggondozásnak, növelhető általuk a diákok motiváltsága, és ez pozitívan hat az oktatás színvonalára is. A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ) megalakulása óta fontosnak tarja a vetélkedők évenkénti megrendezését.

A Covid – 19-világjárvány, majd az ukrajnai háború döntés elé állította a KMPSZ-t: megszervezik-e a megváltozott körülmények között is a megmérettetést vagy elhalasztják azokat? A szervezet végül a versenyek megtartása mellett döntött, és a korábbi évek gyakorlata alapján a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola oktatóit kérte fel a versenyfeladatokösszeállítására.

Az előadás célja összegezni azokat a tapasztalatokat, amelyekkel a Karádi László helyesírási verseny online feladatsorának összeállításakor szembesültek a felkért oktatók. A jelenléti versenyek feladatsorait az online feladatsorokkal, feladat-típusokkal összehasonlítva próbálunk meg következtetéseket megfogalmazni az online versenyek előnyeivel, hátrányaival kapcsolatban.



**ACADEMIC COMPETITIONS IN THE ONLINE SPACE.  
EXPERIENCES WITH THE LÁSZLÓ KARÁDI  
SPELLING BEE COMPETITION**

**ÉVA HUTTERER – NIKOLETT KAMUGYA**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions

[hutterer.eva@kmf.org.ua](mailto:hutterer.eva@kmf.org.ua)

**Keywords:** academic competitions, online learning environment, experience

Academic competitions serve as an important way to nurture talent as they may increase students motivation and have positive impact on the quality of education. Since its foundation, the Transcarpathian Hungarian Pedagogical Association (KMPSZ) has made it a priority to organise annual competitions. However, the Covid – 19-pandemic, and then the war in Ukraine, posed great challenge for the KMPSZ in deciding whether to organise the competition under the changed circumstances or delay it. Finally, the Association has decided to hold the competitions, and based on the practice of previous years, asked the teachers of the Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education compile the competition tasks.

The aim of the presentation is to summarise the experiences that the teachers have had in compiling the online tasks for the László Karádi spelling bee. The present study will try to draw conclusions about the advantages and disadvantages of online competitions by comparing the tasks of the face-to-face competitions with those of online ones.



## РОЗВИТОК ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

**ШЕВЧУК ІРИНА ВАСИЛІВНА**

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,  
Факультет початкової освіти, Кафедра фахових методик  
та інноваційних технологій у початковій школі  
[shevchukirina@online.ua](mailto:shevchukirina@online.ua)

**Ключові слова:** творчість, розвиток творчого мислення, складені текстові задачі, активізація розумової діяльності учнів, усвідомлення змісту задачі, пошуки розв'язування задачі, аналітичне міркування, синтетичне міркування, величини, дослідницькі завдання

У статті висвітлена актуальність проблеми розвитку творчого мислення учнів початкової школи засобами математики на різних етапах уроку при роботі над складеними текстовими задачами у процесі їх аналізу. При вивченні математики доцільно застосовувати різноманітні найефективніші методи за засоби навчання, які допоможуть учням опанувати математичний матеріал у творчому аспекті, який, в свою чергу, сприяє кращому розумінню важливих змістових ліній початкового курсу математики.



## **DEVELOPMENT OF CREATIVE THINKING OF ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS AT MATH LESSONS**

**IRYNA SHEVCHUK**

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,  
Faculty of Primary Education, Department of Professional Methods  
and Innovative Technologies in Primary School  
[shevchukirina@online.ua](mailto:shevchukirina@online.ua)

**Keywords:** creativity, development of creative thinking, written text tasks, activation of students' mental activity, comprehension of the content of the problem, search for solving a problem, analytical reasoning, synthetic reasoning, magnitude, research tasks

The article highlights the urgency of the problem of developing the creative thinking of primary school pupils by means of mathematics at different stages of the lesson, while working on complex text tasks in the process of their analysis. When studying mathematics, it is expedient to use a variety of the most effective methods of teaching, which help students master the mathematical material in the creative aspect, which, in turn, contributes to a better understanding of important content lines of the initial course of mathematics.



## ТРАНСФОРМАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПЕРІОД ЗДІЙСНЕННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

**Дзямко Вікторія Йосипівна – Дзямко Віталій Михайлович**

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ,  
Кафедра математики та інформатики  
Ужгородський національний університет, Навчально-науковий інститут  
хімії та екології, Кафедра фізичної та колоїдної хімії  
[victoria.dzyamko@gmail.com](mailto:victoria.dzyamko@gmail.com); [vitaliy.dzyamko@uzhnu.edu.ua](mailto:vitaliy.dzyamko@uzhnu.edu.ua)

**Ключові слова:** інноваційні технології, змішана форма навчання,  
військовий стан

Загальновідомо, що вища освіта весь час змінюється під впливом зовнішніх факторів. У звичайних умовах ці зміни мало помітні, оскільки зовнішні фактори впливу ми також, практично, не помічаємо. Все кардинально змінюється під час пандемій, воєн, тобто певних кризових ситуацій, коли освітня діяльність зазнає суттєвих трансформацій. Це є, певною мірою, небезпечним явищем, оскільки її руйнування викликає трансформацію всіх інших суспільних інститутів.

Небезпечним є те, що в кризові періоди існуючі моделі вищої освіти зазнають таких трансформацій, що в майбутньому існує ризик не повернення до вихідного стану.

Встановлено перехід на дистанційну та змішану форми навчання в закладах вищої освіти в період військового стану. Показано, що в майбутньому переважатиме самостійне оволодіння студентами навчальним матеріалом, а викладачу буде відведена роль координатора освітнього процесу. Виявлено, що система вищої освіти і в, першу чергу викладачі, виявилися не зовсім готовими до здійснення освітнього процесу в умовах військового стану. Показано відсутність у частини студентів необхідних технічних засобів навчання, а також доступу до інтернету, що суттєво ускладнює освітній процес. Обґрунтовано використання у період військового стану технологій дистанційного, змішаного та ситуативного навчання. В екстремальних ситуаціях особливого значення набуває технологія дослідницького навчання.



## TRANSFORMATION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION DURING EDUCATIONAL ACTIVITIES UNDER THE CONDITIONS OF THE MARTIAL LAW

**VIKTORIJA DZIAMKO – VITALII DZIAMKO**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Mathematics and Informatics  
Uzhhorod National University, Educational and Scientific Institute of Chemistry  
and Ecology, Department of Physical and Colloidal Chemistry  
[victoria.dzyamko@gmail.com](mailto:victoria.dzyamko@gmail.com); [vitaliy.dzyamko@uzhnu.edu.ua](mailto:vitaliy.dzyamko@uzhnu.edu.ua)

**Keywords:** innovative technologies, mixed form of education, martial law

It is common knowledge that higher education is constantly changing under the influence of external factors. Under normal conditions, these changes are hardly noticeable, since we also practically do not notice external influencing factors. Everything radically changes during pandemics, wars, that is, certain crisis situations, when educational activity undergoes significant transformations. This is, to a certain extent, a dangerous phenomenon, since its destruction causes the transformation of all other social institutions.

There is a danger that in crisis periods the existing models of higher education undergo such transformations that in the future there is a risk of not returning to the original state.

A complete transition to distance and mixed forms of education was established in higher education institutions during the period of martial law. It is shown that in the future students' independent mastery of educational material will prevail, and the role of the coordinator of the educational process will be assigned to the teacher. It was revealed that the system of higher education and, first of all, the teachers, were not completely ready to implement the educational process in the conditions of martial law. It is shown that part of the students lack the necessary technical means of learning, as well as access to the Internet, which significantly complicates the educational process. The use of remote, mixed and situational learning technologies during the period of martial law is substantiated. In extreme situations, the technology of research training acquires special importance.



## ЗАСТОСУВАННЯ КРАСКЕЛА-УОЛЛІСА ТЕСТУ В ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

**ТИЛИЩАК ОЛЕКСАНДР АНДРІЙОВИЧ – ГЕРИЧ МИРОСЛАВА СЕРГІЙВНА –  
КУЧІНКА КАТАЛІН ЙОЖЕФІВНА – СЛИВКА-ТИЛИЩАК ГАННА ІВАНІВНА**

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ,  
Кафедра математики та інформатики  
[kucsinka.katalin@kmf.org.ua](mailto:kucsinka.katalin@kmf.org.ua)

**Ключові слова:** Тест Краскела-Уолліса, Статистична обробка даних, Оцінка різниці, Python

Застосування статистичних методів у прикладних аспектах педагогічних досліджень дає можливість вивчати масові явища. Дані методи дозволяють оцінити результати дослідження, підвищити надійність висновку та теоретично узагальнити результат. Особливе місце в педагогічних дослідженнях належить застосуванню Краскела-Уолліса теста. Даний критерій можна використовувати для оцінки відмінностей між трьома або більше експериментальними даними із вибірки незалежних вимірювань з використанням їх порядкових номерів.

В роботі наведено приклад використання Краскела-Уолліса тесту. На основі отриманих результатів контрольного тесту з математики в 11 класі п'ятьох різних шкіл, зроблено висновок про рівень знань учнів з даного предмету та зроблено порівняльну характеристику. Обробку статистичних даних зроблено в PYTHON.

Бахрушин В.Є. Методи аналізу даних : навчальний посібник для студентів. – Запоріжжя : КПУ, 2011. – 268 с.





## APPLICATION OF THE KRUSKAL-WALLIS TEST IN PEDAGOGICAL RESEARCH

**ALEKSANDER TYLYSHCHAK – MYROSLAVA HERYCH –  
KATALIN KUCHINKA – GANNA SLYVKA-TYLYSHCHAK**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Mathematics and Informatics  
[kucsinka.katalin@kmf.org.ua](mailto:kucsinka.katalin@kmf.org.ua)

**Keywords:** Kruskal-Wallis test, statistical data processing, difference estimation, Python

The using of statistical methods in applied aspects of pedagogical research provides an opportunity to study mass phenomena. These methods make it possible to evaluate the research results, increase the reliability of the conclusion and theoretically generalize the result. A special place in pedagogical research belongs to the application of the Kruskal-Wallis test. This criterion can be used to evaluate the differences between three or more experimental data from a sample of independent measurements using their ordinal numbers.

The paper gives an example of using the Kruskal-Wallis test. Based on the results of the control test in mathematics in the 11<sup>th</sup> grade of five different schools, a conclusion was made about the level of knowledge of students in this subject and a comparative characteristic was made. Statistical data processing is done in Python.



**ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ  
ТА ІННОВАЦІЇ ГАЛУЗІ ГУМАНІТАРНИХ НАУК  
В УМОВАХ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ**

**OKTATÁSSZERVEZÉS ÉS INNOVÁCIÓK  
KRÍZISHELYZETBEN A HUMÁN TUDOMÁNYOK  
OKTATÁSÁBAN**

**EDUCATION AND INNOVATIONS  
IN TEACHING THE HUMANITIES  
IN CRISIS SITUATIONS**



**MÉDIATUDATOSSÁG KRÍZISHELYZETEKBE –  
A HÍRFORRÁSOK MEGBÍZHATÓSÁGA AZ OROSZ–UKRÁN HÁBORÚ  
KITÖRÉSÉNEK ELSŐ HETEIBEN**

**KENYERES ATTILA ZOLTÁN**

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem  
[kenyeres.attila.zoltan@uni-eszterhazy.hu](mailto:kenyeres.attila.zoltan@uni-eszterhazy.hu)

**Kulcsszavak:** krízishelyzet, háború, fake news, médiatudatosság

Prezentációm egy debreceni középiskolásoknak tartott előadásról készült esettanulmány. Ebben a különböző hírforrásokat csoportosítottam megbízhatóság alapján az orosz–ukrán háború kitörésének első hónapjában.

A rendkívüli helyzetek – például katasztrófák, háborúk – idején a szokásosnál is gyorsabban terjednek az álhírek és a pletykák. Eric Msugther és YarAdua szerint különösen igaz ez olyan konfliktushelyzetekben, mint az orosz-ukrán háború. Szerintük olyan szituációkban, mint az orosz–ukrán háború, nem szabadna a közösségi média értesüléseire hivatkozni, mert azok csak még súlyosabbá teszik a válsághelyzeteket. (Eric Msugther – YarAdua, 2022). A közösségi médiát kifejezetten óvatosan kell kezelni krízishelyzetekben, mert a hagyományos médiához képest sokkal gyorsabban terjednek rajta a bombasztikus hírek (Bondielli–Marcellon, 2019). A bizonytalan helyzetekben és a magas érzelmi töltéssel járó szituációk esetében az álhírek terjedése drámaimértékben növekszik (Montesi, 2021).

Prezentációmban az orosz–ukrán háború kitörésének első hónapjában a közösségi médiában megjelent hírek alapján csoportosítom a hírforrásokat megbízhatóság szerint.



**MEDIA AWARENESS IN CRISIS SITUATIONS –  
THE RELIABILITY OF NEWS SOURCES IN THE FIRST WEEKS  
OF THE RUSSIAN–UKRAINIAN WAR**

**ATTILA ZOLTAN KENYERES**

Eszterházy Károly Catholic University  
[kenyeres.attila.zoltan@uni-eszterhazy.hu](mailto:kenyeres.attila.zoltan@uni-eszterhazy.hu)

**Keywords:** crisis situation, war, fake news, media awareness

My presentation is a case study of a lecture given to secondary school students in Debrecen. In it I classified different news sources by reliability in the first month of the outbreak of the Russian–Ukrainian war.

In times of extreme situations such as disasters and wars, fake news and rumours spread even faster than usual. According to Eric Msughter and YarAdua, this is particularly true in conflict situations such as the Russian–Ukrainian war. They argue that in situations such as the Russian–Ukrainian war, social media reports should not be relied upon because they only exacerbate crisis situations (Eric Msughter – YarAdua, 2022). Social media should be treated with particular caution in crisis situations, as it spreads bombastic news much faster than traditional media (Bondielli–Marcellon, 2019). In situations of uncertainty and high emotional content, the spread of fake news increases dramatically (Montesi, 2021).

In my presentation, I classify news sources by reliability based on the news published on social media during the first month of the outbreak of the Russian–Ukrainian war.



## **AZ INFORMÁCIÓSZŰRÉS ÉS A KRITIKAI SZÖVEGÉRTÉS FONTOSSÁGA AZ ÁLHÍREK KORÁBAN: EGY EMPIRIKUS KUTATÁS OKTATÁSI VETÜLETEI**

**MÁRKU ANITA**

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, ELKH Nyelvtudományi Kutatóközpont  
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola  
[marku.anita@gmail.com](mailto:marku.anita@gmail.com)

**Kulcsszavak:** digitális írástudás, kritikai szövegértés, információszűrés, álhírek

A 21. században, a digitalizáció korában okoseszközökkel vagyunk körülvéve, s az információ – szinte bármiről – néhány kattintással elérhető. A kérdés ma már nem az, hogyan jussunk tudáshoz, hanem sokkal inkább az, hogy szűrjük ki az információ-dömpingből azt, ami fontos, hasznos és főleg hiteles, releváns. Milyen kompetenciákra vanszükségünk ahhoz, hogy okosan mozogjunk az online és offline kisvilágokban?

A digitális kompetenciák fejlesztése vitathatatlanul fontos szerepet kap az élet minden területén, és ez a kérdéskör az újabb tantervekben is jelen van.

A digitális kompetencia fogalma alatt azonban más és más jelentést értettek és értenek: korábban inkább csak a technikai készségeket és képességlistákat, és az okoskütyük használatához kapcsolódó attitűdöket foglalta magába ez a gyűjtőfogalom. Ma már alapvető eleme a digitális írástudás, melyen azokat a képességeket értjük, amelyek a szövegértési stratégia műveleteinek – az információ értékelése, összehasonlítása, a szándékazonosítása – elvégzéséhez szükségesek.

A pandémia idején nyilvánvalóvá vált, hogy mindannyiunknak szüksége van arra, hogy a digitális világban is megálljuk a helyünket, valamint képesek legyünk értelmezni és feldolgozni a felénk áramló digitális információkat, hiszen sokunk munkakörnyezete egyik napról a másikra a fizikai terekből átköltözött az online térbe. Az is vitathatatlan, hogy mamár legalább annyira az életünk része a digitális szövegek olvasása, feldolgozása, az információk értelmezése, mint a nyomtatott szövegeké.

Annak érdekében, hogy minél tudatosabb internetfelhasználókká váljunk, nagyon fontos a kritikai gondolkodás és a szövegértés fejlesztése. Az álhírek és a dezinformációs háború korában elengedhetetlen, hogy felvértezzük magunkat néhány szűrési



stratégiával, amely alapján biztosabban eligazodunk az online információk tengerében, hatékonyabban tudjuk megválogatni és értelmezni a felénk áramló információkat, valamint megszűrni, kiszűrni akamu, áltudományos tartalmakat, hoaxokat.

Az előadásban az elméleti alapvetések mellett egy kárpátaljai internetezők körében végzett empirikus kutatás eredményei is rávilágítanak arra, hogy az oktatásnak milyen szerepe és súlya lehet abban, hogy hogyan tudjuk az okoseszközökön okosan megkeresni és kiválogatni a szükséges információt, illetve mennyire tudjuk érteni, és kritikailag értelmezni, amit olvasunk.



## **THE IMPORTANCE OF INFORMATION FILTERING AND CRITICAL READING IN THE AGE OF FAKE NEWS: EDUCATIONAL ASPECTS OF AN EMPIRICAL RESEARCH**

**ANITA MÁRKU**

Eszterházy Károly Catholic University, Hungarian Research Centre for Linguistics  
Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education  
[marku.anita@gmail.com](mailto:marku.anita@gmail.com)

**Keywords:** digital literacy, critical reading comprehension, information filtering, fakenews

In the 21st century, in the age of digitalization, we are surrounded by smart devices and information – almost about anything – is just a few clicks away. The question is no longer how to gain knowledge, but rather how to filter out what is important, useful, and relevant. What competencies do we need to navigate wisely in the online and offline worlds? Developing digital competencies plays an undeniable role in all areas of life, and this issue is also present in new curricula. However, the concept of digital competence has had different meanings in the past, focusing more on technical skills, ability lists, and attitudes related to the use of smart devices. Today, digital literacy is a fundamental element, which refers to the skills needed to perform text comprehension strategies – evaluating, comparing information, and identifying intent. During the pandemic, it became obvious that we all need to hold our place in the digital world and be able to interpret and process the digital information flowing towards us, as many of our work environments have moved from physical spaces to the online world overnight. It is also undeniable that reading and processing digital texts and interpreting information has become as much a part of our lives as printed texts. To become more conscious internet users, it is essential to develop critical thinking and text comprehension. In the age of fake news and disinformation war, it is essential to arm ourselves with some filtering strategies so that we can navigate the sea of online information more confidently, effectively choose and interpret the information flowing towards us, and filter out fake, pseudoscientific content and hoaxes.



Ferenc Rakoczi II Transcarpathian  
Hungarian College of Higher Education



CHALLENGES AND EFFECTS  
OF CRISIS SITUATIONS  
ON EDUCATION

Department of Pedagogy, Psychology,  
Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions

INTERNATIONAL ACADEMIC CONFERENCE  
Berehove, 30-31 March 2023

In addition to theoretical basics, the presentation also highlights the results of empirical research conducted among internet users in Transcarpathia, emphasizing the role and weight of education in how we can smartly search and select necessary information on smart devices, as well as how well we can understand and critically interpret what we read.



## KIHÍVÁSOK ÉS LEHETŐSÉGEK A MAGYAR ALAPSZAKOS KÖZÖS KÉPZÉS FINNUGOR NÉPEK ÉS NYELVEK C. TÁRGYÁNAK OKTATÁSÁBAN

### KECSKÉS JUDIT

Miskolci Egyetem

[judit.kecskes@uni-miskolc.hu](mailto:judit.kecskes@uni-miskolc.hu); [kendi.kecskes.judit@gmail.com](mailto:kendi.kecskes.judit@gmail.com)

**Kulcsszavak:** digitális oktatás, projektmunka, tanórán kívüli ismeretszerzés, közös képzés

Az előadás a Miskolci Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kara és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola 2022-ben indított közös képzéseinek kihívásait és lehetőségeit mutatja be. Röviden vázolja a közös képzésben indított anglistsika, germanisztika, magyar alapszakok és magyar mester szak oktatásszervezési egyeztetéseit. Majd a magyar alapszak egyik tantárgyának, a Finnugor népek és nyelvek c. tárgy oktatásának kihívásait és megoldásait mutatja be. A jelenlegi háborús helyzetben a Finnugor népek és nyelvek c. tárgy oktatása egyfelől oktatástechnikai és oktatásszervezési kihívás annak ellenére, hogy az elmúlt években a Covid – 19-járvány miatt a felsőoktatás és az oktatók jelentős tapasztalatot szereztek a digitális oktatás terén. A digitális oktatás növelte azon módszerek alkalmazását, amelyek lehetővé teszik a tanórán kívüli ismeretszerzést, projekt módszert. A közös képzésben azonban kevés információja van az oktatóknak a másik intézmény hallgatóinak előismereteiről, amelyekre építhető az új ismeret, s amely a tantárgyi tematika fókuszpontjait kijelöli. Az előadás azt mutatja be, hogyan támogatja a projekt módszer a különböző előismerettel rendelkező diákok oktatását. A tárgy oktatása a tematika miatt is kihívás a jelenlegi politikai helyzetben. A finnugor népek történelmének és területének tárgyalásakor megkerülhetetlen a Szovjetunióval való integritás és elszakadás bemutatása. A projekt módszer azonban arra is lehetőséget ad, hogy a tananyag fókuszába a finnugor népek művészete és nyelve kerüljön.



## CHALLENGES AND OPPORTUNITIES

### IN THE TEACHING OF FINNO-UGRIC CULTURES AND LANGUAGES, AS ONE OF THE SUBJECTS IN THE DOUBLE DEGREE COURSE OF THE HUNGARIAN LANGUAGE AND LITERATURE BACHELOR PROGRAM

**JUDIT KECSKÉS**

University of Miskolc

[judit.kecskes@uni-miskolc.hu](mailto:judit.kecskes@uni-miskolc.hu); [kendi.kecskes.judit@gmail.com](mailto:kendi.kecskes.judit@gmail.com)

**Keywords:** digital education, project work, extracurricular learning activities, double degree

The lecture presents the challenges and opportunities of the joint training program of the Faculty of Humanities and Social sciences of the University of Miskolc and Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, launched in 2022. It briefly outlines the educational organization discussion for the English studies, German studies, Hungarian bachelor's and Hungarian master's programs launched in the joint training program then presents the challenges and solutions of teaching one subjects of the Hungarian undergraduate course, the Finno-Ugric cultures and languages. In the current war situation, teaching this course is, on the one hand, a challenge for the educational technology and educational organization, despite the fact that in recent years, due to the Covid – 19-pandemic, higher education and lecturers have gained considerable experience in digital education. It has increased methods that allow for extracurricular learning activities, projekt work. In the joint training, however, the lecturers have little information about the prior knowledge of the students of partner institution, on which the knowledge can be built, and which defines the focal points of the subject topic. The presentation highlights how the project methodology support the approach of teaching student with different prior knowledge. Teaching the course is also a challenge in the current political situation due to the core of topic. When discussing the history and territorial questions of the Finno-Ugric nations, it's inevitable to show integrity and secession with the Soviet Union. However, the project methodology approach also provides an opportunity to place the focus of the curriculum on the culture, arts and languages of the Finno-Ugric nations.



**A KOMMUNIKÁCIÓS KOMPETENCIA  
DIGITÁLIS FELADATOKKAL VALÓ FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI  
AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA 7. ÉVFOLYAMÁN A DUALIZMUS  
KORSZAKÁNAK TANÍTÁSÁKOR**

**SZABÓ L. DÁVID – FEKETE ÁRON**

Selye János Egyetem  
[szabold@yahoo.fr](mailto:szabold@yahoo.fr)

**Kulcsszavak:** kommunikációs kompetencia, digitális feladatok, fejlesztés, általános iskola, történelemtanítás

Az élethosszig tartó tanulás egyik alapvető feltétele, hogy fejlesszük a különféle kompetenciáinkat annak érdekében, hogy képesek legyünk minden új helyzethez alkalmazkodni és abban helyt állni. A 8 kulcskompetencia közül a mi választásunk a kommunikációs kompetenciára esett, amely véleményünk szerint az egyik legfontosabb, mivel a kommunikáció a minden ember közötti kapcsolat alapja. Fontos, hogy a kommunikációs kompetenciákat az osztálytermi történelemórákon is fejlesszük, amihez elengedhetetlen a digitális technikák felhasználása. Jelen kutatásunkban kísérletet teszünk arra, hogy miként lehetne a kommunikációs kompetenciát fejleszteni a tanulók körében akülönféle digitális technikák felhasználásával az általános iskola 7. évfolyamána dualizmus korszakának tanításakor.



**THE OPPORTUNITIES OF DEVELOPMENT  
COMMUNICATION COMPETENCE WITH DIGITAL TASKS  
IN THE 7<sup>TH</sup> GRADE OF PRIMARY SCHOOL  
DURING TEACHING THE ERA OF DUALISM**

**DÁVID SZABÓ L. – ÁRON FEKETE**

J. Selye University  
[szabold@yahoo.fr](mailto:szabold@yahoo.fr)

**Keywords:** communication competence, digital tasks, development, primary school, history teaching

One of the basic conditions of lifelong learning is to develop our various competencies in order to be able to adapt them to any new life and pedagogical situation. Among the 8 key competencies, our choice fell on communication competence, which is one of the most important since communication is the basis of all connections between people. It is important to develop communication competences in classroom history lessons as well, for which the use of digital techniques is essential. In the present research, we are trying to find out how the communication competence could be developed among the students by using various digital techniques in the 7th grade of the elementary school when teaching the Era of Dualism.



## КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

STEFUCA VIKTÓRIA

Nyíregyházi Egyetem  
[stefuca.viktoria@nye.hu](mailto:stefuca.viktoria@nye.hu)

**Kulcsszavak:** Комунікативна методика, українська як іноземна, навички вільного усного спілкування

Сучасні способи викладання іноземних мов, зокрема й української як іноземної, схиляються до комунікативної методики. Матеріали щодо вивчення української мови, які зібрані в підручниках «Сходінка I» та «Сходінка II», знайомлять студентів не тільки з українською фонетикою та морфологією, а й з різними культурними подіями сучасної України. Велика кількість завдань допомагає удосконалити знання, однак найбільший акцент зроблено на розвиток навичок вільного усного спілкування.



## COMMUNICATIVE APPROACH IN LEARNING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

**VIKTÓRIA STEFUCA**

University of Nyíregyháza  
[stefuca.viktoria@nye.hu](mailto:stefuca.viktoria@nye.hu)

**Keywords:** Communication methods, Ukrainian as a foreign language, free oral communication skills

Modern methods of teaching foreign languages, in particular Ukrainian as a foreign language, lean toward communicative methods. The materials on studying the Ukrainian language, which are collected in the textbooks "Сходинка I" and "Сходинка II", acquaint students not only with Ukrainian phonetics and morphology, but also with various cultural events of modern Ukraine. A large number of tasks help to improve knowledge, but the greatest emphasis is placed on the development of free oral communication skills.



## LEVÉLTÁR-PEDAGÓGIA MINT A TÖRTÉNELMI TUDÁS MEGISMÉRÉSÉNEK ESZKÖZE/LEHETŐSÉGE

CSATÁRY GYÖRGY

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,  
Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék  
[csatary.gyorgy@kmf.org.ua](mailto:csatary.gyorgy@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** levéltár-pedagógia, információgyűjtés, forráselemzés, dokumentumok

Mikor találkoznak a hallgatók a levéltárral és az ott tárolt levéltári forrásokkal? Tanulmányi kirándulásokon, szakköri foglalkozásokon és persze, a kutatások alkalmával.

Az ukrajnai és a magyarországi levéltárak az államiság legfontosabb történelmi forrásainak gyűjtőhelyei, az emlékezetkultúra fontos színterei. Ezen páratlan történelmi dokumentumok megismerésére nyújt lehetőséget a levéltár-pedagógia, amely esetleg interaktív foglalkozásokon a középiskolai és főiskolai tananyagra épülve színesíti, egészíti ki a közoktatásban, illetve felsőoktatásban részt vevő diákok által már elsajátított ismereteket a levéltári dokumentumok segítségével.

A levéltár-pedagógia a tantervekben megjelenő kompetenciák fejlesztését is lehetővé teszi. A szövegolvasási és szövegértési kompetenciák erősödnek a foglalkozásokon bemutatott levéltári dokumentumok segítségével, az információszerezés és információgyűjtés készségének elsajátítása mellett képessé válnak a diákok a források kritikai, objektív elemzésére, a hitek és tévhitek megkülönböztetésére, illetve a tanult tananyagnak a történelmi információkat hordozó dokumentumokból történő bővítésére, árnyalására. A levéltár-pedagógia célja, hogy komplex látásmód alakuljon ki a hallgatókban egy adott forrás elemzésekor, és hogy a források testközelből való megismerése révén megelevenedjenek előttük a történelemkönyv lapjai és kézzelfoghatóvá, átélhetővé váljon számukra a történelem.





## ARCHIVE PEDAGOGY AS A MEANS/POSSIBILITY OF LEARNING HISTORICAL KNOWLEDGE

GYÖRGY CSATÁRY / YURI CHOTARI

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of History and Social Sciences  
[csatary.gyorgy@kmf.org.ua](mailto:csatary.gyorgy@kmf.org.ua)

**Keywords:** archive pedagogy, information collection, source analysis, documents

When do students meet the archives and the archival resources stored there? On field trips, in workshops and, of course, during research.

The archives in Ukraine and Hungary are the most important historical sources of the statehood, and an important arena for the culture of memory. Archive pedagogy provides an opportunity to learn about these unique historical documents, possibly through interactive activities based on the curriculum of secondary schools and colleges, which can be used to supplement the knowledge already acquired by students in public and higher education with the help of archival documents.

Archive pedagogy also enables the development of competences that are reflected in the curricula. Reading and comprehension skills are strengthened through the use of archival documents presented in the sessions, and in addition to learning the skills of obtaining and collecting information, students are able to critically and objectively analyse sources, distinguish between beliefs and misconceptions, and expand and refine the curriculum or material from documents containing historical information. The aim of archive pedagogy is to develop a complex vision in students when analysing a given source, and to make history come alive for them through a first-hand experience of the sources, and to make history tangible for them.



## **DIGITALIZÁLÓDÓ TÖRTÉNELEMOKTATÁS? A TÖRTÉNELEMTANÍTÁS FOLYÓIRAT IKT-TARTALMÚ ÉS EGYÉB CIKKEINEK OLVASOTTSÁGA A COVID–19-VILÁGJÁRVÁNY ELŐTT, ALATT ÉS UTÁN**

**FEKETE ÁRON**

Selye János Egyetem  
[fekete.a1990@gmail.com](mailto:fekete.a1990@gmail.com)

**Kulcsszavak:** történelemtanítás, Covid, folyóirat, IKT

Az előadás a Történelemtanítás online didaktikai folyóirat analitikai adatainak elemzését mutatja be a 2020. március és a 2022. május 31. közötti időszakra vonatkozóan. A kutatás elsősorban arra kívánt reflektálni, hogy a Covid előtti, alatti és utáni időszakban milyen mértékben változott meg a szóban forgó folyóirat olvasottsága. A prezentáció egy rövid bevezetőből, a hipotézisek kifejtéséből, valamint egy olyan konklúzióból áll, amely javaslatokat is tartalmaz az oldal szerkesztőségének. Az előadásban található elemzések górcső alá vették az oldalon megjelent IKT- és egyéb írások látogatottságát három különböző időszakban. Emellett a bemutató tartalmaz egy kismintás pedagógiai kérdőíves vizsgálatot is, ami az oldal ismertségére és használatának gyakoriságára vonatkozott. A kérdőíves vizsgálat válaszai magyarországi és szlovákiai általános iskolai történelemtanárok visszajelzéseiből épült fel. A prezentáció tartalmazza továbbá a cikkekhez tartozó analitikai adatok elemzését, amely az SPSS statisztikai program segítségével valósult meg.



**IS THE HISTORY EDUCATION DIGITALISING?  
READING OF ICT-RELATED AND OTHER ARTICLES  
IN *TÖRTÉNELEMTANÍTÁS* [JOURNAL OF HISTORY TEACHING]  
BEFORE, DURING AND AFTER THE COVID–19-PANDEMIC**

**ÁRON FEKETE**

J. Selye University  
[fekete.a1990@gmail.com](mailto:fekete.a1990@gmail.com)

**Keywords:** history teaching, Covid, journal, ICT

The presentation presents the analysis of the analytical data of the online didactic journal *Történelemtanítás* [History Teaching] for the period between March 2020 and May 31, 2022. The research primarily wanted to reflect whether the reading of the magazine increased or decreased as a result of Covid. The presentation consists of a short introduction, an explanation of the hypotheses, and a conclusion that contains suggestions for the editors of the site. The analyzes in the presentation examined the number of visitors to ICT and other articles published on the site in three different periods. product, the presentation also includes a small-sample pedagogical questionnaire survey, which related to its familiarity and usage aspects. The answers to the questionnaire were based on feedback from elementary school history teachers in Hungary and Slovakia. The presentation also includes the analysis of the analytical data belonging to the articles, which was realized with the help of the SPSS statistical program.



**ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПИТАННЯ  
ТА ЇХ МЕТОДИЧНІ РІШЕННЯ  
В ГАЛУЗІ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТИ**

**OKTATÁSSZERVEZÉSI KIHÍVÁSOK ÉS MÓDSZERTANI  
MEGOLDÁSOK A TERMÉSZETTUDOMÁNYOK  
OKTATÁSÁBAN ÉS A KÖRNYEZETI NEVELÉSBEN**

**ORGANISATIONAL CHALLENGES  
AND METHODOLOGICAL SOLUTIONS  
IN SCIENCE AND ENVIRONMENTAL EDUCATION**



## A BIOINFORMATIKA ESZKÖZTÁRÁNAK HASZNÁLATA A KÖZÉPFOKÚ OKTATÁSBAN

**BALOGH GERGŐ MIHÁLY**

Szegedi Biológiai Kutatóközpont  
[gmbalogh@brc.hu](mailto:gmbalogh@brc.hu)

**Kulcsszavak:** bioinformatika, adatelemzés, gyakorlati foglalkozás

Egyre kevesebb diák választja a természettudományos-műszaki tárgyakban való továbbtanulást, jelentős szakemberhiányt eredményezve a gyógyításban, az iparban, illetve az oktatásban. A tananyag gyakorlatiasabbá tételével potenciálisan növelhető a tanulók fogékonysága egy-egy tudományterület iránt. Az elmúlt évben több alkalom is nyílt középiskolás diákokkal megismertetni a biológia területének egyre fontosabbá váló tudományágát, a bioinformatikát. Gyakorlati foglalkozások keretein belül megtanulták az alapvető szoftveres eszközök működését, illetve azok felhasználásával különböző kutatási és klinikai célú problémákat oldottak meg. Előadásomban szeretnék néhány példát mutatni arra, milyen módon lehetséges számítógépes munka segítségével megfoghatóbbá tenni különböző biológiai fogalmakat; főként a biokémia, evolúcióbiológia és genetika témakörében. Manapság a bioinformatika egyre inkább a kutatás és a gyógyítás szerves részévé válik. Ezáltal a középiskolás diákok egyúttal olyan tudást szerezhettek a foglalkozásokon, amely segíthet nekik az egyetemi éveik során, illetve későbbi szakmai életükben is.



## THE APPLICATION OF BIOINFORMATICS TOOLBOX IN SECONDARY EDUCATION

**GERGŐ MIHÁLY BALOGH**

Biological Research Centre (Szeged)  
[gmbalogh@brc.hu](mailto:gmbalogh@brc.hu)

**Keywords:** bioinformatics, data analysis, practical session

There is a constant decrease in the number of students aiming to learn natural sciences and technology, leading to a severe lack of specialists in medicine, industry, and education. Potentially, the receptivity of students towards different fields of science could be increased by designing more practice-centric learning materials. Last year, I had the opportunity to introduce secondary school students to bioinformatics, a discipline of biological sciences that is becoming increasingly important. The students learned the usage of basic software tools and applied them to solve various research and clinical problems. In this presentation, I would like to show a few examples of how we can help students understand different biological concepts through computer-aided tasks, mainly in the topics of biochemistry, evolutionary biology, and genetics. Today, bioinformatics is becoming an integral part of both research and medicine. By engaging in these practicals, students can gain knowledge that will help them during their university years and in their careers.



## A GENETIKA ONLINE OKTATÁSÁNAK SAJÁTOS SÁGAI

NAGY BÉLA

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,  
Biológia és Kémia Tanszék  
[nagy.bela@kmf.org.ua](mailto:nagy.bela@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** genetika, online oktatás, tanulás

A biológia tantárgyon belül a genetika oktatása különös figyelmet érdemel. Az öröklődés törvényszerűségeinek megértése, a folyamatok közötti összefüggések felismerése, az elméleti tudás alkalmazása a gyakorlatban sokszor okoz gondot a diákoknak. Ezek a nehézségek felerősödhetnek online oktatás során, hiszen a tananyagok elsajátítása bizonyos önállóságot igényel a tanulók részéről. Ezért fontos olyan módszereknek az alkalmazása, melyek kihasználják ennek a képzettségformának az előnyeit: mindenki a saját tempójában tanulhat, a tananyag folyamatosan megújítható, fejleszthető, a számonkérés digitális formában gyorsabb, egyszerűbb. A genetikaoktatásban sok olyan módszer van, mely kiválóan alkalmazható online oktatás során: különböző tulajdonságok öröklődésének összegyűjtése, megismerése, keresztezési sémák elemzése, genetikafeladatok szerkesztése, megoldása, tesztfeladatok. Ezek segítik a tananyag könnyebb megértését, és érdekessé teszik az oktatás folyamatát.





## THE PECULIARITIES OF THE ONLINE EDUCATION OF GENETICS

**BELA NAGY**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Biology and Chemistry  
[nagy.bela@kmf.org.ua](mailto:nagy.bela@kmf.org.ua)

**Keywords:** genetics, online education, learning

In biology, education in genetics is important. Understanding the laws of inheritance, recognising the connections between the processes, and applying theoretical knowledge often pose difficulties for students. These difficulties are present in online education, since mastery of the material requires some individual work on the students' part. Because of this, it is important to apply methods that take advantage of this form of education: namely, everyone can study at their own pace, the material can be renewed and improved continuously, and testing students in a digital format is faster and easier. There are many methods in genetics education that can be applied to online education as well: collecting the inheritance of different characteristics, becoming familiar with them, analysing crossing schemes, constructing tasks in genetics and solving them, performing test tasks. These methods help students understand the material more easily and make the process of education more interesting.



## **PHARMA 4.0: ВИКЛИКИ ДЛЯ ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОСВІТИ**

**НАТАЛЯ БІЛОУСОВА**

Національний університет охорони здоров'я імені П.Л. Шупика, Кафедра фармації  
Університет економіки і права «КРОК», Кафедра прикладної медицини  
[arinatala@gmail.com](mailto:arinatala@gmail.com)

**Ключові слова:** фармацевтичний ринок, фармацевтична освіта, магістри фармації, цифрові компетенції, післявоєнна освіта

Впровадження цифрових технологій в усі галузі економіки призводить до трансформації вітчизняного соціокультурного простору, зокрема фармацевтичного ринку. У зв'язку з цим проводиться інтеграція цифрових компетентностей у фармацевтичну освіту. Тому є необхідність їх розвитку серед магістрів фармації. У післявоєнний час у процесі професійної діяльності вони будуть активно розвивати мережеву взаємодію з постачальниками та партнерами, впроваджувати інноваційні бізнес-моделі, забезпечувати новий рівень ефективності виробництва та додатковий дохід. Сучасні випускники займуть посади менеджерів у фармацевтичних компаніях або наукових і науково-педагогічних працівників, спрямовуючи свою діяльність на розвиток людського потенціалу. Таким чином, будь-яка діяльність сучасних магістрів фармації в майбутньому потребуватиме розвитку професійних цифрових компетенцій. Уточнення їх змісту та структури є актуальною потребою фармацевтичної освіти сьогодні.



## **PHARMA 4.0: CHALLENGES FOR PHARMACEUTICAL EDUCATION**

**NATALIA BILOUSOVA**

Shupyk National Healthcare University of Ukraine, Department of Pharmacy  
"KROK" University, Department of Applied Medicine  
[arinatala@gmail.com](mailto:arinatala@gmail.com)

**Keywords:** pharmaceutical market, pharmaceutical education, Masters of Pharmacy, digital competencies, post-war education

The introduction of digital technologies in all sectors of the economy leads to the transformation of the domestic socio-cultural space, in particular the pharmaceutical market. In this connection, the integration of digital competences in pharmaceutical education is held. Therefore, there is a need for their development among the Masters of Pharmacy. In post-war times, in the course of their professional activities, they will actively develop the network interaction with suppliers and partners, implement innovative business models, provide a new level of production efficiency and additional income. Modern graduates will take the positions of managers in pharmaceutical companies or of scientific and scientific-pedagogical employees, directing their activities to the development of human potential. Thus, any activity of modern Masters of Pharmacy in the future will require the development of professional digital competencies. Clarification of their content and structure is an urgent need for the pharmaceutical education today.



## ISKOLAKERTEK RÉGEN ÉS MA

### HALBRITTER ANDRÁS ALBERT

Széchenyi István Egyetem  
[halbritter.andras@sze.hu](mailto:halbritter.andras@sze.hu)

**Kulcsszavak:** iskolakert, szabadban tanulás, fenntarthatóságra nevelés

A 19. és korai 20. századi agrártársadalom alatti virágkora után a magyarországi iskolakerti mozgalom a fenntarthatóságra neveléssel új lendületet kapott, és az iskolakertek, óvodakertek száma szinte exponenciálisan növekszik. Hasonlóan népszerű a kertalapú tanulás a világ különböző részein, más-más hangsúlyokkal. A fenntarthatóságra nevelés mellett változatos célokra alapozva sok jó gyakorlat működik, ezek tudásmegosztását a Kárpát- medencei lefedettségű hálózatosodás (Iskolakert-hálózat) segíti. Újabb kertek kialakítására és korábbiak fejlesztésére több kis program mellett 2019-ben elindult az Agrárminisztérium Országos Iskolakert-fejlesztési Programja. Az iskolakerti munkára felkészítés megjelent a pedagógusképzésben és – továbbképzésben is, a további szakmai fejlődést pedig nemzetközi együttműködés támogatja.



## SCHOOL GARDENS OF THE PAST AND PRESENT

**ANDRÁS ALBERT HALBRITTER**

Széchenyi István University  
[halbritter.andras@sze.hu](mailto:halbritter.andras@sze.hu)

**Keywords:** school garden, outdoor learning, sustainability education

After the great age of the Hungarian school garden movement in the agricultural society of the 19th and early 20th century, sustainability education made an exponential growth for school and kindergarten gardens. Likewise, school gardens are popular across the world, with various main aims. The many best practice examples are shared in the Hungarian School Garden Network, which is active in all countries of the Carpathian basin. Beside of minor programs for new school gardens an developing existing ones, the National School Garden Development Programme was launched by the Ministry of Agriculture in 2019. School garden training reappeared in teacher training and vocational training, further development is supported by international cooperation.



## AZ ERDŐPEDAGÓGIA HELYE AZ OKTATÁSBAN ÉS A KÖRNYEZETI NEVELÉSBN

KÁZMÉR ÉVA – MOLNÁR KRISZTINA – KOHUT ERZSÉBET

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,  
Biológia és Kémia Tanszék  
[kohut.erszebet@kmf.org.ua](mailto:kohut.erszebet@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** Erdőpedagógia, környezeti nevelés, Kárpátalja, segédlet

Az elmúlt években egyre több problémával és nehézséggel teli utat jártak be a pedagógusok. Online formában, internetes platformokon folyt az oktatás, aminek egyik pozitív eredménye az IKT (információs és kommunikációs technológia) ugrásszerű alkalmazásának fejlődésében mutatkozott meg. Ugyanakkor háttérbe szorult a közvetlen tapasztalatszerzésen, az élményen alapuló oktatási módszerek széles körű alkalmazása.

Jelen írásunkban egy közvetlen tapasztalatszerzésen alapuló módszerre, az erdőpedagógiára szeretnénk ráirányítani a figyelmet. Az erdőpedagógia elsődleges színtere az erdő, ami egyszerre tárgya, illetve eszköze az élményszerzésnek és az oktatásnak.

Célul tűztük ki bemutatni a módszer alkalmazásának lehetőségeit mind az oktatásban, mind az iskolán kívüli környezeti nevelésben. Az első részben az erdőpedagógia európai és ukrain vonatkozásait foglaljuk össze, a másodikban hasznos, a gyakorlatban alkalmazható ötleteket mutatjuk be.



## THE PLACE OF FOREST PEDAGOGY IN EDUCATION AND ENVIRONMENTAL EDUCATION

ÉVA KÁZMÉR – KRISZTINA MOLNÁR – ERZHEBET KOHUT

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Biology and Chemistry  
[kohut.ertzsebet@kmf.org.ua](mailto:kohut.ertzsebet@kmf.org.ua)

**Keywords:** Forest education, environmental education, Carpathian region, aid

Over the past few years, teachers have experienced an increasing number of problems and difficulties. Education has been delivered online, on Internet platforms, and one of the positive results of this has been the rapid development of ICT (Information and Communication Technology). At the same time, the widespread use of teaching methods based on direct experience and experiential learning has been marginalised.

In this study, we would like to draw attention to a method based on direct experience, namely forest pedagogy. The forest is the primary setting for forest pedagogy, both as an object and as a means of experiential learning and education. Our aim is to demonstrate the possibilities of applying this method both in education and in out-of-school environmental education. In the first part we summarise the European and Ukrainian aspects of forest pedagogy, and in the second part we present useful ideas that can be applied in practice.



## KÖRNYEZETI ÉS FENNTARTHATÓSÁGRA NEVELÉS ÉS EREDMÉNYESSÉGE AZ ÁLTALÁNOS ISKOLA FELSŐ TAGOZATÁN

**SZÁSZI BRIGITTA**

Mezőkövesdi Általános Iskola  
[szaszi.brigitta@gmail.com](mailto:szaszi.brigitta@gmail.com)

**Kulcsszavak:** környezeti nevelés, fenntarthatóság, általános iskola felső tagozata

Kutatásom célja a fenntarthatóságra oktatás és a környezeti nevelés eredményességének felmérése az általános iskola felső tagozatos diákjainak körében Borsod-Abaúj-Zemplén és Heves megye területén. A felmérés online kérdőív segítségével történt, amely tartalmazott nyitott és zárt kérdéseket, szelektív, skála- és saját véleményen alapuló válaszlehetőségeket.

Céлом a diákok iskolai és az otthoni környezeti nevelés által formált attitűdjének feltérképezése volt. Ezen belül a környezeti nevelés és fenntarthatóságra oktatás megjelenését vizsgáltam különböző tantárgyakban és a tantárgyközi koncentráció megvalósulását. Az iskolán túl szerettem volna többet megtudni arról, hogy a tanulók és családjaik hogyan élik mindennapi életüket az erősen változó környezeti hatások keretében.

A felmérés eredményeként sikerült pillanatnyi képet kapni a felnövekvő generáció környezeti attitűdjének szintjéről az általános iskola felső tagozatában, együttesen annak hiányzó elemeiről. A felmérésben 187 fő vett részt. A kutatás eredményeként megállapítottam, hogy a lexikális ismeretek erősebbek, mint a gyakorlatban való megvalósulás. A tanulókat érdeklik a környezeti problémák és tájékozódnak is róluk, de a mindennapi életüknek nem feltétlenül része a környezettudatos cselekvés.





## **ENVIRONMENTAL AND SUSTAINABILITY EDUCATION AND ITS EFFECTIVENESS IN UPPER GRADES OF PRIMARY SCHOOL**

**BRIGITTA SZÁSZI**

Mezőkövesdi Primary School  
[szaszi.brigitta@gmail.com](mailto:szaszi.brigitta@gmail.com)

**Keywords:** environmental education, sustainability, upper grades of primary school

The aim of my research is to assess the effectiveness of environmental education and sustainability education among upper grades of primary school students in Borsod-Abaúj-Zemplén and Heves county. The survey was carried out using an online questionnaire, which included open and closed questions, selective, scale and self-opinion based response options.

My aim was to map the attitudes of students, shaped by environmental education at school and at home. In this context, I investigated the representation of environmental education and sustainability education in different subjects and the implementation of cross-curricular concentration. Beyond the school, I wanted to learn more about how students and their families live their daily lives in the face of highly variable environmental impacts.

As a result of the survey, I was able to get a snapshot of the level of environmental attitudes of the coming generation in upper grades of primary school, together with its missing elements. A total of 187 people took part in the survey. As a result of the research, I found that lexical knowledge is stronger than practical implementation. Pupils are interested in and informed about environmental problems, but environmental action is not necessarily part of their daily lives.



## A HERMAN OTTÓ KÁRPÁT-MEDENCEI BIOLÓGIA VERSENYFELKÉSZÍTŐ HÉTVÉGE TAPASZTALATAI

**KOHUT ERZSÉBET – HADNAGY ISTVÁN – TAKÁCS GABRIELLA –  
KOLOZSVÁRI ISTVÁN**

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,  
Biológia és Kémia Tanszék  
[kohut.erszebet@kmf.org.ua](mailto:kohut.erszebet@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** Kárpátalja, „GENIUS” Jótékonyági Alapítvány, KMPSZ, Herman Ottó Kárpát-medencei Biológia Verseny, tehetséggondozás

A tehetséggondozás és a tehetségfejlesztés valamennyi formájának alkalmazása a kisebbségben élő közösségünk számára létkérdés. A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség és a „GENIUS” Jótékonyági Alapítvány oroszlánrészt vállal a tehetséggondozásban, a személyre szabott tehetséggondozásban, a nem tantervbe illeszkedő foglalkozások programjának kidolgozásában és megvalósításában.

Írásunkban a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség és a „GENIUS” Jótékonyági Alapítvány által szervezett, tanórán és iskolán kívüli formában megvalósított komplex tehetséggondozó gyakorlatot mutatunk be, amely egy tanulmányi szakmai versenyfelkészítőt jelent.

Célunk, hogy bemutassuk a 2017–2023 között megvalósult Herman Ottó Kárpát-medencei Biológia Versenyre felkészítő hétvégék programját, illetve a megvalósítás gyakorlatát és fontosabb kárpátaljai tapasztalatait. Az első részben a tanulók kiválasztásának módját, a másodikban a tematikus programját ismertetjük. A lezáró részben pedig a tapasztalatainkat foglaljuk össze, keressük a továbblépés lehetőségeit.



## **EXPERIENCES OF THE HERMAN OTTÓ BIOLOGY COMPETITION PREPARATORY WEEKEND IN THE CARPATHIAN BASIN**

**ERZHEBET KOHUT – ISTVÁN HADNAGY – GABRIELLA TAKÁCS –  
ISTVÁN KOLOZSVÁRI**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Biology and Chemistry  
[kohut.erszebet@kmf.org.ua](mailto:kohut.erszebet@kmf.org.ua)

**Keywords:** Transcarpathia, Genius Charitable Foundation, Transcarpathian Hungarian Pedagogical Association (THPA), Herman Ottó Biology Competition in the Carpathian Basin, Talent education

Talent management and talent development in all their forms are a vital issue for our minority community. The Transcarpathian Hungarian Pedagogical Association and the Genius Charitable Foundation take a leading role in the talent search, personalised talent management, and the development and organisation of extra-curricular activities and programmes.

In this paper, we present a complex extra-curricular talent management practice, which is an academic professional competition preparatory course, run by the Transcarpathian Hungarian Pedagogical Association and the Genius Charitable Foundation.

The aim of this article is to present the programme and practice of the Herman Ottó Biology Competition Preparatory Weekends in the Carpathian Basin, which have been organised between 2017 and 2023. The first part describes the method of selecting the students, while the second one introduces the programme. In the concluding part, we summarise our experiences and look for ways to move forward.



## A GIS OKTATÁSÁNAK MÓDSZEREI ÉS NEHÉZSÉGEI KRÍZISHELYZETEKBE

**MOLNÁR D. ISTVÁN**

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,  
Földtudományi és Turizmus Tanszék  
[molnar.d.istvan@kmf.org.ua](mailto:molnar.d.istvan@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** GIS, felsőoktatás, krízishelyzet

A modern földrajzoktatásban a geoinformációs rendszerek oktatása egyre nagyobb szerepet kap. Mivel a hallgatók számítógépes ismeretei nem azonos szintűek, fontos, hogy a gyakorlati órák jelenléti oktatásban legyenek megtartva. Azonban a Covid – 19 és az orosz agresszió következtében kialakult háborús helyzet újabb kihívások elé állította az oktatókat. Az online oktatás új oktatási módszerek alkalmazását követeli meg. Az online oktatás folyamán nehéz felügyelni, hogy a hallgatók jól végezték-e el a megfelelő műveleteket. Nem lehet pontosan tudni, hogy mindenki lépést tart-e a gyakorlati anyag elsajátításával. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán a „Geoinformációs rendszerek” és „GIS és távérzékelési módszerek a környezetvédelmi tevékenységben” c. tárgyak oktatásánál ezért új oktatási módszereket kellett bevezetni.



## **METHODS AND DIFFICULTIES OF TEACHING GIS IN CRISIS SITUATIONS**

**ISTVAN MOLNAR D.**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Geography and Tourism  
[molnar.d.istvan@kmf.org.ua](mailto:molnar.d.istvan@kmf.org.ua)

**Keywords:** GIS, higher education, crisis

In modern geography education, the teaching of geoinformation systems plays an increasingly important role. Since the students' computer knowledge is not at the same level, it is important that the practical lessons should be held in stationary form. However, the Covid-19 and the war situation resulting from the Russian aggression have challenged the educators. Online education requires the use of new teaching methods. In the course of online education, it is difficult to monitor whether the students have performed the appropriate actions well. It is not possible to know exactly whether everyone is keeping up with the learning of the practical material. Therefore in the Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education new teaching methods had to be introduced when teaching subjects "Geoinformation systems" and "GIS and remote sensing methods in environmental protection".



## **KRÍZISHELYZETEK HATÁSA ÉS KIHÍVÁSAI A KÖZÉPISKOLAI FÖLDRAJZOKTATÁSBAN KÁRPÁTALJÁN**

**SZÉKELY MARIANNA**

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,  
Földtudományi és Turizmus Tanszék  
[szekely.marianna@kmf.org.ua](mailto:szekely.marianna@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** világjárvány, online oktatás, specifikus problémák

A 2020-ban elinduló világjárvány és az ezzel kapcsolatban meghozott szabályok, intézkedések sok, korábban nem tapasztalt kihívással állították szembe a pedagógusokat és szülőket egyaránt. Ezek közül a jelenléti oktatás korlátozása és az online oktatásra való áttérés magával vonta olyan számítógépfelhasználói ismeretek, valamint saját technikai eszközök meglétét/beszerzését az oktatásban érintettektől, melyek azelőtt nélkülözhetők voltak. Mindemellett az online térben történő oktatási folyamatban felmerülő általános dilemmákkal párhuzamosan, mint a tanulók számonkérésének módja, az új ismeretek átadásának formái, megjelentek olyan specifikus kérdések is, amelyek egy-egy adott tantárgyhoz kapcsolódtak. Az online térben történő földrajzoktatásban az általános nehézségek mellett a térképpel való munka, a térképismeret fejlesztése, valamint annak számonkérése jelentette az egyik leggyakoribb kihívást. Milyen lehetőségek álltak rendelkezésre ennek megoldására, hogyan működött ez a gyakorlatban? – ezekre a kérdésekre keressük a választ.



## EFFECTS AND CHALLENGES OF CRISIS IN TEACHING GEOGRAPHY AT SECONDARY SCHOOLS

MARIANNA SEYKEL

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Geography and Tourism  
[szekely.marianna@kmf.org.ua](mailto:szekely.marianna@kmf.org.ua)

**Keywords:** pandemia, online education, specific problems

The pandemic that started in 2020, and the regulations imposed as well as measures taken have created many unprecedented challenges for teachers and parents alike. Among these, the restriction of face-to-face teaching and the shift to online education have implied the need for those involved in education to have computer skills and their own technical equipment, which were previously indispensable. Beside the general problems of online education about the teaching methods or student assessment, specific issues related to a particular subject have also emerged. In teaching Geography online along with the general difficulties the main questions were the proper use of the map, developing knowledge in the field or asking questions about mapping. What are the possible solutions and how does it work in practice? – these are the investigated questions.



## **ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ В НУШ**

**БУРЛАКА ЛАРИСА ПЕТРІВНА**

Жашківський ліцей №2  
[lora.burlaka@ukr.net](mailto:lora.burlaka@ukr.net)

**Ключові слова:** фіш боун, критичне мислення, інновації

Нові завдання шкільної освіти в Україні, що спрямовані на гуманізацію та демократизацію всього освітнього процесу в школі, визначають нові пріоритети навчання і виховання, потребують формування ініціативної особистості, здатної до раціональної творчої праці.

На сучасному розвитку освіти є різноманітні освітні технології, які допомагають вчителю раціонально побудувати процес навчання і досягти вищих результатів педагогічної діяльності. Школа надала вчителю можливість вибору у використанні інтерактивних технологій, спрямованих на всебічний розвиток та становлення творчої особистості учнів.

Сучасний педагог у освітньому процесі повинен намагатися вдосконалювати свою роботу, використовувати нові форми, методи, засоби, прийоми на уроках. Ілюструє думку народна мудрість: «Не навчайте дітей так, як навчали нас. Вони народилися в інший час.» Тому вчитель – майстер має розглядати кожного учня як окрему особистість з її поглядами, переконаннями, почуттями. Саме інноваційні технології, зокрема інтерактивні, передбачають розв'язання цього питання.

Мета – обґрунтування сутності інтерактивних методів навчання та їх впровадження в освітній процес.

Сучасний урок... Яким він має бути? До школи прийшла особистість? Зараз виникла нагальна потреба її помітити! Я вважаю, що сьогодні вже недостатньо навчати традиційно. Адже у центрі освітнього процесу має бути особистість не з енциклопедично розвиненою пам'яттю, а з гнучким розумом, зі швидкою реакцією на все нове, з повноцінними, розвинутими потребами дальшого пізнання та самостійної дії, з добрими орієнтувальними навичками й творчими здібностями. Значною мірою це можна досягти, використовуючи сучасні інноваційні технології, зокрема технології інтерактивного навчання, перетворюючи таким чином традиційний урок в інтерактивний.





## USING INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN LESSONS I EXPLORE THE WORLD AT NUSH

**BURLAKA LARYSA**

Zhashkiv Lyceum №2  
[lora.burlaka@ukr.net](mailto:lora.burlaka@ukr.net)

**Keywords:** fish bones, critical thinking, innovation

The new tasks of school education in Ukraine, which are aimed at humanizing and democratizing the entire educational process at school, determine new priorities of education and upbringing, require the formation of an initiative personality capable of rational creative work.

In the modern development of education, there are various educational technologies that help the teacher to rationally build the learning process and achieve higher results of pedagogical activity. The school provided the teacher with the opportunity to choose the use of interactive technologies aimed at the comprehensive development and formation of the creative personality of students.

A modern teacher in the educational process should try to improve his work, use new forms, methods, tools, techniques in lessons. Folk wisdom illustrates the idea: "Don't teach children the way we were taught. They were born in another time." Therefore, the master teacher should consider each student as a separate individual with his views, beliefs, and feelings. It is innovative technologies, in particular interactive ones, that provide a solution to this issue. The goal is to substantiate the essence of interactive learning methods and their implementation in the educational process.

Modern lesson... What should it be? Did a personality come to school? Now there is an urgent need to notice her! I believe that it is no longer enough to teach traditionally. After all, at the center of the educational process should be a person not with an encyclopedically developed memory, but with a flexible mind, with a quick reaction to everything new, with full-fledged, developed needs for further knowledge and independent action, with good orientation skills and creative abilities. To a large extent, this can be achieved by using modern innovative technologies, in particular, interactive learning technologies, thus transforming a traditional lesson into an interactive one.



## STEM ОСВІТА МАЙБУТНЬОГО

**ДЯЧУК ПАВЛО ВІКТОРОВИЧ**

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини  
[pavelitsme@ukr.net](mailto:pavelitsme@ukr.net)

**Ключові слова:** STEM-освіта, вища школа, початкова освіта, дослідницька та проєктна діяльність, компетентність, інтеграція

STEM-школи мають сформувати особливий стиль мислення у дитини. Такий підхід до навчання сприяє тому, щоб він був послідовним у своїх діях й водночас не боявся бути відкритим до альтернативних варіантів. На уроках роль вчителя зведена до мінімуму, учні самостійно шукають шляхи вирішення завдання. Це тренує самостійність дитини, у разі командної роботи – учні вчаться розділяти завдання між собою, обирати найоптимальніший спосіб вирішення практичного завдання. Метод спроб та помилок сприяє навчанню проведення аналізу отриманої інформації, а також аргументування власної точки зору.



## STEM EDUCATION OF THE FUTURE

**PAVLO DIACHUK**

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University  
[pavelitsme@ukr.net](mailto:pavelitsme@ukr.net)

**Keywords:** STEM education, other countries, higher school, elementary education, research and project activities, competence, integration

The article highlights the main tasks on the way to the implementation of these principles in the educational process of a higher Ukrainian school. Such tasks are: training of primary school teachers, renewal of material and technical and educational and methodological support, organization of the pedagogical process based on the partnership of teachers, students and parents. In recent years, rapid development of computer technologies, the IT sphere, nanotechnologies, and robotics has been observed in Ukraine.



**ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ  
В КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ**

**TÁVOKTATÁSI TAPASZTALATOK  
KRÍZISHELYZETEK BEN**

**DISTANCE LEARNING EXPERIENCES  
IN CRISIS SITUATIONS**



## HOGYAN ÉLTÉK MEG A KÖZÉPISKOLÁSOK A DIGITÁLIS MUNKARENDBEN ZAJLÓ OKTATÁST?

MAGYAR ÁGNES

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Jászberényi Campus, Pedagógiai Kar,  
Alkalmazott Neveléstudományi Intézet, Nyelvi és Művészeti Nevelési Tanszék  
[magyar.agnes@uni-eszterhazy.hu](mailto:magyar.agnes@uni-eszterhazy.hu)

**Kulcsszavak:** COVID-19, középiskola, motivációk, attitűdök, érzelmi és fiziológiai hatások

A COVID-19 vírus okozta pandémia a most felnövő generáció egy fontos életszakaszában meghatározó nyomot hagyott. 2020 tavaszán és a 2020-21-es tanév nagy részében a járvány miatti kényszerű otthonlét, a digitális munkarendben zajló oktatás megváltoztatta az addigi szokásrendszert. A bezártság, a távolságtartás, a korábbi szabadidős és közösségi kapcsolatok hiánya minden szereplőre hatással volt.

Előadásomban egy empirikus kutatás eredményeit szeretném ismertetni. A kutatást 2021 őszén végeztem 312 középiskolás tanuló körében a Jászságban. A vizsgálat fókuszában az a kérdés állt, hogy hogyan élték meg a diákok a kényszerű bezártságot. Az online írásbeli kikérdezés olyan kérdéseket érintett például, hogy „Hogyan érintette őket érzelmileg és fizikailag a kényszerű otthonlét?”; „Hogyan változott a tanuláshoz való hozzáállásuk a digitális munkarendben zajló oktatás idején?”; Hogyan változott a viszonyuk a digitális munkarendben zajló oktatás idején a következő területekhez: család, egészség, párkapcsolat, barátság, tudás, jólét, szabadidős tevékenységek, közösségi élmények, spiritualitás?



## HOW DID SECONDARY SCHOOL STUDENTS EXPERIENCE DIGITAL WORK SCHEDULES?

ÁGNES MAGYAR

Eszterházy Károly Catholic University, Campus of Jászberény, Faculty of Pedagogy,  
Institute of Applied Educational Sciences, Department of Language and Arts Education  
[magyar.agnes@uni-eszterhazy.hu](mailto:magyar.agnes@uni-eszterhazy.hu)

**Keywords:** COVID-19, secondary school, motivations, attitudes, emotional and physiological effects

The pandemic caused by the COVID-19 virus has left a decisive mark on an important stage of life for the generation that is now growing up. In the spring of 2020 and for most of the 2020-21 school year, the stay-at-home requirements due to the pandemic and education in a digital remote education changed the educational routines. Confinement, distancing, lack of previous leisure and community relationships affected all participants of education.

In my presentation, I would like to reveal the results of an empirical research, which was carried out in the fall of 2021 among 312 high school students in Jászság micro-region. The focus of the study was on how students experienced compulsory stay-at-home during the lockdown. The online written questionnaire covered questions such as: "How did digital remote education affect you emotionally and physically?"; "How did their attitudes to learning change during digital remote education?"; How were their attitudes affected during digital remote education in the following areas: family, health, relationships, friendship, knowledge, well-being, leisure activities, community experiences, partnership, friendships, knowledge, well-being, leisure time activities, share community experiences and spirituality. I will present and discuss the main results and the implications of the research.



**METAFORAKUTATÁS A KÖZÉPISKOLÁS DIÁKOK  
DIGITÁLIS OKTATÁSRÓL ALKOTOTT NÉZETEIRŐL,  
TEKINTETTEL A FELSŐOKTATÁS ONLINE LEHETŐSÉGEIRE**

**BERNHARDT RENÁTA**

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem  
[bernhardt.renata@uni-eszterhazy.hu](mailto:bernhardt.renata@uni-eszterhazy.hu)

**Kulcsszavak:** metaforakutatás, digitális oktatás, középiskolai oktatás, felsőoktatás

A spontán metaforakutatás fókuszában a középiskolás diákok online oktatáshoz való viszonya áll, mely metaforák segítségével az emberek tudatalatti elképzelései feltárhatók hiedelmeikkel kapcsolatban (Vámos, 2003; Armstrong és mtsai, 2011, Sántha, 2016). A középiskolások digitális oktatással kapcsolatos tapasztalatok feltárásának további célja, hogy miként lehet figyelembe venni nézeteiket a felsőoktatásban. A 14–19 éves diákok, azaz a későbbi egyetemi hallgatók véleménye azért releváns, mert a felsőoktatás rendszerében egyre inkább elterjedté válik az online tanítás formája, valamint az online ellenőrzés és értékelés módszertana. A kutatási mintában öt jászberényi középiskola diákjai szerepeltek (N=200). A „A digitális oktatás olyan, mint... mert...” befejezetlen mondat által kapott adatokat elemeztük a metaforák kódolásával, kategorizálásával és véglegesítésével. A metaforakutatás eredményei („a digitális oktatás olyan, mint a rémálom/börtön/kiskacs...” a hallgatók eltérő attitűdjeit tárják fel (pl. pozitív és negatív érzelmek, az online tanítás előnyei és hátrányai), továbbá az eredmények a felsőoktatás digitális oktatási módjaihoz is új megközelítéseket társíthatnak.





**SECONDARY SCHOOL STUDENTS' VIEWS  
ON DIGITAL EDUCATION IN RELATION TO ONLINE OPPORTUNITIES  
IN HIGHER EDUCATION**

**RENÁTA BERNHARDT**

Eszterházy Károly Catholic University  
[bernhardt.renata@uni-eszterhazy.hu](mailto:bernhardt.renata@uni-eszterhazy.hu)

**Keywords:** metaphor research, digital education, secondary education, higher education

The main focus of the spontaneous metaphor research investigates secondary school students' attitude to online education, while metaphors reveal people's subconscious ideas towards their beliefs (Vámos, 2003; Armstrong et al., 2011, Sántha, 2016). Further aim of exploring the notions of secondary students towards digital education is that how their views could be taken into account in higher education. The opinions of 14–19 year-old-students (later university students) are relevant as the form of online teaching and the method of online monitoring and assessment is becoming increasingly common and accepted in higher education. The research sample consisted of students of five secondary schools in Jászberény, Hungary (N=200). The data of “Digital education is like ... because ...” unfinished sentence were analysed qualitatively by coding, categorizing and finalizing the metaphors. The findings of the research (“digitaleducation is like nightmare/prison/duckling...”) reveal different attitudes of students (positive and negative emotions, advantages and disadvantages of learning online), moreover the results can also bring new approaches for online opportunities of higher education.



## TEHETSÉGGONDOZÁS KRÍZISHELYZETBEN KÖZÉPISKOLÁBAN

**PAUWLIK ZSUZSA ORSIKA – SCHMERCZ ISTVÁN**

Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola  
[pauwlikzs@gmail.com](mailto:pauwlikzs@gmail.com)

**Kulcsszavak:** krízis, tehetséggondozás, divergens gondolkodási képességek

A kutatás célja a tehetséggondozás eredményességének vizsgálata. Azt kutattuk, hogy a program elteltevel hogyan változtak meg a divergens gondolkodási képességek, valamint az általános intellektuális képességek. Ezeket a változásokat összehasonlítottuk a járványhelyzet előtti és a járványhelyzet alatti foglalkozások eredményeivel. A vizsgálatokat a Mátészalkai Esze Tamás Gimnáziumban az angolos és a németes osztályokban végeztük, ahol a tehetségfejlesztés a tanórán kívül 30–30 órás elfoglaltságot jelentett. Az eredmények: Az online oktatás során háttérbe szorultak az osztálymunkából eredő ösztönzések és egyre inkább átvették a helyüket a nyelvikompetenciaismeret részéhez kapcsolódó indítékok. A kreativitást jellemző divergens gondolkodási képességek (fluencia, flexibilitás, originalitás), valamint a Raven-teszttel mérhető intelligencia fejlődött. Átlagosan a tanulók 59%-ánál a járvány alatt, 81%-ánál a járványhelyzet előtt is pozitív változás mutatható ki a vizsgált mentális jellemzőknél. Az online módon történő tehetségfejlesztés hatása viszont gyengébb.



## TALENT MANAGEMENT IN CRISIS SITUATIONS IN SECONDARY SCHOOL

ZSUZSA ORSIKA PAUWLIK – ISTVÁN SCHMERCZ

St Athanasius Greek Catholic Theological Institute  
[pauwlikzs@gmail.com](mailto:pauwlikzs@gmail.com)

**Keywords:** crisis, talent management, divergent thinking skills

The aim of the research is to examine the effectiveness of talent management. We examined how divergent thinking abilities and intelligence changed after the program. We compared these changes with the results of the extra curricular activities before and during the epidemic situation. The tests were carried out in English and German classes at Esze Tamás High School in Mátészalka, where talent development was accomplished within the framework of a 30–30-hour activity based on class work. The results: during the online education, the motivation resulting from class work was pushed into the background and increasingly replaced by motives related to the knowledge part of language competence. The divergent thinking skills that characterize creativity (fluency, flexibility, originality) and the intelligence measured with the Raven test have improved. On average, 59% of the students during the epidemic and 81% before the epidemic showed a positive change in the examined mental characteristics. On the other hand, the efficiency of online talent development is lower.



## TÁVOKTATÁS A COVID–19-VILÁGJÁRVÁNY IDEJÉN: HALLGATÓK TAPASZTALATA EGY NAGY MAGYAR EGYETEMEN

**PRESCOTT-PICKUP FRANCIS J.**

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Angol-Amerikai Intézet  
[francis.prescott@btk.elte.hu](mailto:francis.prescott@btk.elte.hu)

**Kulcsszavak:** távoktatás, Covid–19, felsőoktatás, 21. századi tanulás, kvalitatív kutatás

A Covid–19-világjárvány okozta lezárás alatt, ami a magyar iskolákban és egyetemeken 2020 márciusában kezdődött és 2021 szeptemberéig tartott, a pedagógusok az oktatási rendszer egészében számos nehézséggel szembesültek, és teljesen újszerű munkavégzésre kényszerültek a hallgatókkal együtt. Ez intenzív tanulási időszakot eredményezett, mivel a tanároknak gyorsan kellett alkalmazkodniuk a digitális platformok és különféle online alkalmazások használatán keresztül történő oktatáshoz, a diákoknak pedig különféle kihívásokat kellett leküzdeniük, hogy folytathassák tanulmányaikat. Ez a kis léptékű kutatási tanulmány egy nagy egyetem az Angol-Amerikai Intézet diákjainak tapasztalatait tárja fel, és megpróbálja kideríteni, milyen formában jelentkeztek ezek a kihívások, és hogyan kezelték őket a hallgatók. A kutatás egy online kérdőív felhasználásával készült, többnyire nyílt kérdésekkel és kvalitatív mélyinterjúkkal.



## **DISTANCE LEARNING DURING THE COVID–19-PANDEMIC: THE EXPERIENCE OF STUDENTS IN A LARGE HUNGARIAN UNIVERSITY**

**FRANCIS J. PRESCOTT-PICKUP**

Eötvös Loránd University, School of English and American Studies  
[francis.prescott@btk.elte.hu](mailto:francis.prescott@btk.elte.hu)

**Keywords:** distance learning, Covid–19, tertiary education, 21st century learning, qualitative research

During the lockdown period caused by the Covid–19-pandemic, which began in March 2020 and extended until September 2021 in Hungarian schools and universities, educators throughout the education system were faced with many difficulties and forced to work in a totally new way, as were students. This resulted in a period of intensive learning as teachers had to quickly adapt to teaching through the use of digital platforms and various online apps and students had to overcome a variety of challenges to continue their studies. This small-scale research study explores the experience of students in the School of English and American studies in a large university and attempts to find out what form those challenges took and how the students dealt with them. The research was done using an online questionnaire with mostly open questions and in-depth qualitative interviews.



## A RÁKÓCZI-FŐISKOLA HALLGATÓINAK ATTITÚDJE A (NYELV)TANULÁSHOZ A TÁVOKTATÁS SORÁN

**HUSZTI ILONA – FÁBIÁN MÁRTA – BÁRÁNY ERZSÉBET –  
LECHNER ILONA**

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Filológia Tanszék  
[huszi.ilona@kmf.org.ua](mailto:huszi.ilona@kmf.org.ua); [fabian.marta@kmf.org.ua](mailto:fabian.marta@kmf.org.ua);  
[barany.erszebet75@gmail.com](mailto:barany.erszebet75@gmail.com); [lechner.ilona@kmf.org.ua](mailto:lechner.ilona@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** távoktatás, Rákóczi-főiskola, a diákok attitűdje

Életkörülményeink ideiglenes megváltozása a világjárvány elején változásokat idézett elő a tanulási környezetünk és szokásaink terén. Kutatásunk során azt vizsgáltuk, mennyire tudtak a hallgatók alkalmazkodni az új oktatási formához, hogyan viszonyultak a tanuláshoz. Felmérésünk kitért a motivációra, a tanulási stratégiákra, arra, hogy időigényesebb, stresszesebb és eredményesebb volt-e a távoktatás a jelenlétinél. Mivel mindenki a saját tempójában tanulhatott önálló időbeosztással, feltételeztük, hogy voltak diákok, akik sikeresebbnek érezték a távoktatást. A kényszerhelyzet pozitívumaként a hallgatók digitális készségeinek fejlődése volt várható, ezért felmértük azok arányát, akik jelentős fejlődést éreztek ezen a téren. A nyelvtanulással kapcsolatban a tanulásra fordított időt, a felmerülő nehézségeket, előnyöket és hátrányokat, a motiváltság szintjének a változását vizsgáltuk. Az eredmények azt mutatják, hogy a tanárok extrinzikusan és intrinzikusan is motiválták a hallgatókat. A nyelvtanulás során a nyelvtani témák megértése és a szövegértés okoztak nehézségeket. Végül a távoktatás előnyeit és hátrányait összegeztük a hallgatókszemszögéből.



## **ATTITUDE TO (LANGUAGE) LEARNING OF STUDENTS AT THE RÁKÓCZI COLLEGE DURING THE EMERGENCY REMOTE TEACHING**

**ILONA HUSZTI – MÁRTA FÁBIÁN – ERZSÉBET BÁRÁNY –  
ILONA LECHNER**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Philology

[huszti.ilona@kmf.org.ua](mailto:huszti.ilona@kmf.org.ua); [fabian.marta@kmf.org.ua](mailto:fabian.marta@kmf.org.ua);  
[barany.erszebet75@gmail.com](mailto:barany.erszebet75@gmail.com); [lechner.ilona@kmf.org.ua](mailto:lechner.ilona@kmf.org.ua)

**Keywords:** distance/remote teaching, Rákóczi College, students' attitude to learning

Changes in our lifestyle during the Covid-pandemic induced changes in our learning environment and habits. The study aimed at examining how the students adapted to the situation and their attitude towards distance learning (DL) during the emergency remote teaching (ERT). The online questionnaire touched upon motivation and learning strategies used in that period. Questions were asked whether face-to-face or DL was more stressful, more time-consuming and more effective, whether or not some students felt DL to be more successful since everyone could learn at their own speed. A positive outcome of the ERT was supposed to be the rapid development of the digital skills, so the proportion of those who felt considerable development was estimated. As to language learning, motivation, time spent on it, difficulties, benefits and drawbacks were examined. The results show that grammar, reading and listening comprehension were difficult and teachers motivated students both intrinsically and extrinsically. Finally, the advantages and disadvantages were examined from the students' perspective.



## AZ ONLINE SZÓBELI VIZSGÁZTATÁS ÉSZLELT ELŐNYEI AZ EGYETEMEKEN

**FURCSA LAURA**

Budapesti Gazdasági Egyetem  
[furcsa.laura@uni-bge.hu](mailto:furcsa.laura@uni-bge.hu)

**Kulcsszavak:** szóbeli vizsgáztatás, online oktatás

Bár a szóbeli vizsgáztatás hosszú múltra tekint vissza a felsőoktatásban, az online szóbeli vizsga – melyeket általában valamilyen videokonferencia platformon szerveznek – viszonylag innovatív értékelési eszköznek tekinthet. Annak ellenére, hogy a legtöbb egyetemen az írásbeli vizsga a domináns értékelési forma, számos oktató a Covid–19-világjárvány miatti lezáráskor is ragaszkodott a szóbeli értékeléshez, amikor váratlanul online környezethez kellett igazítaniuk a vizsgákat. Kvalitatív kutatásunk célja az volt, hogy megvizsgáljuk az egyetemi online szóbeli vizsgák észlelt előnyeit. Előadásunk összefoglalja az interjúelemzés eredményeit a vizsgáztatók szemszögéből, és rámutat azokra az előnyökre, amelyek arra motiválták a tanárokat, hogy továbbra is alkalmazzák ezt a lényegesen több időt, szervezést és gyakran új technológiát igénylő értékelési formát. A vizsgázó gondolkodásának megértésére vonatkozó információk mennyisége és mélysége az egyik legfontosabb ok, amiért a tanárok előnyben részesítik a szóbeli értékelést. Ezen túlmenően az ilyen típusú értékelés valódi párbeszédet teremthet a hallgató és az oktató között, amely dinamikus lehetőséget biztosíthat a hallgatók számára ötleteik bemutatására, illusztrálására, valamint azonnali pontosításra, ha szükséges.





## **PERCEIVED BENEFITS OF ONLINE ORAL EXAMINATIONS AT UNIVERSITIES**

**LAURA FURCSA**

Budapest Business School – University of Applied Sciences  
[furcsa.laura@uni-bge.hu](mailto:furcsa.laura@uni-bge.hu)

**Keywords:** oral examination, online education

Although oral examinations have a long history in higher education, online oral exams – usually conducted on a video-conferencing platform – can be seen as a relatively innovative tool of assessment. Despite the fact that the written exam is the dominant form of assessment at most universities, several professors insisted on oral evaluation even during the Covid-19-pandemic when they had to adapt examinations to an online environment suddenly.

The aim of our qualitative study was to investigate the perceived benefits of online oral examinations at universities. This presentation summarizes the findings of an interview analysis from the perspective of the examiners and will focus on all the advantages that have motivated teachers to continue to use this form of evaluation that requires considerably more time, organization and often new technology. The amount and depth of information on the examinee's understanding is one of the most important reasons why teachers prefer oral evaluation. Furthermore, this type of assessment may create a genuine dialogue between the student and the professor, which may provide a dynamic opportunity for students to present and illustrate their ideas and also clarify them immediately if needed.



## ONLINE EGYETEMI SZÓBELI VIZSGÁKKAL KAPCSOLATOS AFFEKTÍV MINTÁZATOK

**SZASZKÓ RITA**

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Jászberényi Campus  
[szaszko.rita@uni-eszterhazy.hu](mailto:szaszko.rita@uni-eszterhazy.hu)

**Kulcsszavak:** affektív, online, szóbeli vizsga

Az online oktatás számos formájának vizsgálata – beleértve a digitális munkarendben történő távolléti oktatást – különféle tényezőknek köszönhetően jelentős mértékben az oktatási szakemberek fókuszpontjává vált az utóbbi években. Először is, a digitális platformok és eszközök oktatási környezetben történő intenzív megjelenése feltételezhetően az infokommunikációs technológia és a kapcsolódó virtuális ‘supehighway’ példanélküli fejlődésének, valamint az olyan vészhelyzeti szituációnak, mint a 2020–2022-es lezárásoknak tudható be. Továbbá a gyorsan változó 21. századi környezetben komplex változások és kihívások zajlanak. Ezért releváns kezdeményezésnek tekinthető annak vizsgálata, hogy az oktatási folyamatok résztvevőinek milyen kihívásokkal kellett szembesülniük az elmúlt időszakban. E kvalitatív kutatás az egyetemi online szóbeli vizsgákat kívánta vizsgálni. Félig strukturált interjúk készültek azzal a céllal, hogy képet kapjunk, a válaszadó egyetemi oktatók (N=5) milyen affektív mintázatokat figyeltek meg az online egyetemi szóbeli vizsgáztatásaik során. Az adatok tartalomelemzése azt mutatta, hogy az on- és offline szóbeli vizsgákat hasonló érzelmi mintázatok jellemzik. Továbbá, az eredmények azt is jelezték, hogy a különféle affektív faktorok milyensége és intenzitása egyéni különbségeket tükrözött.



## **AFFECTIVE PATTERNS RELATED TO ONLINE UNIVERSITY ORAL EXAMS**

**RITA SZASZKÓ**

Eszterházy Károly Catholic University, Campus of Jászberény  
[szaszko.rita@uni-eszterhazy.hu](mailto:szaszko.rita@uni-eszterhazy.hu)

**Keywords:** affective, online, oral exam

Various forms of online education – including digital remote education – has come into the limelight among educational experts and researchers in recent years due to several factors. First, the intense emergence of different digital platforms and other tools in educational settings may stem from the unprecedented advance of information technology and the related virtual ‘superhighway’ as well as from emergency situations e.g., the 2020–2021 lockdown period. Also, there are complex changes and issues in the rapidly changing 21st century environment. Therefore, it can be regarded as a relevant initiative to examine the challenges that stakeholders in educational processes have had to face of late. The present qualitative research undertook to gain insights into the nature of online university oral exams with a special focus on emotional experience perceived by the examiners. That is, semi-structured interviews (N=5) were conducted aiming to explore what affective behaviour patterns the interviewed university professors (N=5) observed during their online university oral exams. The content analysis of the data revealed that according to the participants, the emerging affective behaviour types of the examinees showed similar characteristics during online and in-class, off-line oral exams. Furthermore, the nature and intensity of the various affective factors that could be identified during online university oral exams reflected individual differences.



## CSALÁDI ÉLETRE VALÓ NEVELÉS ÉS MUNKAERŐPIACI FELKÉSZÍTÉS A KÖZÉPISKOLÁBAN

**SZILÁGYI EDIT**

Debreceni Egyetem  
[edithszil@gmail.com](mailto:edithszil@gmail.com)

**Kulcsszavak:** középiskola, családi élet, karrier, munkaerőpiac

Míg nemzetközi és hazai kutatások arra figyelmeztetnek, hogy az iskolákban az oktatással szemben egyre nagyobb szerepet kap a nevelés, a középiskolák felé kimondatlanul támasztott követelmény lett a munkaerőpiaci elvárásokra való felkészítés és a családi életre nevelés. A hagyományos családmodellek felbomlásával, a generációs különbségek mélyülésével és a digitális eszközök megjelenésével együtt jár az újszerű feladat, amelyben országnrészt kell, hogy vállaljanak a pedagógusok. Kutatásunkban az állami és egyházi fenntartásban lévő oktatási intézményekben alkalmazott módszereket és eszközöket vizsgáljuk.

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian  
Hungarian College of Higher Education



CHALLENGES AND EFFECTS  
OF CRISIS SITUATIONS  
ON EDUCATION

Department of Pedagogy, Psychology,  
Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions

INTERNATIONAL ACADEMIC CONFERENCE  
Berehove, 30-31 March 2023

## **PREPARATION FOR FAMILY LIFE AND CAREER IN SECONDARY SCHOOLS**

**EDITH SZILAGYI**

University of Debrecen  
[edithszil@gmail.com](mailto:edithszil@gmail.com)

**Keywords:** secondary school, family life, career, labour market

While international and Hungarian studies highlight the necessity of upbringing instead of teaching, secondary schools face a need for the students' preparation for family life and labour market. The falling apart of traditional family types, the deepening of the generation gap and the appearance of gadgets brought a new task that teachers have to bear the brunt of chore. In our research we are observing the methods and tools that state schools and churchschools use for these aims.



## СПРИЙНЯТТЯ ВЧИТЕЛЯМИ ТРУДНОЩІВ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

ЛЕВРІНЦ МАРІАННА ІВАНІВНА

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ,  
Кафедра філології  
[lorinc.marianna@kmf.org.ua](mailto:lorinc.marianna@kmf.org.ua)

**Ключові слова:** труднощі, англійська як іноземна мова, поточні та ретроспективні перцепції

Вивчення трансформацій, яких зазнають ставлення вчителів до труднощів, пов'язаних із викладанням іноземних мов, становить значне наукове зацікавлення з огляду на їх вплив на ефективність професійної діяльності. Відтак дане дослідження присвячене вивченню поточних і ретроспективних перцепцій вчителів щодо викликів викладання англійської мови як іноземної. Дослідження виконане із застосуванням методу анкетування, дисперсійного аналізу Фрідмана та критерію знакових рангів Вілкоксона. Виявлено статистично значущу різницю між поточними та ретроспективними перцепціями вчителів по всім змінним, включеним в інструмент дослідження. З'ясовано, що досвід викладання сприяє трансформації уявлень вчителів про рівень складності професійних задач. У ході дослідження виявлено завдання, які потребують більш прицільної уваги на етапі входження у професію, зокрема залучення учнів до роботи над навчальним матеріалом, забезпечення ефективного викладання для всіх учнів, персоналізація викладання, знання учнів, планування та організація навчального процесу, а також оцінювання учнів. З іншого боку, завдання, пов'язані із формуванням іншомовної усної комунікативної компетентності, письмової, аудіювання та мотивації учнів розглядаються вчителями як найскладніші, незалежно від стажу викладання.



## THE DIFFICULTIES OF TEACHING ENGLISH LANGUAGE: HOW TEACHERS VIEW THE CURRENT AND PAST CHALLENGES

MARIANNA LÓRINCZ

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Philology  
[lorinc.marianna@kmf.org.ua](mailto:lorinc.marianna@kmf.org.ua)

**Keywords:** challenges, English as a foreign language, current and retrospective perceptions

Teaching challenges can affect teacher performance in many ways, but little is known about how language teachers' perceptions of challenges change over time. Thus, this study aimed to examine EFL teachers' current and retrospective perceptions of challenges related to language teaching tasks. A questionnaire was used to collect quantitative data, which were analyzed using Friedman's ANOVA and a Wilcoxon Signed Ranks Test. A within-subjects comparison indicated a significant difference between current and retrospective perceptions of challenges with a large effect size across all language teaching tasks included in the questionnaire. This suggests that experience is a contributing factor to changes in teachers' perceptions of task difficulty.

The results of this study suggest that experience plays a significant role in shaping EFL teachers' perception of challenges. A comparison of current and retrospective perceptions showed a statistically significant difference in all language teaching tasks. This indicates that teachers become more confident in their ability to cope with challenges as they gain experience. The data also highlighted areas that require more attention during initial teacher education. These areas, including learner engagement, effective instruction for all learners, personalizing instruction, knowing students, planning and managing instruction, and learner assessment, were found to be more challenging during the induction period. However, these challenges tend to diminish as teachers gain more experience.

On the other hand, teaching speaking, writing, listening, and learner motivation were consistently perceived as very challenging irrespective of the length of teaching experience. Therefore, additional preparation in these areas is needed in the context of initial teacher education and professional development courses.



Interestingly, the study showed that none of the language teaching areas assessed were considered not challenging by teachers, even after years in the profession. This highlights the importance of lifelong learning for language teachers.

Future research could explore the relationship between language teachers' challenges and the mistakes they make in teaching. The results of the study suggest that experience and ongoing professional development are essential for improving teachers' coping capabilities and enhancing their teaching skills. Therefore, teacher education programs should focus on providing adequate support and training to novice teachers, particularly in areas that are most challenging for them. In addition, professional development opportunities should be available for experienced teachers to help them stay up-to-date with the latest teaching methods and strategies.

In summary, the study highlights the crucial role of experience and ongoing professional development in shaping EFL teachers' perception of challenges. While some challenges become less daunting as teachers gain more experience, others remain constant. Thus, it is essential to provide adequate support and training to both novice and experienced teachers to improve their coping capabilities and enhance their teaching skills. Ultimately, the goal should be to ensure that all language teachers have the necessary tools and knowledge to provide high-quality instruction and help their students achieve their language learning goals.





## SZIMFÓNIA PROGRAM KÖZELRŐL

### SZÜCS TÍMEA

Debreceni Egyetem, Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet  
[szucstimea77@gmail.com](mailto:szucstimea77@gmail.com)

**Kulcsszavak:** Szimfónia Program, El Sistema Program, hátrányos helyzet, társadalmi státusz, zenetanulás

A hazai és nemzetközi kutatásokban egyaránt hangsúlyos szerepet játszanak ahátrányos helyzetű tanulókkal és segítségükkel foglalkozó tanulmányok (Fejes-Józsa, 2005; Fisher et al., 2020; Hernandez et al., 2021; L. Ritók, 2010; Mollenhauer, 2003). Hazai és nemzetközi szinten egyaránt, számos tanulmány erősíti meg a zenetanulás transzferhatásait (Janurik, 2020; Román-Caballero et al., 2022; Szűcs, 2019), amely fontos szerepet jelenthet a hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztésében, tanulmányi- és nem tanulmányi sikereikben.

Előadásomban a Szimfónia Programot mutatom be részletesen. Célom ismertetni a hazai kontextust és koncepciót, valamint a különböző térszíneken megvalósuló munkát.

Félig strukturált interjúkat készítettem a program minden vezetőjével és a különböző területek szakembereivel.

Eredményeim azt mutatják, hogy a szakemberek árnyalt probléma-megközelítése, valamint az egyéni igények figyelembevétele és kezelése nélkülözhetetlen. A gyermekekkel való személyes hangvétel, a közösség megtartó ereje, a közös zenélés és a sikerélmények egyaránt fontosak a program sikerében.



## SYMPHONY PROGRAM UP CLOSE

### TÍMEA SZÜCS

University of Debrecen, Institute of Educational Studies and Cultural Management  
[szucstimea77@gmail.com](mailto:szucstimea77@gmail.com)

**Keywords:** Symphony Program, El Sistema Program, disadvantage, social status, learning music

Studies dealing with the situation and assistance of disadvantaged students play an important role in both domestic and international research (Fejes-Józsa, 2005; Fisher et al., 2020; Hernandez et al., 2021; L. Ritók, 2010; Mollenhauer, 2003). Both at the domestic and international level, numerous studies confirm the transfer effects of learning music (Janurik, 2020; Román-Caballero et al., 2022; Szűcs, 2019), which can play an important role in the development of disadvantaged children and their academic and non-academic success.

In my presentation, I present the Symphony Program in detail. The aim of my presentation is to explain the domestic context and concept, as well as the work carried out in different spaces.

I conducted semi-structured interviews with all managers of the program and specialists in various fields.

My results show that the professionals' nuanced approach to the problem, as well as the consideration and management of individual needs, are indispensable. The personal tone with the children, the sustaining power of the community, playing music together and the experiences of success are all important in the success of the program.



**MAGYAR ARISZTOKRATA HÖLGYEK  
PEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉGE ÉS ANNAK SAJTÓVISSZHANGJA  
A 20. SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN**

**VINCZE TAMÁS ANDRÁS**

Nyíregyházi Egyetem, Alkalmazott Humántudományok Intézete  
[vincze.tamas@nye.hu](mailto:vincze.tamas@nye.hu)

**Kulcsszavak:** arisztokraták mint pedagógusok, 20. század első fele, újító kezdeményezések, gyakorlatias szellemű nevelés, sajtóvisszhang

A 20. század első felében több arisztokrata hölgy tartott fenn iskolákat hazánkban. Előadásomban azonban olyan főnemesi hölgyekről lesz szó, akik nemcsak megalapították és fenntartották az intézményüket, de pedagógiai tevékenységet is végeztek benne.

Gróf Jankovich-Bésán Endréné több iskolát is alapított birtokain a gazdafiúk és falusi lányok számára. A pápateszéri Téli Gazdasági Iskolának, amelyben amodern földművelés módszereire tanították a falusi fiúkat, az igazgatói tisztelet is ellátta. Ő maga is tartott előadásokat az 1920-ban létrejött iskolában, nyáron pedig személyesen látogatta meg az iskola diákjait.

Gróf Apponyi Franciska a szabadidő-pedagógia egyik hazai úttörőjének is nevezhető. A grófnő 1931-ben Virág Egylet Zebegény (VEZ) névvel hozta létre azt a gyermekegyesületet, amelynek a tagjait értékes és tartalmas délutáni programokkal, mesedélutánokkal, gyakorlati foglalkozásokkal ajándékozta meg.

Pécsett báró Mirbach Júlia (okleveles polgári iskolai tanárnő) nyitott a saját házában leányinternátust és egyéves gazdasszonyképző iskolát 1933-ban. Az iskola 1948-ban, az államosítás viharában szűnt meg.

Mindhárom kezdeményezés jó példa arra, hogy arisztokrata hölgyek nemcsak vagyonukat, de tudásukat, munkaerejüket, idejüket is szívesen állították pedagógiai célok szolgálatába. Megérdemlik, hogy emléküket őrizze a hazai neveléstörténet-írás.



## HUNGARIAN ARISTOCRATIC LADIES' PEDAGOGICAL ACTIVITIES AND THEIR PRESS COVERAGE IN THE FIRST HALF OF THE 20<sup>TH</sup> CENTURY

TAMÁS ANDRÁS VINCZE

University of Nyíregyháza, Institute of Applied Human Sciences  
[vincze.tamas@nye.hu](mailto:vincze.tamas@nye.hu)

**Keywords:** aristocrats as educators, first half of the 20<sup>th</sup> century, innovative initiatives, practice-oriented education, press coverage

In the Hungary of the first half of the 20<sup>th</sup> century, several schools were run by aristocratic ladies. My presentation will focus on aristocratic ladies who not only founded and maintained their institutions, but were also actively engaged in pedagogical activities.

Countess Endréné Jankovich-Bésán founded a number of schools for farmers' sons and village girls on her estates. She was also the headmistress of the Winter Farm School in Pápateszér, where village boys were taught modern farming methods. She regularly gave lectures at the school, founded in 1920, and visited pupils in person in the summer.

Countess Franciska Apponyi can be regarded as one of the pioneers of leisure education in Hungary. In 1931, the countess founded a children's association called Virág Egylet Zebegény (VEZ) (Flower Association Zebegény), which provided its members with valuable and meaningful afternoon programmes, story afternoons and practical activities.

In 1933, baroness Júlia Mirbach (a certified civil school teacher) launched a boarding school for girls, as well as a one-year school to train homemakers in her own house in Pécs. The school was closed down in 1948 during the tumultuous times of nationalisation.

All three initiatives are good examples of how aristocratic ladies were willing to put not only their wealth, but also their knowledge, labour and time at the service of educational goals. They deserve to be remembered in the historiography of Hungarian education.



## OKTATÁSÜGY ÉS A DIÁKSÁG AZ 1831-ES KOLERAJÁRVÁNY IDEJÉN

### DANCS GYÖRGY

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,  
Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék  
[dancs.gyorgy@kmf.org.ua](mailto:dancs.gyorgy@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** kolera, járvány, 1831, oktatás, diákság

Feladatot adott megbirkózni ezzel a nem teljesen ismert betegséggel. A járvány elleni küzdelem elsősorban a határok és a betegség alatt álló területek lezárásában és a betegek izolációjában merült ki. Bár az orvosi képzésben jelentős fejlődés volt tapasztalható, a betegség terjedésének megakadályozását és a betegek kezelését célzó orvosi eljárások többnyire sikertelenek maradtak. A társadalom számára is jelentős kihívásokat tartogatott a járvány elleni küzdelem. A lakosságnak helyenként az élelem hiányával is meg kellett birkóznia. Megtiltották a tömeges rendezvényeket, összejöveteleket és az oktatási időszak megkezdését többször elhalasztották, majd az intézményeket be is zárták. A diákság így tétlenül maradván többször is csatlakozott a lezárások ellen tiltakozó tömegekhez, melyeket katonai erővel számoltak fel.



## EDUCATION AND STUDENTS DURING THE CHOLERA EPIDEMIC OF 1831

**GYÖRGY DANCS**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of History and Social Sciences

[dancs.gyorgy@kmf.org.ua](mailto:dancs.gyorgy@kmf.org.ua)

**Keywords:** cholera, epidemic, 1831, education, students

The cholera epidemic first reached Europe in 1831. It had been a difficult task for the states to cope with that little-known disease. The fight against the epidemic focused primarily on border restrictions on the countries where disease outbreaks were concentrated, and isolating the infected patients. Although there had been significant progress in medical training, medical procedures to prevent the spread of the disease and to treat patients were mostly unsuccessful. The fight against the epidemic also posed significant challenges for the society. In some places, the inhabitants also had to cope with the lack of food. Mass events and gatherings were banned while educational institutions were closed. Since the students were left nothing to do, they repeatedly joined the masses protesting against the closures, which were dispersed by armed forces.



## A GÖRÖGKATOLIKUS ISKOLÁK ÁLLAPOTA 1948 ELŐTT

### INÁNTSY PAP ÁGNES

Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola, Neveléstudományi Tanszék  
[inantsypapagnes@gmail.com](mailto:inantsypapagnes@gmail.com)

**Kulcsszavak:** iskola, görögkatolikus, államosítás, iskolák állapota, iskolák helyzete

Az előadás középpontjában bemutatjuk a görögkatolikus iskolahálózatot az államosítás előtti állapotok idején. Ennek feltérképezéséhez 155 darab iskolalátogatási jegyzőkönyv adatait használtuk fel, amelyek 1943 májusában készültek Dudás Miklós hajdúdorogi megyéspüspök kérésére (GPKL Iskolalátogatási jegyzőkönyvek 1–155). A jegyzőkönyveket az iskola lelkész-igazgatója, a hitoktató, a tanító, a terület két klerikus vezetője, a tanügyi esperes és a kerületi esperes hitelesítette. A Hajdúdorogi Egyházmegye Püspöki Levéltárában ez az egyetlen olyan épségben megmaradt részletes és tételes, iskolákra lebontott adatbázis, amely az egyházmegye alapítása és az államosítás közötti időszakban készült.

A jegyzőkönyvek részletesen (összesen 60 kérdés segítségével) mutatják be az iskolai élet jellemzőit. Az első kérdéssor az iskolaépület állapotára kérdez rá. A második blokk az iskolába járással kapcsolatos jellemzőkre kíváncsi, részletesen rákérdezve a tanulói létszámra, a beiratkozási díjakra, a rendtartási naplókra, a felhasznált tananyagokra és órarendekre. A harmadik blokk a hitoktatással kapcsolatos információkat tartalmazza.



## THE STATE OF GREEK CATHOLIC SCHOOLS BEFORE 1948

ÁGNES INÁNTSY-PAP

St Athanasius Greek Catholic Theological Institute, Department of Education  
[inantsypapagnes@gmail.com](mailto:inantsypapagnes@gmail.com)

**Keywords:** school, Greek Catholic, nationalization, state of schools, situation of schools

The focus of the presentation is to present the Greek Catholic school network in the period before nationalization. To map this, we used the data of 155 school visit records, which were prepared in May 1943 at the request of the county bishop of Hajdúdorog Miklós Dudás (GPKL School Visit Records 1–155). The reports were authenticated by the school's pastor-director, the religious teacher, the teacher, the two clerical leaders of the area, the dean of education and the district dean. In the Episcopal Archives of the Diocese of Hajdúdorog, this is the only intact detailed and itemized database broken down by schools, which was created in the period between the foundation of the diocese and nationalization.

The reports present the characteristics of school life in detail (using a total of 60 questions). The minutes present the characteristics of school life in detail (using a total of 60 questions). The first line of questions asks about the condition of the school building. The second block inquires about the characteristics related to going to school, asking in detail about the number of students, enrollment fees, order diaries, used teaching materials and timetables. The third block contains information about religious education.





## AZ UNGVÁRI GÖRÖGKATOLIKUS SZEMINÁRIUM AZ 1848–1849-ES ESEMÉNYEK FORGATAGÁBAN

**MOLNÁR FERENC**

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,  
Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék  
[molnar.ferenc@kmf.org.ua](mailto:molnar.ferenc@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** Ungvári Görögkatolikus Szeminárium, munkácsi egyházmegye, görögkatolikus egyház

Az 1848–49-es események nagy hatást gyakoroltak a ruszin dominanciájú munkácsi egyházmegyére. Popovics Bazil püspök és a konzisztórium támogatja a változásokat. A pesti forradalom híre 1848. március 18–19-én eljutott Északkelet-Magyarországra, ekkor a Tizenkét pont szövegét nyilvánosan is kiragasztották Ungvár és Munkács utcáin. A forradalom hirdetőit kedvezően fogadta a helyi ruszin papság, s ennek hatására az Ungvári Görögkatolikus Szeminárium számos diákja csatlakozott a nemzetőrséghez. A munkácsi püspök azonban nem bátorította a szeminaristákat arra, hogy a reverendát mundérra cseréljék. Popovics püspök tevékenységében egyfajta óvatosság fedezhető fel. Hajlandó volt alkalmazkodni az 1848–49-es politikai változásokhoz, viszont határozottan és sikeresen felemelte szavát az ungvári papképző szeminárium magyar, majd osztrák katonaság általi kisajátítása ellen. Az előadás az Ungvári Görögkatolikus Szeminárium szerepét kívánja bemutatni az 1848–1849. évi magyar forradalom és szabadságharc idején.



## THE UZHGOROD GREEK CATHOLIC SEMINARY IN THE TURMOIL OF THE EVENTS OF 1848–1849

FERENC MOLNÁR

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of History and Social Sciences  
[molnar.ferenc@kmf.org.ua](mailto:molnar.ferenc@kmf.org.ua)

**Keywords:** Uzhhorod Greek Catholic Seminary, Eparchy of Mukachevo, Greek Catholic Church

The 1848–49 events had intense influence on the Rusyn-dominated Eparchy of Mukachevo. Bishop Vasyl Popovych and his consistory supported the political changes. News of the revolutionary events in Pest reached Northeastern Hungary as early as March 18–19, 1848, when the text of Twelve Points was publicly displayed on the streets of Uzhgorod and Mukachevo. The revolutionary statements were received favourably by the local Rusyn clergy, and in response to it many students at the Greek Catholic Seminary in Uzhhorod rushed to join the National Guard. However, the bishop of Mukachevo probably did not encourage seminarians to replace their cassocks to military uniforms. Certain caution can be discovered in Bishop Popovych's activity. He was willing to adapt to political changes in 1848–49, but he raised his voice strongly and successfully against the expropriation of the seminar in Uzhgorod by the Hungarian, later the Austrian army. The conference presentation aims to introduce the role of the Uzhgorod Greek Catholic Seminary in the events of the Hungarian Revolution and War of Independence of 1848–49.



**A KÁRPÁTALJAI TANÍTÓKÉPZÉS  
SZERVEZÉSI ÉS PEDAGÓGIAI ALAPJAI  
A CSEHSZLOVÁK KÖZTÁRSASÁG IDEJÉN (1919–1938)**

**CSOÓRI ZSÓFIA**

Munkácsi Állami Egyetem, Pedagógiai Kar,  
Alapfokú Oktatáselméleti és -módszertani Tanszék  
[csoori.zsofia@gmail.com](mailto:csoori.zsofia@gmail.com)

**Kulcsszavak:** tanítóképzés, Kárpátalja, Csehszlovák Köztársaság

Az adott témakör kutatási eredményei, amelyek az előadásban részletesen elemzésre kerülnek, történeti források és tudományos kutatások alapján jöttek létre. Mindez lehetővé teszi a Csehszlovák Köztársaságban (1919–1938) történő kárpátaljai tanítóképzés szervezési és pedagógiai reformja sajátosságának áttekintését, annak tanulmányozását, kritikai elemzését, a társadalmi-politikai, szociális-gazdasági, valamint kulturális hatásokkövetkezményének felismerését.

A kutatás hitelességét számtalan kutatási módszer támasztja alá: bibliográfiai, melynek során tanulmányozásra kerültek levéltári anyagok, könyvtári katalógusok, leírások, bibliográfiai kiadványok; levéltári anyagok tartalmi elemzése abból a célból, hogy megállapításra kerüljön a kárpátaljai tanítóképzés retro funkciós szerepe; történeti-földrajzi elemzés, mely Kárpátalja alárendeltségi szerepét és oktatási rendszerének sajátosságait taglalja az adott történeti időszakban; kronológiai, retrospektív logikai elemzés, mely alapjául szolgál annak a megállapításnak, hogy Kárpátalján a Csehszlovák Köztársaság idején (1919–1938) a pedagógiai oktatási intézmények milyen elvek alapján működtek.



## **ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL FOUNDATIONS OF THE TEACHER TRAINING SYSTEM IN TRANSCARPATIA IN THE CZECHOSLOVAK PERIOD (1919–1938)**

**SOFIYA CHOVIY**

Mukachevo State University, Faculty of Pedagogy,  
Department of Theory and Methodology of Primary Education  
[csoori.zsofia@gmail.com](mailto:csoori.zsofia@gmail.com)

**Keywords:** teacher training, Transcarpathia, the Czechoslovak Republic

The results of the investigation that are set out in the report have been obtained based on the analysis of historical sources and scientific researches in the specified theme, thus enabling the review, study, and critical analysis of the peculiar systematic educational transformations caused by social, political, economic, and cultural factors that led to the organizational and pedagogic changes of teacher training in the period when Transcarpathia formed part of the Czechoslovak Republic (1919–1938).

The consistency of our research is proved by a complex of applied research methods: bibliographic search to study archive, library catalogues, funds, descriptions and bibliographic editions; content analysis of archive materials to reveal the retrospective peculiarities of organization and content of teacher training seminary's activity in Transcarpathia; historical and geographic to determine territorial re-subordination of the Transcarpathian region and relevant educational transformations within the chronological framework under analysis; chronological, retrospective logical systematic analysis as the basis to reveal the experience of organizing the educational activity of teacher training seminary's in Transcarpathia in the period when the region formed part of the Czechoslovak Republic (1919–1938).



## A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ ELŐTTI MAGYAR KÖZÉPISKOLAI TÖRTÉNELEMKÖNYVEK ILLUSZTRÁCIÓI

**SZALAY IGNÁC**

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar,  
Művészeti Intézet, Rajz- és Művészettörténet Tanszék  
[szalayignac@gmail.com](mailto:szalayignac@gmail.com)

**Kulcsszavak:** neveléstörténet, illusztrációk, Horthy-korszak, történelemkönyvek

Doktori kutatásomban a második világháború előtti időszak (Hóman Bálint minisztersége, 1932–1942) középiskolai történelemtankönyveinek illusztrációival foglalkozom. Előadásom elején bemutatom ennek a sajátos kornak a történelem-szemléletét és oktatáspolitikai körképét. Ezután kitérek három könyv fizikai jellemzőire. Mindhárom engedélyezett és középiskolákban használt történelemkönyv volt. A könyvek közül kettő a Szent István-társulat (Egyetemes történelem 1. rész Marczell Ágostontól és Szegedi Taszilótól és Egyetemes történelem 3. rész ugyanazoktól a szerzőktől) kiadása, egy pedig a Királyi Magyar Egyetemi Nyomdáé (Történelem gazdasági középiskolák számára 3. rész, Farkas Lászlótól és Molnár Bélától). Ezután bemutatom a könyvek illusztrációinak típusait, és ábrákon szemléltetem a hasonlóságokat és különbségeket. Milyen illusztrációs típusok gyakoriak, hány térkép és szemléletformálásra alkalmas életkép jelenik meg bennük. Összefüggéseket vázolólok a kiadók eltérő illusztrációs szemléletében és abban, hogy a háború előrehaladása hogy befolyásolhatta a könyvek minőségét. Az összegzésben pedig a további kutatások lehetőségét vázolólok, és megnyitnám a diszkusszió lehetőségét.



## ILLUSTRATIONS OF HUNGARIAN HIGH SCHOOL HISTORY BOOKS IN THE II WORD WAR ERA

IGNÁC SZALAY

University of Szeged, Juhász Gyula Faculty of Education,  
Institute of Art, Department of Art and Art History  
[szalayignac@gmail.com](mailto:szalayignac@gmail.com)

**Keywords:** history of pedagogy, illustrations, Horthy era, history books

In my doctoral project, I put my focus on the pre Second World War (Bálint Hóman's ministership, 1932–1942) high school history book illustrations. In my presentation, I would like to draw attention to the political background and the specific point of view of history in these times. After I made the context and introduction, I present the physical characteristics of three books. All of them were used in high school history education in the pre-war era. Two of them are published by the Szent István-társulat (Universal history 1 from Ágoston Marczell and Tasziló Szegedi and Universal history 3 from the same authors). The third one is published by the Királyi Egyetemi Nyomda (History for economic high schools, written by László Farkas and Béla Molnár). I present the types of illustrations of these books and show the results on graphics. For example, what kind of illustration types were popular, how many maps were used in a book. Is there any picture with potential to influence the way of thinking? I outline the connections between the process of war and the types of illustrations. In the summary, I outline some future plans and I would like to open a discussion about the topic.



## EGY HÁBORÚ EMLÉKEI AZ ORMÁNSÁG HATÁRÁN. MEMOÁROK ÉS NAPLÓK A II. VILÁGHÁBORÚ IDŐSZAKÁBÓL

TAKÁCS ZSUZSANNA MÁRIA

Pécsi Tudományegyetem, Neveléstudományi Intézet,  
Nevelés- és Művelődéstörténeti Tanszék  
[takacs.zsuzsanna@pte.hu](mailto:takacs.zsuzsanna@pte.hu)

**Kulcsszavak:** memoárok, levelek, II. világháború, Magyarország

A 20. század utolsó évtizedeiben egyre nagyobb számban jelentek meg a két világháború valamelyikében, esetleg mindkettőben harcoló magyar katonák naplói, emlékiratai, melyek a történeti kutatások fontos részévé váltak az elmúlt időszakban. Ezen forrásanyag jelentősége szubjektivitásukból fakad, hiszen egy olyan nézőpontból ismerhetjük meg az eseményeket, melyek az ott harcoló, hadifogságba kerülő és onnan hazatérő katonák személyes élményein alapulnak. Jelen előadásban a szerző által már régóta kutatott két tanítói életút azon részébe nyerhetünk bepillantást, melyek a második világháború időszakához kötődnek.

A fennmaradt források közül Megyesi János (1913–2011) siklósbodonyi tanító naplója 1944 augusztusának végén, bevonulásakor kezdődik és 1945 júniusában, a hadifogsága végén ér véget. Koós Olga (1904–1982) görcsönyi tanítónő memoárjában írja le férje távollétének időszakát, akinek anyósához – aki szintén Siklósbodonyban élt – írott leveleinek, valamint sógora, Koós Zoltán levelezésének egy része maradt meg az utókor számára az 1942–43-as évekből.

Előadásomnak nem az a célja, hogy a források keletkezésének idejében történő harci cselekményeket bemutassa és a hadifogság idejének és helyszínének pontos ismertetését nyújtsa, hanem az adott szituációban milyen érzések, gondolatok fogalmazódtak meg a naplók, emlékiratok és a levelek íróiban. Mit tartottak fontosnak lejegyezni, elmondani családjuknak, illetve később, életük végén írott memoárjukban hogyan emlékeztek vissza erre az életszakaszra. Kutatásom ezen része nem irányul arra, hogy vajon a forrásokban található események, helyszínek mennyire felelnek meg a valóságnak, nem a szerzők „szavahihetőségének” vizsgálata a cél (Pihurik, 2005), hanem az a mentalitás, amely őket akkor jellemezte, azok a gondolatok és érzések, melyek őket távol az otthonuktól foglalkoztatták. Emellett pedig az otthon maradtok érzései is megjelennek, mivel



Koós Olga memoárjából az aggódó feleség gondolatai és gondjai tárulnak elénk. Az általa írott levelek közül csak kevés maradt fenn, viszont azokból, melyeket férje és testvére írtak édesanyjának, megismerhetjük a családra vonatkozó gondolatokat is. Jelen kutatás így nemcsak a katonák háború alatti életébe, hanem családtagjaik mindennapjaiba is betekintést enged.





## MEMORIES OF A WAR AT THE BORDER OF THE ORMÁNSÁG. MEMOIRS AND DIARIES FROM THE PERIOD OF WORLD WAR II

ZSUZSANNA MÁRIA TAKÁCS

University of Pécs, Institute of Educational Sciences,  
Department of History of Education and Culture  
[takacs.zsuzsanna@pte.hu](mailto:takacs.zsuzsanna@pte.hu)

**Keywords:** memoirs, letters, World War II, Hungary

In the last decades of the 20th century, diaries, memoirs of Hungarian soldiers fighting in one of or maybe both world wars appeared in an increasing number. These have become important parts of historical researches in the recent period. The significance of these sources comes from their subjectivities, since we can learn about the events from such a viewpoint that is based on the personal experiences of soldiers fighting there, being captured and coming home. In the presentation we can get an insight into that part of the two teachers' lives researched by the author for a long time which is connected to the period of the World War II.

Out of the remaining sources, the diary of János Megyesi (1913–2011) teacher in Siklósbodony, starts at his enlistment into the army at the end of August, 1944, and ends in June, 1945, when his captivity ended. Olga Koós (1904–1982), teacher in Görcsöny, writes about the period of her husband's absence in her memoir, whose letters to his mother-in-law – who also lived in Siklósbodony – and a part of the correspondence of his brother-in-law, Zoltán Koós preserved for posterity from the years 1942–1943.

The aim of my presentation is not to show the fighting acts happened at the time of the sources or to give an exact description about the time and place of the captivity, but to show the feelings and thoughts generated in the given situation in the writers of the diaries, memoirs and letters. What they found important to write down, to tell their families and later, in the memoirs written at the end of their lives how they remembered this part of their lives. This part of my research does not aim at how the events and places in the sources meet reality, the aim is not to examine the authors' "credibility" (Pihurik, 2005), but the mentality that described them at that time and those thoughts and feelings which they dealt with, far from home. Beside this, feelings of those remained at home also appear, since from the memoir of Olga

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian  
Hungarian College of Higher Education



CHALLENGES AND EFFECTS  
OF CRISIS SITUATIONS  
ON EDUCATION

Department of Pedagogy, Psychology,  
Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions

INTERNATIONAL ACADEMIC CONFERENCE  
Berehove, 30-31 March 2023

Koós the thoughts and problems of the worrying wife are revealed. Out of the letters written by her only a few ones preserved, but from those her husband and his brother wrote to her mother we can get to know the thoughts concerning the family, too. Thus the present research also gives an insight to the everyday of the family members, not only the war lives of the soldiers.



## A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI SZEGEDI KATOLIKUS TANÍTÓKÉPZÉS SZOCIÁLIS VONATKOZÁSAI

PELESZ NELLI

Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar,  
Alkalmazott Pedagógiai Intézet  
[pelesznelli10@gmail.com](mailto:pelesznelli10@gmail.com)

**Kulcsszavak:** tanítóképzés a két világháború között, tanítói szakma, pedagógusképzés története, szociális képzés, népművelés, Szeged

A tanítói szakma – és vele szoros összefüggésben a tanítóképzés – óriási változásokon ment keresztül az elmúlt évszázadokban. Képviselői gyakorlatias, módszertanilag felkészült „mesteremberből” magasan képzett szakértelmiségivé váltak. A tanítóképzés a Mária Terézia kezdeményezésére létrejött normaiskolai rendszertől hosszú utat tett meg a tudományos alapokon álló felsőfokú képzésig. A különböző történelmi korszakokban az aktuális társadalmi igények és oktatáspolitikai megfontolások mentén alakult a tanítói szakma megbecsültsége, presztízse, ugyanakkor a fentiek hatással voltak a tanítói tevékenység, illetve a képzés belső tartalmára, a szakmai felkészítés hosszára és mikéntjére is. Előadásomban röviden bemutatom a szegedi katolikus tanítóképző intézet két világháború közötti működését. Bár más időszakokban is tetten érhetők, ebben a korban voltak igazán hangsúlyosak és jól kimutathatók a társadalmi igények, a képzés belső felépítésének, tartalmának szempontjai és ezek összefüggései. Mindezt jól megvilágítják a képzésben folyamatosan jelen lévő, a vizsgált korban különös jelentőséggel bíró szociális-népnevelő jellegű tartalmak és azok változásai. Előadásomban ezért a két világháború közötti szegedi tanítóképzés (katolikus férfiképző) szociális vonatkozásait vizsgálom, egyúttal a pedagógusszakma és a szociális tartalmak, tevékenységek összefüggéseit is kutatom.



## SOCIAL ASPECTS OF CATHOLIC TEACHER TRAINING IN SZEGED BETWEEN THE TWO WORLD WARS

NELLI PELESZ

University of Szeged, Juhász Gyula Faculty of Education,  
Institute of Applied Pedagogy  
[pelesznelli10@gmail.com](mailto:pelesznelli10@gmail.com)

**Keywords:** teacher education between the two world wars, teacher profession, history of teacher education, social education, ethno-education, Szeged

The teaching profession – and teacher education in close connection with it – has undergone enormous changes over the past centuries. Its representatives have evolved from practical, methodologically trained 'craftsmen' to highly qualified professionals. Teacher training has come a long way from the normalschool system initiated by Maria Theresa to the academic-based higher education system. In different historical periods, the prestige and prestige of the teaching profession has been shaped by current social needs and educational policy considerations, while at the same time these factors have had an impact on the content of teacher training and the length and method of professional preparation. In my lecture I will briefly describe the functioning of the Catholic Teacher Training Institute in Szeged between the two World Wars. Although they can be traced back to other periods, it was during this period that aspects of the internal structure and content of training and their interrelationships were really pronounced and well demonstrated. All this is well illustrated by the social-educational content and its changes, which were constantly present in training and were of particular importance in the period under study. In my lecture, I will therefore examine the social aspects of teacher training (Catholic male teacher training) in Szeged between the two World Wars, and I will also explore the interrelations between the profession of teacher and social contents and activities.



## A KÁRPÁTALJAI NÉMET KISEBBSÉG OKTATÁSÜGYI HELYZETE 1939 ÉS 1944 KÖZÖTT A MUNKÁCSI NÉMET TANNYELVŰ ÁLLAMI KOEDUKÁCIÓS POLGÁRI ISKOLA MŰKÖDÉSÉNEK TÜKRÉBEN

**MARUSZICS ÉRIK**

Debreceni Egyetem, Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola  
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,  
Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék  
[maruszics.erik@kmf.org.ua](mailto:maruszics.erik@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** Kárpátalja, Munkács, német kisebbség, oktatáspolitikai

A német kisebbség az 1941-es népszámlálási adatok szerint a kárpátaljai összlakosság 1,5%-át tette ki. A valamivel több mint 13 ezer főre 1939-ben 12, míg 1944-ben 23 elemi iskola jutott, s ezért a kárpátaljai német oktatásügyi helyzetet komoly kritikák érték. A pozsonyi Grenzbote egy terjedelmesebb cikkben olyan problémákra mutatott rá, mint a kétnyelvű oktatás bevezetése vagy a tanárhiány. A Magyarországi Németek Népi Szövetségének (Volksbund) az egyik legfőbb törekvése volt, hogy a Magyar Királyság területén élő németiség számára biztosítsa a megfelelő körülményeket és az anyanyelvi oktatást. A Teleki-kormány a Volksbundnak szánt gesztusként 1939-ben Munkácson és Bátaszéken egy-egy polgári iskola, Szekszárdon pedig egy német nyelvű gimnázium megnyitását vállalta. Az intézkedés azonban nem szolgált valós tartalommal, és szándékosan a tanévkezdés előtt értesítették a Volksbundot, így nem tudták biztosítani a megfelelő tanulói létszámot, kivéve Munkácson. A későbbiekben a Magyarország és a Harmadik Birodalom között 1940. augusztus 30-án megkötött úgynevezett bécsi népcsoportegyezmény értelmében lehetővé kellett volna tenni a német kisebbség számára, hogy minden oktatási szinten a magyar iskolákra is érvényes feltételeket kapjanak. A Kárpátaljai Területi Állami Levéltár beregszászi részlegén őrzött források segítségével megkísérlem bemutatni, hogy a korszakban az egyetlen német nyelvű polgári iskola Kárpátalján milyen körülmények között működhetett.



## **THE EDUCATIONAL SITUATION OF THE GERMAN MINORITY IN TRANSCARPATIA BETWEEN 1939 AND 1944 IN THE LIGHT OF THE OPERATION OF THE GERMAN-LANGUAGE STATE CO-EDUCATIONAL CIVIL SCHOOL IN MUKACHEVO**

**ERIK MARUSYCH**

University of Debrecen, Doctoral School of History and Ethnology  
Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of History and Social Sciences  
[maruszics.erik@kmf.org.ua](mailto:maruszics.erik@kmf.org.ua)

**Keywords:** Transcarpathia, Mukachevo, German minority, education policy

According to the data of the 1941 census, the German minority accounted for 1.5% of the total population of Transcarpathia. There were 12 elementary schools for the slightly more than 13,000 people in 1939, and although the number of elementary schools had risen up to 23 by 1944, the German educational situation in Transcarpathia was seriously criticized. In a more extensive article, the Grenzbote from Bratislava pointed to different problems such as the introduction of bilingual education or teacher shortage. One of the main aspirations of the People's Alliance of Germans in Hungary (Volksbund) was to provide appropriate conditions and mother-tongue education for Germans living in the territory of the Kingdom of Hungary. In 1939, as a gesture to the Volksbund, the Teleki Government undertook to open a civil school in Mukachevo and Báticasék, and a German-language high school in Szekszárd. However, the measure did not serve any real content and the Volksbund was deliberately notified right before the start of the school year, so they could not ensure the appropriate number of students, except for Mukachevo. Later, in accordance with the so-called Vienna Ethnic Group Agreement that was concluded between Hungary and the Third Reich on August 30, 1940, it should have been possible for the German minority to receive conditions applicable to Hungarian schools in all educational spheres. With the help of the sources preserved in the Berehove section of the State Archives of Transcarpathia, I will try to present the conditions under which the only German-language civil school in Transcarpathia could operate during this period.



## AZ OKTATÁS HELYZETE KÁRPÁTALJÁN A HRUSCSOV-ÉRÁBAN

VÁRADI NATÁLIA

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,  
Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék  
[varadinatalia29@gmail.com](mailto:varadinatalia29@gmail.com)

**Kulcsszavak:** centralizáció, szovjet elnyomás, propaganda, pionír, indoktrináció, Kommunista Párt

A Hruscsov-korszakban Kárpátalján általános, közép-, szakközépiskolák és egyetem is működött, amelyet a szovjet ideológia befolyásolt. Az oktatás erősen centralizált volt, és a marxista – leninista-elmélet indoktrinációja minden iskola tantervének fő eleme volt. A rendszerrel való szembeszegülés gyakran börtönt eredményezett. Az oktatás általános és ingyenes volt. Az órákat felhasználták a kommunista doktrína terjesztésére. A tankönyvek azt állították, hogy az emberek szeretik az államot, és hangsúlyozták „a kommunizmus diadalát az imperializmus felett”. Nagy erőfeszítéseket tettek annak érdekében, hogy a fiatalok a gazdaságokban vagy üzemekben szerezzenek munkatapasztalatot.

Az 1953–1954-es tanévben a háború okozta demográfiai hanyatlás nagyon érezhető volt. Az 1959–1960-as tanévtől létszámnövekedés volt megfigyelhető az iskolákban. Ez az 1950-es évek elején strukturális változásokat indított el az iskolahálózatban: a kis létszámú iskolákat megszüntették, a nagy létszámú általános iskolákat hétosztályossá, a hétosztályosokat pedig középiskolává alakították át. A hitoktatást betiltották. A tanárok állandó megfigyelés alatt álltak.





## THE SITUATION OF EDUCATION IN TRANSCARPATHIA DURING THE KHRUSHCHEV ERA

NATALIA VARADI

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of History and Social Sciences  
[varadinatalia29@gmail.com](mailto:varadinatalia29@gmail.com)

**Keywords:** Centralization, Soviet oppression, propaganda, pioneer, indoctrination, Communist Party

The Situation of Education in Transcarpathia during the Khrushchev Era During the Khrushchev era the system of primary, secondary, vocational secondary school and higher education existed in Transcarpathia and was operated by the Soviet regime. Education was highly centralized, and indoctrination in Marxist-Leninist theory was a major element of every school's curriculum. Going against the system often resulted in prison. Schools were free, compulsory and classless were also used to disseminate Communist doctrine. Textbooks asserted that people loved the state and underlined the "triumph of Communism over the imperialism". Great efforts have been made to ensure that young people gain work experience on a farm or in a plant. In the academic year 1953–1954, the demographic decline caused by the war was very noticeable. From the 1959–1960 school year, an increase in numbers could be observed in the schools. This initiated structural changes in the school network in the early 1950s: schools with small numbers were abolished, elementary schools with large numbers were transformed into seven-grade schools, and seven-grade schools into high schools. Religious education was forbidden. Teachers were under constant observation.





**ЯКІСТЬ ОСВІТИ АВСТРІЇ:  
ПРІОРИТЕТИ ДЛЯ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ**

**МАРУСИНЕЦЬ МАРІАННА**

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II,  
Науково-дослідний центр імені Тіводора Легоцькі  
[marusynetsm@ukr.net](mailto:marusynetsm@ukr.net)

**Ключові слова:** освіти Австрії, сучасний освітний простор, вища освіта

Зроблено спробу розкрити діяльність австрійської агенції із забезпечення якості та акредитації, досвід якої представляє інтерес для України на рівні законодавчо-регульованих функцій, організаційних та структурних підрозділів. Австрія володіє відповідним досвідом у вирішенні проблеми забезпечення якості вищої освіти, в якій вона займає стабільно високий рейтинг у Європі.

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian  
Hungarian College of Higher Education



CHALLENGES AND EFFECTS  
OF CRISIS SITUATIONS  
ON EDUCATION

Department of Pedagogy, Psychology,  
Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions

INTERNATIONAL ACADEMIC CONFERENCE  
Berehove, 30-31 March 2023

## **THE QUALITY OF EDUCATION IN AUSTRIA: PRIORITIES FOR THE MODERN EDUCATIONAL SPACE**

**MARIANNA MARUSYNETS**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Tivadar Lehoczky Social Sciences Research Centre  
[marusynetsm@ukr.net](mailto:marusynetsm@ukr.net)

**Keywords:** education in Austria, modern educational space, higher education

In the present article an attempt is made to give an overview of the activities of the Austrian Agency for Quality Assurance and Accreditation, which is of interest to Ukraine at the level of legislatively regulated functions, organizational and structural units. Austria has relevant experience in resolving the higher education quality assurance issue and the country's higher education has been consistently ranked high in Europe.



**VÁLSÁG ÉS KIHÍVÁS.**  
**KÁRPÁTALJAI MAGYAROK OKTATÁSI HELYZETE**  
**A KÉSŐSZTÁLINI SZOVJETUNIÓBAN**

**SZAMBOROVSKYNE-NAGY IBOLYA – MOLNÁR D. ERZSÉBET**

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,  
Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék,  
Apáczai Csere János Könyvtár  
[szamborovszkyne.nagy.ibolya@kmf.org.ua](mailto:szamborovszkyne.nagy.ibolya@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** háború utáni átmenet, oktatáspolitikai, krízishelyzet, Kárpátalja, későszovjetizmus

Az előadásban azt a háború utáni átmenet generálta oktatási krízishelyzetet mutatjuk be, amelybe Kárpátalja magyar nemzetiségű lakosai kerültek 1944 őszén. Ez súlyosan kritikus állapot volt számukra, ugyanis az 1944 novemberében felállt Kárpátontúli Ukrajna Néptanácsának első oktatást érintő december 5-i rendelete előírta, hogy minden iskolatípus könyvtárából ki kellett vonni a magyar nyelvű tankönyveket, szép- és szakirodalmat és térképeket egyaránt. Ilyen kezdetek után valódi válságba került a régióban a magyar nyelvű oktatás. Arra törekszünk, hogy az 1944 ősztől kezdődő – nem egészen három tanév alatt lezajlott – azon eseményeket és átalakításokat vázoljuk, melyeknek eredményeképpen az USZSZK legnyugatibb csücskébe szorult magyarok oktatási intézményrendszerét teljesen szovjetesítette az új államhatalom. Mindeközben nem lehet nem érinteni azon politikai, katonai intézkedéseket, melyet a szovjet birodalmi és katonai adminisztráció elkövetett a vidék őshonos lakosai ellen.



## CRISIS AND CHALLENGE.

### THE SITUATION OF TRANSCARPATHIAN HUNGARIAN EDUCATION IN THE LATE STALINIST SOVIET UNION

**IBOLYA SZAMBOROVSKY-NAGY – ERZSÉBET MOLNÁR D.**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of History and Social Sciences, János Apáczai Csere Library  
[szaborovszkyne.nagy.ibolya@kmf.org.ua](mailto:szaborovszkyne.nagy.ibolya@kmf.org.ua)

**Keywords:** post-war transition, education policy, crisis situation, Transcarpathia, late Stalinism

In our presentation we focus on the educational crisis situation generated by the post-war transition in which the Hungarian population of Transcarpathia found themselves in the autumn of 1944. It was an extremely critical situation for them as the decree of the People's Council of Transcarpathian Ukraine dated on December 5, 1944 ordered that all the textbooks, maps, literature and fiction books in Hungarian language had to be removed from the school libraries. After such beginnings Hungarian-language education in the region got into a real crisis. We aim to outline the events and transformations that began in the autumn of 1944 – which took place in less than three school years – as a result of which the educational institutions of the Hungarians were completely sovietized by the new state power in the westernmost tip of the USSR. In the meantime, it is impossible not to mention the political and military measures that the Soviet imperial and military administration committed against the native inhabitants of the region.

**ІННОВАЦІЇ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ  
ТА ПРЕДМЕТІВ МИСТЕЦЬКОГО ЦИКЛУ**

**INNOVÁCIÓ AZ IDEGEN NYELVEK  
ÉS A KÉSZSÉGTÁRGYAK OKTATÁSÁBAN:  
TAPASZTALATOK ÉS MEGOLDÁSI LEHETŐSÉGEK**

**INNOVATIONS IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES  
AND ARTS: EXPERIENCES AND SOLUTIONS**



**A GYERMEKKORI NYELVTANÍTÁS  
MÓDSZERTANÁNAK ALKALMAZÁSA DIGITÁLIS OKTATÁSBAN.  
AZ MTA ÉS AZ ELTE TÓK KUTATÁSI PROJEKTJE**

**ÁRVA VALÉRIA – TRENTINNÉ BENKŐ ÉVA – MÁRKUS ÉVA**

Eötvös Loránd Tudományegyetem  
[arva.valeria@tok.elte.hu](mailto:arva.valeria@tok.elte.hu)

**Kulcsszavak:** nyelvtanítás, online/digitális oktatás, kérdőív, koronavírus (Covid),  
jógyakorlatok

Kutatásunk a Covid-világjárvány következtében kialakult oktatási helyzet tapasztalataival és tanulságaival foglalkozik a gyermekkori idegennyelv- és nemzetiségi nyelv tanításának területén. A digitális átállás sikerességének vizsgálata kulcsfontosságú lehet az oktatás további fejlesztési irányainak meghatározásában. Kutatásfejlesztési projektünk tervezett végeredménye digitális módszertani ajánlások és szakmai anyagok összeállítása lesz pedagógusok számára. Célunk azoknak a távolléti, online oktatás időszakában született jó digitális nyelvtanítási gyakorlatoknak a feltérképezése és vizsgálata, melyeket a jelenléti nyelvoktatásba visszatérve érdemes megőrizni. A kutatás során a trianguláció nagymintás kérdőíves kikérdezéssel, interjúkkal, valamint metaforakutatással valósul meg. Előadásunkban bemutatjuk a magyarországi általános iskolák alsó tagozatos nyelvpedagógusait célzó kérdőív és interjú tervezési folyamatát, főbb tematikus pontjait, felépítését, valamint az adatalemzés első fázisának az eredményeit.



**APPLICATION OF EARLY LANGUAGE TEACHING METHODOLOGY  
IN DIGITAL EDUCATION. A RESEARCH PROJECT  
BY MTA AND ELTE TÓK**

**VALÉRIA ÁRVA – ÉVA TRENTINNÉ BENKŐ – ÉVA MÁRKUS**

Eötvös Loránd University  
[arva.valeria@tok.elte.hu](mailto:arva.valeria@tok.elte.hu)

**Keywords:** language teaching, online education, questionnaire, coronavirus (Covid), best practices

The aim of this research project is to systematically collect and evaluate primary foreign language and minority language teachers' experiences at the time of emergency remote teaching during the Covid-pandemic. The project seeks to identify, examine and present the best practices that emerged during the first two periods of online education. The study comprises large-scale data collection through a questionnaire that was circulated in all primary schools in the country. The questionnaire results were triangulated with interviews and metaphor analysis. The presentation offers insights into the design process of the questionnaire and the interview, and the first phase of the results analysis of the quantitative and qualitative data collected. The findings of the research can inform and support the use of digital tools and resources in primary foreign/minority language education in Hungary.



## TECHNOLÓGIA HASZNÁLATA

### A KISGYERMEKKORI ANGOLTANÍTÁSBAN KÁRPÁTALJÁN

HUSZTI ILONA – NAGY-KOLOZSVÁRI ENIKŐ – FÁBIÁN MÁRTA

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Filológia Tanszék  
[huszti.ilona@kmf.org.ua](mailto:huszti.ilona@kmf.org.ua); [nagy-kolozsvari.eniko@kmf.org.ua](mailto:nagy-kolozsvari.eniko@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** kisgyermekkorai nyelvtanulás, Kárpátalja, technológia, játékok

Az idegennyelv-oktatásban a technológia felhasználható a szókincs, nyelvtan hatékonyabb oktatására és a nyelvi készségek fejlesztésére. A játékkalkalmazások bevezetése az oktatásba mind a tanárok, mind a tanulók lehetőségeit kiterjesztette, élvezetesebbé és vonzóbbá téve az oktatási folyamatot, és így továbbfejlesztette a nyelvtanítást segítő technológiát. A háború idején, amelyben jelenleg Ukrajna él, az online oktatójátékok különleges eszközt jelenthetnek a tanulás támogatására. Kutatásunkat egy különösen bonyolult időszakban végeztük, amikor a Covid-19 lecsillapodása után háború kezdődött az országban, és számos tanórát töröltek. Kvantitatív kutatási paradigmát alkalmaztunk fő kutatási kérdésünk megválaszolására: hogyan segíti a technológia a kárpátaljai kisgyermekkorai nyelvtanulást? Kérdőív készült, a vizsgálatban összesen 167 tanuló vett részt Kárpátaljáról. Eredményeink szerint a válaszadók több mint fele napi 1-2 órát tölt otthon különböző játékokkal, 72%-uk pedig rendszeresen játszik angolul. A tanulók több mint harmada (35%) gondolja úgy, hogy az egyik legjobb dolog a digitális játékokban, hogy örömet szereznek számukra. Ennek eredményeként az angol nyelvtanároknak most nagyobb hangsúlyt kell fektetniük arra, hogy a gyerekeket megismertessék a hasznos, életkoruknak megfelelő digitális játékokkal és alkalmazásokkal, amelyek a formális oktatás mellett a nyelvi készségeket is fejleszthetik technológiai alapú módszerek segítségével.





## USING TECHNOLOGY IN THE YOUNG LEARNER ENGLISH CLASSROOM IN TRANSCARPATIA

**ILONA HUSZTI – ENIKE NAD-KOLOZHVARI – MÁRTA FÁBIÁN**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Philology

[huszti.ilona@kmf.org.ua](mailto:huszti.ilona@kmf.org.ua); [nagy-kolozsvari.eniko@kmf.org.ua](mailto:nagy-kolozsvari.eniko@kmf.org.ua)

**Keywords:** early childhood language learning, Transcarpathia, technology, games

In EFL teaching, technology can be used to more effectively teach vocabulary, grammar and to develop language skills. The introduction of gamification apps into education has extended the opportunities of both teachers and learners, making the educational process more enjoyable and engaging, thus enhancing technology to assist in language teaching. In a time of war in which Ukraine is at the moment, online educational games can be a special tool to support learning. Our research was carried out in an especially complicated period, when after the breakdown of Covid-19, a war started in the country, and numerous lessons were cancelled. A quantitative research paradigm was applied to answer our main research question: in what ways does technology help in the young learner English classroom in Transcarpathia promote learning? A questionnaire was designed, and a total of 167 learners participated in the study from Transcarpathia. Our findings showed that more than half of the respondents spend 1-2 hours a day playing different games at home and 72% of them play games in English regularly. More than a third of learners (35%) think that one of the best things about digital games is that they give them pleasure. As a result, English language teachers now need to put additional emphasis on introducing children to useful, age-appropriate digital games and apps that can develop language skills besides formal education by using technology-based methodologies.



## INNOVÁCIÓS TECHNOLÓGIÁK FEJLŐDÉSE A TEHETSÉGGONDOZÁSBAN

PÁVLOVICS JUDIT – TADEYEVA MARIA – TADEYEVA PETRO

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Filológia Tanszék  
[pavlovics.judit@kmf.org.ua](mailto:pavlovics.judit@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** innovációs technológiák, tehetségesek oktatása, információs és kommunikációs technológiák, új programok a tehetséggondozásban, külföldi tapasztalat

Az adott témán belül az innovációs technológiák fejlődését vizsgáljuk a külföldi országok oktatási rendszerében, valamint ezek megvalósítását a tehetséges tanulók és számos külföldi diák tanítása során. Kiemeltük a fő innovációs oktatási technológiákat, melyek közt szerepelnek a tanulást elősegítő multimédiás technológiák és játéktechnológiák, a mesterséges intelligencia alkalmazása és a magával ragadó tanulás a virtuális valóságon keresztül. Kitérünk a szociális és érzelmi tanulás jelentőségére, az oktatási folyamat biztonságára és annak megvalósítására.

Figyelembe véve az innovatív oktatási technológiák külföldi fejlesztésének általános modern trendjeit, megjegyezhetjük, hogy ezek mindegyike elsősorban a tehetséggondozás területén valósul meg, hiszen a tehetség elválaszthatatlanul összefügg a gazdaságban történő újításokkal.

Megvizsgálásra kerültek az innovációs tevékenység alapjai, a tehetséggondozás hatékony programjai, a rendkívüli képességek természetének tanulmányozásával kapcsolatos új programok, a metakognitív képességek fejlesztésére szolgáló programok, magas szintű információs és kommunikációs technológiák és multimédia.



## DEVELOPMENT OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN TALENT MANAGEMENT

**YUDITA PAVLOVYCH – MARIA TADEYEVA – PETRO TADEYEVA**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Philology  
[pavlovics.judit@kmf.org.ua](mailto:pavlovics.judit@kmf.org.ua)

**Keywords:** innovative technologies, educating the gifted, information and communication technologies, new programs for the gifted, foreign experience

The article examines the development of innovative technologies, as well as their implementation during the teaching of gifted individuals. We have highlighted the main innovative educational technologies, which include multimedia technologies and game technologies that promote learning, the use of artificial intelligence and immersive learning through virtual reality.

We cover the importance of social and emotional learning and the safety of the educational process and its implementation in the education of gifted students in a number of foreign countries.

Taking into account the general modern trends in the development of innovative educational technologies abroad, we can note that all of them are primarily implemented in the field of education of gifted individuals, since talent is inextricably linked to innovations in the economy. The main components of innovative technology in the education of the gifted are singled out, which include existing effective programs for the gifted, new programs related to the study of the nature of extraordinary abilities, programs for the development of meta-cognitive abilities, high information and communication technologies and multimedia, knowledge of the basics of innovative activity.



## AZ ANGOL MINT IDEGEN NYELV TANÍTÁSA SORÁN FELMERÜLŐ KIHÍVÁSOK ÉS LEHETSÉGES MEGOLDÁSAI

LIZÁK KATALIN – NAGY-KOLOZSVÁRI ENIKŐ

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Filológia Tanszék  
[lizak.katalin@kmf.org.ua](mailto:lizak.katalin@kmf.org.ua); [nagy-kolozsvari.eniko@kmf.org.ua](mailto:nagy-kolozsvari.eniko@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** angol mint idegen nyelv, English Proficiency Index felmérés, kihívások és megoldások

Gyorsan változó világunkban senki sem tagadja annak szükségességét, hogy legalább egy idegen nyelvet olyan szinten kell megtanulni, amely lehetővé teszi a nyelvvel való szakmai tevékenységet, a nyelv tudományos célú használatát, valamint a nemzetközi munkaerőpiacon való érvényesülést és a különböző nyelveket beszélők nemzetközi kommunikációs eszközként való használatát. Ezért az angol nyelv szerepe a modern világban jelentősen megnőtt, és ez alól Ukrajna sem kivétel. Ennek megfelelően nekünk, tanároknak fel kell ismernünk, hogy a nyelvoktatásban változásra van szükség. Idegen nyelvek ismerete nélkül nincsenek modern iskolások, nincs modern tudomány, nincs felsőoktatás. Készen állunk-e szembenézni ezzel a kihívással?

Bár hazánkban, az utóbbi időben nagy figyelmet fordítanak az angol nyelv oktatására, ez nem eredményezte a tanulók angolnyelv-tudásának megfelelő javulását. Ezt a nézetet látszik alátámasztani Ukrajna külső független angol nyelvű értékelésének gyenge eredménye és az EF English Proficiency Index felmérése is. Bár az angol mint idegen nyelv tanításának módszerei az évek során kellőképpen megváltoztak, mégsem bizonyultak elég sikeresnek. Ezért ajelen tanulmányban arra teszünk kísérletet, hogy a nyelvoktatást más szemszögből vizsgáljuk, nevezetesen a tanítási módszerről a tananyagra helyezük át a hangsúlyt, azaz a „hogyan tanítsunk” helyett a „mit tanítsunk”-ot tárgyaljuk, ami egy lehetséges megoldás lehet a diákok nyelvtudási szintjének növelésében.



## CHALLENGES AND POSSIBLE SOLUTIONS IN TEACHING ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE

KATALIN LIZÁK – ENIKŐ NAGY-KOLOZSVÁRI

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Philology

[lizak.katalin@kmf.org.ua](mailto:lizak.katalin@kmf.org.ua); [nagy-kolozsvari.eniko@kmf.org.ua](mailto:nagy-kolozsvari.eniko@kmf.org.ua)

**Keywords:** English as a foreign language, English Proficiency Index survey, challenges and solutions

In our fast changing world, nobody denies the necessity to study at least one foreign language at a level that allows for professional activity in the language, its use for academic purposes, as well as for being successful on the international labour market and its use as a medium of international communication for *speakers of different languages*. Therefore, the role of English in the modern world has significantly increased and Ukraine is no exception. Accordingly, we, as teachers have to recognize that there is a need for change in language teaching. Without knowledge of foreign languages, there are no modern schoolchildren, no modern science, no higher education. Are we ready to face this challenge?

Although much attention has been paid to teaching of English in our country recently, it does not result in sufficient improvement of the students' Proficiency level in English. This view seems to be supported by both the poor results of Ukraine's external independent evaluation in English and the EF English Proficiency Index survey. Although methods of teaching English as a foreign language have changed sufficiently over the years, they do not prove to be quite successful. Hence, in the present study it is attempted to view the language teaching from a different perspective, namely to shift from the method of teaching to the material of instruction, i.e. from *how to teach* to *what to teach* as a possible way to improve the foreign language learning outcomes in our country.



## **ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗУМОВЛЕНІ ЕКСТРЕМАЛЬНИМИ УМОВАМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ**

**ДЕПЧИНСЬКА ІВЕТТА АТТІЛІВНА**

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II,  
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти  
та управління закладом освіти  
[ivettlegeza@gmail.com](mailto:ivettlegeza@gmail.com)

**Ключові слова:** інновації, методи навчання, іноземні мови, умови

На сучасному етапі розвитку освіти, як і методики навчання в школі, вчителі все частіше використовують у цьому процесі інноваційні методи. Тож, намагаючись зробити урок цікавішим, а засвоєння дітьми інформації – швидшим і глибшим, педагоги вдаються до поєднання традиційних і сучасних методів. Сьогодні застосування інноваційних методів навчання іноземної мови, коли використання традиційних методів неможливе, є важливим шляхом оптимізації сил і знань викладачів для продовження процесу навчання. Отже, в основу формування сучасного уроку мають бути покладені інноваційні методи.



## **THE APPLICATION OF INNOVATIVE METHODS OF TEACHING A FOREIGN LANGUAGE CAUSED BY EXTREME OPERATING CONDITIONS**

**IVETTA DEPCHYNSKA**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions  
[ivettlegeza@gmail.com](mailto:ivettlegeza@gmail.com)

**Keywords:** innovations, teaching methods, foreign languages, conditions

At the present stage of development of education, as well as teaching methods at school, teachers are increasingly using innovative methods in this process. So, trying to make the lessons more interesting and the children's assimilation of information faster and deeper, teachers resort to a combination of traditional and modern methods. Today, the application of innovative methods of teaching a foreign language, when the use of traditional methods is impossible, is important by optimizing the strength and knowledge of teachers in order to continue the learning process. Thus, innovative methods should be the basis for the formation of a modern lesson.



## ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

ЛЮБОВ БАЙДЮК

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,  
Факультет початкової освіти, Кафедра фахових методик  
та інноваційних технологій у початковій школі

[l.m.bajdjuk@udpu.edu.ua](mailto:l.m.bajdjuk@udpu.edu.ua)

**Ключові слова:** інновації, технології, метод, освітні технології, іноземна мова

Концепція навчання англійської мови передбачає опору на фундаментальність сучасних дидактичної, психологічної та методичної наук, враховує те, що різні точки зору функціонують на основі взаємодоповнюваності та набувають максимальної ефективності за певних умов організації навчального процесу. Важливим успіхом вивчення англійської мови є розуміння того, що мова найкраще засвоюється тоді, коли учням пропонується індивідуальна методична увага й участь, які ґрунтуються на аналізі особистісних навчальних потреб і відповідальності, забезпечення навчального процесу видами та типами діяльності, що сприяють використанню мови.

Основною метою навчання англійської мови є формування в учнів комунікативної компетенції, що означає оволодіння мовою як засобом міжкультурного спілкування, розвиток умінь використовувати іноземну мову як інструмент у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу, а також використання інтерактивних методів, як приклад сучасного методу навчання.





## THE USE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN TEACHING ENGLISH TO PRIMARY SCHOOL STUDENTS

**BAIDIUK LIUBOV**

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,  
Faculty of Primary Education, Department of Professional Methods  
and Innovative Technologies in Primary School

[l.m.bajdjuk@udpu.edu.ua](mailto:l.m.bajdjuk@udpu.edu.ua)

**Keywords:** innovations, technologies, method, educational technologies, foreign language

The concept of teaching English involves relying on the fundamentals of modern didactic, psychological and methodical sciences, it takes into account the fact that different points of view function on the basis of mutual complementarity and gain maximum effectiveness under certain conditions of the organization of the educational process. An important success of learning English is the understanding that the language is best learned when students are offered individual methodical attention and participation, which are based on the analysis of personal educational needs and responsibility, providing the educational process with types of activities that contribute to the use of the language.

The main goal of teaching English is the formation of communicative competence in students, which means mastering the language as a means of intercultural communication, developing the ability to use a foreign language as a tool in the dialogue of cultures and civilizations of the modern world, as well as the use of interactive methods, as an example of a modern teaching method.



## A ROMÁNIAI MAGYAR ÓVODAPEDAGÓGUSOK SZAKMAI FEJLŐDÉSÉNEK ÉS TANULÁSÁNAK JELLEMZŐI AZ OTTHONÓVODÁZTATÁS IDEJE ALATT

BARABÁSI TÜNDE – STARK GABRIELLA

Babeş-Bolyai Tudományegyetem  
[tunde.barabasi@gmail.com](mailto:tunde.barabasi@gmail.com); [gabriela.stark@ubbcluj.ro](mailto:gabriela.stark@ubbcluj.ro)

**Kulcsszavak:** szakmai tanulás és fejlődés, digitális diéta, online oktatás, koragyermekkorai nevelés, otthonóvodáztatás

A krízishelyzetek – jellegüktől függetlenül – kihívást jelentenek a társadalmi élet minden területén, így az oktatás szintjén is. Bármely szakterületen is tevékenykedik egy egyén, a hatékony munkavégzése csak úgy képzelhető el, ha nyitott a folyamatos fejlődésre, és ez az attitűd krízishelyzetekben fokozott mértékű. A szakmai fejlődés szükségessége ugyanis nem csupán az egyén nyitottságának és személyes igényének változói által meghatározott, hanem adódnak olyan helyzetek, amelyek imperatívusként állítják a szakmai tanulást és fejlődést az egyén elé.

Ilyen helyzetnek és időszaknak tekinthetjük a járvány által átkeretezett és új tanulási környezetbe kényszerített óvodai nevelést is, amikor és ahol elengedhetetlennek bizonyult, hogy az óvodapedagógusok rugalmasan „válaszoljanak” az új tanulási színtér kihívásaira. A rugalmasság és nyitottság mint előfeltétel fontos volt ugyan, ám emellett a kihívásra a megfelelő válaszokat csakis szakmai tanulás által találhatták meg, amely egyben a szakmai fejlődésük alapelemét is jelentette ebben az időszakban. Tanulmányunkban azt vizsgáljuk, hogy ennek a szakmai tanulásnak, illetve fejlődésnek milyen mértékét, területeit, tartalmi elemeit, motivátorait ragadhatjuk meg óvodapedagógusok körében az otthonóvodáztatás időszakában.

Az előadásban bemutatandó empirikus vizsgálatunk elméleti értelmezési keretét a szakmai tanulás és fejlődés fogalmi képezik: Postholm (2012) szakmai fejlődés definíciója, az informális tanulás, Szivák (2019) folyamatosan tanuló szakemberének képe, valamint az egymástól és együtt tanulás folyamata. Empirikus vizsgálatunk központi kérdése, hogy a járványhelyzet alatti otthonóvodáztatás gyakorlata milyen mértékben keretezhető szakmai fejlődésnek, tanulásnak a romániai magyar óvodapedagógusok számára? Azt feltételeztük, hogy



a járványhelyzet komoly kihívásai ellenére a gyakorló óvodapedagógusok és óvodai nevelési szakértők egyaránt érzékelik/megfogalmazzák az otthonóvodáztatás szakmai fejlődésként és tanulásként keretezhető elemeit is. Összefüggésfeltáró vizsgálatunkban ankét módszerére építettünk, a vizsgálat eszközét saját készítésű kérdőív képezte az óvodapedagógusok esetében, illetve saját készítésű strukturált interjút segítő kérdéssor az óvodai nevelési szakértők esetében. Kutatásunk igazolta, hogy Szivák és munkatársai (2019) által a pedagóguspálya elvárásaként meghatározott folyamatosan tanuló szakember képe érvényes és vonatkoztatható az óvodapedagógusokra (nagy részére). Azt tapasztaltuk, hogy az óvodapedagógusok legnagyobb hányada bizonyította ebben az időszakban, hogy nyitott az újra és képes procedurális tudása megújítására kényszerhelyzetben is. Eredményeink azt is kidomborítják, hogy ebben a kihívási időszakban nagyobb hangsúlyt kapott a szakmai tanulás, azaz a kevésbé formalizált környezetben történő szakmai gyarapodás, melyben az egyén számára új dolog tanulása volt a legjellemzőbb, ami lehetőséget kínált az alulról jövő innovációk (Kozma–Forray, 2021) kibontakozásának is.



## A KÉSZSÉGFEJLESZTŐ TANTÁRGYAK ONLINE TÉRBEN TÖRTÉNŐ OKTATÁSÁNAK TAPASZTALATAI

GABÓDA ÉVA

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,  
Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés Tanszék  
[gaboda.eva@kmf.org.ua](mailto:gaboda.eva@kmf.org.ua)

**Kulcsszavak:** készségfejlesztés, kézügyesség, módszerek, távoktatás, oktatás, pedagógusképzés

A téma aktualitását a pandémia idején kialakult egészségügyi vészhelyzetből adódó, és az Ukrajnában egy éve kirobbant háború miatt a tavaszi szemeszterben folytatódó online oktatási helyzet adta. A 2020 tavaszán begyűrűző Covid-19-járvány szigorú egészségügyi előírásai új metódust vártak el az oktatási rendszer minden szintjén – óvodától a felsőoktatási intézményekig –és nemcsak az iskolák, de az óvodák legtöbbje is átállt úgynevezett távoktatásiüzemlémmódra. Az intézményes oktatás különféle szintjein több nehézséggel kellett szembenézni, bár a digitális oktatási lehetőségek már elérhetőek voltak a diákok és pedagógusok számára egyaránt. A könnyebb átállás az elméleti vagy személyes jelenlételem igénylő módszerek alkalmazása esetén volt tapasztalható. Szembetűnő nehézségeket okozott azonban a manuális készségeket fejlesztő (módszertani) tantárgyak célkitűzéseinek megvalósítása online térben. Hamar előtérbe került a probléma, hogy a személyes jelenlételem hiánya milyen akadályokat jelenthet a tananyag átadása és elsajátítása során, illetve hogy a főiskolai hallgatók milyen szintű előzetes tudásra építenek. Az említett kutatás a szerző távoktatás idején, tanító és óvodapedagógia szakokon a készségtárgyak oktatása során észlelt tapasztalatok és észrevételek összefoglalására fókuszál.



## ONLINE TEACHING EXPERIENCES OF SKILL DEVELOPMENT COURSES

**EVA GABODA**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions  
[gaboda.eva@kmf.org.ua](mailto:gaboda.eva@kmf.org.ua)

**Keywords:** skill development, dexterity, methods, distance learning, education, teacher training

The topicality of the issue is related to online education in the spring semester, which is resulting from the outbreak of pandemic followed by war in Ukraine. The strict health standards imposed by the Covid-19-epidemic in the spring of 2020 demanded a new approach at all levels of the education system, from kindergartens to higher education. Thus, not only schools but most kindergartens have switched to the so-called distance learning mode. There were difficulties at different levels of institutional education, although digital learning opportunities were already available to students and teachers alike. Easier transition was observed when theoretical methods or methods that do not require personal presence were used. However, there were significant difficulties in achieving the objectives of the manual skills development (methodological) courses in an online environment. The problem of how the lack of personal presence can be a barrier to the delivery and learning of course material, and the level of prior knowledge that college students rely on, quickly came to the fore. The present research focuses on summarising the author's experiences and observations of online skill development courses in primary and pre-school education.



**MI MINDEN REJLIK A MŰVÉSZETPEDAGÓGIA ESZKÖZTÁRÁBAN?  
MILYEN FORMÁBAN TALÁLKOZUNK MŰALKOTÁSOKKAL  
A TANTERMEKBEN ÉS MILYEN SZEMLÉLTETÉSI LEHETŐSÉGEKKEL  
SEGÍTHETJÜK A BEFOGADÁS FOLYAMATÁT?**

**KULIN ÁGNES**

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,  
Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társasága  
[aligkenus@gmail.com](mailto:aligkenus@gmail.com)

**Kulcsszavak:** művészetpedagógia, vizuális kommunikáció, befogadóvá nevelés, vizuális nevelés módszerei, szemléltetés

Beszélgessünk a művészetről! Önben milyen képet hív elő ez a felhívás, kik beszélgetnek a képzeletében a művészetről? Egyesek előtt talán sznob kritikusok jelennek meg egy elvont festmény előtt állva, akik egy steril és fehér múzeumi környezetben olyan szavakat használnak, amit még úgy sem értünk meg, hogy az anyanyelvünkön beszélnek egymással. Mások előtt lehet, hogy buszra váró fiatal társaság jelenik meg, akik egymás szavába vágva vehemensen vitatkoznak egy a mozikban nemrég látott filmről.

A művészeti alkotás típusa, műfaja, stílusa; a találkozás körülményei és a közönség – a befogadó adottságai, életkora és előképzettsége mind – befolyásolják a művészetekkel kialakított kapcsolatunkat. Ebben a kapcsolatban meghatározóak azok a találkozások és beszélgetések, amelyek a közoktatási rendszerben élünk át. Nézzük meg, milyen formában kommunikálnak velünk a különböző művészeti alkotások, és mi milyen formában kommunikálunk a művészetről az iskoláinkban.



**WHAT DO WE HAVE IN THE TOOLBOX OF ART EDUCATION?  
HOW DO WE ENCOUNTER WORKS OF ART IN OUR CLASSROOMS,  
WHAT OPTIONS AND TOOLS DO WE HAVE TO DISPLAY, ILLUSTRATE  
AND INTERPRET ARTWORKS AND ARTISTIC IDEAS  
THAT CAN HELP IN THE PROCESS OF OPEN DIALOGUE  
BETWEEN THE ARTWORK AND THE VIEWER?**

**AGNES KULIN**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Imre Révész Society of Transcarpathian Hungarian Fine and Applied Artists  
[aligkenus@gmail.com](mailto:aligkenus@gmail.com)

**Keywords:** visual education, visual communications, methods of art education, interpreting art

Let us talk about art! What image does this invitation to conversation evoke in your mind, who are the people talking about art in your imagination?

Some might imagine snobbish critics standing in front of an abstract painting in a sterile White-Cube museum environment using words we do not understand even if they are speaking to each other in their native language. Others may see a group of young people waiting for a bus, interrupting each other and vehemently arguing about a film they have just seen in the cinema. The genre and style of an artistic work; the circumstances of the encounter with an artwork and the audience – the recipient's – abilities such as age and education all influence our relationship with Art. The possibilities given to us as students to connect with art, the conversations and experiences we have in the public education system are also decisive in our relationship with Art. Let us see how different works of Art communicate with us and how we communicate about art in our schools.





## AZ ÓVODÁSKORÚ GYERMEKEK FEJLESZTÉSE SZÍNHÁZPEDAGÓGIAI ESZKÖZÖKKEL

**JAKAB ANDREA**

Munkácsi Állami Egyetem  
P. Frangepán Katalin Gimnázium  
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola  
[andreaajakab99@gmail.com](mailto:andreaajakab99@gmail.com)

**Kulcsszavak:** óvodapedagógia, színházpedagógia, gyermekfejlődés

Az egyre felgyorsuló 21. században rengeteg újítással találkozunk akár a technikára, technológiára gondolunk, vagy az oktatásra. Nincs ez másképp az óvodai oktatás területén sem. Az azonban továbbra is fontos kérdés, miként építsük be ezeket az újításokat, módszereket a mindennapokba, és miként találjuk meg az egyensúlyt a hagyományos és a modern eszközhasználat között.

Az óvoda feladata, hogy minden gyermek számára megteremtse az örömteli, tartalmas, boldog óvodai gyermekkor feltételeit, biztosítva a tartalmas, élménnyel telimindennapokat. Ezek terén folyamatos újításokat alkalmazva. Az élménnyel teli napokat, fejlesztő foglalkozásokat segítik a különböző oktató-nevelő módszerek is. A dolgozat azt taglalja, hogyan hívhatjuk segítségül az óvodai tevékenységek során a színházpedagógiai eszközöket, hogyan tudjuk általa a gyermekeket fejleszteni. Ahogy az óvodai nevelés alapprogramjában is olvashatjuk, fontos, hogy a harmonikus fejlődés érdekében kedvező feltételeket teremtsünk a gyerekek személyes fejlődéséhez és kreatív önmegvalósításához. Az óvodáskorúak kreatív személyiségének fejlesztésére gyakorolt pedagógiai hatás egyik leghatékonyabb eszköze a színházi tevékenység, mely hozzájárul a gyermekek esztétikai neveléséhez, fejleszti a beszédkészséget, a szavak hallásának, megértésének képességét. A színházpedagógia pozitívan hat a gyerekekre, közel áll hozzájuk, érthető, valamint a játékra épül, ami a legfontosabb tevékenység számukra. Játék közben észrevétlenül fejlődnek. A színház az esztétikai nevelés magasabb szintje, mert ötvözi a zene, a tánc, a plasztika, a beszéd és a vizuális művészetek hatásait. A foglalkozások során formálódik a gyermek jellege, hozzájárul a társadalomba való könnyebb beilleszkedéshez.





A színházi játékokban részt vevő gyerekek képek, színek, hangok segítségével ismerkednek meg a környezettel és annak összetevőivel. Ennek a tevékenységnek köszönhetően intenzívebben fejlődnek az óvodások, javul a mentális folyamat (memória, képzelet, gondolkodás), aktiválódik a beszéd, kialakul az interperszonális kommunikáció kultúrája, és bővül a világnézet.

Vagyis a színházi tevékenység az egyik vezető vonal az átfogóan fejlett személyiség oktatásában, és az egyik leghatékonyabb eszköz az óvodások képességeinek fejlesztésére.



## DEVELOPMENT OF PRESCHOOL CHILDREN WITH THEATRICAL PEDAGOGIC TOOLS

ANDREA JAKAB

Mukachevo State University  
P. Katalin Frangepán Grammar School  
Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education  
[andreaajakab99@gmail.com](mailto:andreaajakab99@gmail.com)

**Keywords:** kindergarten pedagogy, theater pedagogy, child development

In the accelerating 21<sup>st</sup> century, we can see a lot of innovations, whether we think about technology, technology or education. This is no different in the field of preschool education. However, the question of how to incorporate these innovations and methods into everyday life and how to find a balance between traditional and modern device use remains an important one.

The task of the kindergarten is to create the conditions for a joyful, meaningful, happy kindergarten childhood for all children, ensuring a meaningful, experience-filled everyday life applying continuous innovations in these areas. The days and development sessions full of experience are also supported by the various educational and educational methods.

The thesis discusses how we can use the tools of theatre pedagogy during kindergarten activities and how we can develop children through it. As we can read in the Basic program of preschool education, it is important to create favorable conditions for the personal development and creative self-realization of children for harmonious development. One of the most effective means of pedagogical impact on the development of the creative personality of preschoolers is theatrical activity. It contributes to the aesthetic education of children, develops speech skills, the ability to hear and understand words. Theater pedagogy has a positive effect on children, is close to them, understandable, as well as built on play, which is the most important activity for them. While playing, they develop imperceptibly. Theater is a higher level of aesthetic education, because it combines the influences of music, dance, plasticity, speech and visual arts. During the sessions, the character of the child is formed, they contribute to easier integration into society.



Children participating in theatrical games get acquainted with the environment and its components with the help of images, colors, sounds. Thanks to this activity, preschoolers develop more intensively, the mental process (memory, imagination, thinking) improves, speech is activated, a culture of interpersonal communication is formed, and the worldview expands.

That is, theatrical activity is one of the leading lines in the education of a comprehensively developed personality and one of the most effective tools for the development of the abilities of preschoolers.



**ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ  
В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ**

**INNOVATÍV TECHNOLÓGIÁK  
AZ ELEMI ISKOLÁBAN**

**INNOVATIVE TECHNOLOGIES  
IN PRIMARY EDUCATION**



## МОЖЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ У ЗМІСТІ ПРЕДМЕТІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

ОЛЬГА КОМАР

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,  
Факультет початкової освіти, Кафедра фахових методик  
та інноваційних технологій у початковій школі  
[komarolga@ukr.net](mailto:komarolga@ukr.net)

**Ключові слова:** початкова школа, інтеграція, освітній процес

Інтеграція є однією з найперспективніших інновацій, яка здатна вирішити чисельні проблеми системи сучасної початкової освіти. Звичайно, система інтегрованого навчання ще недостатньо опрацьована. Її повне теоретичне обґрунтування та запровадження у практику навчання – справа майбутнього. Нині є очевидним, що інтегроване навчання як ніяке інше закладає нові умови діяльності вчителів та учнів, є діючою моделлю активізації інтелектуальної діяльності та розвиваючих прийомів навчання. Інтеграція зобов'язує до використання різноманітних форм викладання, що має вплив на ефективність сприйняття учнями навчального матеріалу. Вона стає для всіх її учасників – і вчителів, і учнів – школою співпраці та взаємодії, що допомагає разом просуватися до спільної мети.

Освоєння ідеї інтеграції знань, як показує практика зарубіжних країн (Угорщина, Фінляндія, Канада та ін.) та вітчизняної педагогіки, дає можливість формувати в учнів якісно нові знання, що характеризуються вищим рівнем мислення, динамічністю застосування у нових ситуаціях, підвищення їх дієвості й систематичності. Таким чином, інтеграція є якісно відмінним способом структурування, презентації та засвоєння програмного змісту початкової школи, що уможливорює системний виклад знань у нових органічних взаємозв'язках.



## THE POTENTIAL FOR INTEGRATION IN THE CONTENT OF PRIMARY SCHOOL SUBJECTS

**OLHA KOMAR**

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,  
Faculty of Primary Education, Department of Professional Methods  
and Innovative Technologies in Primary School  
[komarolga@ukr.net](mailto:komarolga@ukr.net)

**Keywords:** primary school, integration, educational process

Integration is one of the most promising innovations that can solve numerous problems of the modern primary education system. Of course, the system of integrated education is still not sufficiently developed. Its complete theoretical substantiation and introduction into teaching practice is a matter of the future. Nowadays, it is obvious that integrated education, like no other, lays down new conditions for the activities of teachers and students, it is an effective model for the activation of intellectual activity and developing methods of learning. Integration requires the use of various forms of teaching, which has an impact on the effectiveness of students' perception of educational material. It becomes a school of cooperation and interaction for all its participants – both teachers and students, which helps to advance together towards a common goal.

Mastering the idea of knowledge integration, as shown by the practice of foreign countries (Hungary, Finland, Canada, etc.) and domestic pedagogy, gives the opportunity to form qualitatively new knowledge in students, characterized by a higher level of thinking, dynamic application in new situations, increasing their effectiveness and systematicity. Thus, integration is a qualitatively different way of structuring, presentation and assimilation of the program content of primary school, which enables the systematic presentation of knowledge in new organic relationships.



## ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО НАВЧАННЯ УЧНІВ СКЛАДАТИ КАЗКИ ЗА ДОПОМОГОЮ НАОЧНИХ МОДЕЛЕЙ В. ПРОППА

**Роєнко Людмила**

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,  
Факультет початкової освіти, Кафедра фахових методик  
та інноваційних технологій у початковій школі

[l.m.rojenko@udpu.edu.ua](mailto:l.m.rojenko@udpu.edu.ua)

**Ключові слова:** молодші школярі, карти Проппа, наочне моделювання сюжету, етапи роботи за картами Проппа, методика складання казок

Проблема підготовки вчителя початкової школи до використання наочних моделей для навчання учнів створювати власні висловлювання є актуальною у сучасній школі. Одним із прикладів візуального моделювання є «Карти Проппа». Це узагальнені комплексні казкові дії, за допомогою яких можна легко навчити учнів ділити текст на частини, переказувати зміст і створювати казки з простим сюжетом.

Результати дослідження, проведеного в рамках курсів підвищення кваліфікації вчителів початкових класів, показали, що учні дуже швидко і легко запам'ятовували значення карткових функцій, впевнено розподіляли казки за функціями та складали змістовний ланцюжок карток, правильно відповідали на запитання за текстом казок, вільно переказували тексти, а власні казки ставали значно змістовнішими, значно варіювався використаний словниковий запас. Це свідчить про те, що картки Проппа дійсно ефективні для мовленнєвого розвитку молодших школярів, однак, як і будь-яка методика, використання карток вимагає поетапного введення в навчальний процес, від оглядового знайомства і навчання до навчання переказу і створення своїх, власних казок.





## **PREPARING ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS TO TEACH STUDENTS TO MAKE UP FAIRY TALES WITH THE HELP OF V. PROPP MODELS**

**LIUDMYLA ROIENKO**

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,  
Faculty of Primary Education, Department of Professional Methods  
and Innovative Technologies in Primary School

[l.m.rojenko@udpu.edu.ua](mailto:l.m.rojenko@udpu.edu.ua)

**Keywords:** younger schoolchildren, Propp maps, visual plot modeling, work stages according to Propp maps, the method of composing fairy tales

The problem of preparing elementary school teacher to use visual models for teaching students to create their own statements is relevant in modern school. One of the visual modeling examples is “Propp maps”. These are generalized set fairy-tale activities, with the help of which you can easily teach pupils to divide the text into parts, retell the content and create fairy tales with a simpleplot.

The impact of Propp cards on the development of perception, reproduction and creation of own fairy tales by primary school pupils has been analyzed. The results of the study, which was conducted as part of advanced training courses for primary school teachers, showed that the pupils remembered the meaning of the cards function very quickly and easily, confidently divided fairy tales into functions and made a meaningful chain of cards, correctly answered questions based on the text of fairy tales, freely retold texts, and their own fairy tales became much more meaningful, the vocabulary used varied considerably. This shows that Propp’s cards are really effective for the speech development of younger schoolchildren, however, like any method, the cards use requires a step-by-step introduction to the educational process, from overview acquaintance and training to learning to retell and create your own fairy tales.



## МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ОНОМАСТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

ТОРЧИНСЬКА ТАМАРА АНАТОЛІЇВНА

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,  
Факультет початкової освіти, Кафедра фахових методик  
та інноваційних технологій у початковій школі

[tta03@ukr.net](mailto:tta03@ukr.net)

**Ключові слова:** власні назви, іменовані об'єкти, етимологія, онім, ономастичний простір, ономасти, ономастичний матеріал

Складовою методичних підходів до вивчення ономастики в початковій школі є лінгводидактична підготовка. Важливим елементом у цьому напрямку є формування ономастичних знань майбутніх педагогів.

Ономастична робота наближає педагога та учня до глибинного розуміння приналежності до рідного народу, який живе на території рідного краю, що має як історичні глибинні підвалини, так і перспективи поступального розвитку.

У статті розглянуто методичні підходи до вивчення ономастичного матеріалу в початковій школі, формування ономастичних знань здобувачів вищої освіти, яке зумовлене потребою в умовах національного відродження українського суспільства підвищити ефективність освітнього процесу, знайти вагомі засоби педагогічного впливу на особистість учнів з метою підвищення інтересу до вивчення рідної мови. Обгрунтовано, що власні назви – це багатий матеріал, який допоможе заглибитись в історію та географію рідного краю, зміст якого сприяє формуванню ономастичних знань, є важливою складовою в контексті виховання мовної особистості, а також є одним із ефективних засобів, що має невичерпні навчальні та виховні можливості, стимулює пізнавальну активність учнів молодшого шкільного віку.



## **METHODICAL APPROACHES TO THE STUDY OF ONOMASTIC MATERIAL IN PRIMARY SCHOOL**

**TAMARA TORCHYNSKA**

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,  
Faculty of Primary Education, Department of Professional Methods  
and Innovative Technologies in Primary School

[tta03@ukr.net](mailto:tta03@ukr.net)

**Keywords:** methodical approaches to the study of onomastic material in primary school

A component of methodical approaches to the study of onomastics in primary school is linguistic didactic training. An important element in this direction is the formation of onomastic knowledge of future teachers.

Onomastic work brings the teacher and the student closer to a deep understanding of belonging to the native people who live on the territory of the native land, which has both deep historical foundations and prospects for progressive development.

The article examines methodological approaches to the study of onomastic material in primary school, the formation of onomastic knowledge of students of higher education, which is determined by the need in the conditions of the national revival of Ukrainian society to increase the effectiveness of the educational process, to find effective means of pedagogical influence on the personality of students in order to increase interest in learning the native language.

It is substantiated that proper names are a rich material that will help to delve into the history and geography of the native land, the content of which contributes to the formation of onomastic knowledge, is an important component in the context of the education of a linguistic personality, and is also one of the effective means that has inexhaustible educational and educational opportunities, stimulates the cognitive activity of students of primary school age.



## ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ ПРИ РОБОТІ З ВИКИДНИМИ МАТЕРІАЛАМИ

**ТЯГУР ВАСИЛЬ МИХАЙЛОВИЧ**

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ,  
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти  
та управління закладом освіти  
[tyahur.laszlo@kmf.org.ua](mailto:tyahur.laszlo@kmf.org.ua)

**Ключові слова:** викидні матеріали, студенти, проєктна діяльність, технології

Розглянуто навчання майбутніх вчителів початкових класів у процесі проєктної діяльності, як технології організації і вирішення освітніх ситуацій, творчої за своєю суттю, на основі ознайомлення з викидними матеріалами та методикою роботи з ними.

Аналізуючи можливості формування навчального матеріалу на основі організації роботи з викидними матеріалами щодо використання проєктної технології, акцентується увага на те, що потрібно проводити підбір тем різного ступеню складності спрямованих на ознайомлення з різними матеріалами, всебічний розвиток технологічних та творчих здібностей. При підборі тематики проєктних завдань враховуються індивідуальні можливості та особливості пізнавальної діяльності студентів. Надаючи можливість вибирати студентам тему проєкту, форму її виконання, створюються умови формувати і ступінь ускладненості такого виду діяльності.

Така діяльність сформує у студентів здатність самостійно творчо мислити, знаходити, формулювати і вирішувати навчальні та технологічні проблеми за допомогою дослідницьких прийомів для прогнозування результатів, можливих наслідків розв'язання різних варіантів нових пізнавальних і практичних завдань, використовуючи та інтегруючи з цією метою знання з різних галузей технологій.



## PROJECT ACTIVITIES OF STUDENTS WHEN WORKING WITH DISPOSAL MATERIALS

VASYL TIAHUR

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions

[tyahur.laszlo@kmf.org.ua](mailto:tyahur.laszlo@kmf.org.ua)

**Keywords:** disposal materials, students, project activities, technologies

The training of future primary school teachers in the process of project activity, as a technology for organizing and solving educational situations, which is creative in nature, based on familiarization with disposal materials and methods of working with them, is considered.

In analyzing the possibilities of the formation of educational material based on the organization of work with disposal materials in relation to the use of project technology, attention is focused on the fact that it is necessary to select topics of varying degrees of complexity aimed at familiarization with various materials, comprehensive development of technological and creative abilities. When selecting the subject of project tasks, individual capabilities and peculiarities of students' cognitive activity are taken into account. By giving students the opportunity to choose the topic of the project, the form of its implementation, conditions are created to form the degree of complexity of this type of activity.

Such activities will form students' ability to independently think creatively, find, formulate and solve educational and technological problems with the help of research methods for predicting results, possible consequences of solving various options for new cognitive and practical tasks, using and integrating knowledge from different fields for this purpose technologies.



## ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ

**МУКОВІЗ ОЛЕКСІЙ ПАВЛОВИЧ**

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,  
Факультет початкової освіти, Кафедра теорії початкового навчання  
[alexsmukovoz@gmail.com](mailto:alexsmukovoz@gmail.com)

**Ключові слова:** педагогічні умови, інформаційно-цифрова компетентність, молодші школярі, інформатика, інформаційні технології, освітня діяльність

Метою формування інформаційно-цифрової компетентності учнів початкових класів є розвиток здатності школярів орієнтуватися в інформаційних потоках, визначати в них головне і необхідне, усвідомлювати потребу в достовірній інформації, вміння формулювати питання, визначати джерела інформації й використовувати успішні стратегії її пошуку, вміння самостійно шукати, отримувати, систематизувати, аналізувати та відбирати необхідну для вирішення навчальних завдань інформацію, а також творчо опрацювати, зберігати та передавати її; вміння використовувати програмні засоби, орієнтовані на вирішення завдань у різних сферах діяльності. В процесі дослідження виявлено та систематизовано певні педагогічні умови, яких необхідно дотримуватись для ефективного формування інформаційно-цифрової компетентності в молодших школярів, а саме: поетапність формування інформаційно-цифрової компетентності; систематична цифровізація процесу навчання інформатики; належне мотиваційне забезпечення освітнього процесу. Все це здійснюється в умовах інформаційного середовища яке, повністю розкриває зміст переданої навчальної інформації, закладає уявлення про основні способи діяльності, пов'язаних із засвоєнням форм і прийомів роботи з різноманітною інформацією, що сприяє формуванню інформаційної культури школяра підвищенню інтересу до способів раціонального набування і опрацювання інформації та розвитку умінь загальнонавчального характеру.



## **THE FORMATION OF INFORMATION AND DIGITAL COMPETENCE IN YOUNGER SCHOOL STUDENTS AT COMPUTER SCIENCE LESSONS**

**OLEKSII MUKOVIZ**

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,  
Faculty of Primary Education, Department of Theory of Primary Education  
[alexsmukovoz@gmail.com](mailto:alexsmukovoz@gmail.com)

**Keywords:** pedagogical conditions, information and digital competence, younger schoolchildren, Informatics, information technologies, educational activity

The article presents the theoretical justification of the pedagogical conditions for the formation of information and digital competence in junior high school students at Computer science classes. In the research process, certain pedagogical conditions were identified and systematized, which must be observed for the effective formation of information and digital competence in younger schoolchildren, namely: stepwise formation of information and digital competence; systematic digitization of the computer science education process; proper motivational provision of the educational process.



**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ  
ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ  
В ЗАКЛАДІ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ  
МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ  
ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

**БОРИСЬОНОК МАКСИМ ОЛЕГОВИЧ**

Український державний університет імені Михайла Драгоманова,  
Педагогічний факультет, Кафедра початкової освіти  
[b.maksim.ol.nik@gmail.com](mailto:b.maksim.ol.nik@gmail.com)

**Ключові слова:** цифрові технології, фахова підготовка, комп'ютерні технології

У статті окреслено проблему впровадження цифрових освітніх технологій у фахову підготовку майбутніх вчителів початкової школи в закладах фахової передвищої освіти. Встановлено вплив швидких темпів інформатизації суспільства на модернізацію змісту освіти, державних освітніх стандартів, оновлення соціального замовлення на фахову підготовку сучасних вчителів, здатних адаптуватися до інноваційної діяльності. Розкрито сутність поняття «цифрові освітні технології», їх види. Описано переваги використання цифрових сервісів та платформ (Google Drive, Google Classroom, Google Sites, Quizizz, LearningApps.org.) при підготовці майбутніх вчителів початкової школи в закладах фахової передвищої освіти до професійної діяльності. Доведено, що їх використання сприяє створенню інноваційного цифрового освітнього середовища, здійсненню гнучкого та ефективного управління освітнім процесом, посиленню практичної підготовки майбутніх вчителів до професійної діяльності, формуванню складників інформаційно-цифрової компетентності здобувачів вищої освіти.





**PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS  
OF THE USE OF DIGITAL EDUCATIONAL TECHNOLOGIES  
IN AN INSTITUTION OF PROFESSIONAL HIGHER EDUCATION  
IN THE PROCESS OF PREPARING FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS  
FOR PROFESSIONAL ACTIVITY**

**MAKSYM BORYSONOK**

Dragomanov Ukrainian State University,  
Faculty of Pedagogy, Department of Primary Education  
[b.maksim.ol.nik@gmail.com](mailto:b.maksim.ol.nik@gmail.com)

**Keywords:** digital technologies, professional training, computer technologies

The article deals with the problem of introducing digital educational technologies into the professional training of future primary school teachers in vocational higher education institutions. The influence of the rapid pace of informatization of society on the modernization of the content of education, state educational standards, and the renewal of the social order for the professional training of modern teachers capable of adapting to innovative activities has been established. The essence of the concept of «digital educational technologies» is revealed, they are visible. The advantages of using digital services and platforms (Google Drive, Google Classroom, Google Sites, Quizizz, LearningApps.org.) in the preparation of future primary school teachers in institutions of vocational pre-higher education to professional activity was studied. It has been proven that their use contributes to the creation of an innovative digital educational environment, the implementation of flexible and effective management of the educational process, the strengthening of practical training of future teachers for professional activities, the formation of the components of information and digital competence of higher education students.



## МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ WEB-ДОДАТКІВ В РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

**ВЕРЕМІСНКО ВАДИМ ОЛЕГОВИЧ**

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,  
Факультет початкової освіти, Кафедра теорії початкового навчання  
[science@vmk.org.ua](mailto:science@vmk.org.ua)

**Ключові слова:** освітнє середовище, інформаційно-комунікаційні технології, хмарні технології, хмарні обчислення, веб технології

У доповіді порушується питання про можливості застосування Web-додатків в освітньому процесі – як сучасних засобів взаємодії вчителів та учнів, розкрито особливості веб-сервісів; виокремлено сутність поняття «хмарні технології». Представлено переваги, можливості та перспективи використання веб-додатків у сучасному освітньому середовищі.

Одним із головних інструментів успіху Нової української школи є наскрізне застосування інформаційно-цифрових технологій в освітньому процесі. Сучасний вчитель має навчитися створювати та використовувати мультимедійний та інтерактивний контент, щоб зацікавити цифрове покоління учнів. Тому зараз в Україні все більшого значення набуває використання хмарних технологій у професійній діяльності педагогічного працівника, адже має ряд переваг перед традиційними формами роботи та засобами навчання.

Метою доповіді є огляд та визначення критерій можливостей використання Web-додатків вчителю початкових класів, доступність, витрат на програмне забезпечення, технічну підтримку роботи програмного засобу, інтерактивність, групова спільна робота, можливість використання мобільних пристроїв, співпраця та взаємодія усіх учасників освітнього процесу, можливість доступу до навчальних матеріалів з будь-якого пристрою (планшет, смартфон) при наявності високошвидкісної мережі Інтернет.



## POSSIBILITIES OF USING WEB APPLICATIONS IN THE WORK OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS

VADYM VEREMHENKO

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,  
Faculty of Primary Education, Department of Theory of Primary Education  
[science@vmk.org.ua](mailto:science@vmk.org.ua)

**Keywords:** educational environment, information and communication technologies, cloud technologies, cloud computing, web technologies

The report raises the question of the possibilities of using Web applications in the educational process – as modern means of interaction between teachers and students, reveals the features of Web services; the essence of the concept of "cloud technologies" is highlighted. Preferences, opportunities and perspectives of using web applications in a modern educational environment are presented.

One of the main instruments of the New Ukrainian School's success is the distinctive use of information and digital technologies in the educational process. Modern teacher must learn to create and use multimedia and interactive content to interest digital generation of students. Therefore, in Ukraine, increasingly importance acquires the use of cloud technologies in the professional activity of a pedagogical worker, as has a number of advantages before traditional forms of work and learning facilities.

The purpose of the report is to review and determine the criteria for the possibility of using web applications for primary school teachers, accessibility, cost of software, technical support for software operation, interactivity, group collaboration, the possibility of using mobile devices, cooperation and interaction of all participants in the educational process, the possibility of access to educational materials from any device (tablet, smartphone) with a high-speed Internet connection.



## ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

ДЖАНДА ГАЛИНА БОГДАНІВНА

Фаховий коледж

Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ  
[dzsandag@gmail.com](mailto:dzsandag@gmail.com)

**Ключові слова:** інтерактивні технології, учителі початкової школи, онлайндошка, інформаційно-комунікаційні платформи, інтерактивні вправи

У статті розглянуто роль інтерактивних технологій у підготовці учителів початкової школи. Визначено їх основні властивості: здійснення аналізу навчальної інформації, творчий підхід до засвоєння навчального матеріалу, уміння формулювати власну думку, правильно її висловлювати, доводити власну позицію, аргументувати й дискутувати, слухати іншу людину, поважати альтернативну думку; моделювання різних ситуацій, збагачення власного досвіду через включення в різні життєві ситуації. Подано перелік основних інформаційно-комунікаційних платформ для організації завдань практичного спрямування.



## **THE USE OF INTERACTIVE TEACHING TECHNOLOGIES IN THE TRAINING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS**

**HALYNA DZHANDA**

The Vocational School  
of Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education  
[dzsandag@gmail.com](mailto:dzsandag@gmail.com)

**Keywords:** interactive technologies, primary school teachers, online whiteboard, information communication platforms, interactive exercises

The article examines the role of interactive technologies in training of primary school teachers. Their main characteristics like analysis of educational information, creative approach to the assimilation of the educational material, ability to formulate own opinion, express it correctly, prove own position, argue and discuss, listen to other people, respect alternative opinions, modelling of various situations, enrichment of own experience through inclusion in different life situations, are defined. The list of the main information communication platforms for organizing practical tasks is presented.



**НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ:  
ОРІЄНТАЦІЯ НА ПОШУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ  
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ**

**КІТ ГАЛИНА ГРИГОРІВНА**

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,  
Факультет дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної,  
Кафедра початкової освіти  
[galinakit12@gmail.com](mailto:galinakit12@gmail.com)

**Ключові слова:** вчитель-дослідник, пошуково-дослідницька діяльність,  
молодший школяр

Нова українська школа потребує не просто вчителя-професіонала, а вчителя-дослідника. Вчитель-дослідник залучає до творчих пошуків учнів, чим формує активну особистість, яка зможе забезпечувати поступальний розвиток суспільства. Опанування майбутніми педагогами дослідницькою функцією здійснюється у закладах вищої освіти.

У статті наголошується на завданнях підготовки студентів до оволодіння дослідницькою технологією, розкриваються форми їх залучення до наукових пошуків, принципи організації пошукової і дослідної діяльності. Особлива увага приділена орієнтації вчителя на підготовку дитини до пошуково-дослідницької роботи, ролі учителя як організатора пошуково-творчої діяльності учнів (виділено важливість двох сторін організації такої діяльності: операційної та особистісної). Наголошується на моральній підтримці юних дослідників, прикладі педагога. Обґрунтовано вимоги до учителя як до організатора дослідницької творчості молодших школярів. Розкрито умови ефективного застосування пошуково-дослідницької діяльності в освітньому процесі початкової школи, сформульовано методичні рекомендації вчителям щодо організації пошуково-дослідницької діяльності учнів.



**SCIENTIFIC RESEARCH OF FUTURE TEACHERS:  
FOCUS ON THE SEARCH AND THE RESEARCH ACTIVITIES  
OF PRIMARY SCHOOL PUPILS**

**HALYNA KIT**

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University,  
Faculty Valentina Voloshina Preschool and Primary School Education,  
Department of Primary School Education  
[galinakit12@gmail.com](mailto:galinakit12@gmail.com)

**Keywords:** teacher-researcher, search-research activity, primary school pupil

A new Ukrainian school needs not just a professional teacher, but a research teacher. The teacher-researcher involves pupils in the creative search, which forms an active personality that can ensure the progressive society development. Mastering the research function by future teachers is carried out in higher education institutions.

The article emphasizes the tasks of preparing students for mastering research technology, reveals the forms of their involvement in scientific research, the principles of organizing search and research activities. Particular attention is paid to the orientation of the teacher to prepare the child for search and research work, the role of the teacher as an organizer of the students search and creative activities (the importance of the two sides of the organization of such activities is highlighted: operational and personal). It is emphasized on the moral support of young researchers, the example of a teacher. The requirements for the teacher as an organizer of research creativity of primary school pupils are substantiated. The conditions for the effective use of search and research activities in the educational process of primary school are revealed, methodological recommendations for teachers on the organization of search and research activities of students are formulated.



## **ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ПІДХОДИ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ**

**ОЛЕШКО ПЕТРО СТЕПАНОВИЧ**

Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти,  
Кафедра теорії та методики викладання шкільних предметів

**Ключові слова:** інноваційний освітній підхід, STEM-освіта, професійний розвиток педагога, науково-методичний супровід, STEM-лабораторія

Війна негативно впливає на організацію освітнього процесу в інститутах післядипломної педагогічної освіти, це зумовлює потребу в гнучкій трансформації освітніх підходів в системі післядипломної педагогічної освіти на період дії воєнного стану. Вимоги до професійних навичок, фахових компетентностей педагогів також змінюються, оскільки вони є однією з основних рушійних сил прогресивних змін у суспільстві. Нині вчителі працюють в умовах нової моделі освіти, постійних законодавчих змін в освітній сфері країни, реалізації Концепції «Нова українська школа», запровадження нових підходів до навчання. Інноваційним освітнім підходом для неперервного професійного розвитку педагогічних працівників у системі післядипломної педагогічної освіти є науково-методичний супровід, що дозволяє подолати відірваність курсового і післякурсного періодів підвищення кваліфікації як єдиного андрагогічного циклу, створити диференційовані умови для опанування педагогом позиції суб'єкта професійного самовдосконалення і самореалізації, засвоєння інноваційних професійних ролей і функцій на рівні вітчизняних і світових стандартів.





**INNOVATIVE EDUCATIONAL APPROACHES  
IN THE POST-GRADUATE PEDAGOGICAL EDUCATION SYSTEM  
IN THE CONDITIONS OF WAR**

**PETRO OLESHKO**

Volyn Institute of Postgraduate Pedagogical Education,  
Department of Theory and Methods of Teaching School Subjects

**Keywords:** innovative educational approach, STEM education, teacher professional development, scientific and methodological support, STEM laboratory

The war has a negative impact on the organization of the educational process in post-graduate pedagogical education institutes. As a result, this causes the need for flexible transformation of educational approaches in the post-graduate pedagogical education system during the period of martial law. The requirements for the professional skills and professional competences of teachers are also changing, as they are one of the main driving forces of progressive changes in society. Currently, teachers work in the conditions of a new model of education, constant legislative changes in the educational sphere of the country, implementation of the "New Ukrainian School" concept, introduction of new approaches to education. An innovative educational approach for the continuous professional development of pedagogical workers in the system of postgraduate pedagogical education is scientific and methodological support, which allows to overcome the detachment of the course and post-course periods of professional development as a single andragogic cycle, to create differentiated conditions for the teacher to master the position of the subject of professional self-improvement and self-realization, assimilation of innovative professional roles and functions at the level of national and international standards.



## РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ «Я-КОНЦЕПЦІЇ» ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**ОСТРОВСЬКА МАРІАННА**

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ,  
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти  
та управління закладом освіти  
[marianna.29.1984@gmail.com](mailto:marianna.29.1984@gmail.com)

**Ключові слова:** Я-концепція, інноваційна діяльність, підготовка майбутніх вчителів, професійний розвиток

У сучасних умовах якість освіти залежить не від обсягу отриманих знань, а від загального розвитку особистості, її індивідуальних здібностей, пізнавальної активності, розвинутого критичного мислення, від рівня оволодіння компетенціями та компетентностями, уміння самостійно та відповідально приймати рішення в складних ситуаціях. Саме тому, передосвітою загалом і педагогічною зокрема, головним постає питання переосмислення пріоритетів вищої педагогічної, післядипломної та середньої загальної освіти, формування нових концептуально-методологічних основ освітньої діяльності, необхідність парадигмальних змін у розумінні місії, змісту, мети, цілей, завдань і шляхів її організації за принципом «освіта впродовж життя» та ефективної реалізації отриманих знань. Аналіз стану підготовки майбутніх учителів до інноваційної діяльності у закладах вищої освіти (ЗВО) дозволяє зробити висновок, що нагального вирішення потребують питання реалізації компетентнісної парадигми і застосування інноваційних підходів, як до підготовки вчителів, так і до сутності їх майбутньої педагогічної діяльності, що проявляється в різних напрямках внутрішньої і зовнішньої диверсифікації середньої і вищої освіти, формування нових місії і змісту на всіх освітніх рівнях, розробки нової системи вимірювання й оцінювання результатів підготовки майбутніх учителів. Відповідно змінюються вимоги до освіти – вона з часом стає більш гнучкою, доступною і прикладною, концентрується на тому, як навчити мислити, творити, аналізувати, генерувати нові ідеї та знаходити рішення у складних практичних вимірах.



## **DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL SELF-CONCEPT OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN THE CONTEXT OF INNOVATIVE ACTIVITIES**

**MARIANNA OSTROVSKA**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions

[marianna.29.1984@gmail.com](mailto:marianna.29.1984@gmail.com)

**Keywords:** Self-concept, innovative activity, training of future teachers, professional development

In modern conditions, the quality of education depends not on the amount of knowledge gained, but on the overall development of the individual, his or her individual abilities, cognitive activity, developed critical thinking, the level of mastery of competencies and competencies, the ability to make decisions independently and responsibly in difficult situations. That is why education in general, and pedagogical education in particular, faces the main issue of rethinking the priorities of higher pedagogical, postgraduate and secondary general education, the formation of new conceptual and methodological foundations of educational activities, the need for paradigmatic changes in understanding the mission, content, purpose, goals, objectives and ways of organizing it on the principle of "lifelong learning" and the effective implementation of the knowledge gained. The analysis of the state of preparation of future teachers for innovative activities in higher education institutions (HEIs) allows us to conclude that the issues of implementing the competence paradigm and applying innovative approaches to both teacher training and the essence of their future pedagogical activity, which is manifested in various areas of internal and external diversification of secondary and higher education, the formation of new missions and content at all educational levels, the development of a new system for measuring and evaluating the results of teaching and learning activities, require urgent solutions. Accordingly, the requirements for education are changing – it is becoming more flexible, accessible and applied over time, focusing on how to teach how to think, create, analyze, generate new ideas and find solutions in complex practical dimensions.



## ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ ПОДОЛАННЯ КІБЕРБУЛІНГУ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: РЕАЛІЇ ТА ВИКЛИКИ ВОЄННОГО СТАНУ

**ЧЕРВІНСЬКА ІННА – НИКОРАК ЯРОСЛАВ**

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

**Ключові слова:** кібербулінг, цькування, насильство, агресія, заклад вищої освіти

Упродовж останніх років зміни у нашому суспільстві, які викликані кризовими явищами в політичній, соціально-економічній сфері, введенням воєнного стану призвели до зростання конфліктності, агресивності у соціальних та міжособистісних відносинах. Свідченнями цього є численні публікації та репортажі в ЗМІ, присвячені насильству між дітьми, учнями шкіл, студентами закладів вищої освіти. Особливо розповсюдженими стають систематичні прояви довготривалої агресії за допомогою цифрового контенту, що у наукових джерелах отримало назву кібербулінг.

В умовах воєнного стану, накопичення великої кількості ворожих наративів цькування серед студентів у молодіжному середовищі зазвичай є більш агресивнішим та прихованим, ніж серед підлітків у шкільному середовищі. Відповідно призводить до більш важких, а іноді руйнівних наслідків. За роки пандемії та воєнної агресії кібербулінг у закладах вищої освіти стає все більш жорстокішим, продуманим, спрямованим на приниження конкретної молодої людини.

Попри широке публічне висвітлення цієї проблеми в різноманітних літературних та Інтернет-джерелах, варто зауважити, що вона залишається недостатньо дослідженою на теренах закладів вищої освіти. У статті розкрито поняття кібербулінгу, його вплив на психічний розвиток та емоційний стан молоді, профілактику протидії цькуванню і збереження емоційного здоров'я здобувачів. Також розкрито роль викладачів, студентського самоврядування та громадських організацій, розвиток довірливих і доброзичливих стосунків між усіма учасниками освітнього процесу.



## **INNOVATIVE PRACTICES FOR OVERCOMING CYBERBULLYING IN A HIGHER EDUCATION INSTITUTION: REALITIES AND CHALLENGES OF MARTIAL LAW**

**INNA CHERVINSKA – YAROSLAV NYKORAK**

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

**Keywords:** cyberbullying, bullying, aggression, higher education

In recent years, changes in our society caused by crisis phenomena in the political, socio-economic sphere, and the introduction of martial law have led to an increase in conflict and aggressiveness in social and interpersonal relations. This is evidenced by numerous publications and reports in the mass media devoted to violence between children, schoolchildren, and students of higher education institutions. Systematic manifestations of long-term aggression with the help of digital content are becoming especially widespread, which in scientific sources is called cyberbullying.

Under martial law, the accumulation of a large number of hostile bullying narratives among students in the youth environment is usually more aggressive and covert than among adolescents in the school environment. Accordingly, it leads to more severe and sometimes devastating consequences. During the years of the pandemic and military aggression, cyberbullying in institutions of higher education is becoming more and more cruel, deliberate, aimed at humiliating a specific young person. The main reasons for the appearance of cyberbullying in the student environment include personal hostility, family problems, social status, the young person's environment, and the environment. Despite the wide public coverage of this problem in various literary and Internet sources, it is worth noting that it remains insufficiently researched in the field of higher education institutions.



**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ:  
ПРАКТИЧНІ КЕЙСИ АНТИПЛАГІАТНОЇ ПРОГРАМИ  
STRIKEPLAGIARISM**

**КОТУН КИРИЛ ВАСИЛЬОВИЧ**

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України,  
Відділ зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих  
[smartk@ukr.net](mailto:smartk@ukr.net)

**Ключові слова:** антиплагіатна програма, StrikePlagiarism, забезпечення якості, практичні кейси

Окреслено питання щодо поняття «академічна доброчесність», її законодавчого забезпечення; зазначено рекомендаційні ресурси та досвід ШООД імені Івана Зязюна НАПН України щодо забезпечення академічної доброчесності в установі. Проаналізовано досвід Інституту у використанні системи StrikePlagiarism та наведено приклад різних практичних кейсів щодо виявлення плагіату у наукових публікаціях. Обґрунтовано особливості роботи в системі StrikePlagiarism та важливість використання антиплагіатної програми StrikePlagiarism, що рекомендована не лише МОН України, а й визнана ENAI (Європейською мережею академічної чесності) однією з найкращих систем боротьби з плагіатом, оскільки вона є найбільш зручною для використання освітніми установами та видавцями.



**HIGHER EDUCATION QUALITY ASSURANCE:  
PRACTICAL CASES OF THE ANTI-PLAGIARISM PROGRAM  
STRIKEPLAGIARISM**

**KYRYL KOTUN**

Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of NAES of Ukraine,  
Department of Foreign Pedagogical Systems and Adult Education  
[smartk@ukr.net](mailto:smartk@ukr.net)

**Keywords:** anti-plagiarism program, StrikePlagiarism, quality assurance, practical cases

Issues related to the concept of "academic integrity" and its legislative support are outlined; recommended resources and experience of the Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine regarding ensuring academic integrity in the institution are indicated. The experience of the Institute in using the StrikePlagiarism system is analyzed and an example of various practical cases regarding the detection of plagiarism in scientific publications is given. The peculiarities of working in the StrikePlagiarism system and the importance of using the anti-plagiarism program StrikePlagiarism, which is recommended not only by the Ministry of Education and Science of Ukraine, but also recognized by ENAI (European Network of Academic Integrity) as one of the best anti-plagiarism systems, as it is the most convenient for use by educational institutions and publishers, are substantiated.





**МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ  
В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ**

**A PEDAGÓGUSKÉPZÉS TARTALMI MEGÚJÍTÁSA  
HÁBORÚS KÖRÜLMÉNYEK KÖZÖTT**

**RENEWING THE CONTENT OF TEACHER TRAINING  
IN CONDITIONS OF WAR**



## ПСИХОЛОГІЧНА СТІЙКІСТЬ ПЕДАГОГА В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ СИТУАЦІЯХ

МАРУСИНЕЦЬ МАР'ЯНА МИХАЙЛІВНА

Департамент освіти і науки, молоді та спорту  
Закарпатської обласної військової адміністрації

**Ключові слова:** стресостійкість, екстремальні умови, кризові ситуації, протистояння стресовим ситуаціям

Для нашої епохи характерно постійне наростання навантаження на психіку і нервову систему людини. Економічна криза, падіння рівня життя на тлі зростання цін, нестабільність політичної ситуації, припинення діяльності багатьох підприємств, що тягне за собою значне скорочення робочих місць, призводить до зростання соціальної напруженості. Сучасна людина живе у стані постійного стресу.

Феномен «стійкість до стресу», або «стресостійкість» набуває особливої значущості, особливо в екстремальних умовах та ситуаціях, до яких залічують: сфери видів діяльностей, напругу, війну та воєнної атаки з боку агресора, природні катаклізми, фінансову та економічну нестабільність, які викликають різні емоційні реакції і реагування на них у людей. Так, тривалі кризові ситуації призвели до погіршення якості життя народу, скорочення робочих місць, зниження матеріального благополуччя, високу конкуренцію ринку праці тощо. Люди виявили неготовність до таких змін, і у зв'язку з цим все частіше спостерігається нездатність протистояти стресовим ситуаціям, що відповіно демонструє низьку стресостійкість.



## **PSYCHOLOGICAL STABILITY OF THE TEACHER IN EXTREME SITUATIONS**

**MARYANA MARUSYNETS**

Department of Education and Science, Youth and Sports  
of the Transcarpathion district Military Administration

**Keywords:** stress resistance, extreme conditions, crisis situations, resistance to stressful situations

Our era is characterized by a constant increase in the load on the human psyche and nervous system. The economic crisis, the drop in the standard of living against the background of rising prices, the instability of the political situation, the termination of many enterprises, which entails a significant reduction in jobs, leads to an increase in social tensions. Modern man lives in a state of constant stress.

The phenomenon of resistance to stress, or stress resistance, acquires special significance, especially in extreme conditions and situations, which include: spheres of activities, tension, war and military attacks by the aggressor, natural disasters, financial and economic instability, which cause various emotional reactions and response to them in people. Thus, prolonged crisis situations have led to a deterioration in the quality of life of the people, a reduction in jobs, a decrease in material well-being, high competition in the labor market, etc. People have shown their unpreparedness for such changes, and in this regard, there is an increasing inability to withstand stressful situations, which, in turn, demonstrates low stress resistance.



## ПСИХОПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ШКОЛЯРІВ ЗА КОРДОНОМ ТА В УКРАЇНІ У ПЕРІОД ВІЙНИ

ОСАДЧЕНКО ІННА

Національний університет біоресурсів і природокористування України,  
Кафедра соціальної роботи та реабілітації  
[osadchenkoinna1@gmail.com](mailto:osadchenkoinna1@gmail.com)

**Ключові слова:** психопедагогічні особливості, навчання за кордоном, українські школярі за кордоном, навчання під час війни

З перших днів нинішньої війни наші діти разом із батьками потрапили до різних країн світу, у яких українські діти стали навчатися у місцевих школах, водночас продовжуючи онлайн-відвідувати українську школу. Багатьом українським сім'ям вдалося адаптуватися та самореалізуватися. Однак, попри призначення опікунів-учителів у зарубіжних школах для кожної дитини з України, попри створення щонайсприятливіших, максимально комфортних та наскільки можна домашніх умов, українські діти далеко не усі, як і їхні батьки, адаптувалися у іншій країні. Це зумовлено багатьма економічно-соціальними, культурно-побутовими та психопедагогічними обставинами, переважно, ускладненими, а не спричиненими лише війною. Зазначене підтверджується результатами проведеного нами дослідження щодо аналізу та характеристики психоемоційних станів українців протягом війни. Аналіз емпіричного матеріалу також дозволив визначити причини ускладненої адаптації українських дітей, які під час війни навчаються у зарубіжних школах. Визначено три ключових психопедагогічних завдання роботи з дітьми, які під час війни навчаються у зарубіжних та вітчизняних школах (зазначимо, що ці завдання дотичні до роботи з будь-якою категорією українців під час і після війни). У результаті проведеного науково-практичного дослідження виокремлено та запропоновано деякі із психопедагогічних рекомендацій для адаптації українських дітей, які під час війни навчаються у зарубіжних та вітчизняних школах.



## **PSYCHOPEDAGOGICAL FEATURES OF EDUCATION OF UKRAINIAN SCHOOLCHILDREN ABROAD AND IN UKRAINE DURING THE WAR**

**INNA OSADCHENKO**

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine,  
Department of Social Work and Rehabilitation  
[osadchenkoinna1@gmail.com](mailto:osadchenkoinna1@gmail.com)

**Keywords:** psychopedagogical features, studying abroad, Ukrainian school-children abroad, studying during the war

From the first days of the current war, our children, together with their parents, went to different countries of the world, in which Ukrainian children began to study in local schools, while continuing to attend the Ukrainian school online. Many Ukrainian families managed to adapt and realize themselves. However, despite the appointment of guardians-teachers in foreign schools for every child from Ukraine, despite the creation of the most favorable, as comfortable as possible and home conditions, not all Ukrainian children, like their parents, have adapted in another country. This is due to many economic-social, cultural- household and psychopedagogical circumstances, mostly complicated and not caused only by the war. This is confirmed by the results of our research on the analysis and characteristics of the psycho-emotional states of Ukrainians during the war. The analysis of the empirical material also made it possible to determine the reasons for the difficult adaptation of Ukrainian children studying in foreign schools during the war. Three key psycho-pedagogical tasks of working with children studying in foreign and domestic schools during the war have been identified (note that these tasks are relevant to work with any category of Ukrainians during and after the war). As a result of the conducted scientific and practical research, some of the psychopedagogical recommendations for the adaptation of Ukrainian children studying in foreign and domestic schools during the war have been identified and proposed.



## ВИКЛИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ

**ШОВШ КАТЕРИНА СТЕПАНІВНА**

Фаховий коледж

Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ

[soos.katalin@kmf.org.ua](mailto:soos.katalin@kmf.org.ua)

**Ключові слова:** організація, освітній процес, освіта, інформація

В наш час, коли практично щодня по території нашої держави декілька разів гудуть сирени, зриваючи навчальний процес, як ніколи важливим є питання організації освітнього процесу. МОН докладє максимум зусиль для забезпечення сталості навчання та викладання, створення безпечних умов для учнів і студентів, вчителів і викладачів. Сформовано перелік ключових пріоритетів політики в сфері освіти, вчасне впровадження яких мінімізує освітні втрати. Але перед закладами освіти з кожним днем постають нові завдання, випробування. З перших днів вторгнення заклади освіти перетворилися на гуманітарні хаби, які приймали внутрішньо перемішених осіб та допомагали військовим. Варто зазначити, що наявність укриттів було обов'язковою умовою для відновлення очного навчання у закладах освіти всіх рівнів.. Ще одним викликом у випадку загрози блекауту стало забезпечення закладів освіти резервними та автономними джерелами енергопостачання. А важливим компонентом інформаційної безпеки, зазвичай є належне комп'ютерне забезпечення педагогічних працівників та здобувачів освіти з метою підтримання навчального процесу в умовах війни. Нові завдання та знання, які генеруються часом та ситуацією в країні, підготовка високоякісного людського капіталу на базі якісної освіти будуються на знаннях. Фахівцям нового покоління, які навчаються у фахових коледжах, навіть у военний час потрібно розв'язувати складні науково-технічні й економічні проблеми, що вимагає принципово нових людських якостей – динамічності, компетентності, професійності, що дасть змогу аналізувати різноманітні завдання в найкоротші терміни та приймати оптимальні рішення. Під час війни як ніколи зростає потреба в достовірній інформації для прийняття термінових рішень, що є запорукою росту економіки. При організації освітнього процесу слід дотримуватись вимог часу щодо якості працівників, здатних не тільки сприймати накопичені знання, а й створювати нові технології, послуги та продукти для відновлення, розвитку й процвітання країни. Високий рівень фахової передвищої освіти уможливорює підвищення творчої активності здобувачів освіти, реалізацію їхнього потенціалу в усіх сферах життєдіяльності суспільства.



## CHALLENGES OF ORGANIZING THE EDUCATIONAL PROCESS OF VOCATIONAL PRE-HIGHER EDUCATION IN WARTIME CONDITIONS

**KATERYNA SHOVSH**

The Vocational School  
of Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education  
[soos.katalin@kmf.org.ua](mailto:soos.katalin@kmf.org.ua)

**Keywords:** organization, educational process, education, information

Nowadays, when sirens sound several times on the territory of our country almost every day, disrupting the educational process, the issue of organizing the educational process is more important than ever. The Ministry of Education and Science is making every effort to ensure sustainability of learning and teaching, creating safe conditions for pupils and students, teachers and lecturers. A list of key policy priorities in the field of education has been formed, the timely implementation of which will minimize educational losses. However, educational institutions face new challenges every day. Since the first days of the invasion, educational institutions turned into humanitarian hubs that received internally displaced people and helped the military. It is worth noting that the availability of shelters was a mandatory condition for the resumption of full-time education in all levels of educational institutions. Another challenge in the event of a blackout threat was providing educational institutions with backup and autonomous power supply systems. An important component of information security is usually proper computer support for teachers and students in order to support the educational process in wartime conditions. New tasks and knowledge generated by time and the situation in the country, training of high-quality human capital based on the basis of quality education are based on knowledge. Even in wartime, the new generation of specialists studying at vocational high schools need to solve complex scientific, technical and economic problems, which requires fundamentally new human qualities – dynamism, competence, professionalism, which will allow them to analyse various tasks in the shortest possible time and make optimal decisions. In times of war, the need for reliable information to make urgent decisions, which is the key to economic growth, has never been greater. When organizing the educational process, it is necessary to meet the requirements of the time in terms of the quality of employees who are able not only to perceive the accumulated knowledge, but also to create new technologies, services and products for the recovery, development and prosperity of the country. High level of vocational training makes it possible to increase the creative activity of students and realize their potential in all spheres of society.



## ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ТРУДНОЩІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

**СОЛТУСЕНКО МАРИНА МИХАЙЛІВНА**

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,  
Факультет початкової освіти, Кафедра фахових методик  
та інноваційних технологій у початковій школі  
[maryna.tiutia@udpu.edu.ua](mailto:maryna.tiutia@udpu.edu.ua)

**Ключові слова:** дистанційна освіта, військовий стан, організація системи освіти

Дистанційна освіта може стати важливим інструментом навчання та навіть виживання під час воєнного стану, оскільки вона дозволяє людям отримувати знання та навички, не виходячи з дому або з умов безпеки. Однак організація дистанційної освіти може викликати деякі труднощі, особливо в умовах воєнного стану, які можуть включати обмеженість доступу до інтернету та комп'ютерів, проблеми з електропостачанням, відсутність вчителів та студентів у звичайних місцях навчання і так далі. Метою доповіді є огляд формування системи освіти з її визначеними критеріями у період військового стану та підходів до забезпечення навчання у складний для держави період, що має негативні фізичні та психологічні чинники, такі як відсутність електроенергії, зв'язку, повітряні тривоги, вибухи, надлишок стресу, апатія, страх, синдром відкладеного майбутнього і т.д.. Розуміння зазначених умов до формування та забезпечення системи освіти потрібне для викладення власного бачення щодо оптимальної методологічної основи для визначення формування системи освіти у період військового стану.





## WAYS TO OVERCOME THE DIFFICULTIES OF THE ORGANIZATION OF REMOTE EDUCATION DURING THE WARTIME STATE

MARYNA SOLTUSENKO

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,  
Faculty of Primary Education, Department of Professional Methods  
and Innovative Technologies in Primary School  
[maryna.tiutia@udpu.edu.ua](mailto:maryna.tiutia@udpu.edu.ua)

**Keywords:** remote education, military condition, education system organization

Remote education can become an important tool of learning and even survival during the war, since it allows people to gain knowledge and skills without leaving home or security conditions.

However, remote education organization can cause some difficulties, especially in the military condition that may include the limitations of access to the Internet and computers, electrical supplies, lack of teachers and students in conventional learning locations and so on.

The aim of the report is to review the formation of a system of education with its defined criteria during the military condition and approaches to ensure learning in a complex period for the state, which has negative physical and psychological factors such as lack of electricity, communication, air alarms, explosions, excess of stress, apathy, fear, delayed future syndrome etc. Understanding the conditions specified before the formation and ensuring the education system is required to teach its own vision about the optimal methodological basis to determine the formation of the education system during the military condition.



**ОСВІТА В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ:  
АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ І НАСЛІДКІВ ПАНДЕМІЇ  
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

**ОРОС ІЛЬДИКО ІМРІЇВНА – БІДА ОЛЕНА АНАТОЛІЇВНА –  
КУЧАЙ ТЕТЯНА ПЕТРІВНА**

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II,  
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти  
та управління закладом освіти

[tetyanna@ukr.net](mailto:tetyanna@ukr.net)

**Ключові слова:** освіта, екстремальні умови, пандемія, умови воєнного стану

Пандемія призвела до суттєвих змін у сфері освіти всієї планети, викликала вона освітні проблеми і в Україні. Процес навчання під час карантину навесні був напруженим для всіх учасників освітнього процесу. Розглянуто, якими були дії уряду України в організації освітнього процесу під час карантину, спричиненого COVID-19. Особливої актуальності набули інновації з початком широкомасштабної війни, розв'язаної російською федерацією на території України, коли стало життєво необхідним приймати швидкі, нестандартні, по суті –інноваційні рішення. Функціонування системи освіти в умовах воєнного стану характеризується інтенсивним пошуком нових підходів до навчання, інноваційних форм організації освітнього процесу, ефективних педагогічних та інформаційних технологій. Саме тому підтримка активного упровадження інновацій в освітню галузь під час війни стала одним із ключових напрямів роботи Міністерства освіти і науки України та його підрозділів. В умовах війни важливого значення набувають питання створення комфортного освітнього середовища та організації освітнього процесу, особливо для тих дітей, які отримали психологічну травму. З метою надання психоемоційної підтримки населенню під час війни, формування у педагогічних працівників навичок роботи з дітьми, за підтримки Першої леді України Олени Зеленської започатковано Національну програму психічного здоров'я та психосоціальної допомоги. Особливе значення для подальшого розвитку та реформування галузі, розбудови Нової української школи має модель Національного технопарку з підвищення якості освіти, яку в було презентовано Міністром освіти і науки України Сергієм Шкарлетом.



**EDUCATION IN EXTREME CONDITIONS:  
ANALYSIS OF THE PROBLEMS AND CONSEQUENCES OF THE PANDEMIC  
IN THE CONDITIONS OF MARITAL STATE**

**ILDIKÓ OROSZ – OLENA BIDA – TETIANA KUCHAI**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions

[tetyanna@ukr.net](mailto:tetyanna@ukr.net)

**Keywords:** education, extreme conditions, pandemic, martial law conditions

The pandemic led to significant changes in the field of education throughout the planet, it caused educational problems in Ukraine as well. The learning process during the spring quarantine was stressful for all participants of the educational process. The actions of the government of Ukraine in the organization of the educational process during the quarantine caused by COVID-19 were considered. Innovations became especially relevant with the beginning of a large-scale war unleashed by the Russian Federation on the territory of Ukraine, when it became vital to make quick, non-standard, essentially innovative decisions. The functioning of the education system in the conditions of martial law is characterized by an intensive search for new approaches to learning, innovative forms of organization of the educational process, effective pedagogical and information technologies. That is why supporting the active implementation of innovations in the education sector during the war became one of the key areas of work of the Ministry of Education and Science of Ukraine and its divisions. In the conditions of the war, the issue of creating a comfortable educational environment and organizing the educational process becomes important, especially for those children who have suffered psychological trauma. In order to provide psycho-emotional support to the population during the war, to train teaching staff in working with children, the National Program of Mental Health and Psychosocial Assistance was launched with the support of the First Lady of Ukraine Olena Zelenska. The model of the National Technopark for improving the quality of education, which was presented by the Minister of Education and Science of Ukraine, Serhiy Shkarlet, is of particular importance for the further development and reform of the industry, the development of the New Ukrainian School.



## МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

ЛАЗАРЕНКО НАТАЛІЯ ІВАНІВНА – КОЛОМІЄЦЬ АЛЛА МИКОЛАЇВНА –  
ЖОВНИЧ ОЛЕСЯ ВОЛОДИМИРІВНА

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського  
[lazarenko.ni1962@gmail.com](mailto:lazarenko.ni1962@gmail.com); [allakolomiets2@gmail.com](mailto:allakolomiets2@gmail.com);  
[olesiazhovnych@gmail.com](mailto:olesiazhovnych@gmail.com)

**Ключові слова:** воєнний стан, екстремальні ситуації, модернізація педагогічної освіти, надзвичайні ситуації, психологічна підготовка вчителя, психологічні функції уроку

В умовах воєнного стану суттєво змінилась психологічна функція уроку. Роль педагога щодо організації безпечного освітнього процесу значно зросла. Основною функцією вчителя стає виховання в учнів основ культури безпечної поведінки та психологічного захисту учнів. У статті здійснено аналіз закордонного педагогічного досвіду країн, які зазнали терористичних атак чи перебували в умовах воєнних конфліктів. Авторами з'ясовано, що педагоги виявлялись неготовими до правильного реагування на надзвичайні ситуації соціального чи воєнного характеру. Автори статті роблять висновок, що в умовах надзвичайних ситуацій природного, техногенного, соціального чи воєнного характеру суттєво змінюється роль педагогів в організації безпечного освітнього процесу. Необхідною є модернізація змісту педагогічної освіти. Суттєвих трансформацій мають зазнати психологічна, педагогічна та організаційно-технологічна складові професійної підготовки майбутніх учителів.



## MODERNIZATION OF THE CONTENT OF TEACHER EDUCATION IN CONDITIONS OF EMERGENCY SITUATIONS

NATALIA LAZARENKO – ALLA KOLOMIETS – OLESYA ZHOVNYCH

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University  
[lazarenko.ni1962@gmail.com](mailto:lazarenko.ni1962@gmail.com); [allakolomiets2@gmail.com](mailto:allakolomiets2@gmail.com);  
[olesiazhovnych@gmail.com](mailto:olesiazhovnych@gmail.com)

**Keywords:** martial law, extreme situations, modernization of pedagogical education, emergency situations, psychological preparation of the teacher, psychological functions of the lesson

In the conditions of martial law, the psychological function of the lesson changed significantly. The role of the teacher in organizing a safe educational process has grown significantly. The main function of the teacher is to educate students in the basics of the culture of safe behavior and psychological protection of students. The article analyzes the foreign pedagogical experience of countries that suffered terrorist attacks or were in the conditions of military conflicts. The authors found out that teachers were unprepared to properly respond to emergency situations of a social or military nature.

The authors of the article conclude that in the conditions of emergency situations of a natural, man-made, social or military nature, the role of teachers in the organization of a safe educational process changes significantly. It is necessary to modernize the content of pedagogical education. The psychological, pedagogical, and organizational-technological components of the professional training of future teachers must undergo significant transformations.



**ЦИФРОВА БЕЗПЕКА ВИКЛАДАЧА  
ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ  
У ПОВОЄННИЙ ЧАС**

**ПЕТРЕНКО ЛАРИСА МИХАЙЛІВНА**

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України,  
Відділ теорії і практики педагогічної освіти  
[laravipmail@gmail.com](mailto:laravipmail@gmail.com)

**Ключові слова:** цифровізація суспільства, цифрова безпека, викладач, заклад вищої педагогічної освіти

Основною метою дослідження є аналіз окремих аспектів підготовки фахівців в умовах цифровізації суспільства. Здійснено огляд різних підходів до формування цифрової компетентності майбутнього викладача закладу вищої педагогічної освіти, зокрема її складової – цифрової безпека. У повоєнні часи посилюватиметься увага до цифровізації освітнього простору, інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес, формування цифрової компетентності суб'єктів освітнього процесу. У зв'язку з цим актуалізується проблема створення безпекового освітньо-цифрового середовища. Встановлено, що безпека у цифровому середовищі забезпечується такими компетентностями: захист пристроїв та безпечне підключення до мережі Інтернет; захист персональних даних та приватності, безпека в Інтернеті; захист особистих прав споживача від шахрайства і зловживань; захист здоров'я та благополуччя; захист навколишнього середовища. Враховуючи масштаби та рівень проблеми, увагу акцентовано на формуванні медіакомпетентності, критичного мислення, цифрової обізнаності та доброчесності в процесі здобуття вищої освіти.



**DIGITAL SECURITY OF A TEACHER  
OF A HIGHER PEDAGOGICAL EDUCATION INSTITUTION  
IN THE POST-WAR PERIOD**

**LARYSA PETRENKO**

Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical Education and Adult Education of NAES of Ukraine,  
Department of Theory and Practice of Pedagogical Education  
[laravipmail@gmail.com](mailto:laravipmail@gmail.com)

**Keywords:** digitization of society, digital security, teacher, institution of higher pedagogical education

The main goal of the study is the analysis of certain aspects of the training of specialists in the conditions of digitalization of society. An overview of various approaches to the formation of digital competence of the future teacher of a higher pedagogical education institution was carried out, in particular its component – digital security. In post-war times, attention will be paid to digitalization of the educational space, integration of information and communication technologies into the educational process, formation of digital competence of the subjects of the educational process. In this connection, the problem of creating a safe educational and digital environment is actualized. It has been established that security in the digital environment is ensured by the following competencies: protection of devices and secure connection to the Internet; protection of personal data and privacy, Internet security; protection of consumer's personal rights against fraud and abuse; protection of health and well-being; Environmental Protection. Considering the scale and level of the problem, attention is focused on the formation of media competence, critical thinking, digital awareness and integrity in the process of obtaining higher education.





## ЕКОНОМІЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

ЧУЧАЛІНА ЮЛІЯ МИКОЛАЇВНА

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,  
Факультет початкової освіти, Кафедра фахових методик  
та інноваційних технологій у початковій школі  
[julia.chuchalina@gmail.com](mailto:julia.chuchalina@gmail.com)

**Ключові слова:** економічна культура, економічна освіта, економічна грамотність, початкова школа, учні початкових класів

Проаналізовано специфіку економічного виховання учнів початкових класів з урахуванням нинішньої ситуації в країні. Соціальні катастрофи, яких зазнали і зазнають Україна і світ в останнє десятиліття, перевели освітній процес на дистанційну форму, яка не може повною мірою охопити всі аспекти навчання та виховання особи, особливо коли йдеться про учнів початкових класів. Задекларована в Державному стандарті початкової освіти компетентнісна парадигма передбачає і формування такої економічної компетентності, як підприємливість та фінансова грамотність. Акцентовано, що економічне виховання як педагогічний процес, який формує економічні якості та риси особистості, в умовах дистанційного навчання вимагає докорінного переформатування, оскільки нині ціннісні орієнтації економічного виховання є ключовими для теоретичної основи соціокультурного розвитку молоді. Соціально-економічна ситуація в країні вимагає від особи серйозної ерудованості, володіння мінімальними економічними знаннями та поняттями. Вирішення цієї проблеми пов'язане з необхідністю формування в учнів, починаючи з початкової ланки, нового типу поведінки в економічній системі, що базується на особистій відповідальності за свій успіх.





## ECONOMIC EDUCATION OF PRIMARY SCHOOL PUPILS IN TODAY'S CONDITIONS

YULIIA CHUCHALINA

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University,  
Faculty of Primary Education, Department of Professional Methods  
and Innovative Technologies in Primary School  
[julia.chuchalina@gmail.com](mailto:julia.chuchalina@gmail.com)

**Keywords:** economic culture, economic education, economic literacy, primary school, primary school pupils

The present study analyzes the specifics of economic education in primary school in today's conditions in Ukraine. The social catastrophes, which Ukraine and the rest of the world have been experiencing for the last decade, have made the educational process more remote. Unfortunately, such a form of learning fails to fully cover all aspects of educational activities, especially when it comes to primary school pupils. The competency-based paradigm declared in the State Standard for Primary Education involves developing entrepreneurship and financial literacy. Much emphasis is placed on the fact that economic education, being a pedagogical process that helps nurture economic qualities and personality traits in the conditions of distance learning, requires to be fundamentally reformatted. After all, axiological orientations of economic education are key to the theoretical basis for socio-cultural development of young people. The socio-economic situation in the country urges one to show one's erudition and have minimal economic knowledge to operate with relevant economic concepts. The solution to this particular problem lies in the need to encourage a new type of behaviour in the economic system, based on personal responsibility for one's success, in a school environment and, especially, primary school.



## МОВЛЕННЄВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ В ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

**ЧОПАК ЄВА ВАСИЛІВНА**

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ,  
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти  
та управління закладом освіти  
[csopak.eva@kmf.org.ua](mailto:csopak.eva@kmf.org.ua)

**Ключові слова:** полікультурна освіта, компетентності, полікультурне середовище, міждисциплінарність, культура, методологія наукового пізнання

Розглянуто питання про те, що таке полікультурна освіта і як її впровадити в систему вищої освіти. Для дослідження проблеми полікультурного виховання ми обирали метод пояснення, оскільки пояснення є однією з основних операцій пізнавальної діяльності суб'єкта. Наше дослідження керувалося тим, що інтерпретація культури має відбуватися у філософському просторі. Це пояснюється тим, що ця концепція є перш за все фундаментальною у філософії, а всі часткові культурологічні дисципліни призначені бути суто емпіричними та фактичними. Крім того, у філософії не вистачає різноманітності в підходах до тлумачення культури, оскільки аналіз культури відбувається в зовсім іншому контексті, тобто для побудови теоретичної моделі культури або принаймні для пояснення її фону та передумов. Зокрема, ми обрали феноменологічний напрям. Відповідно ми розглядаємо культуру як явище. Поруч із розумінням систем цінностей інших культур полікультурна освіта передбачає відбиток власних культурних систем. Полікультурна освіта успішна, коли досягається інтеграція культурно відмінних (різних) систем цінностей та співпраця між вітчизняною та зарубіжною культурами. Така інтерпретація полікультурної освіти розкриває багатогранність цього явища та характеризується високим ступенем міждисциплінарності.



## SPEAKING COMPETENCE IN THE CONTEXT OF A MULTICULTURAL ENVIRONMENT

YEVA CHOPAK

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions  
[csopak.eva@kmf.org.ua](mailto:csopak.eva@kmf.org.ua)

**Keywords:** multicultural education, competences, multicultural environment, interdisciplinarity, culture, methodology of scientific knowledge

The present research examines the question of what multicultural education is and how to introduce it into the higher education system. To study the problem of multicultural education, we chose the method of explanation, since explanation is one of the main operations of the subject's cognitive activity. Our research was guided by the fact that the interpretation of culture should take place in a philosophical space. This is because this concept is primarily fundamental in philosophy, and all sub-disciplines of cultural studies are intended to be purely empirical and factual. In addition, philosophy lacks diversity in approaches to the interpretation of culture, since the analysis of culture takes place in a completely different context, that is, to build a theoretical model of culture, or at least to explain its background and preconditions. In particular, we chose a phenomenological direction. Accordingly, we consider culture as a phenomenon. Along with understanding the value systems of other cultures, multicultural education involves the imprint of one's own cultural systems. Multicultural education is successful when integration of culturally distinct (different) value systems and cooperation between domestic and foreign cultures is achieved. This interpretation of multicultural education reveals the multifaceted nature of this phenomenon and is characterized by a high degree of interdisciplinarity.



## **ПРОБЛЕМАТИКА НАУКОВИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ**

**ХИЖНЯК ІННА АНАТОЛІВНА**

Донбаський державний педагогічний університет,  
Факультет початкової, технологічної та професійної освіти,  
Кафедра теорії і практики початкової освіти  
[innakhieshn@gmail.com](mailto:innakhieshn@gmail.com)

**Ключові слова:** педагогічні ЗВО, магістранти, наукові дослідження, кваліфікаційні роботи, проблематика

У статті висвітлено проблеми організації наукової роботи магістрантів педагогічних ЗВО України в умовах військового стану та вимушеної еміграції суб'єктів освітнього процесу, які спричинюють потребу перегляду окремих тематичних аспектів організації їхньої дослідницької діяльності. Події 2022 р. в Україні ускладнили проведення більшості досліджень за визначеною зарані проблематикою, зокрема й через порушення доступу до баз емпіричних досліджень, перехід багатьох ЗВО та ЗЗСО на дистанційну чи змішану форми навчання, зростання інклюзивності освітнього простору та ін. Вектори проблематики кваліфікаційних робіт магістрантів змінює і вимушена еміграція багатьох здобувачів вищої та загальної середньої освіти. На основі аналізу наукових праць автор узагальнює три основні етапи вибору й формулювання наукових проблем кваліфікаційних робіт та обґрунтовує важливість змін у переліку актуальних проблем науково-дослідницької роботи магістрантів педагогічної освітньої галузі в умовах воєнних викликів освітній системі України.



**PROBLEMS OF SCIENTIFIC PEDAGOGICAL RESEARCH  
IN THE CURRENT CONDITIONS OF THE EDUCATIONAL SYSTEM  
FUNCTIONING IN UKRAINE**

**INNA KHYZHNIAK**

Donbas State Pedagogical University,  
Faculty of Primary, Technological and Professional Education,  
Department of Theory and Practice of Primary Education  
[innakhieshn@gmail.com](mailto:innakhieshn@gmail.com)

**Keywords:** pedagogical university, master' degree students, scientific research, qualification papers, problems

The problems of organizing scientific work of masters' degree students in Ukrainian pedagogical institutions in the conditions of martial law and forced emigration are highlighted in the article. This situation causes the need to review some content aspects of their research activities organization. The events of 2022 in Ukraine made it difficult to carry out most of the research on the issues which have been identified earlier. It is, in particular, due to lack of access to empirical research bases, transition of many education establishments to distance or mixed forms of education, increase of inclusiveness of the educational space, etc. The vectors of the actual scientific problems for master's students also changed because of many students of higher and general secondary education institution had emigrated. Based on scientific works analysis, the author summarizes the three main stages of choosing and formulating scientific problems of qualification works. Furthermore, the importance of changes in the list of current actual problems for master's degree scientific research work in the field of pedagogical education in the conditions of military challenges to the educational system of Ukraine is substantiated.



## ДОСЛІДЖЕННЯ КРЕАТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РОБОЧОГО СЕРЕДОВИЩА ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ

**ТЯГУР ЛЮБОМИРА МИРОНІВНА**

Національний авіаційний університет,  
Кафедра педагогіки та психології професійної освіти  
[lyubomira107@gmail.com](mailto:lyubomira107@gmail.com)

**Ключові слова:** креативність робочого середовища, самоактуалізація, викладачі, педагогічний коледж

Результати аналізу креативності робочого середовища педагогічних коледжів як організаційно-психологічного чинника самоактуалізації викладачів доводять, що у 30,5% викладачів робоче середовище є практично не є креативним, тобто, не підтримує креативного мислення. Таким людям потрібно керувати особистісними ресурсами, використовувати прихований потенціал у розв'язанні інтелектуальних та творчих проблем. 3,6% педагогічних працівників креативність робочого середовища на середньому рівні, який характеризується, як достатньо розвинений, але він, на жаль, не завжди проявляється, цьому заважають певні властивості особистості. Лише для 25,9% педагогів креативна середовище має високий рівень, в якому створені сприятливі умови для саморозвитку, пропонування нових ідей та втілення їх у життя. Вони самовиражаються, змінюючи свій внутрішній світ, генерують велику кількість оригінальних ідей та можуть їх оригінально вирішувати, спрямовують свою енергію на оволодіння новітніми технологіями. Переважаючими рисами таких викладачів є наявність творчої обдарованості, багата уява, інтелект, розвинене дивергентне мислення, творчі здібності до різних видів діяльності. Саме високий рівень креативного середовища є передумовою для самоактуалізації викладачів педагогічних коледжів, про що засвідчили результати дисперсійного аналізу.



## RESEARCH OF CREATIVE POTENTIAL OF THE WORKING ENVIRONMENT OF THE PEDAGOGICAL COLLEGE

LIUBOMYRA TIAHUR

National Aviation University,  
Department of Pedagogy and Psychology of Professional Education  
[lyubomira107@gmail.com](mailto:lyubomira107@gmail.com)

**Keywords:** creativity of the working environment, self-actualization, teachers, pedagogical college

The results of the analysis of the creativity of the working environment of pedagogical colleges as an organizational and psychological factor of teachers' self-actualization prove that the working environment of 30.5% of teachers is practically not creative, that is, it does not support creative thinking. Such people need to manage personal resources, use hidden potential in solving intellectual and creative problems. 3.6% of pedagogical workers creativity of the working environment is at an average level, which is characterized as sufficiently developed, but, unfortunately, it is not always manifested, certain personality traits prevent it. Only for 25.9% of teachers, the creative environment has a high level, which creates favorable conditions for self-development, proposing new ideas and implementing them. They express themselves by changing their inner world, generate a large number of original ideas and can solve them in an original way, direct their energy to mastering the latest technologies. The predominant features of such teachers are the presence of creative talent, rich imagination, intelligence, developed divergent thinking, creative abilities for various types of activities. A high level of creative environment is a prerequisite for self.



## **ВАГОМІСТЬ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ**

**КОВРЕЙ ДОРА ЙОСИПІВНА**

Фаховий коледж

Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці ІІ  
[kore.dora@kmf.org.ua](mailto:kore.dora@kmf.org.ua)

**Ключові слова:** вихователі закладів дошкільної освіти, професійна діяльність, компетентнісний підхід, міжкультурна компетентність, полікультурна освіта, толерантність

Актуальність порушеної проблеми аргументована тим, що міжкультурна взаємодія, толерантне співіснування великих і малих етнічних та культурних спільнот в багатонаціональній Україні породжує потребу нової системи професійної підготовки, яка дозволить враховувати національні (етнічні) розбіжності й ціннісні орієнтації, що відповідають світогляду і запитам різних груп населення. У цих умовах актуалізується потреба у якісній підготовці висококваліфікованих вихователів закладів дошкільної освіти, які б ще під час навчання у закладах вищої освіти оволоділи високим рівнем міжкультурної компетентності та змогли б налагоджувати ефективні міжкультурні зв'язки та виховувати у своїх вихованців повагу до різних культур. Акцентуємо увагу, що відповідно до вимог сучасної полікультурної освіти, майбутній фахівець, який працюватиме в закладах дошкільної освіти має мати особливий образ мислення, заснований на ідеях свободи, справедливості, рівності, а його професійна діяльність має відповідати інтересам і освітнім потребам усіх вихованців незалежно від расової, етнічної, мовної, соціальної, гендерної, релігійної, культурної приналежності.





## **THE IMPORTANCE OF INTERCULTURAL COMPETENCE IN THE PROFESSIONAL ACTIVITIES OF PRESCHOOL EDUCATORS IN THE CONDITIONS OF MODERN CHALLENGES**

**DORA KOVREI**

The Vocational School  
of Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education  
[kore.dora@kmf.org.ua](mailto:kore.dora@kmf.org.ua)

**Keywords:** teachers of preschool education institutions, professional activity, competence approach, intercultural competence, multicultural education, tolerance

The relevance of the raised problem is justified by the fact that intercultural interaction, tolerant coexistence of large and small ethnic and cultural communities in multinational Ukraine creates the need for a new system of professional training that will allow taking into account national (ethnic) differences and value orientations that correspond to the worldview and demands of various population groups. In these conditions, the need for high-quality training of highly qualified teachers of preschool education institutions, who would master a high level of intercultural competence during their studies in higher education institutions and would be able to establish effective intercultural relations and nurture respect for different cultures in their pupils, is becoming urgent. We emphasize that, in accordance with the requirements of modern multicultural education, the future specialist who will work in preschool education institutions must have a special way of thinking, based on the ideas of freedom, justice, equality, and his professional activity must meet the interests and educational needs of all pupils, regardless of race, ethnic, linguistic, social, gender, religious, cultural affiliation.



## ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ГЛОБАЛЬНОГО ВИМІРУ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ

**СИЛАДІЙ ІВАН МИХАЙЛОВИЧ – МАРИНЕЦЬ НАДІЯ ВАСИЛІВНА**

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ,  
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти  
та управління закладом освіти, Кафедра історії та суспільних дисциплін  
[ivan.siladiy@kmf.org.ua](mailto:ivan.siladiy@kmf.org.ua)

**Ключові слова:** професійна майстерність, інтелектуальний потенціал, система освіти

Вироблення індивідуальних методик самоосвіти та самовдосконалення поряд з державною відповідальністю за створення необхідних соціально-економічних, правових, духовно-моральних умов для професійної діяльності та розвитку майстерності викладачів.

Професійного становлення та зростання майбутнього та задіяного викладача в умовах демократизації вибору моделей освітньо-наукового процесу для формування творчих здібностей у педагогічній еліті. Підвищення професійної майстерності та розвиток творчих здібностей викладачів є необхідною складовою демократизації освіти, а багатогранність педагогічної діяльності створює справжню конкуренцію і є запорукою прогресу всієї системи освіти та професійної зокрема. Перспективні можливості удосконалення згідно власного інтелектуального потенціалу освіти впродовж життя в мирі, злагоді, волі та повазі до прав людини і навчання основам демократії повинні стати частиною змістовно-методологічного наповнення освітнього процесу. Розвиток професійної майстерності викладачів у глобальному вимірі демократизації освіти вважається індикатором суспільного розвитку, а також явищем та історично обумовленою категорією соціального устроюта політики.



## **TEACHERS' PROFESSIONAL DEVELOPMENT WITHIN THE GLOBAL DIMENSION OF EDUCATIONAL MODERNIZATION**

**IVAN SYLADII – NADIJA MARYNETS**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions, Department of History and Social Sciences  
[ivan.siladiy@kmf.org.ua](mailto:ivan.siladiy@kmf.org.ua)

**Keywords:** professional skills, intellectual potential, education system

Development of individual methods of self-education and self-improvement, along with state responsibility for creating the necessary socio-economic, legal, spiritual and moral conditions for professional activity and development of teachers' skills are considered in the present study.

Future and present teachers' professional formation and development within the democratic model choice of the educational and scientific process for the formation of creative abilities of the pedagogical elite are characterized. Developing professional skills and creative abilities of teachers is an indispensable component of democratic education. Furthermore, the diversity of pedagogical activity creates real competition and is the key to the progress of the entire education system and the professional one, in particular. Promising opportunities for improving lifelong education under the condition of peace, harmony, freedom and respect for human rights and teaching the basics of democracy should become part of the methodological content of the educational process. The development of teachers' professional skills in the global dimension of education democratization is considered an indicator of social development, as well as a phenomenon and a historically determined category of social order and politics.



## РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

**КОЛОМІЄЦЬ ДМИТРО ІВАНОВИЧ – ІВАШКЕВИЧ ЄВГЕН  
МИХАЙЛОВИЧ – ТЕРТИЧНА ТАЇСІЯ ДМИТРІВНА**

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського  
[dmytro.kolomiiets@vspu.edu.ua](mailto:dmytro.kolomiiets@vspu.edu.ua); [iem240377@gmail.com](mailto:iem240377@gmail.com);  
[tayatertichna@gmail.com](mailto:tayatertichna@gmail.com)

**Ключові слова:** безпечне освітнє середовище, емоційна культура вчителя, культура безпечної поведінки, надзвичайні ситуації

В екстремальних умовах вкрай важливим є створення безпечного освітнього середовища. Учні повинні мати можливість висловлювати свої емоції, страхи та думки. Умовою безпечного середовища є формулювання та встановлення чітких правил взаємодії. Учитель має показувати приклад емоційної культури та культури безпечної поведінки. Розвиток емоційної культури передбачає: усвідомлення студентами ролі емоційної культури у професійній діяльності; оволодіння студентами теоретичними й емпіричними знаннями з основ емоційної культури; застосування студентами набутих знань, умінь і навичок у навчально-пізнавальному процесі.

В умовах воєнного стану кожний із цих етапів набуває особливого значення і має бути доповнений новими елементами. Важливими стають уміння визначати психологічний стан учнів, знання про надзвичайних ситуацій на психіку дітей і дорослих, готовність проявляти емоційну стійкість в екстремальних ситуаціях.

Автори зробили висновок, що в умовах воєнного стану особливої значущості набуває розвиток емоційної культури майбутніх педагогів, які мають бути готові надавати учням психологічну та інформаційну підтримку.



## DEVELOPMENT OF EMOTIONAL CULTURE OF TEACHERS DURING THE STATE OF MARTIAL LAW

**DMYTRO KOLOMIETS – YEVHEN IVASHKEVYCH –  
TAISIA TERTYCHNA**

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University  
[dmytro.kolomiets@vspu.edu.ua](mailto:dmytro.kolomiets@vspu.edu.ua); [iem240377@gmail.com](mailto:iem240377@gmail.com);  
[tayatertichna@gmail.com](mailto:tayatertichna@gmail.com)

**Keywords:** safe educational environment, emotional culture of the teacher, culture of safe behavior, emergency situations

In extreme conditions, it is extremely important to create a safe educational environment. Students should be able to express their emotions, fears and thoughts. A condition for a safe environment is the formulation and establishment of clear rules of interaction. The teacher should set an example of emotional culture and a culture of safe behavior.

The development of emotional culture involves: students' awareness of the role of emotional culture in professional activity; acquisition by students of theoretical and empirical knowledge of the basics of emotional culture; application of acquired knowledge, abilities and skills by students in the educational and cognitive process. In the conditions of martial law, each of these stages acquires special importance and must be supplemented with new elements. The ability to determine the psychological state of students, knowledge of emergency situations on the psyche of children and adults, readiness to show emotional stability in extreme situations become important.

The authors concluded that in the conditions of martial law, the development of the emotional culture of future teachers, who must be ready to provide students with psychological and informational support, is of particular importance.



## ОРГАНІЗАЦІЯ ПАРТНЕРСТВА ВИКЛАДАЧІВ І СТУДЕНТІВ У ВИЩІЙ ОСВІТІ З МЕТОЮ ЯКІСНОГО МОНІТОРИНГУ

ОСЕРЕДЧУК ОЛЬГА АНАТОЛІВНА

Львівський національний університет імені Івана Франка  
[oseredchuk.ola@gmail.com](mailto:oseredchuk.ola@gmail.com)

**Ключові слова:** організація партнерства, моніторинг якості вищої освіти, навчальний діалог, групові форми роботи, технології проєктування, проєкти, освітній процес

У статті виокремлено умови, при яких освітнє середовище у вищій школі здійснює соціалізуючий, виховний й освітній вплив на розвиток студентів, що можливо тільки при правильному моніторинговому підході до оцінки своєї діяльності. Розкрито успішні стратегії, зокрема, стратегію співробітництва й компромісу. Відмічено головні вміння, якими має володіти викладач у забезпеченні організації партнерства при здійсненні моніторингу вищої освіти. Показано переваги навчального діалогу студента зі студентом, викладача зі студентом; групових форм роботи; технологій проєктування при освітній діяльності, загалом і моніторинговій діяльності, зокрема. Виокремлено дослідницькі, творчі, інформаційні, розважальні, ігрові, практично-орієнтовані проєкти, що спрямовуються на здійснення якісного освітнього процесу і моніторингу вищої освіти, де необхідним є забезпечення організації партнерства викладачів і студентів.



## ENSURING THE ORGANIZATION A PARTNERSHIP OF TEACHERS AND STUDENTS FOR THE IMPLEMENTATION OF HIGHER EDUCATION QUALITY MONITORING

**OLGA OSEREDCHUK**

Ivan Franko National University of Lviv  
[oseredchuk.ola@gmail.com](mailto:oseredchuk.ola@gmail.com)

**Keywords:** partnership organization, quality monitoring of higher education, educational dialogue, group forms of work, design technologies, projects, educational process

Monitoring the quality of professional training of future specialists in the Free Economic Zone on the basis of a partnership of teachers and students should be built for the needs of the educational institution, in particular, improving the quality of its activities. The conditions under which the educational environment in higher education has a socializing, educational and educational impact on student development, which is possible only with the right monitoring approach to assessing their activities and then contributes to the mastery of social, professional, personal experience. Describes the provision of external conditions of the educational process, favorable for subject-subject, partnership between teachers and students and the organization of an acceptable socio-psychological atmosphere, effective for educational and monitoring activities of students, which is a necessary factor for quality monitoring of higher education. The main skills that a teacher should have in ensuring the organization of partnership in the monitoring of higher education are noted: the ability to arouse the interest of each student and promote its development; the ability to reveal the creativity of the individual, creating partnership conditions for students that arouse their interest; ability to understand and explain the opinions of students that accompany their creative learning and creative activities. At the same time, we see the main task of the teacher in helping to form the unformed abilities of the student.



**ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ  
МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ, СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ  
В НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОМУ ІНСТИТУТІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН  
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА:  
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ**

**АНДРЕЄВА ОЛЬГА**

Київський національний університет імені Тараса Шевченка,  
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин

**Ключові слова:** Міжнародні відносини, Міжнародні комунікації та Міжнародно-політичне країнознавство

Національним брендом вищої освіти у сфері підготовки дипломатичного корпусу України вже протягом більш, ніж семи десятиліть залишається Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Він бере свій початок ще в далекому, охоженому полум'ям II Світової війни, 1944 році коли було створено новий факультет – міжнародних відносин, головною метою якого стала підготовка практичних працівників Міністерства закордонних справ.

Якісно ж нова сторінка в історії відкрилася з проголошенням незалежності України, коли молодій незалежній державі знадобились молоді і сучасні фахівці не тільки у сфері зовнішніх зносин, але й фахівці з міжнародного права та міжнародних економічних відносин. Факультет було реорганізовано в Інститут. Указом Президента України від 30 травня 1995 року Інститут було визначено головним навчально-методичним центром з підготовки фахівців для роботи у сфері міжнародних відносин і зовнішньої політики нашої держави.





## ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН ЗА ВИБОРОМ

ЩУКА ГАЛИНА ПЕТРІВНА

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ,  
Кафедра географії та туризму  
[scsuka.halina@kmf.org.ua](mailto:scsuka.halina@kmf.org.ua)

**Ключові слова:** вибіркові дисципліни, освітній процес, вища освіта

Реалізація особистісно-орієнтованого навчання гарантує студентам право самостійно будувати свою освітню траєкторію, обираючи 25 % обсягу освітньої програми. Ряд нормативно-правових актів регулюють організацію даного процесу, але проблемні питання залишаються, що негативно позначається як на якості освітнього процесу, так і на результатах акредитації Освітньо-професійної програми. Для того, щоб цей процес був успішним, необхідно дотримуватися ряду принципів, серед яких: вибіркова дисципліна повинна відповідати потребам здобувача та / або ринку праці; формувати прикладні навички чи загальні компетентності, мати відповідне кадрове, навчально-методичне та матеріально-технічне забезпечення та ін. Спеціалізація забезпечується вивченням кількох дисциплін, які доцільно поєднувати в блоки з чотирьох компонентів (по принципу системи «тајор»). Таких блоків має бути кілька і вивчаються вони протягом 2 років. Вибіркові дисципліни, які не забезпечують отримання спеціалізації, можуть вивчатися поодиночі (по принципу системи «тапог») і не мати професійної спрямованості та належати до інших галузей. Змінюється також і роль викладача: від перетворюється на фасилітатора, консультанта, який забезпечує супровід здобувача.



## **BASIC PRINCIPLES OF OPTIONAL SUBJECTS TEACHING ORGANIZATION**

**HALYNA SHCHUKA**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Geography and Tourism  
[scsuka.halina@kmf.org.ua](mailto:scsuka.halina@kmf.org.ua)

**Keywords:** optional disciplines, educational process, higher education

The implementation of personal-oriented training guarantees students the right to build their educational trajectory independently, choosing 25% of the educational program volume. A number of normative legal acts regulate the organization of this process, but problematic issues remain, that negatively affects both the quality of the educational process and the results of the accreditation of the Educational and Professional Program. It was established, that in order to make this process successful, a number of principles are to be followed, among which are the following: the optional discipline must meet the needs of the applicant and/or the labour market; form applied skills or general competences, have appropriate personnel, educational and methodological, material and technical support, etc. It was determined that specialization is provided by the study of several disciplines, which should be combined into blocks of four components (according to the principle of the "major" system). There should be several such blocks and they should be studied for 2 years. The optional disciplines, that do not provide specialization, may be studied alone (according to the "minor" system) and may not have a professional orientation and belong to other branches. It is noted that during the teaching of optional subjects, the role of the teacher also changes: he/she turns into a facilitator, a consultant who provides support to the student.



## ДОСВІД ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В НОРВЕГІЇ

**ЗОЛОТАРЕНКО ТЕТЯНА ОЛЕКСАНДРІВНА**

Український державний університет імені Михайла Драгоманова,  
Кафедра початкової освіти  
[t.o.zolotarenko@npu.edu.ua](mailto:t.o.zolotarenko@npu.edu.ua)

**Ключові слова:** фахова підготовка, майбутній учитель, початкова школа, Норвегія

Механізми забезпечення якості освіти напряду залежать від адаптивності системи навчання. Важливим компонентом при цьому виступає саме реформаційна діяльність, яка базується на вивченні досвіду освітніх систем та використанні тих її форм, засобів та методів, які би сприяли покращенню якості навчання. Разом з тим, необхідно зауважити, що реформування системи освіти потребує змін на усіх її ланках, включаючи і підготовку кваліфікованих педагогічних працівників. У контексті цього, цінним є досвід Скандинавських країн, зокрема Норвегії. У цій країні фахова підготовка майбутніх учителів початкової школи відбувається на базі університетів упродовж 3–5 років. Визначальним компонентом підготовки є діяльнісний підхід. Він спрямований на формування компетентностей та наскрізних умінь, використання теоретичних відомостей на практиці, розвиток умінь до самоосвіти, роботи у команді та ін. Необхідною частиною професійного генезису майбутніх учителів початкової школи у Норвегії є педагогічна практика, яка сприяє отриманню практичного професійного досвіду.



## EXPERIENCE OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN NORWAY

**TETIANA ZOLOTARENKO**

Ukrainian State Drahomanov University,  
Department of Primary Education  
[t.o.zolotarenko@npu.edu.ua](mailto:t.o.zolotarenko@npu.edu.ua)

**Keywords:** professional training, future teacher, Elementary School, Norway

The mechanisms for ensuring the quality of education directly depend on the adaptability of the education system. An important component is the reformation activity, which is based on the study of the experience of educational systems and the use of those forms, means and methods that would contribute to the improvement of the quality of education. At the same time, it should be noted that reforming the education system requires changes at all its levels, including the training of qualified teaching staff. In this context, the experience of the Scandinavian countries, particularly Norway, is valuable. In this country, professional training of future primary school teachers takes place on the basis of universities for 3–5 years. A decisive component of training is an activity approach. It is aimed at the formation of competences and end-to-end skills, the use of theoretical knowledge in practice, the development of skills for self-education, teamwork, etc. A necessary part of the professional genesis of future primary school teachers in Norway is pedagogical practice, which contributes to the acquisition of practical professional experience.



## ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ МАЙБУТНЬОГО КЕРІВНИКА НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

**ОСТРОВСЬКА МАРІАННА**

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ,  
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти  
та управління закладом освіти  
[osztrovszka.marianna@kmf.org.ua](mailto:osztrovszka.marianna@kmf.org.ua)

**Ключові слова:** професійна готовність, педагогічні умови, інноваційні технології, майбутні керівники

Реформи в системі вищої освіти в Україні передбачає зміни в навчально-виховному процесі ЗВО. Ці зміни стосуються створення нових освітніх стандартів, оновлення та перегляду навчальних програм, змісту навчально-методичних матеріалів, форм і методів навчання. Пошук нових підходів у навчанні та вихованні студента має бути спрямований на всебічний розвиток особистості як головного суб'єкта сучасного педагогічного процесу. Вища школа завжди була і є одним із основних навчально-виховних інститутів суспільства. Тому пріоритетним завданням вищої школи є виховання особистості, яка володіє мистецтвом пізнання, мислення та спілкування, організації своєї інтелектуальної та фізичної праці, інтересом до творчого застосування професійних знань, мистецтвом жити за законами моралі, та здатністю до самореалізації у своїй професійній діяльності ЗВО, що готують майбутніх фахівців керівного профілю зіштовхуються з проблемами, які тісно пов'язані з інтеграційними перетвореннями в освітній галузі України та Болонським процесом, що висуває ряд вимог стосовно якісної підготовки майбутніх керівників навчальних закладів.



**PEDAGOGICAL CONDITIONS  
OF PREPARATION FOR THE USE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES  
OF THE FUTURE HEAD OF AN EDUCATIONAL INSTITUTION**

**MARIANNA OSTROVSKA**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Pedagogy, Psychology, Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions

[osztrovszka.marianna@kmf.org.ua](mailto:osztrovszka.marianna@kmf.org.ua)

**Keywords:** professional readiness, pedagogical conditions, innovative technologies, future managers

Reforms in the higher education system in Ukraine involve changes in the educational process of higher education institutions. These changes relate to the creation of new educational standards, updating and revision of curricula, content of teaching and learning materials, forms and methods of teaching. The search for new approaches to teaching and upbringing of students should be aimed at the comprehensive development of the individual as the main subject of the modern pedagogical process. Higher education has always been one of the main educational institutions of society. Therefore, the priority task of higher education is to educate a personality that has the art of cognition, thinking and communication, organization of intellectual and physical work, interest in creative application of professional knowledge, the art of living by the laws of morality, and the ability to self-realization in their professional activities. Higher education institutions that train future management professionals face problems that are closely related to the integration transformations in the educational sector of Ukraine and the Bologna process, which puts forward a number of requirements for quality education.



## ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ОСТРОВСЬКИЙ ОЛЕКСАНДР

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ,  
Кафедра Філології  
[ostrovski.oleksandr@kmf.org.ua](mailto:ostrovski.oleksandr@kmf.org.ua)

**Ключові слова:** корпоративна культура, корпоративні цінності, імідж викладача, етикет студентів

В статті аналізуються основні етапи формування корпоративної культури закладів вищої освіти України. Також розглянуто підходи до зміни корпоративної культури, механізми управління процесом формування корпоративної культури, особливості формування корпоративної культури закладу вищої освіти в сучасних умовах, види корпоративних цінностей сучасного закладу освіти. Запропоновано механізми оновлення корпоративної культури закладів освіти та засоби для вирішення поставлених завдань.

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian  
Hungarian College of Higher Education



Department of Pedagogy, Psychology,  
Primary, Pre-School Education  
and Management of Educational Institutions

CHALLENGES AND EFFECTS  
OF CRISIS SITUATIONS  
ON EDUCATION

INTERNATIONAL ACADEMIC CONFERENCE  
Berehove, 30-31 March 2023

## FORMATION OF CORPORATE CULTURE IN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION

**OLEKSANDR OSTROVSKY**

Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education,  
Department of Philology  
[ostrovski.oleksandr@kmf.org.ua](mailto:ostrovski.oleksandr@kmf.org.ua)

**Keywords:** corporate culture, corporate values, teacher's image, student etiquette

The article analyzes the main stages of formation of corporate culture of higher education institutions of Ukraine. Approaches to changing corporate culture, mechanisms of managing the process of forming corporate culture, features of forming corporate culture of a higher education institution in modern conditions, types of corporate values of a modern educational institution are also considered. Mechanisms for updating the corporate culture of educational institutions and means for solving the tasks are proposed.



**В 41 Виклики сучасної освіти зумовлені екстремальними умовами функціонування.** Наукове видання (Збірник тез доповідей) Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II / Редактори: Емьовке Бергхауер-Олас, Єва Чопак, Ілдіко Греба та Катерина Лізак. Берегове: ЗУІ ім. Ференца Ракоці II, 2024. – 406 с. (українською, угорською та англійською мовами)

ISBN 978-617-8143-14-5 (PDF)

Збірник містить тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції «Виклики сучасної освіти зумовлені екстремальними умовами функціонування», яка відбулася 30–31 березня 2023 року в м. Берегове. Організатор конференції – Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладом освіти Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II.

**УДК 370:061.3**

Наукове видання  
**ВИКЛИКИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ  
ЗУМОВЛЕНІ ЕКСТРЕМАЛЬНИМИ  
УМОВАМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ**

Міжнародна науково-практична конференція  
Берегове, 30–31 березня 2023 року  
Збірник тез доповідей  
2024 р.

Рекомендовано до видання в електронній формі (PDF) рішенням Вченої ради  
Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II  
(протокол №1 від «25» січня 2024 року)

Підготовлено до видання в електронній формі (PDF) кафедрою педагогіки,  
психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладом освіти  
спільно з Видавничим відділом Закарпатського угорського інституту  
імені Ференца Ракоці II

Редактори:

*Емьовке Бергхауер-Олас, Єва Чопак,  
Ільдико Греба та Катерина Лізак*

Технічне редагування: *Єва Чопак*

Коректура: *Ільдико Гріца-Варцаба та редактори*  
Дизайн обкладинки: *Ласло Веждед та Єва Чопак*  
УДК: *Бібліотека імені Опацої Черє Яноша*

Відповідальний за випуск:

*Олександр Добош* (начальник Видавничого відділу ЗУІ ім. Ф.Ракоці II)

Матеріали наукового видання рецензовані Науковою радою  
міжнародної науково-практичної конференції.

За зміст тез доповідей відповідальність несуть автори.

**Видавництво: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II**  
(адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua;  
kiado@kmf.uz.ua) *Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного  
реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції Серія  
ДК 7637 від 19 липня 2022 року*

Шрифт «Times New Roman». Розмір сторінок : B5 (182x257мм).  
Обсяг в авторських аркушах 17,62 (704 860 знаків із пробілами)



